

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра дошкільної освіти

**ДОШКІЛЬНА ОСВІТА:
ПРОБЛЕМИ, ПОШУКИ, ІННОВАЦІЇ**

Збірник наукових і навчально-методичних праць.

ВИПУСК 10

Кривий Ріг

2022

УДК 373.2 (082)

Д 71

Рецензенти:

Княжева І.А. – доктор пед наук, професор Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського.

Зайцева Л.І. – доктор педагогічних наук, професор, науковий кореспондент лабораторії дошкільної освіти Інституту проблем виховання НАПН України, науковий кореспондент Національного центру «Мала академія наук України».

Друкується за рішенням засідання кафедри дошкільної освіти
(протокол № 16 від 19.04.2022)

Друкується за рішенням вченої ради факультету дошкільної і
технологічної освіти Криворізького державного педагогічного університету
(протокол № 10 від 28.04.2022)

Д 71 Дошкільна освіта: проблеми, пошуки, інновації : збірник наукових і навчально-методичних праць. Вип. 10 / за заг. ред. О. В. Ковшар, К. Є. Суятиної. - Кривий Ріг : КДПУ, 2022. - 439 с.

У збірнику представлено наукові і навчально-методичні статті викладачів КДПУ та педагогів закладів дошкільної освіти м. Кривого Рогу з актуальних питань дошкільної освіти; представлені результати наукових досліджень з проблем виховання та розвитку дітей дошкільного віку.

Матеріали розраховано на викладачів закладів вищої освіти, керівників і педагогів закладів дошкільної освіти, здобувачів освіти, які навчаються за спеціальністю «Дошкільна освіта», «Спеціальна освіта».

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, цитат, статистичних даних, імен власних та інших відомостей. Матеріали подаються в авторській редакції.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ДОШКІЛЛЯ»

Аніскіна О. В. Інновації у формуванні логіко-математичної компетенції.....	10
Бондарева Н. М. Розвиток креативності дошкільників через впровадження елементів методики Є. Шулешко.....	13
Борздова Т. М. Можливості використання віртуальної стіни <i>Trello</i> як способу для підвищення форм організації групової роботи педагогів.....	18
Бреус А. Е. Соціальна інтеграція дошкільника через соціокультурне оточення «Дитина – online».....	23
Бреус Н. Є. Нетрадиційні види театру як засіб розвитку творчих здібностей та самовираження дітей дошкільного віку у театральній-ігровій діяльності.....	29
Будак О. О. Використання елементів хатха-йога, як засіб оздоровлення дітей дошкільного віку.....	35
Вареник І. Б. Молодий спеціаліст на порозі закладу освіти, або чому традиційні форми наставництва не працюють з молоддю.....	40
Величко Н. А. Сучасні аспекти професійної майстерності для формування позитивного іміджу вихователя – важлива складова методичної роботи дошкільного закладу.....	47
Вернігорова О. В. Активізація рухової діяльності дошкільників за допомогою музичних руханок.....	52
Вірка Л. І. Виховання доброзичливого ставлення до людей різних національностей у дітей старшого дошкільного віку.....	56
Волчак Т. Я., Жаворонкова І. С. Мультисенсорний підхід до організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.....	62
Гарашова С. В. Stream-освіта: розвиток критичного мислення у дошкільників.....	68
Гориславець І. А. Активні технології підготовки дитини до школи.....	74
Грицай О. В. Музична гра як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного	79

віку.....	
Гурська Н. В.	
Розвиток екологічної свідомості дітей у сучасному світі різними традиційними та інноваційними засобами.....	85
Дементьєва К. Ю.	
Дидактичні картини, їх місце в ознайомленні дітей з навколишнім світом та у словниковій роботі.....	90
Дімченко Н. М.	
Екологічне виховання як засіб формування природних уявлень у дітей дошкільного віку.....	95
Домрачева О. М.	
Вплив музики на нейтралізацію патологічних проявів особистісного розвитку дитини та на відновлення її порушених функцій.....	100
Драгожилова К. В.	
Stream-освіта дітей передшкільного віку як шлях до пізнання навколишнього світу.....	105
Єнютіна С. О.	
Інтегрована відповідальність педагогів закладу дошкільної освіти у формуванні мистецько-творчої компетентності дошкільників.....	112
Завадська Т. І.	
Від екології до розвитку сталих світоглядів дошкільника.....	117
Іншаков А. Є.	
Актуальність театралізації в мовленнєвому розвитку дітей передшкільного віку.....	123
Іншакова І. Є.	
Розвиток образності мовлення дітей старшого дошкільного віку на мовленнєвих заняттях засобом навчання розповідання за пейзажними картинами.....	127
Калько Н. П.	
Соціалізація дошкільників засобами образотворчої діяльності в світі актуальних проблем сучасного дошкільця.....	132
Капітонова А. В.	
Малі фольклорні жанри як засіб розвитку зв'язного мовлення дітей раннього віку.....	137
Коноваленко Н. О.	
Казкотерапія. технологія проектної діяльності з дітьми старшого дошкільного віку.....	142
Костецька В. М.	
Використання технології lego-конструювання в освітній роботі закладу дошкільної освіти (із досвіду роботи).....	146
Куницька Я. Ю.	
Лего - конструювання, як компонент stream-освіти.....	152
Кучіна І. М.	
Розвиток в дитині духовності як домінуючого начала в структурі	156

особистості.....	
Лазаренко А.В.	
Формування цифрової компетентності у дітей старшого дошкільного віку.....	161
Лебединська Т. В.	
Моральне виховання дошкільників засобами дидактичних ігор.....	164
Лисенко О. В.	
Толерантно-правове виховання дошкільнят, як засіб становлення життєздатної особистості.....	169
Мамаєнко І. С.	
Музикування як один із видів музичної діяльності різнобічного та гармонійного розвитку дошкільника.....	174
Мельник О. М.	
Актуальність використання мнемотехніки – технології ефективного засвоєння інформації та розвитку мовлення у дошкільників.....	179
Мунтян І. С.	
Формування алгоритмічного мислення дошкільників.....	184
Наливай Ю. С.	
Алгоритміка – прогресивний крок у дошкільній освіті в контексті реалізації «stream-технології».....	190
Недодатко Н.Г., Коцман М.	
Теоретичні питання проблеми формування фасилітаційної компетентності в майбутніх вихователів дошкільної освіти.....	195
Нелюба С. І.	
Формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі.....	200
Пархоменко Р. В.	
Інтегрований підхід до організації та проведення навчального процесу в ДНЗ.....	209
Пашенко О. П.	
Логічні блоки Дьенеша як засіб формування логіко-математичної компетентності дошкільників.....	214
Переверзєва Т. Я.	
Використання квест-технології та освітнього геокешингу як засобу активізації навчальної діяльності дітей дошкільного віку.....	218
Плескановська А. В.	
Школа кібербезпеки, або фотографія як інструмент формування образу – я дитини.....	222
Потіпко Н. В.	
Влюбити дитину в театральну діяльність, в українську народну казку – розвинути її мовлення.....	227
Пулавська Н. Б.	
Можливості та стан розвитку мовленнєвої активності дітей дошкільного віку.....	232

Рудська В. В.	
Формування пізнавальної активності у дітей дошкільного віку засобами комп'ютерних технологій.....	237
Савченко М. С.	
Проблема розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку.....	242
Селезень О. Є.	
Формування екологічної компетентності дошкільників.....	246
Сердюк В. В.	
Передумови розвитку сюжетно-рольової гри в ранньому віці.....	251
Сєхіна В. А.	
Сутність образного мовлення як один із найважливіших чинників загального розвитку дошкільника.....	255
Сичова Т. Д.	
Реалізація stream - освіти в ЗДО через формування природничо - математичної компетенції дошкільників.....	261
Стець Н. М.	
Персоніфікована іграшка як засіб мотивації дитини до продуктивного мовлення.....	266
Суятинова К.Є.	
Національно-мовленнєва особистість: стан дослідження дефініції.....	272
Фільченкова Л. І.	
Особливості Базового компоненту дошкільної освіти та зміні в освітніх напрямках.....	274
Фріюк В. Ю.	
Фотоарт в дитячому садку, або вчимося спостерігати творчо.....	280
Хрїник Є. О.	
Огляд методики підготовки майбутніх вихователів до формування медіакультури у дітей старшого дошкільного віку.....	286
Цаплюк О.С.	
Соціокультурна компетенція дітей передшкільного віку.....	291
Черномаз Е. С.	
Формування логіко-математичної компетентності у дітей дошкільного віку.....	296
Шевякова О. В.	
Взаємозв'язок театралізованої діяльності з творчим розвитком дошкільників.....	300
Штефан Н. П.	
Формування логіко-математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку.....	305
Штурко Г.І.	
Формування рухових навичок дітей дошкільного віку та шляхи їх розвитку у сім'ї.....	310

Шумейко Т. В.	
Формування екологічної свідомості дітей п'ятого року життя.....	314
Юркевич О. Л.	
Розвиток пізнавальних процесів та зв'язного мовлення дітей дошкільного віку шляхом використання педагогічної спадщини М. Монтессорі.....	321
Яценко Л.О.	
Використання lego – ігор для розвитку сенсорно-пізнавальної компетентності дітей дошкільного віку.....	326
Яцкова М. І.	
Формування у сучасного дошкільника інженерного мислення через впровадження програми stem-освіта , або стежини у всесвіт.....	333
СЕКЦІЯ 2	
«НАСТУПНІСТЬ В ОСВІТІ»	
Бондар Л. В.	
Наступність у навчанні як передумова забезпечення якості освіти.....	338
Купчик Т. Д.	
Розвивальне середовище старших груп закладів дошкільної освіти та перших класів початкової школи.....	344
Марків Т. В.	
Партнерська взаємодія дошкільної та початкової освіти з розвитку пошуково-дослідницької діяльності дошкільників.....	349
Нікіщенко В. Р.	
Кейс-технологія як форма інтерактивного навчання дошкільнят в умовах НУШ.....	353
Тютюник О.Г.	
Наступність дошкільної і початкової освіти як проблема сучасної освіти.....	4357
СЕКЦІЯ 3	
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ»	
Голик Н.М., Мануйленко О.В.	
Нетрадиційні дидактичні ігри сучасного логопеда.....	364
Гридасова А.С.	
Логоритміка на музичних заняттях, як метод профілактики мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку.....	369
Древняк Л. П.	
Організація навчання дітей з особливими освітніми потребами.....	374
Ігнатченко Н. К.	
Актуальність проблеми організації спеціальної освіти.....	378
Книшук Т. І.	

Розвиток опосередкованої пам'яті у дошкільнят з особливими освітніми потребами при заучуванні віршів за допомогою зорових опор.....	387
Коваль Н. С.	
Важливість розвитку мовленнєвого дихання у дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення.....	388
Коник К. В.	
Використання квест-технологій у корекційній роботі з розвитку логічного мислення та діалогічного мовлення дошкільників з затримкою психічного розвитку.....	392
Курєнкова А. В.	
Аналіз ігрової діяльності як засобу соціалізації дошкільників з порушенням інтелектуального розвитку.....	398
Мякушко І. І.	
Інклюзивна освіта: проблеми та рішення.....	403
Семеряга О. А.	
Формування граматичного мовлення у дітей дошкільного віку з затримкою психічного розвитку.....	408
Паламарчук Н. П., Василюк С. В.	
Використання мнемотехніки у розвитку мовлення дошкільників з особливими потребами.....	413
Пінчук Л. В.	
Поради вчителя-логопеда.....	418
Ковальова Л. І., Семеряга О. В.	
Використання технології скаффолдингу в корекційній роботі з дітьми дошкільного віку з ООП в умовах закладу освіти.....	424
Шокало Ю. О.	
Використання мнемотехніки у логопедичній роботі.....	430
Штепа Л. Г.	
Характеристика дітей із парціальним недорозвиненням мовленнєвої функції.....	435

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ДОШКІЛЛЯ

Аніскіна Олеся В'ячеславівна

Вихователь КЗДО КТ №76КМР

ІННОВАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Стаття присвячена розгляду проблеми іновації у формуванні логіко-математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами ігрової діяльності (лепбуків, лепбоксів).

Ключові слова: *ігрова діяльність, інтерактивні посібники Лепбук та Лепбокс, логіко-математичний розвиток.*

Вступ. Ми живемо в суспільстві знань і високих технологій. Автоматизація виробництва, комп'ютерне моделювання вимагають від більшості сучасних працівників достатньо розвиненого вміння чітко й послідовно аналізувати процеси. Малюка вже з перших років життя оточує математична інформація, тому дошкільна освіта має бути спрямована на виховання в дітей звички до повноцінної логічної аргументації. Розвиток у дошкільників узагальнених способів розумової діяльності, засобів побудови пізнавальної діяльності є важливою передумовою формування в них життєвої компетентності, уміння орієнтуватися в мінливому навколишньому світі, пристосовуватися до нових умов життя, продуктивно й гармонійно взаємодіяти з оточенням.

Аналіз основних досліджень і публікацій Саме тому у Базовому компоненті дошкільної освіти важливого значення в реалізації освітніх завдань набуває визначений у стандарті освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», в якому визначено інтегровану компетентність: сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька діяльність. Особливістю педагогічної взаємодії вихователя (батьків) з дітьми є забезпечення розвитку емоційно-ціннісного ставлення дітей до пізнавальної діяльності, орієнтація освітнього процесу на засвоєння дітьми способів сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної, дослідницької діяльності в

різних видах ігор: творчих, рухливих, дидактичних; елементарних дослідженнях, експериментуванні у природі, творчості, побуті тощо. Незважаючи на те, що гра поступово перестає виступати в якості провідного виду діяльності в старшому дошкільному віці, але вона не втрачає розвиваючих функцій [1].

Я. А. Коменський розглядає гру як необхідну для дитини форму діяльності. А. С. Макаренко звертав увагу батьків на те, що «виховання майбутнього діяча полягає не в усуненні гри, а в такій її організації, коли гра залишається грою, але в грі виховуються якості майбутньої дитини, громадянина».

Мета статті Робота з розвитку логіко-математичних умінь у дітей дошкільного віку полягає у створенні відповідних умов для формування пізнавальної діяльності в дошкільника. Дорослий повинен допомогти дитині розкрити свій потенціал, навчити її самостійно пізнавати світ. Тут важливо не згаяти час, відведений дитині природою на інтенсивний розвиток.

Основна частина Гра – головна ознака дитинства, що певною мірою визначає розвиток дитини окрема і логіко-математичний. Саме у грі як провідній діяльності відбувається особистісний та психічний розвиток дошкільника, і саме в грі він потребує постійної підтримки з боку дорослого та однолітків. Гра, безсумнівно, є провідним видом діяльності дошкільника [2].

Інтерактивні посібники Лепбук та Лепбокс – це новітній спосіб організації навчальної діяльності, це форма спільної діяльності дорослого і дитини із залучення дошкільнят.

Лепбук – це не просто книжка з картинками, а лепбокс - не просто скриня, це навчальні посібники. Тому необхідно продумати, що вони повинні включати в себе. Ці інтерактивні посібники, з одного боку, покликані привернути інтерес дитини до самої книги або скрині. А з іншого боку, це прекрасний спосіб подати всю наявну інформацію в компактній формі.

Лепбук Лепбокс з логіко-математичного розвитку – новітній спосіб організації навчальної діяльності з дошкільниками. Це гра, творчість,

пізнання і дослідження нового, повторення і закріплення вивченого, систематизація знань і просто цікава форма спільної діяльності дорослого і дитини.

Лепбук Лепбокс допомагають швидко і ефективно засвоїти нову інформацію і закріпити вивчене в пізнавально-ігровий формі. Ці тематичні посібники мають яскраве оформлення та чітку структуру.

У ході роботи з тематичним матеріалом дитина проводить спостереження, виконує завдання, вивчає і закріплює інформацію. Згодом, маючи під рукою готову тематичну папку, дитина може освіжити свої знання з тієї чи іншої теми.

Висновок Спостереження за вихованцями показало, що в результаті застосування інтерактивних посібників Лепбуків та Лепбоксів діти стали активно взаємодіяти з однолітками та дорослими, проявляти цікавість до участі у спільній діяльності, у них значно виріс пізнавальний інтерес, допитливість, самостійність та ініціативність у вирішенні поставлених завдань. Діти стали проявляти велику цікавість до логіко-матиматичного розвитку. Досліджуваний матеріал успішно використовується дітьми в повсякденному житті.

Література:

1.Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Наук. кер. Т.О. Піроженко Укр. Сайт МОН. Наказ МОН молодь спорту від 12.01.2021 №33.

2.Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004.334с

3.Мацюк Л.К. Дидактичні ігри з математики в дитячому садку : навчально-методичний посібник / Л.К. Мацюк, В.Д. Крушинська. - К.: Освіта, 1992.64 с.

4.Носова Е.А. Педагогічна підготовка дітей дошкільного віку. Використання ігрових методів при формуванні у дошкільників математичних уявлень / Е. А. Носова. - К.: Акадевидав, 1990. - С. 47-62.

Бондарева Наталія Михайлівна

Вихователь КЗ « ДНЗ(ясла – садок) № 121 КТ»КМР

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ЧЕРЕЗ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ МЕТОДИКИ Є. ШУЛЕШКО

У даній роботі розкриваються методичні та практичні аспекти теми. Автором опрацьовано літературні джерела за темою: «Розвиток креативності дошкільників через впровадження елементів методики Є. Шулешко»; результати аналізу і систематизації джерел представлено в даній роботі. Методика Є. Шулешко, допомагає дітям бути здоровими, тому що дошкільнята 5-7 років відчують психологічний комфорт в групі дитячого саду: ніхто не буде лаяти, якщо відповідь невірна, не потрібно піднімати руку, щоб відповісти; можна обговорити проблему з товаришами; можна порадитися з педагогом. Діти вчать спілкуватися не тільки з дорослим, а й між собою.

Педагогіка Є. Шулешко вся заснована на емоціях не тільки з боку вихователя, а й в першу чергу з боку дитини. Вона допомагає дошкільнику знайти, і не втратити згодом, протягом всього життя, своє «Я» в суспільстві (не тільки однолітків, але і дорослих!).

Ключові слова: соціо – ігрові методи, засоби, принципи, психологічний комфорт, медіатори.

Головна мета методики Є. Шулешко – здоров'язберігаюча, тому що в її основу закладено психологічний комфорт, який надає позитивний вплив на стан дошкільнят в цілому.

Якщо в групі дитячого саду є повільні діти, які замкнулися в собі, діти зі слабким здоров'ям, то вони новий матеріал засвоюють погано. Такі діти орієнтуються на сильних дошкільнят в групі, які засвоюють матеріал швидше. За допомогою навчання за методикою Є. Шулешко, діти завжди впевнені у своїх силах, в групі виробляється один темп на заняттях. Тому рівень знань у дітей практично однаковий.

Тут як не можна до речі будуть слова В. Сухомлинського: « Є. Шулешко показав, що в період від 5 до 7 років можливо побудувати таку тактику дитячу спільність, де кожна дитина відчуває себе вільним, знаючим, здатним справитися з будь – яким завданням... І коли дорослий пропонує

групі рівних якусь справу, діти вміють співорганізуватись так, щоб не було тих у кого «не вийшло», і тих, «хто вже давно все зробив».

Стрімкий розвиток сучасного життя, вимоги освітньої особливості диктують необхідність формування в дітей потреби навчатися, поглиблювати та вдосконалювати свої знання упродовж всього життя.

Сьогоднішнє складне і різноманітне життя передбачає необхідність змін у традиційній системі освітньо – виховної роботи з дітьми перших шести років життя, її персоналізації з навчально – дисциплінарної на особистісно – орієнтовану модель.

Ми вважаємо, що саме такою є соціо – ігровою методикою Є. Шулешка, яка дає можливість розвивати пізнавальні та творчі неординарні здібності дітей, активізувавши їх мислення, зорієнтувати їх увагу на предмет вивчення і добре підготуватись їм до школи за допомогою гри.

МЕДІАТОРИ

Види медіаторів та принципи їх використання

Медіатори являють собою шаблон у вигляді листочка, за допомогою якого діти вчаться творчо реалізувати себе у малюванні візерунків тварин або квітів.

Вихователь повинен принести на заняття достатню кількість медіаторів (по 5 – 8 на кожну дитину) і роздати їх дітям. Діти, уважно розглянувши медіатори, починають висловлювати свої міркування про те, які з відомих їм предметів схожі на цю форму.

Щоб було ясніше і цікавіше розмовляти, діти прикладають медіатори до листів паперу і обводять їх фломастерами. Отримавши намальований контур медіатора, вони можуть реалізувати свій задум, намалювати той предмет, який вони мали на увазі. Звичайний набір званих дітьми предметів : крапля, листок, цибулина, повітряна кулька, груша тощо.

На першому занятті з формою медіатора діти докладно обговорюють, на що схожа ця нова для них форма і домовляються як вони будуть називати її надалі. Найчастіше медіатор звать « Листочком», але, взагалі кажучи, не

виключенні і інші назви «Крапелька», «Сльозинка», «Цибулінка». Важливо тільки щоб всі розуміли, про йде мова.

На цьому заняття діти починають тренуватися в обведенні медіатора. Вони становлять малюнки використовуючи форму медіатора «Листочки» багато разів. Це може бути набір предметів, а може бути й складна картинка, на якому скажімо «Петрушка», голова і тулуб має форму листочків, тримає зв'язку повітряних кульок, які теж мають цю форму. Поруч може рости квітка з пелюстками – листочками, і бігти якийсь звір, голова, тулуб і вуха якого мають цю ж форму. На перших порах, коли діти обводять форму «Листочка» за трафаретом – медіатора, всі «Листочки» виходять однакового розміру. Це не заважає використовувати форму в малюнках – адже вони носять дуже умовний характер. Пізніше, коли діти почнуть малювати «Листочки» від руки, вони можуть бути самої різної величини, що дає можливість більш вільного використання у малюванні цієї форми.

Обговорення задумів і образів

У розмовах, які ведуться на наших заняттях, вихователь виявляє своїми репліками задуми дітей. Педагог прагне розбудити їх фантазію, уяву.

Ще одне завдання для вихователя полягає в обговоренні вигляду листочка.

При загальному обговоренні робіт дорослий підтримує в своїй розмові, повторює репліки, думки дітей, в яких пов'язується реалізація задуму і характер ліній.

Наприклад, обговорюючи квітку : *«Дивіться, яка гарна вийшла, ближче до середини кожна пелюстка звужується, далі від центру розширяється. А У цієї квітки навпаки – до центру пелюстки звернені округлими кінцями, а всіма загостреними назовні. У першому випадку він проводив лінію від гострого кінця до округлого, а тут від округлої частини до загостреної. Тобі напевно було так зручніше малювати».*

Надалі протягом 3- 4 тижнів майже на кожному занятті відводиться час для роботи з формою «Листочка». Діти малюють свої композиції

використовуючи цю форму. Можна займатися складанням орнаментів, що включають форму листочка. Виконанні кольоровими фломастерами, такі орнаменти виглядають дуже привабливо і малювання їх приносить дітям задоволення.

Перші проби малювання від руки

Поступово діти починають все вільніше і гнучкіше використовувати в малюнках форму «листочка». До кінця тижня від початку роботи з нею в групі, ймовірно, з'явиться 1-2 дитини, що спробували відтворити цю форму без трафарету, від руки.

Вихователь повинен відразу звернути увагу на такі спроби, підбадьорити дітей і намагатися умовити й інших спробувати працювати без трафарету. Малювання «листочків» від руки має розглядатися вихователем і групою, як новий, більш високий ступінь графічних умінь. «Малювали, малювали, а ми вже й від руки можемо «листочки» малювати, та ще й які рівні й красиві»: так, приблизно, повинні усвідомлювати діти своє нове вміння.

Варіації «листових» форм і розмови про це

Коли всі діти навчилися малювати «листочки» від руки, потрібно показати їм дві варіації форми «листочка».

Перша з цих варіацій – «півлиста». Форма «листочка» - медіатора ділиться вздовж, по осі симетрії, навпіл. Отримана форма – і є «півлиста». Ця форма так само обігрується і обживається, як це було з «листочком».

Діти розповідають, що з відомих їм предметів схоже на «півлиста», малюють картинки з використанням цієї форми. Зазвичай форму «півлиста» діти знаходять схожою на тулуб мишки, їжачка, на капелюх гриба, на шматок кавуна тощо.

Потрібно зробити, щоб діти малюючи «півлиста» від руки, зберігали особливість цієї форми. Справа в тому, що малюючи, скажімо, капелюшок гриба, діти часто перетворюють «півлиста» на форму несиметричну, один

край якої загострений, а інший закруглений, в частину окружності, відсічену хордою, обидва кінці якої загострені симетрично.

Тому вихователь повинен пам'ятати, що найкраще відображають форму «півлиста» саме малюнки дітей, що зображують їжачків і мишок. Малювати гриби і тому подібні предмети можна, тільки обов'язково треба пам'ятати, щоб мати форму «півлиста».

Робота з «листочковими» формами – декоративне малювання, реалізація в них форм різних знайомих речей. Діти повинні досхочу намалюватися «листочків», «півлиста» і овалів. Вони повинні одухотворити, обжити ці форми, міцно пов'язати їх для себе з масою приємних і цікавих речей.

Нехай вони наг्राються в пошук своїх знайомих і улюблених «листочкових» форм в навколишньому світі. Не треба згортати цей процес дуже швидко. Нехай і на другому, і на третьому тижні роботи з «листочками» діти відкривають для себе все нові й нові місця їх проживання. Крім того, робота з «листочковими» формами приємна і цікава дітям, і завдання вихователя зробити її як можна більш приємною і цікавою.

У процесі роботи з дітьми з використання соціо – ігрової методики Є. Шулешка, ми досягли таких результатів: діти стали більш впевнені в своїх розмірковуваннях, стали більш розкуті, виявляють елементи творчого мислення, стали виявляти зацікавленість до набуття нових практичних дій. Рівень знань дітей набагато підвищився, але найголовніше те, що їм подобається навчатися, вони отримують задоволення від навчального процесу, що було раніше лише під час гри.

Методика Є. Шулешко допомагає урізноманітнити навчальний процес, перетворити його у цікавий ігровий спосіб пізнання. Допомагає вихователю розвивати когнітивні здібності не тільки у дітей, але й самому професійно і творчо вдосконалюватися.

Література:

1. Доронова Т. Н. Розвиток дітей в образотворчій діяльності Дитина у дитячому саду №1 2005.

2. Іншакова О. Б. Розвиток і корекція графо – моторних навичок у дітей 5 – 7 років: Москва 2001. 112 с.
3. Квач Н.В. Розвиток образного мислення і графічних навичок у дітей 5 – 7 років: Москва. 2003
4. Шулешко Е. Е., Єршова А. П., Букатов В. М. **Соціо** - ігрові підходи до педагогіки / Красноярський крайовий інститут удосконалення вчителів. - Красноярськ, 1990. 116с.
5. Шулешко Є. Є. Забавні розчерки : Москва 2004.
6. Використання соціо-ігрових технологій в роботі вихователя URL: <http://detkam.in.ua/vikoristannya-socio-igrovih-tehnologij-v-roboti-vihovatelya.html>

Борздова Тетяна Миколаївна

Вихователь-методист КЗДОН №290 КМР

**МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ СТІНИ
TRELLO ЯК СПОСОБУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ
ГРУПОВОЇ РОБОТИ ПЕДАГОГІВ**

У статті здійснено огляд переваг віртуальної стіни Trello; розглянуто питання щодо використання даного мультимедійного ресурсу для організації продуктивної командної онлайн-взаємодії педагогів.

Ключові слова: *онлайн-взаємодія, віртуальна стіна, колективна робота, мережа Інтернет, дистанційне спілкування, сервіс. Мета статті. Ознайомлення з можливостями використання віртуальної стіни Trello для підвищення форм організації групової роботи педагогів.*

Застосування інтерактивних засобів взаємозв'язку активно увійшло в освітній процес сучасних закладів освіти.

Тому що на разі це зараз актуальна тема. Карантин та зміни умов праці спонукають до пошуку нових способів розв'язання професійних питань на відстані. Перед вихователем-методистом стоїть завдання, яким чином тримати взаємозв'язок з педагогічним колективом в умовах карантинних обмежень... Саме віртуальні інтерактивні дошки стали тим інструментом, за допомогою якого можна підсилити зацікавленість й активність педагогів,

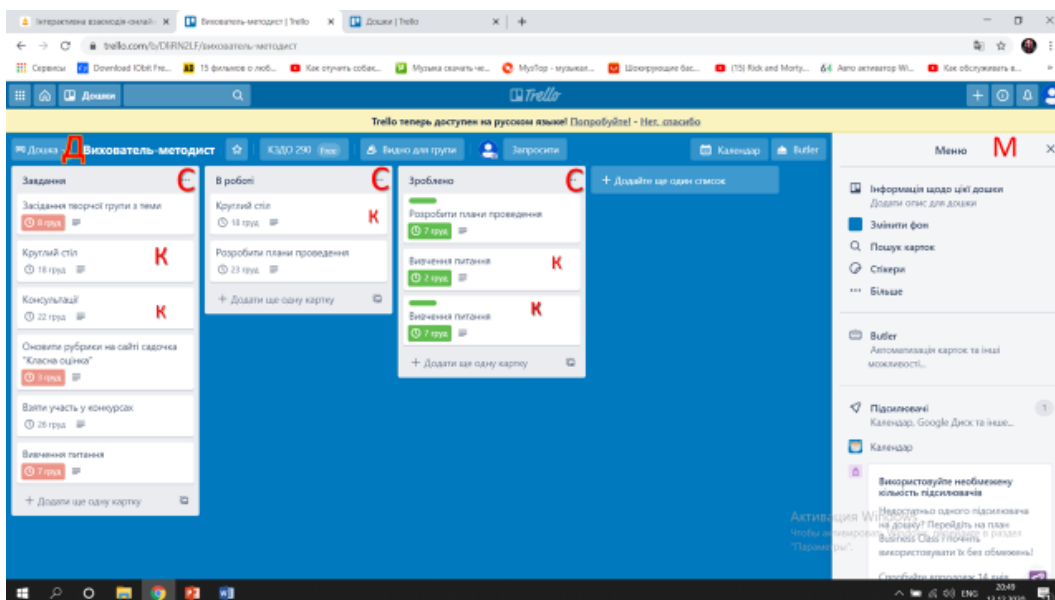
поліпшити ефективність різних форм роботи з вихователями, організувати спільну колективну діяльність не виходячи з кабінету.

Віртуальна (інтерактивна) онлайн дошка – це робочий простір, на якому кілька користувачів в режимі онлайн спільно можуть створювати один документ. Наприклад, писати текст, малювати, робити відмітки, додавати різні об'єкти, стікери.

Віртуальна дошка «Trello»-це безкоштовна багатоплатформна система управління проектами. Простий і гнучкий дизайн дозволяє вашій команді співпрацювати й організовувати всі процеси на роботі, удома та будь-де.

Цей ресурс працює по системі «канбан» (з японської перекладається як «вивіска» чи «білборд») - це дошка, на якій клеять стікерами завдання. Ці завдання чітко розмежовані рядками. По мірі виконання завдань їх переміщують з рядка в рядок. Trello використовує цю концепцію і робить її настільки простою, що будь-хто може застосовувати її практично в організації, як індивідуальної так і колективної форми роботи. В безкоштовному варіанті можливе створення 10 дошок для роботи над одним проектом, при формуванні команд - декілька дошок.

Основи роботи з дошкою Дошка Trello містить лише чотири головних інструменти, але можливості її використання безмежні.

1-й інструмент. Дошка -використовується для роботи над проектом, плануванням або відстеженням інформації. Звичайно перед тим, як розпочати роботу, треба чітко продумати тему, над якою буде працювати колектив, визначити цілі заняття, завдання, над вирішенням яких ви будете працювати з командою, алгоритм дій, термін виконання завдань і оцінка створеного продукту.

В даному ресурсі можна створювати дошки і команди. Створивши, дошку ви маєте можливість працювати над одним проектом, відстеженням інформації по даному проекту, або організовувати інші процеси. При формуванні команди, ви маєте можливість на створення декількох дошок, які будуть нести на собі рівну функцію.

2-й інструмент. Списки потрібні для організації карток (К) на різних стадіях виконання роботи. Вони можуть використовуватися для створення робочого процесу, в якому картки перетягуються між списками в процесі роботи, або можуть стати сховищем для ідей та інформації. Ви можете додавати скільки завгодно списків до однієї дошки та розміщувати їх як заманеться.

Щоб створити список для дошки, можна скористатися простим (але ефективним) методом - додати до списку пункти «Треба зробити», «Робиться» і «Готово», щоб потім перетягувати між ними картки. Зверніть увагу, що Trello дійсно можна налаштувати відповідно до будь-яких ваших потреб, тому ви можете називати списки як завгодно.

3-й інструмент . Картка — основна одиниця інформації на дошці. Картки використовують для відображення завдань та ідей: того, що потрібно зробити або запам'ятати. Картки можна налаштувати так, щоб важлива інформація відображалася на них одним «кліком» Ви маєте можливість перетягувати картки між списками, щоб сповістити про виконання завдань. Ви можете створити скільки завгодно карток на одній дошці.

4-й інструмент. Меню - на правій стороні дошки Trello знаходиться меню - центр керування завданнями для вашої дошки. Саме в цьому меню

можна керувати учасниками, змінювати параметри, фільтрувати картки, а також вмикати [«підсилювачі»](#). Крім цього, в журналі оновлень можна побачити всі дії, що виконувалися з карткою.

Основні переваги Trello

1. Інтуїтивно зрозуміле керування. Ви з педагогами зможете швидко розібратись у базових функціях.
2. Система впорядкування завдань та метод контролю їхнього виконання.
3. Розбивка на теми.
4. Можливість зберігання матеріалів або посилань на них.
5. Можливість прикріплення до карток посилань на роботи педагогів, або фото
6. Проста система впорядкування планів і завдань, а також контролю їх виконання конкретною людиною
7. Легке повернення до попередніх тем, що завжди знаходяться перед очима і можуть бути переглянуті учасниками вашої групи.
8. В безкоштовному варіанті можливе створення 10-ти дошок, при роботі в команді декілька дошок.

Дошка Trello має опції налаштування спільного доступу: загальний, за посиланням або за e-mail та унікальну веб-адресу, яку можна повідомити колегам із метою подальшого наповнення або редагування дошки даними. Доступ можна налаштувати так, щоб гості мали можливість тільки переглядати, додавати матеріали або повністю редагувати.

Можливості використання інтерактивної дошки Trello у методичній роботі:

- річне, місячне, тижневе планування. Щодня перед вихователем-методистом стоїть низка завдань, які необхідно розв'язати. Нам, дорослим часто не вистачає зовсім трохи часу, щоб завершити якусь справу або розв'язати нагальну проблему. Навчитися тримати всі справи на контролі і при цьому розподіляти час допоможе онлайн-дошка, за допомогою якої, ви і

члени ваших команд, отримають нагадування: про наближення строків виконання поставлених завдань, важливих подій;

- конспектування. Коли педагоги слухають лекцію або доповідь, попросіть їх спільно додавати на дошку основні ідеї або питання, що виникли в ході проведення заходу. Для подальшого обговорення їх в кінці зустрічі та створення рекомендацій;

- дошки можна використовувати, як список додаткових матеріалів по тій чи іншій темі. Створіть дошку з посиланнями на статті, фотографії та навчальні відео, і поділіться посиланням з членами команди. Така дошка буде цікава і тим, хто хоче глибше ознайомитися з темою, і тим, хто пропустив даний захід;

- віртуальна дошка також може використовуватись як дошка повідомлень, де можете розміщувати оголошення та важливу інформацію;

-дошки Trello успішно використовуються для організації групової форми роботи - педради, семінари, конференції, практичні заняття. Виступи спікерів та відеозаписи різних форм практичної роботи ви можете розміщувати на дошках для спільного доступу з метою подальшого обговорення, внесення пропозицій, виконання поставлених завдань. Ви можете не тільки побачити відповіді педагогів в Trello, але і прокоментувати їх, додавши текст, посилання або мультимедійний файл. Таку дошку зручно використовувати в подальшому для повторення матеріалу;

- для організації роботи школи молодого вихователя, професійних спільнот. Керівник має можливість розмістити на дошку план роботи, посилання на навчальні матеріали, створити завдання з чіткими вказівками та алгоритмом дій, переглядати додані педагогами файли, додавати повідомлення з зауваженням та оцінками, отримувати зворотній зв'язок з слухачами, збирати ідеї для обговорення, організувати «мозкові штурми» (узагальнюючи та систематизуючи знання, до повідомлень додавати різноманітні контенти: відео, аудіо, зображення, посилання на інші ресурси, будь-які файли (Word(документ), PDF, Exel (таблиці), Image (зображення));

- можливість розповсюдження досвіду роботи між освітянами району, міста та країни:

Висновок. Інтерактивну дошку в сервісі Trello легко застосовувати в роботі як із педагогічними працівниками так і з батьками вихованців для організації продуктивної командної онлайн-взаємодії.

Література:

1. Щодо окремих питань діяльності закладів дошкільної освіти у 2021/2022 навчальному році / Лист МОН № 1/9-406 від 10.08.21 року.
2. Онлайн-сервіси для організації дистанційного та проєктного навчання [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=d-brPSsVBzE>.
3. Основи роботи з дошкою Trello [Електронний ресурс]. Режим доступу <https://trello.com/uk/guide/enterprise/trello-basics>.

Бреус Анастасія Едуардівна

Вихователь КЗ «ДНЗ (ясла-садок) №82 КТ» КМР

СОЦІАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ ДОШКІЛЬНИКА ЧЕРЕЗ СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ОТОЧЕННЯ «ДИТИНА – ONLINE»

У статті автор розглядає основні переваги та ефективність використання екскурсій в ЗДО, надає методичні рекомендації та алгоритм підготовки та проведення он-лайн та віртуальних екскурсій.

Ключові слова: *віртуальні та он-лайн екскурсії, мультимедійний супровід, інтерактивність, мультимедійна панорама, віртуальне відображення.*

Вступ. Умови сьогодення ставлять перед особистістю багато завдань та вимог. Особливо вимогливим є навколишнє соціальне середовище, адже для успішної життєдіяльності потребується різнобічна сумісність із навколишнім. Тому для педагогів закладів дошкільної освіти, одним із завдань є пошук нових підходів до розв'язання проблеми введення дитини у соціальне середовище, тобто до світу людей. Екскурсії мають не тільки виховні і розвиваючі можливості, а також й великі дидактичні переваги над заняттями й відзначаються високою педагогічною ефективністю.

Аналіз основних досліджень і публікацій з обраної проблеми.

Педагогічні, психологічні та соціальні дослідження свідчать про зростаючий інтерес учених до проблеми соціалізації дітей дошкільного віку. Роль соціалізації дошкільників завжди привертала до себе увагу психологів, науковців, педагогів (М. Каган, В. Сухомлинський, Н. Гавриш, О. Караман, А. Мудрик та ін.). Але практика доводить, що у використанні екскурсій в ЗДО є чи мало проблем. Зокрема, в останні роки значно збузилася тематика екскурсій, вони використовуються досить рідко. Зазвичай надається перевага таким формам роботи, як заняття, прогулянки на майданчику, тому ознайомлення дошкільнят з природою рідного краю, містами України, а також із зарубіжними країнами та їх культурою майже не використовується. Виникає потреба в осучасненні змісту, форм та методів у використанні он-лайн та віртуальних екскурсій для забезпечення важливого процесу соціалізації дошкільників.

Мета статті полягає у теоретичному та практичному обґрунтуванні ефективності використання та засвоєння дітьми соціокультурних норм і цінностей при проведенні он-лайн та віртуальних екскурсій в закладах дошкільної освіти. Актуальність полягає у формуванні комунікативної компетенції, зв'язка з оточуючим світом, набуттям дітьми дошкільного віку практичних навичок з соціалізації.

Виклад основного матеріалу. Екскурсії – це особливий вид педагогічної практики. Це форма організації дитячого колективу, яка поєднує в собі навчальний процес з реальним життям. Під час взаємодії з оточуючими відбувається соціалізація дитини, засвоєння нею відповідної системи цінностей, норм національної та загальнолюдської культури.

Участь в екскурсійній роботі сприяє появі й розвитку пізнавальних інтересів, розвитку соціальних потреб, формуванню соціальних вмінь та навичок, потребі в постійному підвищенні свого інтелектуального рівня, в безперервному навчанні, що дуже важливо з погляду розв'язання завдань, що стоять перед сучасними навчальними закладами.

Педагогічний потенціал освітніх екскурсій величезний, саме вони дають дітям можливість для підвищення свого інтелектуального рівня, розвитку спостережливості, здатності сприймати красу навколишнього світу, є однією з форм поєднання навчання з життям та з практикою.

Інноваційним видом екскурсій стали віртуальні та он-лайн екскурсії, а також один з найефективніших на даний час способів надання інформації, тому що вони створюють у глядача повну ілюзію присутності у тому місці, про яке йдеться, це мультимедійна панорама, в яку можна вмістити відео, графіку, текст, посилання.

В порівнянні з відео або звичайною серією фотографій, віртуальним екскурсіям притаманна інтерактивність. В ході мандрівки можна приблизити або віддалити об'єкт, роздивитися окремі деталі інтер'єру, подивитися вгору або вниз, наблизитися до обраного чи віддалитися від нього. Все це можна зробити у потрібному темпі та порядку, який буде зручніший глядачеві.

Віртуальна екскурсія – інноваційна форма навчання, яка відрізняється від реальної – віртуальним відображенням реально існуючих об'єктів наприклад: «Подорож у Діснейленд», «Дива підводного світу», «Віртуальна подорож до зоопарку», «Подорож в далекий космос» тощо.

Основною перевагою віртуальних екскурсій є доступність та можливість проведення незалежно від погодних умов та відстані до об'єкту. Їх також можна використовувати для дітей з особливими освітніми потребами. У віртуальних екскурсіях немає межі та кордонів, вони дозволяють в повній мірі отримати уявлення про об'єкт, який вивчається. Такі екскурсії мають більші переваги, ніж звичайні: не виходячи з приміщення можна відвідати та ознайомитися з об'єктами, які знаходяться за межами міста, області, держави.

Вихователь сам підбирає потрібний йому матеріал; за одне заняття можна відвідати декілька об'єктів; є доступною можливість повторного перегляду; в ході екскурсії глядачі не тільки бачать об'єкти, на основі яких розкривається тема, чують про ці об'єкти необхідну інформацію, але й

набувають практичних навичок спостереження та аналізу об'єктів. Для дітей з особливими освітніми потребами віртуальні екскурсії дають змогу пізнати оточуючий світ з різних боків.

Рекомендований алгоритм підготовки та проведення он-лайн та віртуальних екскурсій:

- Постанова проблеми, визначення цілей та об'єкту екскурсії.
- Пошук інтернет-ресурсів про об'єкт, який вивчається. Створення мультимедійного супроводу екскурсії.
- Складання тексту. Важливо враховувати вікові особливості дітей, рівень їх знань, інтереси, доступність матеріалу та відповідність поставленим цілям та завданням.
- Розробка маршруту. Він розробляється таким чином: педагог відбирає, які об'єкти та в якій послідовності повинні переглянути діти, на які об'єкти треба звернути особливу увагу, які спостереження треба провести.
- Проведення екскурсії. Потрібно передбачати виконання дітьми різноманітних, нестандартних завдань, що буде носити характер дослідницької екскурсії. Це значно збільшує дидактичну значимість та навчальний потенціал екскурсій.
- Заключний етап. Рефлексія. Наприкінці екскурсії обов'язково підводяться висновки. Діти діляться враженнями, обговорюють, обмірковують побачене, втілюють побачене в художньо-продуктивну, ігрову діяльність. [6, с. 13].

Виокремимо методичні рекомендації щодо проведення он-лайн та віртуальних екскурсій в ЗДО:

- Вибір теми, визначення цілей та задач екскурсії. Тематика екскурсій добирається з урахуванням вікових особливостей дітей, їх інтересів, календарно-тематичного планування.
- Добірка літератури. Вивчення екскурсійних об'єктів. Вибір методичних прийомів проведення екскурсії. Складання маршруту екскурсії на основі відео рядка, визначення техніки ведення екскурсії.

- Підготовка тексту та коментарів до нього. Супроводжуючий коментар може бути представлений у текстовій формі або у вигляді аудіозапису голосу «екскурсовода».

- Перед тим, як починати екскурсію, проводиться вступна бесіда, в якій вихователь окреслює цілі та завдання мандрівки. При цьому можна використовувати різні варіанти: художнє слово, загадки, прислів'я, вислови, цитати тощо.

- Інструктаж для дітей про правила безпеки та перехід (переїзд) до об'єкту спостереження (для он-лайн екскурсій).

- Занурення дитини в сюжет організованої навчальної діяльності шляхом мотивації через створення проблемних ігрових пізнавальних ситуацій, розповідь вихователя.

- Проведення он-лайн та віртуальних екскурсій через перегляд відеоматеріалів з обговоренням.

- Вивчення об'єктів через практичну діяльність: торкання, розгляд (для віртуальної екскурсії) та набуття практичного досвіду дітей на об'єкті: купити квиток, використати картку в банкоматі, тощо (для он-лайн екскурсій).

- Повторний перегляд відео фрагментів за бажанням та інтересами дітей. Підсумкове обмірковування, в процесі якого разом з дітьми відбувається узагальнення, систематизація почутого, обмін враженнями.

- Рефлексія. Набута інформація повинна задовольняти пізнавальні інтереси дітей, сприяти закріпленню отриманих знань та використанню засвоєного матеріалу в практичній діяльності: художній, ігровій, музичній, пізнавальній, рухливій, дослідницькій. Доречно створення фотоальбомів, колективних робіт з художньої діяльності, поширення фото в соцмережах тощо. [6, с. 15].

Висновок. Отже, значення он-лайн та віртуальних екскурсій надзвичайно велике у пізнавальному розвитку дитини, вони сприяють розвитку естетичного світосприймання дітей, позитивний вплив на

формування вольової сфери особистості, надають можливість працювати в команді, домовлятися, узгоджувати свою позицію, а в разі потреби поступатися власними інтересами на користь соціальної групи.

Дошкільники мають змогу отримувати реалістичні уявлення про навколишній світ, застосовувати ці знання, виконуючи ігрові та практичні завдання, спілкуватися із значно ширшим колом людей, ніж це можливо в дошкільному закладі. У ході таких екскурсій діти ознайомлюються з працею робітників на різних ділянках виробництва, вивчають особливості спілкування, дістають уявлення про різні професії, збагачується індивідуальний досвід дітей позитивними враженнями від спільної з іншими життєдіяльністю. Усе це сприяє формуванню в них правильного ставлення до суспільного життя, готовності брати в ньому активну участь.

Література

1. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертугіна [та ін.]; наук. ред. Г. В. Беленька; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. К.: Київ, у-н ім. Б. Грінченка, 2020. – 440 с.

2. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія/ [А.М. Богуш, Л.О. Варяниця, Н.В. Гавриш та ін.]; наук. ред. А.М. Богуш; за заг. ред. Н.В. Гавриш. – Луганськ, 2006. – 368 с.

3. Проект реалізації завдань III етапу обласної науково-методичної проблеми «Освітні стратегії соціалізації особистості громадянського суспільства» // «Джерело» – 2017.

4. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в умовах ДНЗ : монографія / Н. Гавриш, О. Рейпольська та ін.; за заг.ред. О. Рейпольської. – К. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2018. – 280 с.

5. Управління освіти і науки виконкому Криворізької міської ради Комунальний заклад «Інноваційно-методичний центр» Відділ освіти виконкому Металургійної районної у місті ради «Мандруємо разом»: Проект соціалізації дошкільних навчальних закладів, 2019. 89 с.

**НЕТРАДИЦІЙНІ ВИДИ ТЕАТРУ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ
ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ТА САМОВИРАЖЕННЯ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ТЕАТРАЛЬНО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.**

У статті автор розглядає актуальність питання розвитку творчих здібностей та самовираження дошкільників засобами театральної-ігрової діяльності, визначає значення, особливості, знайомить читачів з нетрадиційними видами театру та формами їх організації в ЗДО.

***Ключові слова:** театральне образотворення, мистецько-творча компетентність, театр «Ляльки-перевертайки», театр Leg-players, театр тантамареска.*

Вступ. Проблема розвитку творчих здібностей та самовираження дошкільників набуває в наш час особливого значення. Сфера мистецтва, зокрема театральне образотворення, розглядається як простір, який сприяє успішному вирішенню цієї проблеми, та має велике значення у формуванні соціально-естетичної активності особистості, розвитку творчих здібностей та самостійності дошкільників.

Аналіз основних досліджень і публікацій з обраної проблеми.

Роль театралізованої діяльності у всебічному розвитку дітей дошкільного віку завжди привертала до себе увагу психологів, науковців, педагогів (Л. Виготський, Н. Михайленко, Л. Артемова, А. Богуш, Н. Гавриш та інші). Дослідники доводять, що театралізована діяльність — один із видів діяльності, який сприяє розвитку творчих проявів та здібностей дітей та є ефективним засобом педагогічного впливу на розвиток особистості дошкільників. Водночас у практиці роботи ЗДО недостатньо використовується величезний потенціал театралізованої діяльності. Опрацювавши публікації та матеріали, виникла потреба у розкритті методичних рекомендацій щодо організації театральної-ігрової діяльності в ЗДО з використанням нетрадиційних видів театру.

Мета статті: розкрити можливості та вплив нетрадиційних видів театру на розвиток особистості дитини, творчих здібностей та самовираження дошкільників у театральній-ігровій діяльності. Актуальність полягає у тому, що знайомство дітей з театром не обмежується рамками освітніх програм для ЗДО. Діти знайомляться із різноманітними нетрадиційними видами театру, їх особливостями, виготовлянням персонажів та цікавими іграми. Таким чином, розвивається творча особистість, здатна застосовувати свої знання та вміння у різних життєвих ситуаціях.

Основна частина: театральне мистецтво є одним із найефективніших методів естетичного виховання та творчого розвитку дітей дошкільного віку. У новій редакції БКДО як Державного стандарту дошкільної освіти мистецько-творчу компетентність визначено як здатність дитини практично реалізовувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання бажаного результату творчої діяльності. Реалізація завдань освітнього напрямку «Дитина у світі мистецтва», зокрема — театралізована діяльність передбачає: формування глядацької та виконавської культури на основі занурення в театральну атмосферу та створення і «проживання» образів персонажів у власній сценічній діяльності [2, с. 4].

Таким чином можна виділити основні завдання для розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами театральній-ігрової діяльності:

- розвиток естетичного виховання дітей, залучення їх до мистецтва;
- розвиток сфери почуттів, співучасті, співпереживання;
- активізація розумового процесу й пізнавального інтересу;
- формування навичок спілкування та колективної творчості.

Виділимо основні принципи організації театральній діяльності:

- Змістовність занять, різноманітність тематики та методів роботи.
Щоденне включення театральних ігор у всі форми організації педагогічного процесу.

- Максимальна активність дітей на всіх етапах підготовки і проведення ігор; співпраця дітей одне з одним і дорослими. Підготовленість і зацікавленість педагогів.
- Добирання ігор і вправ із оптимальним сполученням руху, мовлення, міміки, пантоміми в різних варіаціях, імпровізації [3, с. 11].

Розвитку творчих здібностей та самовираження дітей дошкільного віку у театральній-ігровій діяльності сприяють нетрадиційні види театру. Залучення дошкільників до театального мистецтва має різні форми організації роботи. Вони включаються в усі заняття, в спільну діяльність дітей і дорослих, в самостійну діяльність дітей. Це і перегляд лялькових вистав і бесіди за ними; підготовка та розігрування різноманітних казок і ініціювань; вправи на формування виразності виконання; вправи з етики та соціально-емоційного розвитку дітей; свята та розваги; ігри-драматизації; ігри-імпровізації; театралізовані ігри; гурткова робота. Заняття з дітьми повинні ґрунтуватися на принципі добровільного залучення дітей до гри та реалізуватися через індивідуальний підхід, повагу до особистості дитини, віру в її здібності й можливості.

Нетрадиційні види театру.

Театр іграшок із природного та покидькового матеріалу.

Театр камінців та мушель. Для виготовлення героїв театру та атрибутів використовують морські камінці та мушлі. Їх ґрунтують та вкривають фарбами, домальовують, додають різні елементи. Театралізована дія розгортається на сцені — столі, який можна задрапірувати тканиною, або посипати піском.

Театри CD дисків та кіндер-сюрпризів. Використовують CD диски, капсули з-під кіндер-сюрпризів, картон, клей, тканину та пряжу, все залежить від творчості та натхнення. Лялькову виставу показують за ширмою або на столі.

Театр шампунів, пластикових пляшок та баночок з під кремів. На цілу або розрізану пляшку наклеюють різні деталі, картинки персонажів казок, або розмальовують разом з дітьми акриловими фарбами.

Театр коробок та стаканчиків. Персонажі вистав виготовляються з різноманітних коробок. Також діти люблять бавитися з паперовими стаканчиками — можуть оздоблювати їх картинками з журналів та дитячих книжок.

Театр на прищипках. Для виготовлення театру використовують дерев'яні прищипки, щоб діти могли їх розфарбовувати або наклеїти елементи декору. Для сцени застосовують картонні коробки, прикрашають за темою. Прищипки забезпечують статичне або динамічне розташування декорацій або персонажів.

Театр повітряних кульок. Надуті повітряні кульки оздоблюються цікавими елементами – очі, ніс, вуха, волосся, бантики та інше. Щоб кульки могли стояти та їх було добре переміщати по столу, можна доклеїти взуття. Діти з задоволенням використовують у такому театрі персонажів з мультфільму «Смішарики».

Магнітний театр. У цьому театрі ролі виконують іграшки-конуси, циліндри, до яких прикріплюються металеві пластини. Картонну підставку обклеюють тканиною та встановлюють на край двох столів, щоб водити знизу магнітами. На здивування дітей іграшки починають рухатися, бігати та інше.

Театр на манці. Якщо наклеїти улюблених персонажів казок на палички до низу, діти можуть водити їх по манці та залишати на ній відбитки слідів різних тварин та розповідати цікаві історії.

Театр «Ляльки-перевертайки». Дітей зачаровує миттєве перетворення одного персонажа на іншого. Перекрутивши ляльку вниз головою, отримаємо нову ляльку, яка буде відрізнятися від першої. Такі ляльки відображають подвійність всесвіту. Діти відчують зміни настрою та характеру ляльок: веселий – сумний, добрий – злий, молодий – старий та ін.

Такі ляльки допомагають у розповіданні улюблених казок: «Попелюшка», «Червона Шапочка»; діти закріплюють знання про пори року «Зима - Літо», «Осінь - Весна».

Театр хусткових ляльок. До голови ляльки (намальованої або надрукованої), прикріплюють хустку, по куточках – ручки, які одягає вихователь або дитина, а голова кріпиться на шії. Хусткові ляльки швидко робляться, дозволяють ляльководу вільно рухатися, не займають багато місця.

Театр шкарпеток, рукавичок. У цьому театрі головні персонажі – шкарпетки або рукавички. Їх теж декорують необхідними елементами (рот, волосся та ін.). Діти навчаються грати з персонажами під музичний супровід, озвучувати їх, виконувати руками танцювально-ритмічні рухи.

Театр Leg-players («Ніжки, що граються»). Цікавий вид театру, у якому ролі виконують ноги артистів. Персонажі виготовляють з паперу, картону, тканини та ін. Ляльки нашиваються на спеціальні спіднички або рукави які кріпляться до ніг. Вистави показують через ширму, відкриту знизу. При виконанні ролі – «ноги-артисти» виносяться на передній план і «оживають», що дивує усіх дітей. Цей вид нетрадиційного театру сприяє розвитку музично-ритмічної діяльності.

Театр тантамареска. Представляє собою яскравий стенд або банер з ілюстрацією певного театралізованого сюжету та з отворами для обличчя й рук. Діти з задоволенням приймають участь у таких виставах.

Театр на фартуху. Дітям молодшого віку вистави показує вихователь, а діти старшого віку можуть самі приміряти на себе роль розповідача. Пересувати фігурки та декорації на липучках допоможуть всі бажаючі. Дітям цікаво розглядати та використовувати наявність різних кишеньок (вікна, двері, гніздо, нірка, дупло та ін.). Особливість цього виду театру: інтерактивність, мобільність, доступність.

Пальчиковий театр з синельної проволочки. Зараз дуже популярна синельна проволочка, яку можна використовувати для створення

пальчикового театру. З нею добре працювати, вона легко гнеться, тримає форму та дає нескінченний простір для фантазії дітей. З пухнастих паличок діти із задоволенням майструють фігурки кумедних тварин та квітів. Граючись з пальчиковими ляльками, діти можуть тактильно відчувати своїх персонажів. Це сприяє розвитку дрібної моторики, мовного та інтелектуального розвитку.

Висновок. Отже, у театралізованій діяльності дитина реалізує свої потреби у самовираженні, спілкуванні, пізнанні себе. Театрально-ігрова діяльність є чудовим засобом збагачення пізнавального, соціального, мовленнєвого, морального, естетичного, музичного та фізичного досвіду дитини. Як показує практика, нетрадиційні види театру є ефективним засобом розвитку творчих здібностей та самовираження дітей дошкільного віку. Діти отримують не тільки всебічний розвиток, а й яскраві емоції від театральної вистави або гри з незвичайними персонажами нетрадиційного театру. А педагог має можливість вивести дітей за рамки освітньої програми та зробити освітній процес більш цікавим та творчим.

Література:

1. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проєкту В. О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертугіна [та ін.]; наук. ред. Г. В. Беленька; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. К.: Київ, у-н ім. Б. Грінченка, 2020. – 440 с.
2. Половіна О. Дитина у світі мистецтва // Дошкільне виховання, 2021. – №2. – 3-8 с.
3. Театр у ЗДО / уклад. О.М. Ворожейкіна. – Х.: Вид. група «Основа», 2013. – 191, [1] с. – (Серія «Дошкільний навчальний заклад»).
4. Шевчук А. Традиції та інновації в оновленому БК.О // Дошкільне виховання. – 2021. – №4. – 20 –23 с.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ХАТХА-ЙОГА, ЯК ЗАСІБ ОЗДОРОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті автор розглядає значення роботи гуртка «Бєбі-йога» в контексті реалізації концепції «Хатха-йога», створення умов для формування у дітей старшого дошкільного віку умінь піклуватися про своє здоров'я за допомогою спеціальних вправ і правил індивідуальної поведінки, спрямованих на підтримання чистоти тіла, формування потреби в ЗСЖ. Регулярні заняття йогою допомагають дитині стати врівноваженою і спокійною, навчають концентруватися, зміцнюють здоров'я і імунітет, підвищують опірність організму до різних захворювань, виправляють поставу, допомагають сформувати сильне і гнучке тіло.

Ключові слова: хатха – йога, бєбі – йога, асани, пранаями, імунітет, оздоровлення, гнучкість, рівновага, здоровий спосіб життя, розслаблення.

У новій редакції Базового компоненту дошкільної освіти приділяється велика увага питанням фізичного розвитку дітей дошкільного віку. У освітньому напрямі «Особистість дитини» визначено головне завдання виховання і освіти дітей - гармонійний розвиток у вихованців фізичного і психічного здоров'я. Це визначає для дошкільних установ нове завдання: створення єдиного процесу взаємодії педагога і вихованців, в умовах якого органічно переплетені різні освітні напрями, а в результаті у кожної дитини дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти сформоване уявлення про здоров'я людини як головної цінності, яка необхідна їй для повноцінного життя.

Для реалізації поставлених БК дошкільної освіти завдань гармонійного фізичного розвитку дітей дошкільного віку повинна здійснюватися фізкультурно-оздоровча діяльність. Це обумовлено як стабільним погіршенням здоров'я дітей і населення України, так і новими вимогами стандартів освіти. Метою фізкультурно-оздоровчої роботи в ЗДО є створення найбільш сприятливих і, що відповідають природі дитячого організму, умов для повноцінного проживання дитиною періоду дошкільного дитинства,

формування основ базової культури особистості, всебічного розвитку психічних і фізичних якостей дітей відповідно до їх вікових та індивідуальних особливостей, а також підготовка дитини до життя в сучасному суспільстві. Природно, що за допомогою засобів фізкультурно-оздоровчої діяльності можливе створення найбільш оптимальних умов для фізичного розвитку дітей дошкільного віку, враховуючи при цьому вимоги БК і можливості ЗДО. [4, с. 42].

Багато вчених відзначають: на протязі останніх десятиліть в нашій країні склалася тривожна тенденція погіршення фізичного розвитку і стану здоров'я всього населення, в тому числі і дітей. В сучасному світі неухильно зменшується число здорових дітей, зростає число дітей, які страждають захворюванням серцево-судинної системи, органів чуттів і опорно-рухового апарату.

На думку медичних науковців неоціненну допомогу може надати хатха - йога, яка дає ґрунтовні, як показують дослідження, цілком розумні відповіді на питання щодо особистої гігієни, дихання, харчування, руху і психічного самоконтролю.

Ця форма оздоровлення має низку переваг перед іншими видами фізичної активності: вона не вимагає великих приміщень і коштовного обладнання для занять, може проводитися з будь-якими віковими категоріями, що дає можливість впровадження її в дошкільній установі.

Крім цього, заняття східною гімнастикою є прекрасним засобом естетичного і морального виховання. Під їх впливом зміцнюється здоров'я, формується гарна фігура, правильна постава і енергійна хода, поліпшується координація рухів, виробляються сила волі, витримка, впевненість в собі. Вправи привчають до щоденного подолання труднощів, підвищують життєвий тонус і працездатність, створюють гарний настрій.

Йога НЕ є ні акробатикою, ні гімнастикою в спортивному сенсі. Хатха - йога – це фізичні вправи.

Йога – давня система оздоровлення і зміцнення тіла, а також набуття душевного спокою і рівноваги. Вона допомагає досягти легкості, бадьорості, енергійності, покращує роботу всіх органів і систем організму, підвищує тонус, стабілізує травлення, дарує прекрасне самопочуття і настрій, прояснює розум.

Діти - це маленькі йоги, вони природні й відкриті від природи, вони чисті і гнучкі, їх свідомість вільно від страху і соціальних стереотипів. Якщо з раннього віку вдається включитися в програму здорового способу життя, тоді з віком людина не втратить легкості і рухливості тіла, радісного відношення до світу, збереже свіжість і молодість тіла, духу і душі.

Метою моєї поглибленої роботи стало організація та проведення роботи гуртка «Бемі-йога» в контексті реалізації концепції «Хатха-йога», створення умов для формування у дітей старшого дошкільного віку умінь піклуватися про своє здоров'я за допомогою спеціальних вправ і правил індивідуальної поведінки, спрямованих на підтримання чистоти тіла, формування потреби в ЗСЖ.

Заняття хатха-йоогою для дітей - це профілактика сколіозу, астми, простудних захворювань. Діти стають спокійнішими, добрішими, у них з'являється впевненість у своїх силах. Йогівські вправи вимагають особливої зосередженості, це розвиває у дітей увагу і посидючість, організованість, уяву, вольові якості дітей. Поліпшується кровообіг, нормалізується робота внутрішніх органів, організм звільняється від шлаків, знімається втома, зміцнюються слабкі м'язи, розвивається гнучкість, поліпшується поставу.

Більшість вправ в хатха-йозі природні, фізіологічні вони копіюють пози тварин, птахів, певні положення людей, предмети. Використання знайомих образів тварин, птахів допомагають дітям уявити ту або іншу позу (будять фантазію і уяву). Більшість вправ лише віддалено нагадують асани і пранаями. [1, с.16].

Асани - пози йоги, спрямовані на розвиток координації, сили, гнучкості та витривалості. Вони добре підходять для дітей. Не всі асани

прості у виконанні, тому вони допомагають дитині розвивати силу волі, чутливість і дізнатися багато нового про своє тіло. Ці цікаві вправи зміцнюють м'язи, роблять їх більш еластичними, розробляють суглоби, роблячи рухи дитини красивими, а крім того, зміцнюють внутрішні органи і покращують самопочуття.

Пранаями - дихальні вправи.

У своїй роботі всі заняття з дітьми я будую на казковому сюжеті або на сюжеті з життя природного світу, які наповнені гімнастикою, вправами для розвитку вестибулярного апарату, танцями, дидактичними і рухливими іграми, іграми на розвиток уваги, пам'яті, логіки, уяви, пластикою, казками, мовними іграми. Тривалість заняття від 15-30 хвилин. Усі вправи потрібно робити правильно і обережно, без напруги.[2, с. 38].

Основу занять складають комплекси з статичних вправ і вправ на розтяжку. Кожне заняття складається з трьох частин: підготовчої, основної та заключної.

Підготовча частина: підготувати організм до заняття, налаштувати дітей на хороше, добре. Розігріти суглоби.

У підготовчу частину включаються розминки з вправами на розтяжку, рухливість суглобів, самомасаж. У розминку включаються динамічні вправи. Розминка виконується з помірним навантаженням. Після розминки - відпочинок, настрій на хороше. Необхідно зняти напругу з м'язів, заспокоїти дихання, налаштуватися на подальшу роботу, потрібну і корисну для

Основна частина: спочатку розучується комплекс статистичних вправ, в якому приділяється увага кожному руху, при виконанні пози. Виконувати позу правильно, але без напруги. Дихання вільне, спокійне, рівне. Запропонувати дитині уявити подумки, на кого схожа поза - на тварину, птаха або предмет, це надає емоційний настрій і допоможе дитині швидше освоїти позу.

Заключна частина: основне завдання частини навчити дітей розслабитися і приводити свій організм в первісний стан. Тому останні

фізичні вправи (поза) в хатха-йога - вправи на розслаблення. Саме зручне положення для розслаблення - лежачи на спині. Можна розслабитися і сидячи (поза кучера). Щоб досягти повного відпочинку, м'язового розслаблення, необхідно концентрувати увагу на спокійному диханні. На повільному видиху розслабляти м'язи всього тіла. Важливий етап виходу з розслаблення: спокійно зробити вдих і видих повним диханням, пальці з'єднати в замок і підняти над головою, добре потягнутися всім тілом, опустити руки, спокійно сісти, витягнувши ноги і знову потягнутися. Посміхнутися, подумки побажати всім здоров'я, гарного настрою, добра і радості.

Завдяки проведеній роботі використання вправ хатха-йоги у дошкільному фізичному вихованні дозволяє: виконувати і засвоювати на більш високому якісному рівні стройові й загальнорозвивальні вправи; основні рухи та їх різновиди (ходьба, біг, стрибки, метання, лазіння і повзання, збереження рівноваги); розвивати фізичні здібності; здійснювати профілактику і корекцію порушень опорно - рухового апарату; виконувати дихальні вправи у поєднанні з елементами хатха - йоги, що сприяє функціональному вдосконаленню організму; формувати позитивне відношення до навколишнього світу; здійснювати регуляцію психоемоційного стану дитини в процесі психофізичного тренування, релаксації.

Проведений аналіз результатів формувального експерименту свідчить, що впровадження елементів йога-гімнастики у процес фізичного виховання дітей 5-6 років сприяло значному підвищенню рівня фізичної підготовленості і покращенню стану опорно-рухового апарату дітей. Таким чином, отримані результати свідчать про ефективність застосування елементів хатха-йоги у роботі з дітьми 5-6-річного віку, що говорить про доцільність її використання в процесі фізичного виховання у закладах дошкільної освіти.

Література:

1.В. Осипова «Поза дитини. Хатха-йога в дитячому садку» . ж / Обруч №3 1997

2.Левшинов Андрій. Йога для дітей . 100 кращих вправ для зміцнення здоров'я. 1996.

3.Базовий компонент дошкільної освіти / Байєр О.М., Безсонова О.К., Брежнева О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л. П.,Косенчук О. Г., Корнєєва О.Л., Лисенко Г. М., Левінець Н. В., Машовець М.А., Мордоус І.О., Нерянова С. І., Піроженко Т. О., Половіна О. А., Рейпольська О.Д., Шевчук А. С./під науковим керівництвом доктора психологічних наук, професора, член-кореспондента НАПН України – Піроженко Т. О. Київ – 2021.

4.Вільчковський Е.С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посібник / Е. С. Вільчковський, О. І. Курок. – 2-е вид., перероб. та доп. – Суми: ВТД “Університет книг”, 2004. – 428 с.

5.Давиденко О.В. Основи програмування фізкультурно-оздоровчих занять з дитячим контингентом / О. В. Давиденко, В. П. Семененко, Л. О. Фандікова. – Тернопіль: Астон, 2003. – 144 с.

Вареник Ірина Борисівна

Вихователь-методист комунального закладу дошкільної освіти (ясла -садок)

№20 Криворізької міської ради

**МОЛОДИЙ СПЕЦІАЛІСТ НА ПОРОЗІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ,
АБО ЧОМУ ТРАДИЦІЙНІ ФОРМИ НАСТАВНИЦТВА
НЕ ПРАЦЮЮТЬ З МОЛОДДЮ**

У статті розкрито актуальну проблему оновлення підходів в роботі з молодими педагогами на засадах андрагогіки. Представлено портрет молодого спеціаліста в перший рік його професійної діяльності і окреслено низку першочергових завдань для налагодження роботи інституту наставництва в закладі освіти.

Ключові слова: *молодий педагог, типові риси, наставництво, фахівець-андрагог, ментор, тьютор, фасилітатор, едвайзер.*

В фаховій літературі все частіше зустрічаються терміни «супервізія», «менторство», «коучинг», «тьюторство», «фасилітатор», «едвайзер». Перелічені вище терміни представляють групу методів та форм навчання, які широко застосовуються в межах андрагогіки - науки про освіту

дорослих. Популярність перелічених вище форм професійного навчання викликана в першу чергу змінами світоглядної позиції студента як майбутнього спеціаліста і розвитком сучасних моделей управління бізнесом, введенням нових корпоративних правил в різних сферах господарювання, в тому числі і в освітній галузі. І якщо фахівець-андрагог не така вже й рідкість в вищих закладах професійної освіти, то в штаті працівників шкіл та дитсадків навряд чи з'явиться. Вважається, що молодий педагог, отримавши диплом, вже цілком готовий до здійснення своєї професійної діяльності і здатен професійно зростати шляхом самоорганізації та самоосвіти.

Соціологи та спеціалісти з фахові освіти стурбовані тим, що в різних галузях, від науки до виробництва, сьогодні спостерігається поступовий відтік молодих кадрів. Статистика говорить, що 71% сучасної молоді не цікавить обрана ними професія, 40% молодих людей готові змінити обраний фах в перші роки роботи, 50% молодих спеціалістів не пов'язують своє майбутнє з компанією, в якій працюють сьогодні. [5] І ця тенденція не може не хвилювати керівників закладів освіти, які відчувають нестачу кваліфікованих спеціалістів. А з тими молодими педагогами, які наважились переступити поріг школи чи дитсадка, виявляється не так просто встановити рівні професійні стосунки.

Тож метою нашого дослідження в рамках теми став пошук шляхів оновлення підходів в організації наставництва в закладах освіти на засадах андрагогіки. Ми проаналізували типові характеристики молодого педагога як представника свого покоління, узагальнили його портрет на першому році професійної діяльності і окреслили низку першочергових завдань для адміністрації закладу освіти, щоб пом'якшити процес адаптації молодого спеціаліста.

У соціології існує теорія, що модель поведінки і систему цінностей людини формують політичні, економічні, технологічні і соціальні фактори. Вплив виховання не скасовується, але саме ці фактори надають спільних

ознак людям, народженим в одну епоху. Тому часто від представників старшого покоління можна почути, що вони свого часу були зовсім іншими людьми, ніж сучасна молодь. Не обов'язково кращими, але іншими.

Педагогічні колективи зазвичай складаються з 3-4 поколінь працівників. А це означає, що в закладах в той чи інший спосіб перетинаються їх світоглядні позиції. І якщо проаналізувати життєві цінності різних поколінь, то можна виявити специфічні риси, які відбиваються і на трудовій діяльності їх представників.

Так вплив на цінності «мовчазного» покоління (1922-1944 роки) мали сталінські репресії, післявоєнна розруха, голод, індустріалізація. Відмінними рисами представників цього покоління є надзвичайна старанність і беззаперечне підпорядкування закону. Покоління «бебі-бумерів» (1944-1963 роки) отримало свою назву через післявоєнний бум народжуваності. Цим людям притаманні допитливість, оптимізм і трудоголізм. Покоління «Ікс» (1964-1983 роки) - це самостійні, виховані на переконанні, що домогтися чого-небудь в житті можна тільки власними силами люди. Надійні, відповідальні, здатні навчатися протягом усього життя, не зважаючи на свою абсолютну прагматичність. Покоління «Ігрек» або «Міленіум» (1984-2000 роки), а саме вони складають наймолодший прошарок педпрацівників, народились в епоху брендів, мобільних телефонів і Інтернету. Характерні риси цього покоління - постійне прагнення до вражень, свобода, драйв, швидкість, фінансова незалежність і самодостатність, прагнення до миттєвого результату. [6]

Складаючи портрет молодого спеціаліста, не можна не звернути увагу на перелічені вище типові риси представників покоління «Ігреків». Головною відмінністю від інших членів педагогічної спільноти є їх глибока залученість в цифрові технології, здатність швидко розбиратися з технікою. Другою важливою особливістю молодих колег є те, що вони комфортно почувають себе у командній роботі, легко йдуть на контакт. Проте контактність і перебування в постійному інформаційному потоці стирають

межі між реальним і віртуальним світом. Молодь довіряє будь-якій інформації без потреби її аналізувати. На фоні слабкої старанності і нетерплячості, притаманних усьому поколінню, це не дозволяє їм своєчасно передбачати наслідки власних імпульсивних дій. Представники цього покоління педагогів амбітні і очікують миттєвого результату відразу після виконання завдання. Вони не люблять довго чекати і домагатися. Правила субординації для них є формальністю. Авторитети відсутні. А робота у вільній, невимушеній атмосфері з перспективою розвитку може стати мотивом діяльності. Ще одним мотиватором до дій «Ігреків» є цікаві завдання та нові проєкти. «Міленніали» сприймають їх як виклик. Тому варто прислуховуватися до їхніх ідей і заохочувати креатив. «Ігрекам» складно працювати за ідею, результатом для них дуже часто виступає виключно матеріальна винагорода.

Доповнити портрет молодого спеціаліста варто набором професійних характеристик, які впливають вже на особливості його входження в колектив. По-перше, як професіонал, він ще досить слабкий, хоча здебільшого значно компетентніший у спеціальності, ніж ті, хто отримав диплом про вищу освіту за 20-30 років до нього. По-друге, він не має ані найменшого уявлення про те, з ким йому доведеться працювати, бо теорія вікової психології і реальні діти - це різні речі. Уявлення про специфіку професії практично відсутні. А ще молодий педагог зіштовхується з таким обсягом документації, що починає відчувати свою повну профнепридатність. По-третє він зовсім не розуміє, що його перше місце роботи - це система, що складалася впродовж десятиліть, з певними правилами, законами, традиціями, стереотипами, а він - лише його частина, а не головний персонаж.

Найсуттєвіша проблема для молодого вчителя чи вихователя дитячого садка на початку трудової діяльності - це вміння «утримати дітей». Для того щоб 20-ма вихованцями впродовж дня можна було керувати необхідна енергія, миттєва реакція і життєвий досвід, якого він ще немає. І якщо вчителю в школі може «пощастити», або «не пощастити» мати класне

керівництво в перший рік роботи, то вихователь дошкільного закладу одразу потрапляє під суворе око батьків. Дуже рідко батьки виявляються мудрими і тактовними, щоб серйозно слухати поради від двадцятирічної людини.

Молодий колега зовсім не сприймає критику. Звичайне зауваження може спровокувати негативну реакцію. При цьому він має гостру потребу у зворотньому зв'язку і залученні до суспільного життя в колективі. А ще праця педагога не вважається а ні престижною, а ні фінансово вигідною. Тому все це слід враховувати адміністрації закладу під час введення молодого спеціаліста в професію.

Тому сучасному молодому педагогу, який прийшов в злагоджену команду, але має низьку продуктивність праці, для подолання випробувань першого року трудової діяльності вкрай необхідна допомога наставника.[1] В управлінській діяльності термін «наставництво» використовується в розрізі організації передачі навичок і знань молодому спеціалісту від більш досвідченого співробітника. В тлумачному словнику української мови поняття «наставник» трактується, як «порадник, учитель; наглядач», а «наставляти» — «даючи поради, навчати чогось» [4].

У фахівця-андрагога набір функцій значно ширший, як і арсенал методів наставництва. Він - і «лікар», і «експерт», і «консультант». Діяльність у ролі «лікаря» передбачає наявність у наставника інструментів мотивації підопічного, послаблення «бар'єрів» сприйняття, зниження ріння тривожності, підвищення стресостійкості. Роль «експерта» передбачає загальну професійну компетентність наставника і андрагогічну підготовку, тобто вміння передавати свій досвід, враховуючи специфічні риси молодих спеціалістів. Рівень компетентності андрагога у рамках ролі «консультанта» припускає, що він володіє сучасними методами супроводу процесу самоосвіти дорослих. [3]

Найбільш наближеним до наставника в класичному розумінні терміна є ментор – людина, зацікавлена в розвитку знань, умінь, навичок та встановленні міжособистісних стосунків. Ментор допомагає тоді, коли його

просять про допомогу. На відміну від наставника, якого зазвичай призначають як куратора цілої групи учнів чи студентів, ментор супроводжує індивідуальне зростання конкретного підопічного. [3]

Враховуючи реалії часу і стрімкий розвиток технологій дистанційної освіти в Україні набуло розвитку тьюторство. Як технологія навчання дорослих сьогодні воно активно використовується досвідченими наставниками при проведенні методичних навчань на відстані. Головні завдання тьютора - здійснення індивідуальної педагогічної підтримки, надання консультативної допомоги в побудові програми самоосвіти і педагогічний супровід руху молодого педагога за індивідуальною освітньою траєкторією. [3]

Іншомовний термін «фасилітація» прийшов в нашу педагогічну практику не так давно і означає специфічний вид педагогічної підтримки підопічного, який має за мету його мотивацію до саморозвитку, самореалізації, самовдосконалення. Фасилітатор – це фахівець, який створює атмосферу розуміння та довіри, не бере прямої участі в передачі знань, але відповідає за якість кінцевого результату. А невдовзі в українських фахових навчальних закладах може з'явитись така посада як едвайзер. Це, як правило, практик, який може надати фахові поради, проаналізувавши запити підопічних.

Функції перелічених вище педагогічних посад фахівців-андрагогів в сучасних закладах освіти сьогодні покладено на адміністрацію. Тому, щоб утримати молодого спеціаліста в професії, саме керівнику необхідно змінювати підходи в роботі з молоддю, а не розраховувати на те, що молода людина буде відповідати його особистому уявленню про підлеглого. Тож, серед першочергових завдань заміни авторитарної моделі управління колективом на орієнтовану на особистість важливо визначити такі [1] :

- Створення умов для максимального залучення молодого педагога в робоче середовище: повне навантаження, участь в методичних заходах, підготовка фахових доповідей, рефератів.

- Закріплення за молодим спеціалістом наставника із числа спеціалістів, здатних організувати професійну освіту на засадах андрагогіки.
- Знищення дистанції між керівником та педагогом. Заміна девізу «Ти зобов'язаний!» на «Ти можеш!».
- Своєчасна оцінка успіхів молодого працівника і особиста відповідальність керівника за успіх/не успіх підлеглого.
- Особисте самовиховання та самоосвіта, як характеристика сучасного менеджера освіти.

Минають часи, змінюються люди. З кожним днем зростає потреба в навчанні співробітників і створює необхідність підбирати найбільш ефективні, сучасні та якісні форми і напрями навчання молодих спеціалістів. Молоде покоління педагогів відрізняється від своїх колег більш старшого віку: має недостатній життєвий досвід для розв'язання педагогічних ситуацій, гостро потребує зворотнього зв'язку, часто не має підтримки свого професійного вибору в найближчому оточенні. Проте наймолодші педагоги наших закладів чутливі до соціальних змін, мають власну громадянську позицію, готові до інновацій. І менеджерам освіти варто переглянути підходи в організації наставництва, озброївшись перевіреним досвідом європейських шкіл та закладів професійної освіти.

Література:

1. Вареник І. Педагогічне наставництво як умова стимулювання творчого зростання молодих педагогів: [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/pedagogicne-nastavnictvo-ak-umova-stimuluvanna-tvorcogo-zrostanna-molodih-pedagogiv-400765.html>
2. Колесникова И.А. Основы андрагогики: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Колесникова И.А., Марон А.Е., Тонконогая Е.П. и др.; Под ред. И.А.Колесниковой, - 2007.
3. Коноваленко Ю. Тьютори, едвайсери, коучі, фасилітатори, ментори, наставники – хто є хто?: [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://osvitanova.com.ua/posts/1697-tiutory-edvaisery-kouchi-fasylytory-mentory-nastavnyky-khto-ie-khto>

4. Новий тлумачний словник української мови / [уклад. В. Яременко та ін.]. — К. : Аконіт, 1999. — 912 с.
5. Почему миллениалы несчастливы на работе [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://1-a-b-a.com/blog/show/289>
6. Теория поколений: в чем ее суть, основные принципы и как, зная о ней, найти общий язык с людьми: [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://www.unian.net/society/что-такое-теория-pokoleniy-kak-reshit-konflikt-otcov-i-detey-novosti-ukrainy-11530327.ht>

Величко Наталія Анатоліївна

Вихователь-методист КЗДО(ясла-садок)КТ№183КМР

**СУЧАСНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ДЛЯ
ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ВИХОВАТЕЛЯ –
ВАЖЛИВА СКЛАДОВА МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ДОШКІЛЬНОГО
ЗАКЛАДУ**

У статті розкривається тлумачення понять «імідж» і «позитивний імідж»; розглянуто сутність професійного іміджу вихователя, критерії та показники готовності вихователів дошкільних закладів до створення власного позитивного іміджу педагога. Описано основні вимоги, властивості, функції та риси професійного іміджу вихователя закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: імідж, імідж вихователя, професійний імідж вихователя, складові іміджу, критерії, показники.

На сучасному етапі змін та розвитку системи освіти з введенням нових професійних стандартів все більше уваги приділяється професійному розвитку, вмінню адаптуватися до соціальних змін, готовність вирішувати професійні завдання в нових умовах. Важливою складовою методичної роботи є допомога вихователю у оволодінні професійних умінь та навичок, бути наставником в організації, розвитку удосконалення свого професійного іміджу, як вихователь, що здійснює свою педагогічну діяльність. Все це призводить та ставить перед вихователями дошкільних навчальних закладів актуальний напрямок роботи по створенню позитивного іміджу вихователя,

який великою мірою створює і репрезентує загальний імідж дошкільного закладу.

Процес створення або конструювання іміджу – почала цікавити наукову громадськість із другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Теорія самого іміджу виникла на Заході ще в 60-ті роки ХХ ст., як протидія рекламній діяльності конкурентів. Суть її, обґрунтована визнанням фахівцем реклами Д. Огівлі, у тому, що для успішної реалізації товару важливіше створювати у свідомості споживача його позитивний образ, ніж надавати інформацію про його окремі специфічні властивості [5, 47]. Наукові розробки вітчизняних і зарубіжних учених з проблем теорії і практики іміджології належать: Н. Барні, А. Панасюку, Г. Почепцову, С. Улановій, В. Шепелю, та іншим; формування професійного іміджу фахівця досліджується М. Апраксиною, М. Вудкоком, Ф. Геновим, Н. Гузій, Ф. Кузіним, Н. Скрипаченко, та іншими; підготовка фахівців для дошкільної освіти вивчається Л. Артемовою, А. Богуш, Г. Беленькою, К. Крутій та іншими.

Розглядаючи поведінку людини як носія іміджу, В. Шепель виділяє сім критеріїв конструювання моделей поведінки, зважаючи на які, можна вдосконалити процес спілкування. Спілкування в професійній діяльності вихователя є показником його майстерності і засобом презентації педагогічного іміджу, тому слід взяти до уваги критерії охарактеризовані В. Шепелем, а саме:

Перший критерій – абсолютна відповідність поведінки людини правовим нормам соціального спілкування.

Другий критерій – моральна бездоганність, стійке дотримання моральних норм спілкування, прояв поваги до людської гідності кожної людини, до її національних і релігійних почуттів.

Третій критерій – урахування ситуації під час вибору форм спілкування і методів взаємодії.

Четвертий критерій – гідні цілі досягаються гідними засобами, оскільки цілі і засоби органічно взаємопов'язані.

П'ятий критерій – самокритичність, постійний контроль своїх вчинків, вміння вносити вчасно корективи в процес спілкування.

Шостий критерій – майстерність володіння людинознавчими технологіями.

Сьомий критерій – орієнтація в очікуваннях від спілкування з вами реальної людини або конкретного соціуму, з яким вибудете спілкуватися [7, 45-46].

Наталія Плахотіна, вивчаючи проблему іміджу педагогів ЗДО, виділяє такі складові іміджу вихователя: особистісні якості – високий професіоналізм, цілеспрямованість і відданість справі, здатність приймати мудрі та нестандартні рішення, уміння організувати себе і людей, турботливе ставлення до людей і вболівання за справу, справедливість, мислення «переможця», уміння сприймати нові ідеї, бачення перспективи; компетентності загальнонаукові, інструментальні, світоглядні, загальнокультурні, соціальні, професійні; культура поведінки; етикет (мовленнєвий і немовленнєвий); культура міжнаціональних відносин; педагогічна та службова етика; культура управління [5, с.45].

Кожна людина створює певний образ – імідж – уявлення про людину, що складається на основі її зовнішнього вигляду, звичок, манери говорити, менталітету, вчинків при цьому імідж являє собою найбільш ефективне подання повідомлення, яке в змозі обійти наявні в кожній людині різноманітні фільтри.

Імідж людини – це думка про неї в групі людей унаслідок сформованого в їхній психіці образу цієї людини, що виник унаслідок їхнього прямого контакту з цією людиною чи внаслідок отриманої про цю людину інформації від інших людей; власне, імідж людини – це те, як вона виглядає в очах інших.

Професійна діяльність щодо створення іміджу виступає компонентом будь-якої професійної діяльності, пов'язаної з взаємодією (в професіях типу «людина-людина», «людина-колектив», «людина-великі соціальні групи»),

сприяючи підвищенню продуктивності основної професійної діяльності суб'єкта і поліпшенню її акмеологічних характеристик [4].

Ступінь оволодіння професійною діяльністю зі створення іміджу обумовлює ступінь професіоналізації суб'єкта в сфері основної професійної діяльності. Імідж можна розглядати як цілісну систему, що складається з двох основних компонентів, кожен з яких є комплексним поєднанням різних елементів знань і вмінь:

- зовнішній вигляд (основні напрями зазначення та вибору індивідуального стилю особистості педагога; практичне застосування знань про діловий одяг; використання науки про колір);

- внутрішній зміст (володіння культурою педагогічного спілкування; знання основ ораторського мистецтва; опанування основами евристики; раціональна поведінка в стресових і конфліктних ситуаціях; уміння використовувати гумор у різних педагогічних ситуаціях) [2, с. 58].

Крім того імідж вихователя ЗДО можна класифікувати залежно від мотивів, що спонукають його створювати. Так, дослідниця проблем психології іміджу О. Перелигіна пояснює, що психологічна мотивація пов'язана з потребою людини у підвищенні своєї самооцінки, внаслідок чого досягається психологічний комфорт. Можна сказати напевно, що людину яку хвалять або правильно мотивують може зробити неймовірно, наша робота полягає у тому щоб допомагати наставляти, заохочувати знаходити все нові методи і прийоми для удосконалення та професійного зростання іміджу вихователя стає лише можливими тільки під впливом професійної діяльності, яка стає його умовою та показником.

Т. Макеева «професійний імідж вихователя ЗДО», розуміє як якісну характеристику особистості педагога, що сприяє прояву її внутрішніх установок, особистісних якостей, життєвих позицій, знань і професіоналізму через зовнішні виразники – зовнішній вигляд, поведінку, особливості вербального і невербального спілкування, специфіку оформлення рукотворного середовища, які суттєво впливають на організацію

міжособистісної взаємодії та реалізацію професійних функцій фахівця [6, с.19].

Дослідниця виокремила такі компоненти професійного іміджу вихователя:

- візуальний (зовнішній вигляд, невербальні засоби комунікації, предметне середовище вихователя);
- аудіальний (володіння технікою та комунікативними якостями мовлення, ораторським мистецтвом);
- професійний (компетентність вихователя, якість його праці в цілому, досвід, репутація, вміння самовдосконалюватися);
- внутрішній (педагогічна спрямованість, психічне й психологічне, соціальне і духовне здоров'я, особистісно-професійні якості педагога).

Формування і розвиток будь-якого із компонентів професійного іміджу вихователя ЗДО залежить від соціального оточення, а також поглядів, цінностей, уподобань, смаків, еталонів тощо, що переважають у ньому. Адже кожен із визначених складників іміджу більшою або меншою мірою зазнає змін і трансформацій залежно від тих вимог, які висуваються різними суб'єктами освітньої взаємодії – дітьми, їхніми батьками, колегами й керівництвом ЗДО, громадськістю тощо, та тих, які висуває до себе педагог.

Дослідження, проведені українськими вченими, що займаються різними аспектами професійної підготовки майбутніх вихователів (А. Богущ, Г. Беленька, Л. Загородня та ін.), показують, що діти найбільше цінують у вихователях доброту, ласку, вміння організувати ігри, розповідати щось цікаве, навчати чомусь новому, терплячість до того, що висловлює дитина, вміння берегти секрети, зовнішню привабливість (адже малята інтуїтивно тягнуться до всього красивого і хочуть наслідувати цю красу) тощо.

Можна сказати одне, що професійний імідж не дається від природи, а набувається і вдосконалюється у процесі всього життя людини, яка залучена до тієї чи іншої професійної діяльності. А особливо професійний імідж вихователя формується у процесі зовнішньої діяльності, яка організовується дошкільним закладом, методичною допомогою, а також систематичною,

цілеспрямованою роботою самого вихователя для вдосконалення своєї професійної діяльності та для підтримки свого професійного іміджу.

Література:

1. Барна Н. В. Естетика іміджмекінгу. Монографія / Н. В. Барна, С. І. Уланова. – К. :Видавничий Дім «Слово», 2012. – 176 с.
2. Ковальова О. О. Психологічні особливості формування основ професійного іміджу у майбутніх педагогів. Одеса. 2007. 340 с.
3. Кононенко А. О. Психологічні складові індивідуального іміджу сучасного педагога. Одеса, 2003. 20 с.
4. Макєєва Т. Професійний імідж вихователя дошкільного навчального закладу та його структура. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Ppps_2012_41_9.pdf.
5. Плахотіна Н. Імідж вихователя-методиста дошкільного закладу / Н. Плахотіна. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2011. №1. С. 40-50.
6. Почепцов Г. Г. Типы имиджей / Г. Г. Почепцов // АЗрR Digest. — 1996. — № 5. —С. 19
7. Шепель В. М. Профессия имиджмейкер / В. М. Шепель. – Ростов н /Д. : Феникс,2008. – 523, [1] с.

Вернігорова Олена Володимирівна

музичний керівник, ЗДО№ 62

АКТИВІЗАЦІЯ РУХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ МУЗИЧНИХ РУХАНОК

У етапі запропоновано використання авторських музичних руханок в освітньому процесі закладу дошкільної освіти та повсякденному житті здобувачів освіти.

Ключові слова: рухова активність, музично ритмічна діяльність, руханки, танцювальна творчість.

Поставка проблеми. Малорухомий спосіб життя наших співгромадян привів до того, що Україна посідає одне з перших місць у світі по серцево-судинним захворюванням. Нажаль, науково технічний прогрес приніс сучасний світ не лише позитивні здобутки, але й негативні наслідки. До критичного мінімуму скоротилася рухова активність дорослих і дітей.

Найголовніше завдання дошкільного дитинства – зміцнення здоров'я дитини, що є запорукою майбутнього.

В Законі України «Про освіту» від 28.09.2017 р. зазначено, що засадами державної політики, у сфері освіти, є формування здорового способу життя [1. ст. 6], забезпечення цілісного розвитку дитини її фізичних, інтелектуальних, і творчих здібностей шляхом виховання, соціалізації та формування необхідних творчих навичок [1. ст. 8].

Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» передбачає розвиток рухової активності, фізичних якостей дошкільників у межах власного потенціалу [2. ст. 111]. Музичне виховання має величезний вплив на формування особистості, оскільки забезпечує тісний зв'язок між естетичним, моральним, розумовим і фізичним вихованням. Музика в поєднанні з рухами здатна вгамувати біль, прискорити чи уповільнити пульс, нормалізувати тиск, знімати втому та повертати бадьорість, нормалізувати дихання та кровообіг. За допомогою ритму збільшується вентиляція легенів. Музично-ритмічні рухи – як найбільш продуктивний вид діяльності на музичному занятті, вдосконалюють фізичний вигляд дитини, спонукають до правильної постави, координації рухів, їх гнучкості та пластичності.

Таким чином, музичні вправи, рухливі ігри, таночки, хороводи, руханки мають потужний вплив на формування, збереження і зміцнення здоров'я.

Аналіз досліджень і публікацій. Науковці стверджують: людина біологічно «запрограмована» на велику кількість рухів. Обсяг і характер рухової активності людини залежить від способу її життя. Дослідження з питань фізичної культури вважають що об'єм рухової активності для дошкільників має становити 21-28 годин на тиждень.

За даними вчених, про вплив музики на фізичний розвиток дитини, відомо, що систематичні заняття музикою дозволять значно підняти IQ, тобто інтелектуальний потенціал людини, розвинути пам'ять, аналітичні здібності, орієнтацію, корекцію нервової системи.

В музичній педагогіці існують різноманітні методи, концепції і технології музично-ритмічного виховання серед яких слід виділити концепцію К.Орфа, музично-ритмічну систему Е.Ж. Далькроза та інші.

Німецький педагог та композитор К.Орф в концепції творчого музикування «Шульверк» стверджував, що цікаві ігрові пісні, забавлянки, ритмічно-мелодійні вправи сприяють «... розширенню ритмічного досвіду, що до використання різноманітних рухів та відчуття власного тіла» [4. ст. 46].

Мудреці стверджували : «Рух – здатен замінити всі на світі ліки, але жоден з ліків не замінить рух. Бо рух – це життя.»

Метою статті є: використання авторських музичних руханок які спрямовані на розвиток спільного інтересу до рухової активності і танцювальної творчості. Допоможуть сформувати життєво необхідні рухові вміння, танцювальні навички, сприятимуть зміцненню психологічного та фізичного здоров'я.

Виклад основного матеріалу. В період тотальної пандемії суспільний запит на форми фізичної активності особливо відчутний. Мало рухливість дистанційного навчання зробила руханки сучасним трендом. Популярність руханок під час карантину поширювалась за допомогою медіапростору, під час трансляції школа-онлайн, дитсадочок-онлайн. Весела музика, прості рухи, відомі медіа-особистості, які виконували руханки, зіграли свою виховну роль і захопили серця дітей і дорослих. Під впливом дитячих емоцій та бажанню дітей танцювати, з'явилась ідея написати музичні руханки для практичної роботи з вихователем.

Що таке руханки? Руханка – це комплекс вправ ритмічно-танцювальних рухів у супроводі музики, співу, або віршованого тексту.

В основу музичного супроводу покладено мелодії пісень з дитячого репертуару, які добре відомі педагогам – дошкільникам. Тому руханки зручні у використанні, прості для сприйняття, нескладні у виконанні. Більшість рухів на яких побудовані руханки – це основні рухи, а саме ходьба, біг, стрибки, повороти, підскоки, кружляння. Крім розважального ефекту

За бажанням руханки можна виконувати під спів, або скористатись фонограмою мінус з інтернету.

Висновок. В своїй педагогічній діяльності намагаюся популяризувати руханки, як один із основних видів музичної активності. Практика засвідчує, що даний вид діяльності позитивно впливає на емоційний стан дитини, викликає почуття радості, допомагає дитині відчувати себе щасливою, задовольняє потребу в русі.

Отже, практичне застосування руханок в роботі з дошкільниками допоможе сформувати навички здорового способу життя, виховати сталу звичку до самостійної рухової активності, посилити інтерес до музично-танцювального мистецтва.

Література:

1. Закон України «Про освіту» 28.09.2017 року.
2. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / Білан О.І.; за заг.ред. Низковської О.В. – 256 с.
3. Завалко К., Фір С. «Основи Орф. педагогіки»: навчально-методичний посібник. Чернігів : ПАТ «ПВК» Десна, 2018. – 126 с.
4. Вільчковський Е.С., Денисенко Н.Ф. «Організація рухового режиму дітей 5 – 7 років у закладі освіти». Навчально-методичний посібник. – Запоріжжя: Диво, 2006. – 228 с.
5. Ветлугина Н.О. «Розвиток музичних здібностей дітей в процесі музичних ігор. М: - АПН РСФСР, 1982.

Вірка Людмила Ігорівна

вихователь, КЗ «ДНЗ(ясла-садок)№161КТ»КМР

ВИХОВАННЯ ДОБРОЗИЧЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЛЮДЕЙ РІЗНИХ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У роботі автора проаналізовано сучасний стан вивчення проблеми виховання доброзичливого ставлення до людей різних національностей у дітей дошкільного віку; уточнено категоріальний апарат дослідження. а саме сутність поняття «доброзичливість», «цінності», «міжетнічна

толерантність»: визначено критерії, показники й виявлено рівні вихованості такої якості особистості як доброзичливість у ставленні до людей інших національностей; обґрунтовано педагогічні умови виховання доброзичливого ставлення до людей різних національностей у дітей дошкільного віку.

Ключові слова: доброзичливість, міжетнічна толерантність, цінності, гуманність, національне самовизначення, людяність, знаннєвий компонент, перспективність, наступність в освіті.

Активізація гуманістичних тенденцій у вихованні дітей є характерною особливістю нашого часу. Одна з гуманістичних тенденцій – це доброзичливість. Зростання агресивних тенденцій відображає одну з найгостріших соціальних проблем нашого суспільства.

Головна мета виховання гуманності і доброзичливості полягає у формуванні вміння бачити в інших людях друзів та партнерів. Почуття спільності та здатність «побачити» іншого є тим фундаментом, на якому будується моральне ставлення до людей.

Проблема виховання гуманних, доброзичливих відносин в групі дошкільнят стояла перед педагогами завжди. Практично всі освітні програми для дітей дошкільного віку містять розділ «соціально-емоційне» або «моральне» виховання, присвячений формуванню позитивного ставлення до інших людей, соціальних почуттів, взаємодопомоги та ін. Важливість цього завдання очевидна, оскільки саме в дошкільному віці складаються основні етичні інстанції, формуються і зміцнюються індивідуальні варіанти відносин до себе і до іншої людини. Разом з тим методи такого виховання не настільки очевидні і являють собою серйозну педагогічну проблему.

Актуальність цієї проблеми зумовила вибір теми дослідження - ***«Виховання доброзичливого ставлення до людей різних національностей у дітей старшого дошкільного віку»***.

Об'єкт дослідження- процес виховання цінностей у дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження – педагогічні умови виховання доброзичливого ставлення до людей різних національностей у дітей старшого дошкільного віку.

Мета дослідження – теоретично дослідити та експериментально перевірити педагогічні умови, які сприяють процесу виховання доброзичливого ставлення до людей різних національностей у дітей старшого дошкільного віку.

Об'єкт, предмет і мета дослідження обумовили вибір наступних завдань:

- проаналізувати сучасний стан вивчення проблеми виховання доброзичливого ставлення до людей різних національностей у дітей старшого дошкільного віку;
- уточнити категоріальний апарат дослідження, а саме сутність поняття «доброзичливість», «цінності», «міжетнічна толерантність»;
- визначити критерії, показники й виявити рівні вихованості такої якості особистості як доброзичливість у ставленні до людей інших національностей;
- обґрунтувати педагогічні умови виховання доброзичливого ставлення до людей різних національностей у дітей старшого дошкільного віку.

У теоретичних засадах виховання доброзичливого ставлення до людей різних національностей у дітей дошкільного віку визначено, що виховання доброзичливого ставлення дітей старшого дошкільного віку до людей інших національностей - це процес цілеспрямованого формування особистісної якості, що передбачає розуміння, терпиме й доброзичливе ставлення до поглядів, звичаїв, традицій інших людей, незалежно від їхньої національної чи етнокультурної приналежності та бажання взаємодіяти з ними.. Виховання доброзичливого ставлення до інших, немислиме без усвідомлення цінності іншої людини. Вчені вважають тотожними поняття міжетнічна толерантність та доброзичливе ставлення до людей інших національностей.

Чітке термінологічне визначення міжетнічної толерантності знаходимо в глосарії В.Євтуха: «Міжетнічна толерантність (від лат. *tolerare*-терпіти)-терпиме ставлення представників однієї етнічної спільноти до представників іншої спільноти, до відмінних культурницьких традицій, готовність до позитивної взаємодії з носіями різноманітних етнічностей». Емоційно-ціннісне ставлення дітей до представників інших національностей у процесі свого становлення не залишається лише на рівні почуття, а знаходить вираження у мотивах поведінки та вчинках.

«Доброзичливість» у науковому доробку вчених пояснюється як здатність жити в гармонії з іншими людьми, жити в мирних стосунках. На переконання вчених дитинство-це період, коли діти дізнаються про себе та оточуючих, звертають увагу до зовнішніх ознак людей, вдосконалюють знання рідної мови, національної їжі та одягу. Результатом цього є поява у дітей вміння прийняти й визнати цінності оточуючих і свої власні.

Педагогічні умови виховання доброзичливого ставлення до людей різних національностей у дітей дошкільного віку зазначає що, саме знання про доброзичливість та відповідні вчинки є найважливішими елементами виховання у дошкільників доброзичливого ставлення до людей інших національностей, оскільки необізнаність у цій сфері ускладнює аналіз власної поведінки.

Зазначено рівні вихованості доброзичливого ставлення дошкільників: високий, середній, низький.

Критерії вихованості: знаннєвий, емоційний.

Ефективним засобом впливу на знаннєвий компонент ціннісної сфери є загадки, прислів'я та приказки про свою державу, про Батьківщину, життя козаків, про рід і родину, рідну мову, про громадянські чесноти.

На емоційний компонент виховання доброзичливості діяли інтерактивні методи, які передбачали спільну групову роботу, моделювання, дискусії, індивідуальні та групові. Почуття толерантності, уміння рахуватися

з думкою іншого, здатність відстоювати свою думку, вміння працювати в колективі розвиває така форма роботи, як дискусія.

Визначення педагогічних умов у процесі виховання доброзичливого ставлення дітей дошкільного віку до людей інших національностей пов'язане з реалізацією виховних принципів, що сприяють цілісності та ефективності освітнього процесу дошкільного закладу. Дотримання цих принципів уможливорює педагогічні умови успішного виховання доброзичливого ставлення до людей інших національностей, а саме вміння вбачати радість і задоволення від різноманітності, навчити їх цінувати та шукати відмінності.

На основі результатів діагностувального експерименту, що проводився в закладі дошкільної освіти, мною була запропонована методика роботи з виховання доброзичливого ставлення дошкільників до людей інших національностей. Вона передбачала систему занять з поглиблення рівня знань дітей про рідний край, держави, національні костюми, символіку, права та чесноти людей у різних країнах.

Спостереження засвідчили, що після означених вправ діти стали більш уважнішими один до одного, могли розуміти іншу дитину, коли та була засмучена чи плакала, бачили наслідки своїх учинків за емоціями інших дітей.

За результатами дослідження сформульовано висновки.

Згідно раніше поставлених завдань, ми можемо дійти висновку, що результати дослідження підтвердили актуальність проблеми.

Аналіз психолого-педагогічної літератури, нормативних документів а також стану проблеми у теорії і практиці дошкільної освіти переконливо доводить та дає змогу констатувати, що в сучасних педагогічних дослідженнях питання формування доброзичливого, толерантного ставлення до людей інших національностей розроблено на достатньому рівні, але педагогічні умови виховання доброзичливого ставлення дітей дошкільного віку не знайшли достатнього відображення у методичному доробку вчених.

Уточнено категоріальний апарат дослідження, а саме сутність поняття «національне самовизначення дітей дошкільного віку», «доброзичливість», «толерантність». У контексті проведення дослідження доброзичливість будемо розглядати як ставлення до духовних та матеріальних об'єктів, які історично змінюються, розвиваються і знаходяться у зоні іншої національної культури. У дослідженні орієнтуємось на таке розуміння доброзичливого ставлення дітей дошкільного віку до людей інших національностей: особистісна якість, що виявляється в розумінні та сприйманні іншої культури, доброзичливому ставленні до представників інших народів а етносів, прагненні спілкуватися з ними на засадах гуманізму й терпимості.

В процесі соціально-педагогічної діагностики було визначено критерії, показники, рівні вихованості такої якості як доброзичливість у ставленні до людей інших національностей. Було виокремлено у працях вчених ключові показники доброзичливого ставлення до людини іншої національності, такі як людяність, повага гідності, справедливість, відповідальність.

Емоційний критерій є головним показником вихованості доброзичливого ставлення до людей інших національностей. В процесі діагностики було з'ясовано, що найбільш діти доброзичливі до рідних, друзів, тварин.

Визначення педагогічних умов у процесі виховання доброзичливого ставлення дітей дошкільного віку до людей інших національностей пов'язане з реалізацією виховних принципів, що сприяють цілісності та ефективності освітнього процесу дошкільного закладу. Цими принципами, вважаємо принцип народності, мультикультурності, інтерактивної взаємодії, рефлексивної позиції. Дотримання цих принципів уможлиблює педагогічні умови успішного виховання доброзичливого ставлення до людей інших національностей, а саме:

- систематичної роботи з виховання у дитини національної самоідентичності та розуміння поняття толерантності як рівності всіх без винятку.

- систематичного впровадження інтерактивних методик виховання доброзичливого ставлення до людей інших національностей на заняттях у закладі дошкільної освіти на емоційній основі.

В процесі дослідження були виконані поставлені завдання та досягнута мета. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів цієї проблеми, зокрема системного вивчення та узагальнення потребує проектування та формування експерименту з проблеми.

Література:

1. Абетка чеснот української дитини. Практико-орієнтований збірник методичних матеріалів.(Л.В. Калуська)

2. Адаменко Л.В. Взаємодія дошкільників та дорослих: комплексна корекційно-розвивальна робота (Лариса Адаменко – К. : Редакція загальнопед. газет ,2013.-128 с.

3. Бабаєва Т.І. Як розвинути взаємини і співпрацю дошкільників у дитячому садочку.

4. Іллінська Є.А. Формування толерантності у дітей старшого дошкільного віку засобами соціально-культурної діяльності.

5. Розумне виховання сучасних дошкільнят. Методичний посібник (Н.Гавриш, О.Брежнєва, І.Кіндрат, О.Рейпольська; за загальною редакцією О.Брежнєвої – К. : Видавничий дім «Слово», 2015р.-176 с.

6. Наволокова Н.П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій

Волчак Тетяна Яківна

вихователь-методист КЗ«ДНЗ(ясла-садок)№257»КМР

Жаворонкова Інна Сергіївна

завідувач КЗ«ДНЗ(ясла-садок) №257»КМР

МУЛЬТИСЕНСОРНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті автор розглядає поняття «багатоканальна діяльність» та «мультисенсорний підхід», проводить теоретичний аналіз досліджень науковців, визначає особливості мультисенсорного підходу в роботі з дітьми

дошкільного віку. Вказує на сучасні технології, щодо використання практиками в роботі з дітьми.

Ключові слова: мультисенсорний підхід, органи чуття, канали сприймання, технології навчання, сенсорні канали, багатоканальна діяльність.

Сучасний світ потребує людей нової формації-новим типом мислення, активних, готовністю до навчання впродовж всього життя. На сучасному етапі великого значення надається проблемі розумового розвитку дошкільників, основою якого є сенсорне виховання. Щоб дитина успішно розвивалася, потрібно організувати її чуттєвий досвід, розвинути сенсорні здібності. Знання, що отримуються словесним шляхом і не підкріплені чуттєвим досвідом, неясні, невизначні і неміцні. Це означає, що нормальний розумовий розвиток не можливий без опори на повноцінне сприйняття.

Для ефективного вирішення означеної проблеми педагогами закладів дошкільної освіти використовуються елементи мультисенсорного підходу засновані на теорії Multiple Intelligences, розробленої Говардом Гарднером.

Теорія множинного інтелекту з'явилася в 1983 році і розглядає інтелект у різних сенсорних умовах. Автор теорії стверджував, що дитина, яка витрачає більше часу на опанування знаннями, може краще навчитися через інший підхід чи мати успіхи в чомусь поза математику.

Теорія мультисенсорного підходу є однією з найбільш передових в розвитку дошкільників. Поняття «мультисенсорний» складається з двох слів: «мульти» від лат. multum-багато, і «сенсорний» від лат. sensus- сприйняття, почуття, відчуття, тобто передбачається навчання з опорою на аналіз сприйняття усіх органів чуття: слуху, зору, дотику, нюху, що сприяє кращому засвоєнню знань та навичок.

Відповідно до цієї теорії діти мають не однакові типи сприйняття, мислення та пам'яті. Якщо дорослому важко навчити дитину в традиційний спосіб, то згідно теорії множинного інтелекту, можна використовувати такі способи подання нового матеріалу: ритміко-музичний, тілесно-кунестетичний, просторовий, міжособистісний, натуралістичний. Такий

підхід підтверджує, що кожна дитина геніальна та особлива, оскільки в неї є всі види інтелекту, і деякі з них більш розвинені.

Для активного впровадження мультисенсорного підходу в ЗДО №257 розроблена система роботи за освітніми напрямками. Це перш за все формування у педагогів мультисенсорного підходу до організації освітнього процесу через різні форми методичної роботи (педради, семінари, консультування, робота психологічної вітальні). В закладі впроваджуються такі педагогічні технології : «Стіни, стеля та підлога, що говорять», авторська мультисенсорна технологія розвитку етичних уявлень А. Пасічник, технологія саморозвитку Марії Монтесорі, технологія «Дивлюся, досліджую, дію», методика-гра «Спінер». Робота з дітьми відбувається на заняттях, під час ранкових зустрічей, вечірнього кола, дидактичних ігор, прогулянок, дослідницької діяльності.

Одним із дієвих способів і методів для чуттєво-пізнавального розвитку дітей є використання конструкторів ЛЕГО. Розглядаючи Методичні аспекти роботи з конструкторами ЛЕГО, було відмічено, що виробники конструкторів ЛЕГО враховують думку французького філософа Жан-Жака Руссо, який зазначав, що виховання має навчити дитину «дивитись, слухати і дотикатись», але «не просто дивитись, а бачити», «не просто слухати, а чути», «не просто дотикатись, а розуміти через тривале маніпулювання з предметом у руці».

Цей вислів перегукується із трактуванням сенсорного розвитку в методиці LEGO Edukation за напрямками: чутливе вухо, гостре око, умілі руки.

Наш заклад –це територія гри, де основним принципом обрано «наскрізний підхід до навчання через гру», а інструментом гри є ЛЕГО-конструктори.

Наші вихованці мають можливість: грати та навчатись всюди, активно рухатися, грати знову і знову, розвивати оперативну пам'ять, сенсорні еталони, ментальну гнучкість, розвивати соціальні навички . Ігри з ЛЕГО

всесторонньо розвивають дітей: це і фізичний, соціальний, емоційний, когнітивний розвиток та розвиток креативності, як особистісної складової розвитку кожного вихованця.

Однією із сучасних технологій, що активно запроваджується в практику нашого закладу є міжнародна технологія «Стіни, стеля та підлога, які говорять»-(оригінальна назва Talking Walls), яка забезпечує дитині можливість бути повновладним господарем свого персонального простору. Ще це система візуалізації інформації в інтер'єрі дитсадка та процес занурення дошкільників в освітній простір. Щоб надати можливість дітям вільно та вдосталь рухатися, бігати, стрибати та гратися на «підлозі яка говорить» маються ігри на горизонтальній поверхні -лабіринти, ігрові поля, перегони, класики, «твістери», розмітки кольоровою стрічкою. А на стінах в групових кімнатах маються бізборди, тренажери для дослідницької діяльності та стіни для малювання.

Коридори закладу –це простір який створює широкі ігрові, виставкові освітні можливості в системі «освіта впродовж життя». Це середовище підвищеної мобільності. Наочність розміщується на різних рівнях так, щоб вона була дружньою для всіх. Інформаційні стенди , осередки інтерактиву на сходах закладу мають для малят пізнавальне значення.

Можливістю розкрити й розширити освітній простір назовні є вікна, як природна «стіна, яка говорить». Використовуємо те, що діти бачать за вікном не як об'єкти, а як суб'єкти процесу пізнання. Ця технологія впроваджується педагогами і в вуличному просторі закладу. Технологія дає можливість но-новому поглянути на освітній простір, своєчасно перетворити його під запити дітей.

Впроваджуючи ідеї сталого розвитку в нашому закладі в групах середнього та старшого дошкільного віку діти розпочинають свій день з ранкових зустрічей тривалістю 10-15хв. Під час спілкування педагоги налаштовують дітей на тему тижня та використовують ігри-вправи, що сприяють багатоканальній діяльності дітей. Це вправи на розвиток

слухового сприймання, зорового аналізатора, чуття дотику «Упізнай, що зайве», «Пантоміма», «Овочевий салат», «Що ти відчув», «Чарівна скринька», «Хто, що побачив», «Зіпсований телефон».

Для здійснення рефлексії пережитого дня вихователі проводять вечірне коло під час якого формується у дітей уміння аналізувати свою діяльність протягом дня. Чудовим варіантом рефлексії є вправа «Кольорові долоньки» (за типом ментальної картки). Дітям демонструють «Долоньку на прощання» та запитують «Як пройшов твій день?» (ступня), «Що нового дізнався?» (знак питання, оклику), «Щасливим чи сумним був твій день?» (смайлики), «Що найбільше вразило?» (блискавка), «Побажай щось товаришам на вечір» (зірочка).

Інший варіант «Твій день», де на кожному пальчику символічно зображений певний орган чуття: «Яким був твій день на смак?», «Яким він був на дотик?», «Як звучав твій день?», «Як пахнув день, що минув?», «Яким на вигляд був твій день?»

Педагоги нашого колективу вважають, що активна діяльність усіх органів чуття дітей – запорука успішності їх навчання. Тому в своїй практичній діяльності планують та проводять ефективні засоби для задіяння в дітей кожного із сенсорних еталонів, щоб довготривало підтримати інтерес до нової інформації. Це цикли інтегрованих занять за альтернативною програмою формування культури інженерного мислення «STEAM-освіта», під час яких на гостини до дітей щоразу приходять гномики Побачко, Доторкайко, Ням-Нямчик, Малювайко та Складайко. Вони пропонували пограти дітям та виконати різні вправи, під час яких будуть задіяні всі органи чуття дитини.

На заняттях з математики використовується педагогами доріжка на стіні «Тихий тренажер», призначення якого розвивати окомір, координацію рухів, ніг, очей, спритність, швидкість, кмітливість. Так проводяться такі вправи: «Покрокуй руками», «Знайди кольорову пару», «Порахуй долоньки», «Пройди по стінці ногами», «Де знаходиться». А під час вправи

«Геометричний оркестр» діти тренують слух, зір, розвивають почуття ритму, вміння працювати в парах та узгоджувати свої рухи.

В практичній діяльності педагоги закладу використовують цікаві та ефективні технології формування пізнавальної сфери та на розвиток мовленнєвих умінь. І допомагає в цьому чудова методика – гра « Спінер», розроблена на основі кругів Луллія.

Вихователі старших груп впроваджують авторську мультисенсорну технологію розвитку етичних уявлень дітей Алли Пасічник, за якої здійснюються виховні впливи на всі органи чуття дитини. Цікавими є прийоми розвитку етичних уявлень дітей:

- Вхідження в казку «Чарівним коридором», «Запах казки». Це організоване середовище, яке впливає на органи зору, слуху, нюху, що допомагає зняти нервові напруження, позитивне емоційне тло, у дітей посилюється інтерес до заняття.

- Нестандартне оцінювання «Сходинок» - мотивоване судження дітей про поведінку персонажів, що передбачає розташування персонажів твору на сходах, що мають символічне значення I- злий, II- добрий, III- найдобріший. Прийом змінює назву залежно від теми заняття:

«Сходинок доброти», «Сходина ввічливості», «Сходина щедрості».

- Нестандартне оцінювання «Скринька добрих справ» - мотивоване судження дітей про поведінку однолітків у «колі добрих справ».

- Самооцінювання «Яблунька доброти» - мотивоване судження дитини про власну поведінку.

Отже, можна зробити висновок, що активізуючи сенсоріку дитини, мультисенсорне навчання розвиває у дітей здатність концентрувати і утримувати увагу, зберігати новий матеріал в довготривалій пам'яті. А також чудово стимулює дітей до прояву мовної активності, формуванню і розвитку внутрішньої мотивації до якіснішого оволодіння знаннями та навичками, дозволяє кожній дитині реалізувати свої сильні сторони згідно ведучому типу сприйняття та розвинути другорядні сенсорні канали.

Література:

- 1.Базовий компонент дошкільної освіти: Науковий керівник А. М. Богуш та ін.,-К.: 2012.
- 2.Рома О.Ю., Близнюк В.Ю., Борук О.П., 2016. «Програма розвитку дитини від 2 до 6 років «Безмежний світ гри з LEGO», The LEGO Foundation.
- 3.Пасічник Алла, «Мультисенсорна технологія розвитку етичних уявлень дітей», Дошкільне виховання №8, 2021.
- 4.Слободнюк О. «Мультисенсорне середовище: дивлюся- досліджую- дію», Дошкільне виховання №11, 2020.
- 5.Савченко К., «Теплі стосунки у дружньому колі», Дошкільне виховання №8, 2020.
- 6.Крутії Катерина, «Стіни, стеля та підлога, які говорять», Дошкільне виховання №3, 2019.

Гарашова Світлана Василівна

Вихователь КЗ «ДНЗ №101 КТ» КМР

«STREAM-ОСВІТА: РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ»

У статті автор розглядає та аналізує існуючі поняття критичного мислення; розкриває мету та завдання критичного мислення; визначає засоби розвитку критичного мислення дітей дошкільного віку; формулює практичні рекомендації та поради батькам дошкільників щодо розвитку критичного мислення в процесі повсякденній життєдіяльності родини; визначає, як розвиток критичного мислення впливає на розвиток дитини в цілому.

Ключові слова: *критичне мислення, діти дошкільного віку, ігри на розвиток критичного мислення.*

Основним пріоритетом розвитку освіти на теперішній час є її особистісно - орієнтована спрямованість. Відтак, першочергове завдання вихователя вбачається не в передачі готових знань та умінь, а в створенні відповідних умов для всебічного розвитку особистості дошкільника. Так, головним засобом, який здатен вирішити поставлені завдання з розвитку особистості дошкільника є розвиток його критичного мислення. Отже,

критичне мислення є одною з найважливіших навичок, яких сучасні діти потребуватимуть у майбутньому.

Термін «критичне мислення» (Critical Thinking) відомий завдяки роботам таких психологів, як Ж. Піаже, Дж. Брунер, Л. С. Виготський та ін., однак на сучасному етапі вивчення зазначеного явища існує велика різноманітність підходів щодо його визначення.

У сучасній педагогічній та психологічній літературі критичне мислення розглядається як фіксована установка, готовність до виявлення протиріч (О. Ф. Керімов), як здатність спрямована на знаходженні оптимального способу рішення задачі (А. С. Байрамов), як інтелектуальна активність, що має певну структуру (Л. А. Мальц), як процес вирішення проблеми, який включає обговорення самого процесу та його результату.

Зазначимо, що на розвиток критичного мислення як життєву необхідність вказується у Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні. Розвиток у дитини узагальнених способів розумової діяльності в ньому розглядається як формування у дошкільника життєвої компетентності, вміння орієнтуватися у змінному навколишньому світі, пристосовуватися до нових умов життя, продуктивно та гармонійно взаємодіяти з довкіллям .

У вищезазначеному документі підкреслюється, що за роки дитинства людина оволодіває різними властивостями розуму. До таких його властивостей належать образність, логічність, аналіз, синтез, абстрагування, конкретизація, узагальнення, що є основою критичного мислення.

Метою критичного мислення критичного мислення є навчити дитину використовувати метод дослідження в навчанні, ставити перед собою запитання, шукати на них відповіді, щоб інші дізналися про те що нового відкрили для себе.

Завданням критичного мислення вбачаємо в наступному:

- спонукати дошкільника до навчання, пізнання та дослідження;
- виховувати у дитини бажання конструювати свої знання, які народжуються в процесі діяльності, а не присвоювати готові;

- вчити дитину мислити, починаючи не з відповідей на запитання вихователя, а з власних запитань і проблем.

Отже, критичне мислення – це здатність людини (природна або сформована) до самостійної оцінки явищ навколишньої дійсності, наукових знань, міркувань і тверджень інших думок, вміння бачити їх позитивні та негативні сторони; а також прагнення до кращого, більш оптимального розв'язання проблеми, до перегляду існуючих догм, стереотипів, традицій .

Як зазначає О.Белкіна, розвиток критичного мислення у дошкільників є складним процесом, органічно пов'язаним з процесами їх навчання та життєдіяльності.

У своїх пошуках засобів формування навичок критичного мислення дослідниця зосереджує увагу на розвивальних іграх. О. Белкіна аргументує це тим, що ігрова діяльність є провідним видом діяльності дітей дошкільного віку, а тому, запровадження розвивальних ігор може здійснюватись у традиційних формах навчання і відповідно під час виховних заходів.

Дослідниця класифікує ігри для розвитку критичності мислення таким чином:

- ігри на розвиток незалежності, самостійності думок;
- ігри на розвиток опірності до навіювання думок;
- гри для вироблення критичного ставлення до себе, вміння бачити свої помилки та адекватно ставитись до них;
- ігри на розвиток пошукової спрямованості мислення, прагнення до ігор, знаходження кращих варіантів вирішення навчальних завдань;
- ігри на вміння брати участь у діалоговій взаємодії.

Важливо пам'ятати, що розвиток критичного мислення дітей дошкільного віку, це тривалий, безперервний та динамічний процес. Саме тому в цьому процесі необхідна участь не тільки вихователів дошкільного навчального закладу, але й безпосередньо батьків дошкільника. У зв'язку з цим, розроблені деякі рекомендації, у сприянні і допомоги дошкільникам в процесі розвитку критичного мислення.

Отже, батькам необхідно забезпечити можливості для гри дошкільнику. Адже саме під час гри діти тестують можливості свого мислення та встановлюють, причино-наслідкові зв'язки своїх дій та вчинків. Надання місця для ігор, часу для ігор на відкритому повітрі або у приміщенні й рольових ігор забезпечує дітям чудові можливості пробувати нове і спостерігати реакцію, пробувати щось ще й визначати, наскільки змінюється ця реакція. Цей неформальний процес дослідження має вирішальне значення для критичного мислення.

Необхідно, допомагати дітям бачити себе людьми мислячими та здатними вирішувати проблеми, ставлячи відкриті запитання. А саме, замість того щоб автоматично давати відповіді на ті запитання, які ставить дитина, допомагайте їй мислити критично, ставлячи запитання у відповідь: «Які в тебе думки з цього приводу? Як ти думаєш, що тут відбувається?». Проявляйте повагу до її відповідей незалежно від того, вважаєте ви їх правильними чи ні. Ви можете сказати: «Це цікаво. Розкажи, чому ти так думаєш». Використовуйте такі фрази, як «Мені цікаво почути твою думку про це», «Як би ти вирішив цю проблему?», «Як ти думаєш, де ми можемо отримати більше інформації про це завдання?». Не

розв'язуйте всі проблеми за дітей. Ставте деякі з перерахованих вище запитань і давайте достатньо інформації для того, щоб вони не засмучувались, але, разом з тим, не так багато, щоб у результаті вийшло, що ви вирішили задачу за них.

Під час відповіді дітей задавайте питання: «**Звідки ти це знаєш?**». Це просте запитання допомагає дітям усвідомити їх власну здатність міркувати. Навіть якщо дитина щось розуміє неправильно, ваші запитання допоможуть їй дійти істини. Адже, якщо казати дитині, що вона помиляється, це одразу ж паралізує їх мислення.

Допомагайте дитині розвивати гіпотези та припущення. Наприклад, ставте питання: «Якщо ми зробимо це, як ти думаєш, що станеться?», «Давай спрогнозуємо, що буде далі».

Заохочуйте нестандартне мислення. Дозволяйте дітям думати по-іншому, і ви допоможете їм доводити до досконалості свої навички творчого вирішення проблем. Ставте перед дітьми такі питання, як: «Які ще ідеї можна спробувати?». Або надихайте їх придумувати інші варіанти: «Давай придумаємо всі можливі рішення».

Підтримуйте прагнення дитини шукати додаткову інформацію. Ви можете допомогти своїм дітям розвивати навички критичного мислення, спрямовуючи їх на пошук додаткової інформації. Наприклад, «Як ми можемо більше дізнатися про це? Твій тато багато знає на цю тему. Можливо, спитаємо в нього? Або давай пошукаємо в Інтернеті?».

Формуйте у дитини пояснювальні судження. Діти старшого шостого року життя здатні мислити критично. У них добре формуються пояснювальні судження за умови, якщо дорослі сприяють прояву критичності і дають можливість дитині подумати з приводу наявних невідповідностей на картинці, у тексті, у відповіді товариша тощо.

Саме тому, дитину старшого дошкільного віку варто вчити правильно оцінювати інформацію, відрізняти важливе від неважливого, правдиве від неправдивого, обґрунтовувати свої відповіді та судження і вміти ставити запитання іншим, шукаючи відповіді на них, вибудовувати свої судження на доказах.

Задля активного розвитку критичного мислення дошкільника, важливо щоб на заняттях у дошкільному навчальному закладі та вдома має бути мінімум готових знань для дітей, натомість потрібно активізувати їх мовленнєву, пізнавальну, дослідницьку діяльність, використовуючи відкриті запитання, які змушують спілкуватися, розмірковувати, пояснювати, обґрунтовувати, сперечатися та доводити свою думку, тобто – критично мислити.

Досліджуючи питання необхідності та розвитку критичного мислення, батькам насамперед важливо пам'ятати, що критичне мислення розвивається у дискусії, під час діалогу та полілогу у доброзичливій і ввічливій атмосфері.

Адже здатність критично мислити – це надзвичайно цінне вміння дитини, необхідне для подальшого шкільного навчання та подальшої повноцінної життєдіяльності дитини.

В результаті розвитку критичного мислення: дошкільники усвідомлюють важливість знань, вільно розмірковують і здійснюють різноманітні дії, роблять відкриття, являються активними учасниками навчального процесу та спокійно сприймають зауваження.

Література:

1. Андрієнко Л. Майстерня «Критичне мислення» / Л. Андрієнко, Г. Вигівська, О. Ігнатюк // Директор школи - № 45 (669) – 2011. – С.12-18.
2. Архіпова Є. О. Критичне мислення як необхідна складова розумової діяльності людини в межах сучасного інформаційного суспільства // Гуманітарний часопис. – 2012. – № 2. – С. 34–38.
3. Белкіна О. Критичне мислення учнів початкових класів. Практична психологія та соціальна робота: науково-практичний та освітньо-методичний журнал. Київ. 2005. № 4-5. С.37-42.
4. Вукіна Н. В. Критичне мислення: як цього навчати / Н. Вукіна, Н. Дементієвська. – Х. : Основа, 2007. – 108 с.
5. Грушко О. Плекаймо критичність мислення : [про розвиток критич. мислення у дітей дошк. віку з використанням технології «Керованого слухання»] // Дошкільне виховання. – 2008. – № 6. – С. 11–13.
6. Про затвердження Базового компоненту дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) (нова редакція) [Електронний ресурс] від 12.01.2021 № 33// Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya>
7. Пометун О. І. Навчаємо мислити критично: посібник для вчителів / О. І. Пометун, І. М. Сущенко. – Дніпропетровськ: Ліра, 2016. – 144 с.
8. Черевко Т. Формування розумової активності у дітей дошкільного віку // Вісн. науково-методичних досліджень Вінницьк. гуманіт.-пед. коледжу. – 2014. – Вип. 3. – С. 120–123.

АКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ ДИТИНИ ДО ШКОЛИ

У статті аналізуються позиції видатних діячів педагогіки щодо необхідності підготовки дитини до школи, технології цієї підготовки та психологічні особливості старшого дошкільного віку що забезпечує успішний перехід до систематично організованого шкільного навчання.

Ключові слова: *готовність дітей до школи, методичне навчання, вольова готовність, розвиток розумових здібностей, навчання вчитися.*

Вступ. Проблема готовності до школи залишається на піку популярності уже не один десяток років і є актуальною як для педагогів (вчителів, вихователів, психологів), так і для батьків, які є замовниками освітніх послуг, що дезорієнтовані хибними вимогами соціуму. Зокрема, вимогами псевдо престижних спеціалізованих шкіл, гімназій, ліцеїв, що висувають до першокласника вимоги, які не враховують вікові особливості розвитку дошкільника та значно перевищують можливості шестирічної дитини. Успішність навчання на кожному освітньому ступені визначається ретельністю підготовки базових умінь, реалізацією наступності у змісті, методах і прийомах, формах організації навчальної діяльності суб'єктів освіти.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Для сучасного дошкільного виховання і початкової освіти актуальною проблемою є вивчення технологій підготовки дитини до систематичного шкільного навчання. На необхідності цілеспрямованої підготовки малят до майбутнього навчання зауважували у свій час Ян Амос Коменський, К.Д.Ушинський, Т.Г.Лубенець, С.Ф.Русова, Є.І.Тихеева та інші педагоги. Неоцінений досвід практичної роботи з дошкільниками описаний В.О.Сухомлинським.

Метою статті є зіставний аналіз змісту і технологій підготовки майбутніх першокласників у педагогічному досвіді видатних діячів освіти.

Основна частина. Ще XVII столітті видатний чеський педагог Ян Амос Коменський особливу увагу приділяв питанням підготовки дітей до школи. Він зауважував наступне:

1. ...Батьки повинні віддавати своїх дітей для освіти в школу свідомо і передусім самі повинні подумати, що мають тут робити, і відкрити очі дітям, щоб вони замислилися над цим же.

2. Нерозумно роблять ті батьки, які без будь-якої підготовки ведуть своїх дітей до шкіл, ніби телят до бойні або худобу до череди; хай потім шкільний учитель мучиться з ними, терзає їх, як хоче. але ще не розумніші ті, хто зробив із учителя страховисько, а з школи – застінок і все таки веде туди дітей, необачно базікаючи про шкільні покарання, про суворість учителів, про те, що діти не будуть більше гратися і подібне. у цей спосіб у дітей розвивається не лагідність, а ще більше здичавілість, відчай і рабський страх перед учителями.

3. Отже, розумні і благочестиві батьки, вихователі та попечителі робитимуть так. Коли наближається час посилати дітей до школи, вони підбадьорюють їх, нібито починається ярмарок або збирання винограду говорячи, що вони підуть до школи разом з іншими дітьми і разом з ними вчитимуться і гратимуться. Може також батько або пообіцяти дитині гарний одяг, красиву дощечку для письма, книжечку і щось подібне. І говоритимуть такими або іншими словами: «Ну дорогий сину, уклінно молись, щоб скоріше настав той час, будь благочестивим і слухняним».

4. Добре також роз'яснити дітям, яка це прекрасна справа відвідувати школу і навчатися. А щоб вони заздалегідь певною мірою ознайомилися з цими заняттями, не завадить дати їм у руки крейду, якою вони могли б малювати. Неможливо, щоб це залишилося без результату: адже вони таким чином легше звикнуть креслити, малювати, що буде збуджувати любов і цікавість до школи.

5. Крім того батьки повинні будуть прищеплювати дітям любов і довір'я до майбутніх викладачів. Цього в єдиний спосіб досягти не можна.

Треба з любов'ю згадувати вчителя, називаючи його дядьком по батькові, хрещеним батьком, розхвалюючи його вченість і мудрість, його люб'язність і доброту, вказуючи, що він людина видатна і багато знає, ласкавий до дітей і їх любить.

Саме так Ян Амос Каменський окреслив провідні характеристики готовності дітей відвідувати громадські школи:

а) якщо будуть помічені увага, роздуми з приводу пропонованих запитань і певна здатність до суджень (наявність пізнавального інтересу та інтелектуальної готовності);

б) якщо, виявиться крім цього, деяке прагнення до більш високої освіти (емоційно-вольова готовність).

Видатний вітчизняний педагог К.Д.Ушинський окреслив основні шляхи розвитку дошкільної педагогіки, змісту й методики сімейного, громадянського дошкільного виховання. Особливе місце в розробці теорії гри належить розвитку мовлення дітей: «... Цей незвичайний педагог – рідна мова – не тільки навчає багато чого, а й вивчає напрочуд легко за якимось недосяжно полегшеним методом...».

Педагог-гуманіст рекомендував розпочинати систематичне навчання тоді, коли дитина готова до постійної діяльності в одному напрямку: «...Раджу вже на сьомому році пробувати займатися з дитиною, ... коли в неї є здібність зосереджувати увагу на одному предметі, слухати те, що їй говорять, і висловлювати не уривчастими словами, а повними реченнями, робити висновок про можливість почати методичне навчання. Коли ж дитина не досить уважна, мова її дуже уривчаста й бездумна, вимова слів погана, то краще, не починати методичного навчання, а готуйте дитя до нього бесідою, заучуванням із слів якої-небудь зрозумілої для дитини пісеньки; готуйте руку дитячим малюнком, вчіть лічити пальці, палички, горіхи.

Італійський педагог Марія Монтессорі розробила методику колекційного виховання дітей, де передбачила ігрову діяльність, спілкування

самообслуговуючу працю: «... ми повинні почати нашу роботу з підготовки дитини до форм суспільного життя...».

Про вольову готовність К.Ушинський зазначав: «... Привчіть дитину робити не тільки те, що її цікавить, але й те, що не цікавить, – робити заради приємності виконати свій обов'язок. Ви готуєте дитину до життя, а в житті не всі обов'язки цікаві...».

Результативними формами підготовки дитини до школи педагог вважав заняття, на яких радив вихователям і батькам майбутніх школярів більше малювати, відгадувати загадки, заучувати напам'ять невеличкі римовані твори, описувати пропоновані малюнки, розв'язувати комунікативні ситуації.

Провідним завданням підготовки до навчання у школі С.Русова вважала виховання у малечі пізнавальних інтересів й формування навичок самостійно навчатися: «Найголовніше завдання ... збудити у дитини охоту до самонавчання. Не накачувати у дитячі головки знання немов у порожні пляшки, а викликати в дітях змагання самим відшукувати нові духовні скарби ...Розум дитини то багаття, до якого ми маємо лише підкладати дрова, а горітиме воно вже своїм власним вогнем. Усе знати – то недосяжне завдання, та й не в тому найбільша вартість людини, що вона багато знає, а в тому, щоб як найширше, найкраще реалізувала свої власні здібності, хист».

Через багато років ці думки були почуті і підтримані на Кіровоградщині. Унікальний досвід накопичення педагогічним колективом Павлиської школи на чолі із В.О.Сухомлинським. Подано кілька зауважень педагога щодо змісту й форм підготовки дитини до школи. «... Учитель починає заняття з малюками-дошкільниками за два роки до їх вступу в школу (екскурсії в природу, ігри, колективна праця)... Найважливіше завдання занять з дошкільниками – вивчити як мислить кожна дитина, навчити її думати, пробудити в ній допитливість, інтелектуальні інтереси...». Отже, вчитель початкової школи має добре знати пізнавальні можливості своїх майбутніх першокласників, аби так побудувати так навчально-виховний

процес, щоб кожна дитина задовольнила власні освітні та комунікативні потреби.

«... Серед багатьох важливих завдань... на першому місці – навчити дітей вчитися. Одна з головних установити – правильне співвідношення між обсягом теоретичних знань, якими володіють діти, і практичними вміннями та навичками». Не так важливо, сформувані у майбутніх школярів спеціальні вміння і знання, – переконаний В.О.Сухомлинський, – передусім потрібно дати дітям інструмент до пізнання навколишнього, а навички самостійного навчання і стануть таким інструментом. «Прагніть того, щоб знання були не кінцевою метою а засобом, ... без якого не можна собі уявити повноцінного інтелектуального, морального, емоційного, естетичного розвитку... ми з дітьми прийшли в осінній сад... Я розповідаю дітям про золоту осінь, про те, як готується до тривалої й холодної зими все живе в природі. Переконавшись, що діти переживають, відчувають багатство змісту й емоційного забарвлення слів, я пропоную малятам розповісти про те, що вони бачать і відчувають.

Висновок. Таким чином у різні часи педагоги зауважували на необхідність цілеспрямованої роботи щодо підготовки дитини до школи. Тільки гармонія фізичної та психологічної готовності гарантуватиме першокласнику якісний початок шкільного навчання.

Література:

1. Ілляшенко Т., Обухівська А., Стадненко Н. Підготовка дітей шестилітнього віку до школи (Система занять та вправ) // Початкова школа. – 2002. №1. – С.12-15.
2. Лапшина І.У., Литовченко В.М. Дошколярник. Розвиток мовленнєвих навичок у дітей старшого дошкільного віку: Посібник для вихователів і батьків майбутніх першокласників. – К.: ВД Калита, 2006.
3. Русова С.Ф. Вибрані педагогічні твори / За ред. О.В.Проскура – К.: Освіта, 1996.

МУЗИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ

ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті автор розглядає поняття музична гра, визначає її мету, напрями, задачі, особливості та значення для розвитку особистості дошкільника.

Ключові слова: музична гра, дошкільники, особливості музичного розвитку.

Актуальність проблеми. Професійна підготовка майбутнього педагога, що визначається державним стандартом, свідчить про розширення професійних компетенцій, що зумовлюється орієнтацією на нові тенденції розвитку освіти в Україні та пріоритети сучасності. Сьогоднішній педагог дошкільної освіти має бути динамічним і мобільним у змінних умовах розвитку українського суспільства та ефективно реалізувати свій особистісний потенціал. Зокрема, мова йде про набуття музично-педагогічних знань, умінь, навичок, які сприяють вирішенню творчих завдань освітнього процесу.

Музичне виховання у закладі дошкільної освіти є невід'ємним елементом у формуванні повноцінної особистості та спрямоване на розвиток музичних та творчих здібностей дітей. Грамотний та творчий підхід до створення розвивального середовища з урахуванням зони музичного виховання допоможе зберегти та зміцнити психофізичне здоров'я дітей. Музика як засіб художньо-естетичного виховання формує «творчість» як якість особистості. Тому проблема музичної творчості є актуальною на сьогоднішній день.

Аналіз сучасних досліджень та публікацій. Дослідження відомих учених, педагогів доводять можливість і необхідність формування у дитини пам'яті, мислення, уяви з дуже раннього віку. Б.М. Теплов у своїх роботах дав глибокий всебічний аналіз проблеми розвитку музичних здібностей. Він чітко визначив свою позицію в питанні про природженість музичних

здібностей. Музичні здібності, необхідні для успішного здійснення музичної діяльності, на думку Теплова, об'єднуються в поняття «музичність». Л.С.Виготський, Л.Н. Комісарова, Н.А. Ветлугіна, Н.Г.Конової, Е.П.Костіна, М.А. Михайлова також вивчали це питання.

Метою статті є розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку через систему музичних ігор в музично-ігровій діяльності.

Виклад основного матеріалу. Музична гра як із видів розвитку творчих здібностей є ефективним засобом соціалізації дошкільника. У музичній грі здійснюється: розвиток творчих здібностей; уміння рухатися під музику; розвиток емоційної чуйності та сприйнятливості.

Музика – це рух звуків, різних за висотою, тембром, динаміці, тривалості, певним чином організованих у музичних ладах (мажорному, мінорному), що мають певне емоційне забарвлення, виразні можливості. Щоб глибше прийняти музичний зміст людина повинна мати здатність диференціювати звуки, що рухаються слухом, розрізняти і сприймати виразність ритму [2, с.213].

Музична гра сприяє загальному розвитку дитини та розвитку її музичних здібностей.

Музичні ігри, значно активізують розумову діяльність дитини, розвивають її самостійну музичну діяльність, яка набуває творчого характеру [3, с. 28].

На ігрових заняттях необхідно поєднувати два види діяльності: пізнавальну та дослідницьку, при цьому творчість дітей важлива не в кінцевому результаті. Самостійну цінність має дослідницький процес як спосіб організації духовного розвитку. Так організаційним стрижнем гри має стати цілісне мистецьке сприйняття. Особлива атмосфера заняття, в якій захопленість, внутрішній комфорт, розкутість відчувають усі. Це досягається широким застосуванням комунікативно-рухових ігор, які передбачають як дітей, а й дорослих. Подібна атмосфера бажана в будь-якій дії, а в грі вона

просто безцінна. Саме вона дозволяє здійснити ідею гри, головну змістовну суть якої є активна творча діяльність дітей.

Діти насправді постійно діють творчо, оскільки ставляться до умов, у яких можуть і їм необхідно фантазувати, виявляти індивідуальність [4, с. 23].

Педагогічна спрямованість ігрових занять з дошкільнятами очевидна: поглиблюються знання у сфері мови, музиці, у пластиці; виховується увага, заняття проходять цікавіше і, що маловажливо, особистість у дитини розкривається, стає вільнішою, вона починає фантазувати, діяти. Дитина творить заради радості. І це радість є особа сила, яка живить його. Радість власного подолання та успіху, набуття віри у себе, впевненості у своїх силах [4, с.41].

Всі види ігор у дитячому садку мають сприяти творчому розвитку дітей.

Існує багато музичних ігор, завдяки яким у дошкільнят розвивається образне мислення: то вони представляють маленького зайчика, почувши задерикувату мелодію, то виходить голодний вовк, і музика подає дітям сигнал про те, що настав час «бігти в укриття». Таким чином, музичний слух покращується, діти більш зосереджено вслухаються в зміни музики, і якщо у них є стимул виграти, тоді музичні ігри їм приносять масу позитивних, необхідних кожній дитині, емоцій.

Можна виділити кілька напрямів музичної гри, за якими ведеться вивчення її впливу на свідомість та поведінку дошкільника:

- малювання під музику;
- музичні ритмічні ігри (з використанням музичних інструментів);
- музичні ритмопластичні ігри;
- ігри-імпровізації;
- рольові ігри.

Музичні ігри за своєю структурою мають багато задач:

1. Корекційні:

-розвиток слухового, зорового, тактильного сприйняття, мимічної мускулатури, дихальної системи, артикуляційного апарату, властивості голосу (висоти, темп, динаміку, ритм), координації рухів;

-формування засобів вираження: інтонації, миміки, жестів, руху.

2.Оздоровчі:

-зміцнення серцево-судинної, рухової систем, кістково-м'язового апарату;

-розвиток моторики: загальної, дрібної, артикуляційної;

-розвиток «м'язового почуття»(здатності знімати емоційну та фізичну напругу);

-розвиток швидкості рухової реакції

3.Освітні:

-навчання мовним, співочим, руховим навичкам;

-розвиток музичних, творчих, комунікативних здібностей;

-формування розумових умінь та дій.

4.Виховні:

-виховання загальної музичної, мовленнєвої, рухової культури;

-естетичне ставлення до оточуючого;

-Розвиток почуттів, емоцій вищого порядку.

5.Розвиваючі:

-пізнавальну активність;

-стійкий інтерес до дії;

-саморегуляцію та самоконтроль;

-увага, пам'ять, мислення;

-орієнтування у просторі.

Всі ігри мають спонукальні мотиви, певні способи дій ігровий задум, ігровий матеріал, правила.

Наведемо приклади музичних ігор, які можна використовувати в роботі з дітьми дошкільного віку.

1. Гра з уявною повітряною кулькою

Мета: розвивати фантазію, вигадку, пластику та грацію, силу видиху.

Хід гри. Педагог пропонує дітям пограти з повітряними кулями. Спочатку діти надувають уявну повітряну кулю. Далі звучить будь-яка музика на вибір педагога, вихованці починають ігри та рухи з уявним предметом. Після закінчення музики гра припиняється.

2. *Гра «У казку нас веде дорога»*

Мета: вміти співвідносити рухи з текстом, розвивати фантазію.

До казки нас веде дорога. Гей, хлопці, не позіхати! Казка що нагадає, те й виконуватимемо.

Як із моря виходили тридцять три богатирі... (Діти вигадують рухи).

Як скакав Іван-Царевич три ночі і три дні... Як Білосніжка танцювала з гномами в саду... Як Кощій усе чах над золотом у казковому лісі... Як мишка хвостиком розбила золоте яйце...

Як Буратіно проткнув носом у комірчині полотно... Як з'їла Колобка хитра лисиця...

Як варила в котелку зілля Яга... Як Попелюшка поспішала скоріше додому...

Як літав Змій Горинич темною порою... Як дівчина милувалась квіткою.

Як ловив вовк дурну рибу в ополонці хвостом... Як плакала Несміяна, затопивши палац...

Як вважав на небі зірки казковий мудрець.

3. *Гра «Слоненя»*

Мета: вчити утримувати в пам'яті задану послідовність дій, розвивати уяву, відчуття ритму.

Опис: діти слухають пісню, і музичний керівник дає вказівку запам'ятати дії слоненя.

Рано вранці слон прокинувся, відразу у воду занурився

І хлюпався, віддувався, на пісочку перекидався.

Хвостик, вуха обливав і на сонці засмагав,

Підрімав, годину поспав, і до слоненят побіжав.

Діти складають композицію рухів, зображуючи слона під ритмічну музику.

При цьому одна частина дітей танцює, виявляючи творчість та вигадку, інша — складає розповідь, описуючи образні рухи.

4. Гра «У Маланьї»

Мета гри: розвивати творчі здібності та координацію рухів.

Хід гри. Діти йдуть колом.

У Маланьї у бабусі жили в маленькій хатинці. Сім синів та сім дочок.
(Зупиняються, далі вигадують рухи, відповідно до тексту).

Ось із такими ось вухами.

Ось із такими ось бровами.

Висновок. Отже, музичні ігри сприяють вирішенню важливого завдання — пробудити творчу активність дітей, стимулювати уяву, бажання включитися у творчу діяльність, у ході якої дитина набуває досвіду переживання музики як безкорисливого задоволення та емоційної насолоди, розвиває музичні здібності, реалізує у дієвому художньо-образному освоєнні вражень навколишнього життя, набуває здатності естетичного сприйняття.

Література:

1. Бойченко С. / Мовленнєве музикування як засіб творчого розвитку дітей / С. Бойченко // Музичний керівник. – 2011– № 09. – С. 9,10.
2. Ветлугіна М.О. / Музичний розвиток дитини / Н.О. Ветлугіна – К. : Музична Україна, 1978. – 256 с.
3. Реброва Н. / Формування музично-рухових творчих здібностей у дітей дошкільного віку / Н. Реброва // Музичний керівник. – 2011. – № 03. – С. 28-33.
4. Роль музичного керівника в розвитку творчих здібностей дошкільнят : методичні рекомендації / під ред. Є. П. Кулькіної – Херсон : РПО, 2007. – 60 с.
5. Шуть М. / Сучасне дитяче свято: педагогічний аспект / М. Шуть // Музичний керівник. – 2012. – № 03. – С. 4

Гурська Наталія Володимирівна

Вихователь КЗ «ДНЗ(ясла-садок)№82КТ» КМ

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ДІТЕЙ У СУЧАСНОМУ СВІТІ РІЗНИМИ ТРАДИЦІЙНИМИ ТА ІННОВАЦІЙНИМИ ЗАСОБАМИ

У статті розглядаються особливості формування екологічної свідомості у дітей дошкільного віку за допомогою традиційних та інноваційних технологій, формування життєвих установок дитини, вплив природи на підсвідомість дитини в дошкільному віці. Здійснювати педагогічний вплив на розвиток емоційної сфери і засвоєння знань про взаємозв'язок та взаємозалежність у природі.

***Ключові слова:** екологічне виховання, навколишнє середовище, причинно-наслідкові зв'язки, екологічна свідомість, творчий потенціал, пізнання природи.*

Вступ. У наш час особливо актуальною стає проблема екологічної освіти. Тривожні обставини, що склалися сьогодні, зумовленні необхідністю формування екологічної свідомості дітей з народження. Щоб зростали вони з твердою впевненістю у тому, що Земля – наш спільний дім, а турбота про нього – святий обов'язок кожної людини. Природа повинна відкритися перед дитиною, як жива лабораторія, де можна вчитись, спостерігаючи життя її мешканців; як провідна школа, в якій успішно можна оволодіти елементами правил поведінки, уміннями та навичками розумного використання природи, примноження її багатства та охорони довкілля.

Дошкільний вік як фундаментальний етап формування основ екологічної культури. Проблема формування у дітей свідомого ставлення до природи та своєї поведінки у ній, екологічна культура на сьогодні в Україні набуває особливої актуальності та значущості, є предметом вивчення освітніх закладів, одним із яких є заклад дошкільної освіти.

Аналіз основних (основних) досліджень і публікацій з обраної проблеми. У концепції екологічної освіти та виховання України серед завдань дошкільного виховання визначено формування бережного ставлення

до природи, морально-ціннісної орієнтації особистості, власної поведінки в межах гуманістично – спрямованих орієнтирів.

У Законі України «Про дошкільну освіту» розкривається сутність екологічної культури як провідної у формуванні особистості дитини, наголошується потреба у формуванні екологічної обізнаності дітей. Згідно з Законом вплив освіти має бути ґрунтом для становлення людини, а методи для досягнення цієї мети мають відповідати віковим особливостям.

У Базовому компоненті дошкільної освіти (державний стандарт дошкільної освіти нова редакція України) в освітньому напрямку «Дитина у природному довкіллі» передбачено, що дитина усвідомлює, що життя людини неможливе без природи; обізнана з позитивним і негативним впливом людини на природне довкілля, орієнтується в діяльності людини спрямованій на збереження, відновлення й охорону природи.[1, с. 12].

Аналізуючи розділ «Природний світ: дитина у світі природи» освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина», можна ствердити, що етичні цінності є необхідною передумовою розуміння сутності природи, переосмислення власного ставлення до природи. Проблему взаємовідносин людини і природи порушували багато вчених, зокрема А. Дістервег, Ж. Ж. Русо, К. Ушинський. Теоретичні засади екологічного виховання дітей склали праці З. Плохій, В. Сухомлинського, С. Русової, Л. Калузької, Т. Стельмахович, Т. Поніманської, в яких визначено різні аспекти екологічної освіти.

Мета даної статті полягає у формуванні системи знань, поглядів, переконань, які є основою відповідального та дієвого ставлення до навколишнього природного середовища та вироблення умінь і навичок, які можна застосувати до природоохоронної роботи. Тобто, формування екологічної культури дошкільника та засвоєння норм і правил поведінки стосовно об'єктів навколишнього середовища.

Основна частина. У зміст освітньої роботи з проблем екологічного виховання для розкриття багатогранної цінності природи включаємо естетичний, гігієнічний, моральний розвиток та трудову діяльність.

Таким чином, знання дітей трансформуються у почуття гуманного, турботливого ставлення до природи. Фундамент цих почуттів складають знання, уявлення, теоретичні припущення.

Керуючись вимогами Програми організації життєдіяльності дитини «Природний світ: дитина у світі природи», плануємо реалізовувати раз на тиждень проекти і зайняття, в які включаємо вивчення питань екології [2, с.27]. Інтегрований підхід у навчанні та вихованні дошкільнят дає змогу впроваджувати питання екологічного виховання у всіх інших заняттях. У всіх видах діяльності широко використовуємо елементи психогімнастики для більш повноцінного уявлення дітьми природничих образів («Я – сонечко», «Я – хмаринка»....)

У своїй роботі ми використовуємо метод як експеримент. Він допомагає дітям самостійно побачити зміни, що відбуваються в природі (наприклад як замерзає вода, або з чого складається сніг, чому без води не може рости квітка...) Спостереження – невід’ємна частина діяльності дітей. Саме це найкраще фіксує у пам’яті дитини той об’єкт, що вивчається. Обов’язково використовуємо у роботі з дошкільнятами безпосередній контакт дітей з природою, милуванням за об’єктом, що допомагає позитивно впливати на психологію дітей, прививати вміння помічати прекрасне, виховувати доброзичливе ставлення до об’єктів природи.

Особливу увагу приділяємо праці дошкільнят в природі, тому що діти отримують більше задоволення і морального сприйняття від самостійно посаженої квітки чи нагодованої пташки, ніж від прослуховування декілька разів розповіді про це. Обов’язково дбаємо про те, щоб діти розуміли, що вони працюють не задарма. Що їх праця комусь потрібна і насамперед – їм самим. Отож, пізнавати світ природи ми будемо все своє життя.

Роботу з ознайомлення з природою починаю зі світу реальної природи, яка оточує нас повсякчас. Вчимо дітей вдивлятися та прислухатися, спостерігати та помічати, заглиблюватись та зіставляти, порівнювати. На прогулянці, в парку спостерігаємо неповторне диво, на небі в хмаринках бачимо живих істот. Все, що побачили і відчули, діти передають засобами арт-терапії; використовуємо технологію сендплей, ігри з водою, дидактичні ігри, ігри – медитації, ігри – подорожі природничого напрямлення, які використовуємо у всіх видах діяльності. Казкотерапія допомагає висвітлити проблеми екології для дітей раннього віку. Розробили ілюстровану еко-казку «Як колобок зі своїми друзями ліс прибирали», яка дає змогу дітям поетапно фіксувати результати своїх знань та вмій. Не менш важливе місце в ознайомленні дітей з природою відводимо музикотерапії.

Велику увагу у екологічному вихованні приділяємо таким груповим прийомам як показ, пояснення, порівняння об'єктів природи, їх зіставлення, створення проблемних ситуацій, де рішення діти приймають самостійно, спираючись на власний досвід.

Всі напрямки роботи з ознайомлення з об'єктами природи розподілені на пори року. Кожна пора року має екологічну виставку та екологічний конкурс, який поділяється на словесний і графічний. У словесному конкурсі діти відповідають на запропоновані запитання, описують малюнки чи натуральні об'єкти або явища, загадують та відгадують загадки природного змісту, розв'язують проблемні завдання. У графічному конкурсі вони малюють пору року, виготовляють листівки, картини тощо. Пізнання природи та екологічне виховання неможливе без розгляду різноманітних ілюстрацій, фотографій тих об'єктів, спостереження яких викликає труднощі або взагалі є неможливе в нашій місцевості.

У своїй роботі ми використовуємо ТРВЗ базу навчань, яка допомагає підвищити творчий потенціал кожної дитини. Використовуємо такі ігри, як: «Добре – погано», «А що якби...», «Дев'ятикратка», методи емпатії та інші.

Вони дають дітям змогу пофантазувати, творити в розкритті природного образу, пізнати об'єкт більш повноцінно (в минулому та майбутньому часі).

Вирушаючи в подорож чи похід в природу з дітьми, встановлюємо правила поведінки на природі, яких завжди дотримуються та позначають відповідними значками. Разом з вихованцями розробили «екологічну стежину» по території дошкільного закладу, яка допомагає будувати стійку і логічну систему у пізнанні дітьми найближчого природного оточення.

Висновок. Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу ми виявили, що для того, щоб активізувати пізнавальну ініціативу дітей, дієвим методом є організована дослідницька діяльність дошкільнят. Структура дослідництва складається із постановки проблеми, пошуку шляхів її розв'язання, вирішення завдань за допомогою практичних дій. Досліди та експерименти, спостереження та пояснення, сприяють розвитку спостережливості, допомагають дітям усвідомити причинно-наслідкові зв'язки, які важко виявити під час безпосередніх спостережень. У більшості дослідів результат дитина отримує відразу, що стимулює її пізнавальний інтерес. Працюючи вже декілька років над проблемою екологічного виховання дітей дошкільного віку, напрацювавши вище викладений досвід з цього питання ми можемо показати дітям, який привабливий світ їх оточує, скільки всього цікавого, корисного навкруги.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / наук. кер. А. М. Богуш – К.: Видавництво, 2020. – 12-14 с.
2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. пректу В. О. Огнев'юк ; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертугіна [та ін.]; наук. ред. Г. В. Беленька ; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка.–К.: Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. – 440 с.
3. Каплуновська О. Організація екологічної освіти в дошкільному навчальному закладі / О. Каплуновська, О. Самсонова // Вихователь-методист дошкільного закладу, 2009. – №7. – 7 с.
4. Плохій З. П. Виховання екологічної культури дошкільників. – Київ, Редакція журналу «Дошкільне виховання», 2002. – 173 с.

5. Сухомлинський В. О «Серце віддаю дітям» (розділ «Роки дитинства», «Триста сторінок книги природи»), 1914.

Дементьєва Ксенія Юрїївна

Вихователь КЗ «ДНЗ №101 КТ» КМР

ДИДАКТИЧНІ КАРТИНИ, ЇХ МІСЦЕ В ОЗНАЙОМЛЕННІ ДІТЕЙ З НАВКОЛИШНІМ СВІТОМ ТА У СЛОВНИКОВІЙ РОБОТІ

У статті автор розглядає питання розвитку словника дитини засобами дидактичних картин; розкриває значення дидактичних картин в процесі ознайомлення дітей з навколишнім світом; визначає провідні принципи ознайомлення дітей дошкільного віку з навколишнім світом; надає характеристику та визначає вимоги до дидактичних картин; визначає, як навчання дітей розповіді за картиною впливає на розвиток дитини в цілому.

Ключові слова: дидактичні картини, навколишній світ, розвиток словника, діти дошкільного віку, навчання розповіді за картиною.

Ознайомлення дітей з навколишнім світом — є одним з головних засобів їх розвитку, в процесі якого розширюється орієнтація дітей в оточуючому середовищі. Так в процесі ознайомлення з навколишнім світом, у дітей формуються пізнавальні здібності, вони оволодівають знаннями про предмети, явища неживої і живої природи. Крім того, у дітей виховується відповідальне ставлення, а також формується інтерес і любов до природи.

Відтак, ознайомлення дітей передшкільного віку зі світом природи є найважливішим засобом формування гармонійної, всебічно розвиненої особистості, що володіє знаннями й навичками екологічно доцільної поведінки в природі.

Важливо зазначити, що саме в процесі безпосереднього сприйняття дітьми навколишньої дійсності під час спілкування, взаємодії з дорослими, та із соціальним та природним середовищем в дітей відбувається інтенсивний розвиток мови, швидке збагачення словника. Ознайомлення дітей з довкіллям – основа словникової роботи. Зазначимо, що у дошкільному віці словниковий склад у дітей збагачується тисячами слів.

А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Котик виокремлюють провідні принципи ознайомлення дітей з явищами оточуючого світу: тематичне об'єднання, інформативне та емоційне насичення навчального матеріалу; тісний взаємозв'язок з розвитком рідного мовлення та логічного мислення; активна пізнавальна діяльність; відповідність сучасності; врахування культурно-етнографічних особливостей рідного краю; поєднання пізнавальних і виховних завдань.

Відтак, джерелами розвитку словника є безпосереднє сприймання навколишньої дійсності в процесі різноманітної діяльності дітей у суспільному житті, в роботі, під час прогулянок, у спілкуванні з дорослими; розповіді вихователя, батьків про суспільне життя, природу, працю людей; читання книжок, розглядання картин, мультфільмів, телевізійних передач.

Отже, розвивати словник дитини – означає систематично працювати над змістом спостережень, над зв'язком мови і мислення, над умінням розрізняти в явищі причини, наслідок і називати їх найбільш точними словами у правильній формі.

Розвиток словника передбачає уточнення лексики, добір найточнішого для висловлення думки, використання синонімів, антонімів з метою увиразнення мови. Розвиток словника дошкільника передбачає також очищення мови дітей від діалектної лексики, грубих слів.

Таким чином, серед методів опосередкованого ознайомлення з навколишнім світом і збагачення словника значне місце займає **показ дидактичних картин, а саме показ предметних картинок та сюжетних малюнків із малознайомим змістом**, адже вони дають дітям знання про ті об'єкти, які вони не можуть спостерігати безпосередньо (диких тварин, окремі види праці, засоби пересування, життя народів у інших країнах тощо). Варто зазначити, що з фізіологічної точки зору картина забезпечує зв'язок другої сигнальної системи з першою, швидке засвоєння слів.

Великого значення картині у розвитку словника надавав ще К. Д.

Ушинський. За його думкою, наочність спрямовує формування дару слова. Методику навчання дітей розповіді за картинами досліджували А. М. Бородич, Е. П. Короткова та інші науковці. Так, основним методом роботи з картиною дослідники визначають її розглядання у супроводі бесіди, а також розповіді вихователя.

До основних прийомів розвитку словника можна віднести показ, називання предметів, порівняння, пояснення, повторення, вправляння, запитання.

Обов'язковою умовою застосування кожного методу і прийому є розуміння дитиною змісту та значення слів, правильне співвідношення їх з об'єктами, явищами реального світу.

Словникова робота проводиться на спеціальних заняттях з розгляданням картин, в індивідуальному спілкуванні з дітьми вранці, на прогулянці. Але здебільшого це завдання розв'язується паралельно з іншими з розвитку мови під час бесід та розповідей за картиною. Заняття з картиною посідає одне з провідних місць у методиці розвитку мови дошкільників.

Навчання дітей розповіді за картиною позитивно впливає на поведінку дітей, на вироблення в них якостей, необхідних для успішного навчання в школі. У дітей виникають інтерес до занять, вимогливість до себе, здатність уважно стежити за вказівками вихователя і мовою товаришів, прагнення до самостійності вимогливість до своєї мови і мови інших, самокритичність та інші якості. Розповідання за картиною – це складна розумова діяльність, в якій мають місце аналіз, синтез, порівняння, умовивід. Провідним прийомом у роботі з картиною, з метою розширення та активізації словника безпосередньо є запитання вихователя. Рекомендовано використовувати різні форми запитань: запитання для з'ясування загального змісту картини (про що ця картина? Яку пору року зображено на картині? Запитання констатувального характеру: хто? Що? Який? Де? Запитання, спрямовані на описування предметів, дійових осіб: який? Що робить? На що схожий? Запитання причинового характеру: чому? Для чого? Навіщо? Запитання,

що стимулюють словникову роботу (добір синонімів, епітетів): Якими словами ще про нього можна сказати? Запитання оцінювального характеру: Якими словами можна оцінити поведінку хлопчика?

Є. І. Тихеева рекомендує у бесіду за запитаннями вводити елементи змагання: хто більше предметів побачить на картині? Діти, не повторюючись, повинні перерахувати всі деталі зображеного на картині.

Під час розглядання картини доцільно використовувати різний літературний матеріал: віршики, потішки, невеликі оповідання, що активізують увагу дітей, пам'ять, мову, впливають на їхні емоції.

На заняттях з ознайомлення з довкіллям картину показують дітям тільки після повідомлення теми і мети, щоб не зник інтерес до змісту картини.

У процесі роботи з дітьми із застосуванням дидактичних картин, можна сформулювати наступні вимоги:

- зображення має бути доступним для сприймання, не повинно бути великого нагромадження деталей, скорочення або штрихування, яке робить їх важкими для впізнання;
- картина має бути високохудожньою, мати виховну цінність та формувати позитивне ставлення до довкілля;
- зміст картини має бути зрозумілим, цікавим, близьким до життєвого досвіду дітей та відповідати віковим особливостям розвитку;
- зображення різних об'єктів, персонажів, тварин повинно бути реалістичним, умовне формалістичне зображення не завжди сприймається дітьми;
- під час розгляду картини дітей краще посадити півколом, показувати зображене на картині за допомогою указки.

Сюжет картини повинен відповідати досвіду, почуттям та переживанням дітей, викликати у них певні естетичні та моральні почуття.

Під час розгляду картини треба заохочувати спроби дітей привносити свій досвід. Так, розглядаючи іграшки на картині «Поділися іграшками»,

дітей слід стимулювати розповісти про свої іграшки. Дітям старшого дошкільного віку можна запропонувати придумати назву до картини, розділити її на частини й до кожної придумати назву. Після бесіди вихователь узагальнює відповіді дітей у формі короткої розповіді за змістом картини.

Задля словникового розвитку, описування картини добре поєднувати з використанням емоційно-виразного слова. Треба ширше застосовувати доступні дитині образні засоби мови. Тоді бесіда або розповідь за картиною буде підвищувати інтерес до неї, сприяти емоційному зближенню дітей з героями подій, зображених на картині.

Отже, **розглядання картин** зі знайомим змістом спрямоване на уточнення дитячих уявлень та збагачення словника. Воно завжди супроводжується бесідою, яка активізує раніше засвоєний словник. Словникова робота при цьому пов'язана з розвитком діалогічного мовлення. Запитання є основним прийомом роботи над словом.

Література:

1. Богуш А. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підручник для ВНЗ. / А. Богуш, Н. Гавриш. – Київ : Слово, 2008. – 408 с.;
2. Богуш А. М. Довкілля. Для дітей дошкільного віку: метод. посіб. // А. М. Богуш, В. Р. Ільченко. – у 2-х част. – Полтава : НМЦІЗО, 2003. – 125 с.;
3. Богуш А., Лисенко Н. Українська народознавство в дошкільному закладі. / А. Богуш, Н. Лисенко. – Київ : Вища школа, 2004. – 206 с.;
4. Гавриш Н. В., Кіндрат І. Р. Пізнаємо світ разом: навч.-метод. посіб. / Н. В. Гавриш, І. Р. Кіндрат. – Харків : Ранок, 2012 – 96 с.;
5. Ушинський К.Д. Рідне слово // Твори: У 6 т. – К.: Рад школа, 1955. – Т.1. – С.269-278;
6. Тихеева Е.И. Развитие речи детей (раннего и дошкольного возраста) URL: <https://www.twirpx.com/file/290829/>.

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглядається матеріал для екологічного виховання та екологічної освіти дошкільників згідно вимог Базового компонента дошкільної освіти. Подані форми організації екологічної діяльності в сучасному дошкільному закладі та форми роботи з педагогами по екологічному вихованню, надані рекомендації для батьків. Запропоновані окремі методичні рекомендації для навчальної діяльності із старшими дошкільниками.

Ключові слова: гармонія довкілля, природодоцільний світогляд, екологічне виховання, екологічна культура, екологічне мислення.

Виховувати дитину, забуваючи про природу – безглуздо. Гармонійна особистість народжується лише в гармонії з довкіллям. Відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти до кінця дошкільного віку у дитини має бути сформований природодоцільний світогляд, в основі якого – усвідомлення дитиною себе як частки природи, відчуття відповідальності за те, що відбувається навколо неї та внаслідок її дій у довкіллі. Важливий і актуальний для сьогодення є такий напрямок роботи як екологічне виховання.

Вивченням цієї проблеми займалися видатні педагоги минулого: К. Ушинський, О. Духнович, В. Сухомлинський. В. Сухомлинський говорив, що екологічне виховання повинно забезпечити підрастаюче покоління науковими знаннями про взаємозв'язок природи і суспільства, допомогти зрозуміти багатогранне значення природи для суспільства і кожної людини зокрема, сформувані потребу людини у спілкуванні з природою та прагнення брати активну участь у збереженні довкілля. Найдієвішим засобом виховання екологічної культури. С. Русова визнає рідне слово. Саме через слово дитина сприймає духовні цінності народу, його світобачення, засвоюється повага до землі та природи. Ф. Фребель вимагав зближення дитини з природою і передбачав такі заняття як догляд дитини за рослинами, облаштування дитячого городу. Я.А. Коменський вважав що в екологічному вихованні

найголовніше є ознайомлення дітей з природою і пояснення їм значення природи для кожної людини, що потрібно берегти

І в наш час багато науковців та педагогів – практиків присвятили свої дослідження даній проблемі, серед них: Лисенко Н.В., Плохій З, Ніколаєва С, Глухова, Фокіна В.

Сучасні концепції дошкільного виховання орієнтують практиків на формування особистості як одне з першочергових завдань навчально-виховної роботи з дошкільнятами. Важливою ознакою розвиненої особистості дитини є активність, котра проявляється у різних сферах: ігровій, трудовій діяльності, пізнанні навколишнього, взаєминах з дорослими та однолітками. Це робить особливо актуальним пошук таких педагогічних технологій, в основі яких лежало б забезпечення активної позиції вихованців, надання їм ініціативи у найрізноманітніших видах діяльності. Головний напрям, який може забезпечити успішне розв'язання завдань екологічного виховання дошкільнят є розвиток пізнавальної активності дітей у процесі ознайомлення їх з природою. В центрі уваги педагогів має бути не просто повідомлення дітям окремих фактів та узагальнень, а їх оцінка, спрямована на усвідомлення екологічної цінності природи, її єдності з людиною. Саме це дозволить формувати у них не тільки *екологічне мислення* (тобто вміння розмірковувати з приводу даної теми), але і, що важливіше, вірну поведінку, правильну діяльність.

Головною метою екологічного виховання є закладання основ для розвитку у кожного *екологічної культури* особистості, без формування якої не можна розраховувати на подолання тієї глибокої еколого-економічної кризи, в якій перебуває Україна.

Вирішуючи це завдання, сучасна дошкільна педагогіка знаходиться перед проблемою змісту та вікової специфіки того образу досконалого навколишнього світу, котрий здатна осягнути (сприйняти і осмислити) дитина дошкільного віку. Формування його вже в дошкільному віці базується на засвоєнні дітьми певної сукупності знань, зокрема основ екології (знання

про залежність живих організмів від умов існування: екологічні потреби рослин, пристосувальні властивості тварин, сезонні зміни в живій та неживій природі тощо).

У дошкільному віці у формуванні екологічного ідеалу основна увага має надаватися двом його сторонам – естетичній та моральній. Естетична складова ідеалу постає як формування у дошкільників образу досконалої (з позицій «прекрасне – потворне») природи, виховання естетичного емоційно-позитивного ставлення до неї. У моральному компоненті відображається усвідомлення моральної цінності самої природи та уявлення про моральне ставлення людини до неї. Ці два компоненти є нерозривні між собою. Основними завданнями екологічного виховання дітей дошкільного віку є: засвоєння дітьми провідних ідей, основних понять та наукових фактів, на базі яких визначається оптимальний вплив людини на природу відповідно до дії її законів. Стосовно дошкільного віку – це засвоєння систем знань про живу та неживу природу, які відображають основну залежність у природі – залежність організмів від умов існування. Розкриття дітям різнобічної цінності природи, як джерела матеріальних і духовних сил суспільства. У дошкільному віці – це засвоєння системи знань про значення рослин та тварин у природі та житті людини. Ознайомлюючи малят з будь-яким об'єктом чи явищем природи, педагог повинен розкрити у єдності цінність та доцільність його зовнішнього вигляду та властивостей. На основі цього у дітей виникає уявлення про те, що у природі немає нічого зайвого, що можна було б безболісно знищити. Оволодіння малюками прикладними значеннями, практичними вміннями та навичками раціонального природокористування (знання найпростіших правил поведінки у природі, вміння оцінювати стан навколишнього середовища, передбачати можливі наслідки своїх дій та дій інших людей і не допускати негативних впливів на природу). Включення малюків у спільну з дорослими природоохоронну діяльність (засвоєння способів збереження чистоти повітря, водойм, ґрунту, економне використання природних ресурсів і ін.).

Для оцінки ефективності проведеної роботи вихователі орієнтуються на ряд критеріїв, котрі засвідчують рівень сформованості у дошкільників елементів екологічної культури. Це критерії:

- прояв позитивних емоційних реакцій на об'єкти та явища природи;
- прояв відповідного емоційного ставлення до виконання та порушення правил поведінки у природі;
- наявність системи знань про рослини та тварин, неживу природу, їх взаємозв'язок та взаємозалежність;
- знання основних правил природокористування, розуміння їх екологічної суті (слід охороняти корисні види рослин, тварин від винищення, не можна брати живих істот з місць їхнього існування, дбайливо ставитись до землі, води, повітря, оскільки це середовище, де мешкають живі істоти, обережно поводитись у природі, щоб не приносити їй шкоди тощо);
- стійкий прояв турботи про мешканців куточка природи, позитивне ставлення до праці в природі, наявність відповідних навичок та вмінь;
- оволодіння конкретними способами поведінки під час прогулянок на майданчику дошкільного закладу та екскурсій у природу згідно з засвоєними правилами.

Розвиток у дітей потреби у спілкуванні з природою, прагнення до якомога глибшого її пізнання. Активізація діяльності дітей, спрямованої на поліпшення навколишнього природного середовища (догляд за живими об'єктами кутка природи, за рослинами на території дитячого садка, приваблювання птахів та комах на майданчик тощо).

Не можна уявити життя дитини без тісного зв'язку з природою, адже природа є важливим засобом всебічного виховання дітей. Економічне виховання потрібно формувати в дітей дошкільного віку, бо у пізніше може не вистачити сил у виправленні недоліків пов'язаних у ставленні дорослої особистості до природи.

Екологічне виховання у природі може проходити у різних формах: через працю, спостереження, творчість, науковий пошук, милування. У

екологічному вихованні важливим є створення умов, за яких дитина могла б «торкнутися» природи не тільки рукою, а й розумом, серцем і душею.

У дітей потрібно ще з дитинства формувати екологічні правила - сортування сміття є запорукою чистого довкілля. Дітям змалечку потрібно прив'язувати любов до природи, діти повинні знати, що підгодовування тварин, поливання квітів, збирання сміття, чи посадити рослину є корисною справою.

Найчастіше діти дошкільного віку навчаються екологічному вихованні за прикладом своїх батьків, вихователів, які показують, що потрібно доглядати за кімнатними рослинами, піклуватись про тварин, не розкидати сміття. Також екологічне виховання в природі яскраво висвітлене в книгах, прислів'ях які формують наші погляди. В дошкільному закладі використовують дидактичні ігри які навчають дітей знань про природу і як потрібно поводитись в природі

Отже, екологічне виховання у природі є невід'ємною складовою для становлення людини. Основи екологічного виховання повинні формуватися ще з раннього дитинства. Екологічне виховання тісно взаємопов'язане з іншими видами виховання і є невід'ємною частиною комплексного виховання.

Література:

1. Виховуємо захисників природи// Бібліотека вихователя дитячого садка № 3 – 4 – 2006. С. 114 – 120.
2. Дитина. Програма виховання та навчання дітей від двох до семи років. Київ, 2020 р.
3. Ігнат'єва С. Довкілля. Видавництво «Ранок» 2008 с. 17
4. Сухар В.А. Ознайомлення з природою та розвиток мови дітей дошкільного віку. Інтегровані заняття. Видавництво «Ранок» 2008 с.20.

ВПЛИВ МУЗИКИ НА НЕЙТРАЛІЗАЦІЮ ПАТОЛОГІЧНИХ ПРОЯВІВ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ТА НА ВІДНОВЛЕННЯ ЇЇ ПОРУШЕНИХ ФУНКЦІЙ

У статті автором висвітлюється тема про засоби профілактики та корекції відхилень здоров'я та розвитку дітей. У самій природі музичного мистецтва лежать психотерапевтичні та розвиваючі можливості. Використання системи арт-терапії в музичному вихованні дошкільнят, є поки що лише засіб, тобто, комплексна система терапії мистецтвом: музикою, співом, рухом, музичною театралізацією, грою на музичних інструментах, музикотерапією. Діти знаходять у мистецтві відгомони того, що вони пережили та відчули.

Ключові слова: музичне виховання, арт-терапія, музикотерапія, лікування засобами образотворчого мистецтва, корекція відхилень.

Музичне виховання дітей вважається унікальним засобом одночасного формування емоційної та інтелектуальної сфер дитини. Не випадково, ще в школі Піфагора, до основних предметів була включена і музика, що підвищує працездатність і розумову активність. Використання музичного виховання дітей у системі арт-терапії викликане погіршенням здоров'я підростаючого покоління. Сьогодні здоров'я дітей (фізичне, психічне та моральне) - це найактуальніша проблема дошкільної освіти. Статистика Міністерства охорони здоров'я показує, що від 50 до 60% обстежених дітей дошкільного віку мають порушення здоров'я психосоматичного (від лат. псьюхе-душа, сома-тіло) характеру. Це говорить про те, що зміни, які відбуваються у внутрішніх органах і системах організму дитини, пов'язані з тривалою емоційною напругою у вигляді страху, туги, ненависті, розпачу, образи. Основними причинами виникнення негативних емоцій можуть бути: неправильні взаємовідносини та взаємодії старших та молодших, тобто, батьків та дітей, а також педагогів та вихованців, скорочення можливості для відпочинку та емоційно-рухової розрядки, ослаблене здоров'я дитини, усі навчальні навантаження, що все збільшуються. що не відповідають можливостям та здоров'ю дитини.

З кожним роком збільшується кількість дітей з різними відхиленнями у поведінці, розвитку та навіть здоров'я. Енергетична активність таких дітей дуже низька, а негативні емоції, що переважають у них, блокують функції мозку: увагу, пам'ять, мислення. Щоб підвищити енергетичний запас дитячого організму та спрямувати його на розвиток, необхідно не лише позбавити дітей від душевних переживань, а й допомогти їм отримати задоволення та радість від життя. У цьому велику допомогу їм може надати мистецтво.

Невипадково на порозі третього тисячоліття посилилася увага до терапії мистецтвом: з'явилися публікації у пресі, проходять курси підвищення кваліфікації, семінари, конференції, тренінги тощо.

Арт-терапія (лікування мистецтвом) як науковий напрямок з'явилося в Європі у 30-40 роках ХХ століття. Цей термін означав використання всіх видів мистецтва та творчої діяльності з терапевтичними цілями. У 40-50 роках з'явилися самостійні наукові напрями, такі як «Музикотерапія», «Арт-терапія» - лікування засобами образотворчого мистецтва, «Танцювальна терапія», «Метод психодрами» і т.д. Термін «Арт-терапія», зазвичай, означає використання можливості різних видів мистецтв. Останнім часом стали популярні різні психотерапевтичні методики: ігротерапія, музикотерапія, танцювально-рухова терапія, казкотерапія, арт-терапія, та ін.

Діти знаходять у мистецтві відгуки того, що вони пережили та відчули.

Але наприкінці ХХ - початку ХХІ сторіччя ми звертаємося до нього ще й як до лікувального засобу, який здатний: змінити душевне самопочуття кожної дитини, позбавити її від гнітючих переживань, формуючи натомість позитивні емоції: призвести до рівноваги його життєвих ритмів (пульс, дихання, моторику), збільшити енергетичний запас організму, полегшити спілкування з іншими дітьми та дорослими, відреагувати різні почуття у соціально прийнятній формі, сформувати почуття внутрішнього контролю, розвинути увагу, пам'ять, мислення.

Чи не правда, музичне мистецтво - це чудові «ліки», після якого діти відчують полегшення та задоволення від можливості висловити в музичній діяльності своє «я», поступово набувають впевненості, починають почуватися більш умілими, добрими та щасливими? Але, щоб усі перелічені можливості музичного мистецтва виявилися повною мірою, необхідна спеціальна організація музичного виховання дітей у системі арт-терапії.

Отже, основна мета – профілактика та корекція відхилень здоров'я та розвитку дітей. Необхідно підкреслити, що на даному етапі музичне виховання в системі арт-терапії є поки що лише засіб, тобто, комплексну систему терапії мистецтвом: музикою, співом, рухом, музичною театралізацією, грою на музичних інструментах – скорочено музикотерапія.

Музика. Вона є найсильнішим засобом на дітей серед різних видів мистецтв. Сприйняття її не вимагає попередньої підготовки та доступно дітям будь-якого віку за умови, що музичні образи та музична мова відповідатимуть віку дітей. Особливість музики полягає не тільки в тому, що вона може яскраво передати емоційний стан людини, її різноманітні почуття та відтінки, а й у тому, що їй під силу передати зміну душевних станів людини, зміну її настроїв, переживань. Ці якості музики допомагають зміцненню душевного здоров'я.

Корекціоно-терапевтичний вплив музики настає через звуковий регулятор життєвих ритмів: пульсу, дихання та моторики руху. Озвучуючи життєві ритми, музика стає «звуковим тілом» людини. Рух. Про значення руху на розвитку дитини сказано багато. Його роль розвитку навіть здорових дітей важко переоцінити. Дитину неможливо уявити поза рухом через його природний психофізіологічний стан.

А фізіологічна потреба дітей у русі настає постійно через дуже короткі проміжки часу і, як правило, на заняттях. Якщо цю потребу вчасно не помітити і повною мірою не задовольнити, тоді втома заблокує основні психічні процеси: увагу, пам'ять, мислення тощо. Розвиток м'язового почуття

та координаційно-рухових навичок – це найважливіші завдання профілактики та корекції відхилень у розвитку дітей.

Мова. Згадаймо: рухова активність та розвиток мовної функції дитини найтіснішим чином пов'язані між собою. Так, розвиваючи у дітей дрібну та загальну моторику, ми сприяємо усуненню недоліків мовного розвитку. Тому цілком виправданим виявляється використання взаємодії руху та мови, особливо віршованої, ритмізованої. Розумове уявлення руху, озвучене і підказане віршованою мовою (ритмодекламацією) автоматично, мимоволі викликає скорочення певних м'язів, отже активно розвиває координацію рухів.

Використання ритмізованого мовлення в галузі масового музичного виховання - це одна із чудових педагогічних ідей відомого композитора та педагога ХХ століття Карла Орфа. Згодом великий внесок у розвиток цієї ідеї зробив його колега В.Келлер у своїй книзі про ігри зі звуками.

Точності виконання руху допомагає супроводження гучною мовою. Чим ритмічніше, виразніше діти вимовляють ритмодекламацію, тим вони впевненіше, вільніше та емоційніше рухаються, розучують рухи та освоюють гру на дитячих музичних інструментах.

Ігрова методика - це одна основа корекційно-терапевтичної роботи з дітьми. Введення дитини в атмосферу будь-якого мистецтва має бути несподіваним, загадковим та обов'язково особистим через звернення до звуків, інтонації, слова, кольору, малюнку, предмета тощо.

Гра – це природний спосіб пізнання дитиною світу фарб, звуків, рухів, природного матеріалу. Гра, що пронизує все заняття, а не просто навчання, ставить педагога в зовсім іншу для нього, незвичну рольову ситуацію. Він має бути захопленим, зацікавленим, природним у ситуації гри та брати участь у ній разом із дітьми. Від педагога залежить створення атмосфери невимушеності, радості та взаємного спілкування.

Спів. Систематичні заняття з розвитку співочого голосу дитини надають як психотерапевтичний ефект на емоційний стан дітей, а й оздоровлюють всі

системи дитячого організму (серцево-судинну, центральну нервову), нормалізують функції внутрішніх органів. Мовленнєве та співоче дихання - це чудова можливість використання самомасажу всіх внутрішніх органів.

Танці та рух під музику у супроводі віршованого мовлення допомагають: зняття м'язових затискачів, найефективнішому розвитку мовнорухової функції, формуванню координації між мовою та рухом. Введення мови та руху у всі види музичної діяльності помітно полегшує процес розвитку музичних здібностей дітей.

Терапія музичним мистецтвом допомагає дітям здобути сили, розвинути стійкість уваги, відновити активність, відчутти себе успішними. Всі напрямки музичної діяльності використовуються не тільки для того, щоб доставити дитині радість і розвинути її музичні здібності, а й для того, щоб захистити її від усього, що заважає розвиватися.

Література:

1. В.О. Кацер, С.А.Є. Коротаєва. Музика. Діти. Здоров'я. Ігрова методика розвитку музичних здібностей дітей. Частина 1. 2007 р.
2. Березовський Б. Л. До методики виявлення музичних здібностей у дітей. - Питання психології, 1982, № 5, с. 94-100.
3. Голощокіна М. П. Засоби та форми роботи з дітьми з розвитку руху.- У зб.: Розвиток рухів дитини-дошкільника / Під ред. М. І. Фонарева,-М., 1975, с. 14-43.
4. Грінер В. А. Ритм у мистецтві актора. - М., 1966.
5. Запорожець А. В. Розвиток довільних рухів. - М., 1960.
6. Ільїна Г. А. Особливості розвитку музичного ритму у дітей. Питання психології, 1961 № 1.
7. К е н е м а н А. В., Х у х л а є в а Д. В. Теорія та методика фізичного виховання дітей дошкільного віку 2-ге вид.- М., 1978.
8. Руднєва С, Фіш Е. Ритміка. Музичний рух. - М., 1972.

STREAM-ОСВІТА ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ШЛЯХ ДО ПІЗНАННЯ НАВКОЛИШНЬОГО СВІТУ

У статті розглянуто погляди науковців на ефективність інтегрованого підходу до навчання дітей передшкільного віку і роль дослідницької діяльності у підвищенні його ефективності. Схарактеризовано сутність STREAM – освіти, та її переваги над класичною системою навчання дітей дошкільного віку. Визначено однією із головних умов ефективності організації STREAM – освіти, через створення дослідницької міні-лабораторії, як нового осередку предметно-розвивального середовища в закладі дошкільної освіти.

Ключові слова: *STREAM – освіта, STREAM – лабораторія, дослідницька діяльність.*

Постановка проблеми. Сьогодні наше суспільство швидко переходить на новий технологічний рівень, що веде до швидкої переорієнтації традиційних видів діяльності на інноваційні, а внаслідок і необхідних для них компетентностей та навичок. Основними такими компетентностями є креативне, творче, системне та інноваційне мислення. У розвитку таких навичок, а як наслідок у вихованні майбутніх дослідників і науковців найдоцільніше використовувати інтегрований напрям освітньої діяльності дітей передшкільного віку, а саме STREAM – освіту. STREAM – освіта включає інтегрування Science, Technology, Reading + Writing, Engineering, Arts and Mathematics, що є акронімом слів – природничі науки, технології, читання та письмо, інжиніринг, мистецтво та математика. Саме на заклад дошкільної освіти покладається початок пошуку прихованих здібностей дітей, розвиток креативного мислення та виховання творчої особистості. Сучасні діти передшкільного віку – допитливі, кмітливі та відкриті. Наше завдання, як педагогів, створити умови не лише для формування вмінь та навичок відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти, але й організувати простір для розвитку пізнавального інтересу,

спонукати до дослідницької діяльності та сприяти формуванню наукового світогляду дітей. Таким простором для творчого пошуку та пошуково-дослідницької діяльності є STREAM-лабораторія.

Аналіз актуальних досліджень. За дослідженням К. Крутій, І. Стеценко та І. Грицишиної «інтеграція знань» виступає як основа пізнання навколишнього світу та цілісного його сприйняття. Як методичний засіб інтеграцію розглядали В. Сухомлинський, Я. Коменський, а пізніше в педагогіці її почали розглядати, як дидактичний принцип. В. Турченко вказував на необхідність внутрішньої інтеграції в системі освіти, та перетворення дошкільної освіти на основну стартову сходинку цієї системи на основі використання найбільш прогресивних педагогічних технологій. Саме К. Крутій запропонувала інтегрований підхід до реалізації STREAM – освіти, що кардинально відрізняється від традиційного тематичного підходу освітньої діяльності. За інтегрованою системою навчання об'єкт дослідження розглядається в комплексі з іншими явищами та предметами, що забезпечує встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ними, інтеграція всіх головних освітніх напрямків об'єднується однією темою. На сьогоднішній день інформацію про створення STREAM-лабораторії в закладі дошкільної освіти найширше висвітлено лише в дослідженнях К. Крутій. М. Лазарева в своїх дослідженнях пояснює, що саме інтегрований підхід формує у дітей дошкільного віку цілісну картину Всесвіту, забезпечує ефективніше засвоєння знань, умінь та навичок; стимулює творчі здібності та посилює виховну спрямованість процесу навчання. К. Крутій стала автором надзвичайно актуальної на сьогодні парціальної програми для дітей передшкільного віку «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт», яка передбачає інтеграцію освітніх напрямів під час освітнього процесу.

Мета статті – проаналізувати сутність та зміст STREAM – освіти, її переваги над традиційною системою навчальної діяльності, охарактеризувати дослідницьку діяльність дітей передшкільного віку шляхом використання STREAM – лабораторії.

Виклад основного матеріалу. STREAM – освіта (Since, Technology, Reading+ Writing, Engineering, Arts and Mathematics) – інтегрований підхід до освіти, який передбачає формування уявлень та вмінь дітей у галузях природничих наук, технологій, читання та письма(розуміння змісту творів та підготовка руки до письма), інженерії, мистецтва та математики; акцентує увагу на вивченні точних наук, виховує культуру інженерного мислення [3, с. 3]. Така система навчання позитивно впливає на розвиток мислення дітей передшкільного віку. Наочно-образне мислення тісно пов'язане з уявленням ситуацій та їх зміненням, воно здійснюється на основі перетворення образів-сприйняття в образи-уявлення, їх подальшої трансформації та узагальнення змісту уявлень, що формують образно-концептуальну форму відображення навколишнього світу. Дитина мислить образами, тому даний тип мислення потрібно використовувати для гармонійного пізнання навколишнього світу, та для активізації творчого потенціалу дітей. Роль компонентів STREAM-освіти для пізнання світу: формування цілісної наукової картини світу, дає змогу від милування об'єктом перейти до його пізнання, допомагає вразити, здивувати, задіяти емоції, створити зрозумілі дітям образи, активізувати наочно-образне мислення [4, с 17]. Головними завданнями STREAM-освіти є: розвиток інтелектуальних та творчих здібностей дітей, їх допитливості та мотивації; формування культури пізнання навколишнього світу; формування уяви та творчої активності; формування про властивості об'єктів довкілля та причинно-наслідкових зв'язків; забезпечення розвитку стартових особистісних якостей дітей, що сприяють формуванню творчих та технічних здібностей, критичного мислення дошкільників [3, с. 4]. Важливим та ефективним у реалізації завдань STREAM-освіти безумовно є використання дослідницької лабораторій, де діти опановуватимуть наукові знання з основ природничих наук: астрономії, географії, історії, фізики, хімії тощо, зокрема й шляхом проведення дослідів, експериментів. Так вони вчитимуться встановлювати причинно-наслідкові зв'язки й залежності, глибше пізнаватимуть природу. Такий підхід до розвивальних занять формує у дітей

критичне, продуктивне мислення, виховує культуру інженерного мислення, допомагає поєднати знання з різних напрямів (фізики, хімії, математики, художньої літератури, мистецтва, історії, біоніки, біології, техніки тощо), дає можливість використовувати набуті знання на практиці, демонструє красу інженерних рішень. Так на основі інтеграції тем і проблем з різних галузей під час дослідницької діяльності у дітей формується цілісна картина Всесвіту [3, с. 7]. STREAM-лабораторія повинна стати базою для специфічної діяльності дітей. За визначенням К.Крутії головними завданнями STREAM-лабораторії є: розширення уявлень дітей про фізичні властивості довкілля; розвиток уявлень про основні фізичні явища; розвиток уявлень про деякі чинники навколишнього середовища; розширення уявлень про використання людиною довкілля; розширення знань дітей про значущість води і повітря; ознайомлення дітей з властивостями ґрунту; формування досвіду виконання правил безпеки під час проведення хімічних та фізичних дослідів та експериментів; розвиток емоційно-ціннісного ставлення до довкілля [3, с. 5]. Пошуково-дослідницька та експериментальна діяльність дітей в STREAM-лабораторії сприяє формуванню цілісної системи знань та уявлень про об'єкти, явища та предмети навколишнього світу, забезпечує формування культури інженерного мислення. Організація діяльності в лабораторії розвиває пізнавальний інтерес, допитливість та розширює досвід орієнтування в довкіллі; ефективно розвиває вміння дітей передшкільного віку самостійно шукати відповіді на проблемні завдання; розкриває творчий потенціал кожної дитини відповідно індивідуальних особливостей.

На сьогодні розвиток освіти вимагає зміни організації освітнього процесу відповідно до потреб сучасних дітей. Ключова роль в розвитку самореалізації сучасних дошкільнят належить організації розвивального середовища, а саме правильному облаштуванню дослідницької лабораторії, яка стане визначальним компонентом для самоорганізації, розвитку самостійності під час вирішенні проблемних завдань та розкриє потенціал кожної дитини відповідно до індивідуальних особливостей. Для ефективної

діяльності STREAM-лабораторії необхідно врахувати наступні принципи: раціональність (передбачає вільний доступ до матеріалів, та можливість його використання під час спільної та самостійної діяльності); багатофункціональність (обумовлює можливість використання для вирішення різнобічних та різноваріативних завдань); мобільність (передбачає можливість перенесення даного осередку за необхідністю); універсальність (передбачає можливість трансформувати обладнання самостійно, або за допомогою дорослого); варіативність матеріалів (передбачає організацію пошуково-дослідницької діяльності різних видів складності відповідно до індивідуальних особливостей дітей); статичність (рухливість) (статичність передбачає вільне орієнтування в знайомому осередку, а рухливість забезпечує можливість самостійно змінювати чи доповнювати відповідно до власних бажань дітей); принцип комфорту та емоційного благополуччя (передбачає, що зміст та облаштування міні-лабораторії повинно викликати лише позитивні емоції у дітей).

Відповідно до вікових особливостей дітей передшкільного віку, можна виокремити свої специфічні особливості, які впливають на розвиток пошуково-дослідницької діяльності та на формування наукового світогляду. Для дітей молодшого дошкільного віку характерним це наочно-образне мислення, дітьми накопичено вже певну суму знань та сформувалася здатність зіставляти факти, встановлювати між ними найпростіші причинно-наслідкові зв'язки, діти самостійно намагаються відповідати на запитання, не спираючись на вербальну інструкцію від педагога. Тому в цьому віці важливо не надавати знання дитині в готовому вигляді, а допомогти дитині самостійно отримати знання через дослідження. Дорослий разом з дитиною виконує алгоритм досліду, але надає можливість дитині самостійно виконувати найпростіші дії. Робота в лабораторії дітей середнього дошкільного віку характеризується тим, що дії дітей більш цілеспрямовані та продумані, візуальний контроль педагога необхідний з метою забезпечення безпеки та заохочення вихованців. Середній дошкільний вік характерний для

дослідження та експериментування з метою з'ясування причин окремих явищ. Продуктивними є довгострокові спостереження та проєкти. В даному віці необхідно вводити елементарну фіксацію результатів дослідів та експериментів (графічне зображення, схематичний малюнок, заповнення готового шаблону тощо). Старший дошкільний вік характеризується формуванням сталої звички задавати питання та намагатися самостійно знаходити відповіді на них. Ініціатива переходить до дітей, відбувається зростання ролі прогнозування результатів дослідження, розширюється можливість фіксування результатів дослідів (графічні зображення. Оформлення колекцій, виставок тощо), діти аналізують та роблять висновки самостійно. Завдання педагога організувати більш чіткий контроль за правилами безпеки під час дослідів, що зумовлено складністю та самостійністю виконання дослідів.

Завдання дослідницької діяльності також мають відповідну градацію згідно вікових особливостей дітей. Молодший та середній дошкільний вік: створення проблемної ігрової ситуації (провідна роль педагога); активізація пошуку шляхів вирішення проблемного питання чи ситуації (разом з педагогом); формування початкових передумов до дослідницької діяльності (безпосередньо практичні досліди та фіксація результату). Старший дошкільний вік: формування умов для створення ситуації успіху, та ініціативності дітей; розвиток вміння знаходити різноманітні шляхи вирішення проблемних ситуацій та запитань самостійно (за супроводом педагога за необхідності); розвивати вміння аргументувати свої варіанти вирішення завдань шляхом конструктивної бесіди в процесі дослідницької діяльності; формувати вміння самостійно оформлювати результати дослідів (малюнок, схематичне зображення).

Висновки. Ефективним компонентом для реалізації завдань STREAM-освіти є організація STREAM – лабораторії, де діти опановуватимуть наукові знання з основ природничих наук, а саме шляхом проведення дослідів, експериментів. Таким чином легко встановлювати причинно-наслідкові

зв'язки й залежності, глибше і докладніше можливо пізнати природу навколишнього світу. Дослідницький підхід до розвивальних занять формує у дітей критичне, продуктивне мислення, виховує культуру інженерного мислення, допомагає поєднати знання з різних напрямів, а також дає можливість використовувати набуті знання на практиці, демонструє красу інженерних рішень. Так на основі інтеграції тем і проблем з різних галузей під час дослідницької діяльності у дітей формується цілісна картина Всесвіту. Використання STREAM-лабораторії під час дослідницької діяльності має ряд переваг: зручність використання під час навчання, розвиток критичного мислення та вміння самостійно вирішувати проблемні завдання, комунікація та робота в команді, креативні та інноваційні підходи під час пошуково-дослідницької діяльності, розвиток ініціативності та творчості.

Література:

1. STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт : альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дошкільників / автор. Колектив ; наук. Керівник К.Л. Крутій. Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2018. 146 с.
2. Крутій К. STREAM- лабораторія як новий елемент предметнорозвивального середовища закладу дошкільної освіти[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ukrdeti.com/>
3. Крутій К. STREAM-освіта дошкільнят: виховуємо культуру інженерного мислення / К. Крутій, Т. Грицишина. *Дошкільне виховання*. 2016. №1. С. 3–7.
4. Сухенко І. , «Використання LEGO – конструювання в освітньому процесі ДНЗ». *Вихователь-методист дошкільного закладу* . 2012. № 2 с. 15-17.

ІНТЕГРОВАНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ МИСТЕЦЬКО-ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті автор розглядає проблему, щодо розвитку творчого потенціалу дитини, своєчасне підтримання її індивідуальних досягнень. Дорослі спільними зусиллями організують освітній процес заради особистісного, мистецького і, зокрема, музично-естетичного розвитку та освіти дітей. Сучасність вимагає більш тісного зв'язку між всіма учасниками освітнього процесу.

Ключові слова: партнерство музичного керівника з учасниками освітнього процесу, імплементація, мистецько-творча компетентність

Постановка проблеми Щоб сформувати мистецько-творчу компетентність дошкільників, усі учасники освітнього процесу мають консолідувати зусилля. Однак успіх насамперед залежить від професійного суголосся всіх педагогів ЗДО, а особливо у партнерстві вихователя та музичного керівника. Вихователь не може стояти осторонь музичної освіти своїх вихованців. Якщо він недооцінює її значення, сам не проявляє інтересу до музики, не вміє зацікавлювати нею дітей, то позбавляє їх умов для повноцінного розвитку. Музичний керівник має **спонукати вихователя:**

- *відвідувати і активно включатися у музичні заняття, свята, розваги;
- *використовувати музику у повсякденному житті дітей, у їхній самостійній художній діяльності;
- *виявляти музичні інтереси, здібності, нахили дітей;
- *створювати умови для їхнього музичного розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На складність і актуальність цієї проблеми звертають увагу багато фахівців дошкільної освіти. Імплементація оновленого стандарту дошкільної освіти зумовлює

багато запитань від практиків. Що змінилося? На що звернути увагу? Іноді молодий фахівець, музичний керівник – губиться і готовий натиснути кнопку SOS: чи лише на ньому лежить уся відповідальність за музичний розвиток дітей у ЗДО? Як розподілити ролі в цьому тандемі у формуванні мистецько-творчої компетентності дошкільників.

Мета статті: проаналізувати модель взаємодії, дієвість та активність педагогів, спільну та особисту відповідальність у забезпеченні музичної освіти дітей.

Виклад основного матеріалу. Музика – значимий ресурс формування власної картини світу педагога і картини світу вихованців. Ефективність музичної діяльності дітей дошкільного віку у ЗДО є запорукою розвитку їхнього творчого потенціалу, стимулювання творчої активності, формування естетичної сфери – відчуття прекрасного, судження, смак. Музична компонента, як і художньо-продуктивна та театралізована, є **рівноцінним складником** мистецько-творчої компетентності дітей дошкільного віку.

Пропоную впроваджувати **модеративно-фасилітаторну модель взаємодії** педагогів. За цією моделлю:

*модератор має план удосконалення певної галузі та веде за собою інших;

*фасилітатор координує роботу з генерації ідей – самостійно їх не продукує, а розкриває інших.

Модератором і фасилітатором можуть бути як музичний керівник, так і вихователь – залежно від конкретної освітньої ситуації.

Керівники ЗДО найпершими мають подбати про сприятливі умови для музично-педагогічної роботи з дітьми. Вихователь-методист має забезпечити музичному керівнику і вихователям конструктивну науково-методичну підтримку. Кожен із учасників педагогічного процесу має орієнтуватися в основних функціях, які він має виконувати, та належно їх дотримуватися.

Спільна та особиста відповідальність

Основні функції музичного керівника і вихователя у забезпеченні музичної освіти є спільними. Є аспекти, за які відповідає лише той чи той фахівець, як от у **межах освітньої функції**:

Музичний керівник:

- Здійснює музичну освіту дітей під час групової, підгрупової, індивідуальної роботи;
- Забезпечує музичний супровід ранкової гімнастики, фізкультурзанять, свят і розваг;
- Варіативно застосовує сучасні та ретро- методики і технології музичного розвитку;
- Відповідально реалізує зміст програми, за якою працює заклад;
- Реалізує власну педагогічну майстерність.

Вихователь:

- Активно співпрацює з музичним керівником;
- Бере дієву участь у музичних заняттях, розвагах, святах
- Вводить елементи музики в роботу з дітьми в усіх освітніх напрямках;
- Заохочує дітей використовувати навички музичної діяльності в житті.

Умови, що гарантують успіх

Музичний керівник і вихователі мають **діяти професійно** у розвитку творчого потенціалу дитини – насамперед відмовитися від «натаскувань» дітей на репетиціях. Також важливо координувати зусилля не лише на здібних дітях, що гарантує «презентабельність» дійства для глядачів, а й на тих, які потребують зусиль для розвитку чистоти інтонування, пластичних здібностей, формування відчуття ритму тощо.

Фахівці мають мобільно та виважено **застосувати типові та нові форми**, методи і прийоми музичної освіти дітей в основних видах дитячої музичної діяльності та формах її організації. Як орієнтир, можливо

апробувати Орф –технологію, технологію розвитку музичної творчості Олени Іваненко, тематично-образні заняття за Іриною Малашевською, як-от:

*заняття-казка – із молодшими дошкільниками, 4-й рік життя;

*заняття-мандри – із дітьми середнього дошкільного віку, 5-й рік життя;

*заняття –звукопізнання – зі старшими дошкільниками, 6-7-й рік життя.

Важливо, щоб музичний керівник допоміг вихователю **створити фонотеку** музичних творів, яку той зможе використовувати під час ознайомлення дітей з природою, читання дитячої літератури, художньо-продуктивної, театралізованої діяльності, фрагментів життєдіяльності. Це-руханки, колискові, музика для пробудження після денного сну тощо.

Для ефективної музичної діяльності необхідне відповідне **дидактичне забезпечення** у груповій кімнаті та сучасне оснащення музичної зали. Важливо, щоб вони не лише були в наявності, а й функціонували.

На музичних заняттях вихователь бере активну участь. Наприклад, у молодших групах – співає разом з дітьми, однак не перекриває їх гучністю свого голосу. У середній і старшій групах – допомагає музичному керівнику оцінювати, як діти засвоїли твір. Окрім цього, якщо вихователь співає чисто й виразно, може проспівати нову пісню з фортепіанним супроводом.

Під час навчання дітей музично-ритмічним рухам у молодших групах вихователь бере участь у всіх видах рухів, у такий спосіб активізує малюків. У середній, старшій групах роль вихователя інша: він діє за необхідності – показує рух, нагадує ту чи ту побудову або дає вказівки окремі в танці, вправі, грі.

Не менш значимою є **співпраця вихователів, музичного керівника і батьків**. Її якість найліпше ілюструє етап підготовки та проведення свят у ЗДО. Музичному керівнику доцільно буде взяти на себе роль модератора й зібрати від усіх учасників пропозиції, чим вони особисто можуть наповнити

свято. Усе це об'єднає батьків і дітей, принесе задоволення від спільної діяльності, особливо зараз в умовах адаптивного карантину.

Концепція «Залучене і відвернуте» для всіх учасників педагогічного процесу.

У науковому середовищі розвинутих країн світу поширеною є педагогіка соціального конструкціонізму (social constructionist pedagogy). Її сенс розкривають кілька концепцій, з-поміж яких є «залучене і відвернуте». Ця концепція базується на **дослідженнях мотивації поведінки учасників у дискусіях**, спілкуванні, у спільних справах.

«Відвернута» поведінка – це коли хтось прагне залишатися «об'єктивним» і «спиратися на факти». Він схильний захищати власні міркування, позиції та знаходити слабкі місця в роздумах опонента.

«Залученою» поведінкою називають емоційніший підхід, що допускає суб'єктивність. При цьому людина прагне слухати і ставити запитання, щоб зрозуміти інші позиції. «Залучена» поведінка всередині співтовариства, наприклад, вихователів, музичного керівника та методиста – це потужний стимул до партнерства заради дітей. Він не лише об'єднує людей, а й сприяє виникненню глибших реакцій і переоцінці переконань, які вже були сформовані.

«Сконструйована» поведінка характеризується тим, що людина здатна використовувати обидва підходи і вибирає один із них відповідно до поточної ситуації.

Безумовно, ніхто не нав'язує такий тип поведінки. Утім саме він підтримує **партнерські стосунки та творчу співпрацю** педагогів у сучасному ЗДО найліпше.

Висновок: Треба пам'ятати: ніякі документи, рекомендації, найліпше теоретичне та матеріальне забезпечення не спрацюють в освітньому середовищі, де панують формалізм і байдужість. Давайте будемо емоційно-позитивно та діяльнісно включеними у свою справу і успіх обов'язково прийде.

Література:

1. Кисельова М., Макляк М. «Музичне виховання в дитячому садку». «Музична Україна». Київ -1968р.
2. Журнал «Музичний керівник» №1, 2021р.
3. Журнал «Музичний керівник» №4, 2020 р.
4. Журнал «Музичний керівник» №4, 2021р.

Завадська Тетяна Іванівна

Вихователь-методист, КЗ «ДНЗ (ясла – садок) № 121 КТ» КМР

ВІД ЕКОЛОГІЇ ДО РОЗВИТКУ СТАЛИХ СВІТОГЛЯДІВ ДОШКІЛЬНИКА

У статті автор розглядає поняття «сталій розвиток», дбайливе ставлення до довкілля та здоров'я людини. Новому періоду розвитку людства має відповідати нова філософія освіти, нові системи, нові моделі навчання. Сталість відіграє тут генералізуючу роль, оскільки включає в себе основні положення, системність визначення цілей, цінностей, пріоритетів та стратегії розвитку сучасної цивілізації.

Сучасна освіта дітей, як і її вплив на особистісний розвиток кожної дорослої людини в майбутньому, зосереджує нашу увагу на необхідності такої підготовки кожного вихованця до діяльності в природі на майбутнє, котрий керуватиметься не лише прагматичним і споживацьким ставленням до неї, а, насамперед, гуманістичними та екологічними цінностями.

Ключові слова: «Сталій розвиток», екологія, екологічне виховання ,природа, природне довкілля.

Вступ. Останнім часом, коли термін «екологія» з суто наукового поняття, що передбачає гармонію і єдність у природі, перетворився на синонім лиха, коли вчені з гнітючою точністю підраховують, скільки років іще може проіснувати життя на планеті, доведеної людиною до катастрофічного стану, одним із найактуальніших педагогічних завдань стало екологічне виховання малят дошкільного віку. Адже їм виправляти помилки батьків, лікувати моря й ліси, відроджувати землю. І так важливо, щоб вони змалечку покохали природу в її розмаїтті і різнобарв'ї, усвідомили непорушні зв'язки між усім живим і неживим на землі, відчули себе

невід'ємною часточкою цієї стрункої і величної системи, цього неоціненного вищого дару, що називається життям.

Природа – це невичерпне джерело всебічного розвитку дитини, ефективний засіб формування її світогляду, виховання почуттів.

Але сьогодні ми бачимо, що стрімкий науково-технічний прогрес порушив хід гармонійного розвитку людства. Насамперед відчуваємо це у ставленні до природного довкілля – певною мірою може слугувати показником внутрішньої культури людини.

Сьогодні є очевидним для всіх, що екологічне виховання дошкільників-це не лише подання відповідних знань, а й спрямування на усвідомлення екологічної цінності природного середовища у єдності його з людиною.

Важливо навчити дитину не лише сприймати красу, бачити її, відчувати і розуміти, а й щоб одержані враження викликали бажання відповідати власною посиленою участю у створенні прекрасного.

Враження, одержані від спілкування з рідною природою змалку, глибоко западають в душу малюкам, а в майбутньому стають чи не вирішальними у ставленні до оточуючого. Тому педагог у своїй роботі має використовувати такі прийоми, за допомогою яких спілкування дітей з природою залишило б у їхній пам'яті глибокий слід, позитивно впливало на почуття і свідомість. Природа при цьому повинна розкритись перед дитиною не лише як нероздільне ціле, жива лабораторія, де можна спостерігати і вивчати життя її мешканців, а й школа, в якій можна успішно оволодіти елементарними правилами поведінки, навичками розумного використання природи, примноження і охорони її багатств.

Освіта для сталого розвитку. Сталий розвиток - це стабільний, спрямований, збалансований розвиток економічної, соціальної сфер при раціональному використанні екологічних ресурсів. Поняття сталості передбачає створення умов для розповсюдження такого підходу до життя, коли розвиток суспільства спрямований забезпечувати потреби нинішніх

поколінь без втрат для майбутніх поколінь забезпечувати свої власні потреби.

Що таке освіта для сталого розвитку?

Освіта для сталого розвитку базується на фундаментальному припущенні, що людство має радикально змінити сучасний хід економічного, екологічного і соціального розвитку для забезпечення здорового та якісного життя нинішніх та майбутніх поколінь. Освіта для сталого розвитку охоплює екологічну, економічну та соціальну проблематику навчання та виховання під кутом зору формування нової системи ціннісних орієнтирів та моделей поведінки підрастаючого покоління та суспільства загалом.[5]

Головною метою освіти для сталого розвитку є: формування мислення, орієнтованого на стале майбутнє та відповідні смисложиттєві цінності і пріоритети. Сталий розвиток особистості включає - поетапний гармонійний та збалансований розвиток всебічно освідченної соціально активної особистості, яка має світогляд, сформований на основі моральних принципів та норм, що забезпечують готовність до соціально-відповідальної поведінки і безперервної освіти.

Через екологічне виховання до сталих світоглядів дошкільника.

У сучасній педагогіці поняття «екологічне виховання» визначається як процес формування у дитини бережливого, турботливого, свідомого ставлення до природи і місця людини в ній, що проявляється у природо-доцільній поведінці. Головна мета екологічного виховання-становлення компетентної особистості, яка характеризується емоційним сприйняттям краси природи, розвиненістю екологічної свідомості, мислення, розумінням відповідальності за стан природи, екологічно-орієнтованою поведінкою, наявністю відповідних знань.

Екологічне виховання дітей відбувається через чуттєве сприймання та емоційні враження, на основі яких і здійснюється формування уявлень про світ природи, елементарні зв'язки та взаємозалежності між явищами та об'єктами природи і людиною. Такі уявлення є результатом тривалого

педагогічного впливу, який забезпечує використання різноманітних засобів у роботі педагогів з дошкільниками. З огляду на те, що дошкільники вже мають певний досвід спілкування з природою і їх специфічною рисою є бурхливий емоційний відгук на явища і об'єкти навколишнього світу, формування екологічної свідомості дошкільників доцільно здійснювати через емоційну сферу. Адже людина, яка серцем відчула і зрозуміла красу природи, дбатиме, оберігатиме її як джерело радості і щастя. Формування здатності захоплюватися красою, відчувати себе невід'ємною частиною природи, оберігати та раціонально використовувати природні ресурси – це взаємозалежні нерозривні складові екологічного виховання.[2]

Важливий і актуальний для сьогодення є такий напрямок роботи як ***екологічне виховання***.

Головний напрям, який може забезпечити успішне розв'язання завдань екологічного виховання дошкільнят є розвиток пізнавальної активності дітей у процесі ознайомлення їх з природою.

Повітря, вода, тварини, рослини, ґрунт, корисні копалини підтримують життя на планеті, без них неможливе повноцінне існування людини на Землі. Це неоціненний скарб для людства. Все існує в цілковитій гармонії. Проте, на жаль, багато людей не цінують природу і готові знищувати її заради особистого комфорту, грошей та інших цілей. Тому, головним завданням людини перед природою є її охорона та захист від самої себе.

Проблема забруднення навколишнього середовища виникла через те, що багато людей просто не відчувають відповідальності, яка на них лежить. Вони вважають, що одна людина нічого не вирішує і вони ніяк не впливають на довкілля. Насправді ж, ще як впливають!

Треба визнати, що наші вчинки багато чого вирішують. І перш ніж починати щось робити треба подумати, як це вплине на оточуюче середовище. І якщо кожен проаналізує свої дії та зміниться, то наш світ і оточуюче нас середовище стане трішки краще.[4]

Основний принцип поради-це може зробити кожен.

Всього 2-3 нові звички зроблять наше життя більш якісним з меншим використанням природних ресурсів. Піклуючись про довкілля, ми дбаємо про збереження життя на Землі та здорове майбутнє наступних поколінь.

Ліс – наше багатство, і не допустити його знищення вогнем – нам по силах.

Ліси називають «легенями планети», тому що вони переробляють вуглекислий газ на кисень, який так потрібен для життя організмів. Окрім того, ліси допомагають подолати такі серйозні проблеми як ерозія ґрунтів, зміна клімату, забруднення води та повітря, й багато інших. Таким чином, коли ми знищуємо дерева, проводимо їх вирубку, страждає ціла екосистема, яка починає змінюватися та занепадати, що призводить до відчутної втрати біорізноманіття та серйозних наслідків для людства. Ставлення до довкілля – це показник цивілізованості і людяності нації.

Сучасна модель споживання знищує дику природу, перетворює світ у велику пустелю, змінює клімат, і несе лише негативні наслідки як для Землі в цілому, так і для людства окремо. Продовження такої поведінки людини без міркувань про «завтра» позбавляє природу майбутнього та веде до руйнування планети – єдиної рідної домівки людству в усьому світі. Ось чому кожен з нас повинен замислюватися про свій внесок у справу збереження природи і робити певні дії в цьому напрямку. Будьте більш уважні до природи, підкажіть друзям і знайомим, як кожен може поліпшити навколишнє середовище. Перш ніж зробити щось, подумайте про те, який екологічний слід залишиться в природі від ваших дій.

Висновок. Екологічна криза, що сьогодні набула загальнопланетарного характеру, створює реальну загрозу виживання людства. Складається враження, що вже немає жодного місця на планеті, яке було б екологічно благополучним. Тому, визначальним для розвитку екологічних проблем сучасності є формування екологічної свідомості, відповідальності. Це педагогічне завдання можна втілювати лише через освітню виховну систему

на основі принципово нових ніж це було досі, ідей, методів, підходів, які враховували структуру екологічних знань, соціальні функції сучасної екології, традиції, звичаї, історичний досвід українського народу для того, щоб збагнути себе, своє місце в природі, зв'язки між природою і Всесвітом.

Екологічна освіта та виховання - одне із актуальних завдань сьогодення і шляхи його вирішення слід шукати негайно. Екологічне виховання передбачає перш за все, формування у дитини емоційного, бережливого ставлення до об'єктів природи, здатності бачити їх красу, а не детальні біологічні знання особливостей кожного виду рослин і тварин. Активність дитячого розуму, його спостережливість та допитливість, прагнення до творчості - це те, що має враховувати педагог, виховуючи бережливе, турботливе ставлення малюка до природи, почуття співпереживання до своїх менших друзів. Звідси стає очевидним, що екологічне виховання неодмінно вимагає від вихователя систематичності та послідовності в роботі, вміння підібрати найефективніші форми пізнання природи та методи засвоєння дітьми інформації про неї, завдяки чому можна якнайповніше розв'язувати поставлені завдання. Виходячи із змісту, мети, завдань екологічного виховання, можна зробити наступні висновки: - щоб навчити дітей любити та берегти природу, потрібно передусім дати вихованцям знання про неї; сформуванню переконання у тому, що в природі немає жодного об'єкта тільки корисного або тільки шкідливого. Наша планета - є нашою домівкою. Тому берегти її - обов'язок кожного громадянина. Кожна людина повинна відчувати власну відповідальність в цій справі.

Література:

2. Лисенко Н. В. Екологічне виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. для пед. вузів / Н. В. Лисенко. – Львів : Світ, 1994. – 144 с.
3. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля», 2014 р. – О.І. Білан, Л.М. Возна, О.Л. Максименко – Тернопіль: Мандрівець, 2013 р. – 264 с.

4. Екологічне виховання старших дошкільників / Упоряд. В. Л. Сухар. - Х.: Вид-во "Ранок", 2009. - 160с.

5. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку: навч-метод. посібник для дош.закл. / О. Пошетун – Дніпро: «Ліра»- 2000р.

Іншаков Артур Євгенович

Доцент, кандидат філологічних наук

КДПУ

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕАТРАЛІЗАЦІЇ В МОВЛЕННЄВОМУ РОЗВИТКОВІ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглядається актуальність театралізації в процесі мовленнєвого розвитку дітей передшкільного віку. Досліджені наукові джерела з окресленої тематики. Виявлено умови організації театралізованої діяльності дошкільнят.

Ключові слова: дошкільники, дошкільний вік, театралізована діяльність.

Сучасна педагогічна наука розглядає освіту як процес відтворення духовного потенціалу людини, що має у своєму потенціалі багатоманітні сфери освітньої дії на дитину.

Сфера мистецтва розглядається як простір, що сприяє формуванню соціально-естетичної активності дитини. На думку сучасних дослідників з проблем дошкільної освіти, розкриттю внутрішніх якостей особистості і самореалізації її творчого потенціалу найбільше сприяє синтез мистецтв.

Наукові знахідки вчених (Л. С. Виготський, Б. М. Теплов, Д. В. Менджерицька, Л. В. Артемова, Е. Л. Трусова, Р. І. Жуковська, Н. С. Карпинська та інші) зробили актуальною проблему освіти і виховання дошкільників засобами театралізованої діяльності як могутнього синтетичного засобу розвитку їх творчих здібностей.

Л. С. Виготський вважав, що «акторська праця є своєрідною творчістю психофізіологічних станів людини». Вона сприяє розвитку у дошкільнят фантазії, виникнення у їхній уяві яскравих образів літературних героїв, казкових персонажів. Окрім того, діти вдаються до виразного втілення

психологічних специфіки персонажів, самостійно добирають для них засоби мовленнєвої (інтонації) і зовнішньої виразності (виразні рухи: рук – жести; обличчя – міміка, всього тіла – пантоміміка) [3, с. 389].

Кожна дитина від природи неповторна, унікальна індивідуальність. Якщо створити умови для її розвитку, неодмінно відкриються здібності, закладені у дитині природою. Завдання педагога і полягає в тому, аби виявити ці перші здібності і на цьому тлі створити належні умови і забезпечити усебічний і гармонійний розвиток дошкільників. А для реалізації цього їх життя варто наповнювати багатоманітною і цікавою діяльністю [5, с. 94].

Серед умов організації театралізованої діяльності дошкільнят можна виокремити: взаємозв'язок основних напрямків роботи (літературно-мовленнєвого, мовленнєво-творчого, театрального-ігрового); комплексне розв'язання мовленнєвих завдань; раціональне поєднання різних видів і типів занять; інтеграція різних видів дитячої художньої діяльності; занурення в активну театралізовану діяльність на основі інформаційно-змістової обізнаності; забезпечення адекватного використання театралізованої діяльності в освітньому процесі і доцільності в частому плануванні різних її видів; власну зацікавленість вихователя в означеному виді дитячої діяльності.

Серед важливих педагогічних умов можна відокремити комплексне розв'язання мовленнєвих завдань. Навчання творчої розповіді залежить від рівня розвитку зв'язного мовлення, в якому відображається багатство словника, досконалість звукової сторони мовлення, сформованість його граматичної будови. Творча розповідь є вищою формою зв'язного мовленнєвого висловлювання, для побудови якого дитина має засвоїти лексичну, фонетичну і граматичну сторони мовлення, тому істотним є послідовне розв'язання усіх означених завдань у комплексі.

Театралізована діяльність у дошкільному віці є одним із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток особистості

дитини. Водночас театралізована діяльність виступає як специфічний вид дитячої активності, один із найулюбленіших видів творчості.

У театралізованій діяльності реалізуються потреби дитини у:

- самовираженні;
- спілкуванні;
- пізнанні себе через відтворення різних образів.

У відвертому, щирому ставленні до художнього образу, втіленні його у різних формах театралізованої діяльності дитина виявляє рівень художньо-естетичного сприймання, мовленнєву компетенцію, певні знання, уміння, навички, здобуті нею раніше в умовах спеціально організованого навчання.

Театралізована діяльність дитини дошкільного віку має такі види:

- сприймання театрального видовища, що сприяє опануванню найкращих форм літературного мовлення;
- театралізована гра, спрямована на активізацію словника і зв'язного мовлення, сюжетоскладання;
- підготовка театральної вистави (репетиції, відпрацювання виразності мовлення) [5, с. 97].

З-поміж ключових понять театралізованої діяльності виділяємо: сюжет, сценарій, гру за сюжетом літературного твору, театралізацію, казку-показку.

Театралізована діяльність впливає на розвиток різних сторін життєдіяльності дитини. Вона сприяє розвитку інтелектуальної сфери, адже засобами театру збагачуються знання дитини про театр і людей, що там працюють, вона вчиться порівнювати героїв різних казок, планує власні дії щодо реалізації задуму майбутньої вистави.

Розвиток фізичної сфери містить залучення дитини до показу деяких дій (з іграшками, персонажами казок), імітації рухів, дій поетичних героїв, використання рухових дій у процесі театралізованих ігор, добір рухів відповідно до характеру персонажа.

Комунікативна сфера – це узгодження власних дій із діями інших дітей, участь у спільних із вихователем діях за сюжетами літературних творів [4, с. 24].

Театралізована діяльність передбачає так само розвиток морально-вольової сфери, тобто уміння впізнавати героїв і персонажів у знайомих казках, висловлювати своє ставлення до них, робити самостійні оцінні судження, давати морально-етичні і естетичні оцінки, визначати альтернативу в оцінці героїв.

Щодо поведінкової сфери, то під час походів до театру дитина засвоює правила поведінки в театрі, ідентифікує почуття і вчинки персонажів із власними.

Театралізована діяльність у дошкільному віці усвідомлюється педагогами як один із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток творчої особистості дитини, що використовується з певною метою і спонукається мотивами. Педагог має на меті розвивати в дошкільників: вміння «входити в образ» і «утримувати» його впродовж усієї театралізованої діяльності; усвідомлення мовленнєвих і виконавчих дій; вміння передавати характерні специфіки будь-якого художнього образу; переносити одержані уявлення в самостійну ігрову діяльність; виявляти зацікавленість до театру як виду мистецтва; усвідомлення змісту, ідеї, художніх образів літературних творів [2, с. 74].

Отже, організація театралізованої діяльності передбачає формування у дітей певних уявлень про театр, театральну термінологію, тобто пізнавальний напрямок спеціального навчання; створення сприятливих умов для ігрової діяльності, спонукання дітей до імпровізації, використання набутих знань у грі, тобто ігровий напрямок і сценічний, у процесі якого здійснюється формування театральних дій, елементів сценічної виразності.

Такий підхід до усвідомлення змісту театралізованої діяльності науковці співвідносять з оцінкою її як видовища, ефективного впливового засобу наочного навчання й виховання (Ю. М. Перенчук); як специфічного

виду сюжетно-рольової гри (Л. В. Артемова, Н. С. Карпинська, Т. О. Маркова, Д. В. Менджерицька), в якій діти відтворюють власні враження, уявлення; і як театральної вистави – способу вправлення дошкільників у виразному мовленні, розвитку їх творчих здібностей [1, с. 141].

Література:

1. Артемова Л. В. Театр і гра. К.: Томіріс. 2002. С. 108 -144.
2. Водолага Н.В. Навчання розповідання дітей старшого дошкільного віку в театралізованій діяльності. Дис. канд. пед. наук: 13.00.02 Н. В. Водолага. Одеса. 2014. 218 с.
3. Выготский Л. С. Психология. М.: ЭКСМО - Пресс, 2000. 1008с.
4. Крайнова Ж. Формування комунікативної компетентності молодших учнів на заняттях з рідної мови. Початкова школа. 2003. №11. С. 24-26.
5. Макаренко Л. В. Театр і театралізована діяльність у сучасному ДЗО: монографія. Донецьк: ЛАНДОН-ХХІ. 2014. 211с.

Іншакова Інна Євгенівна

Доцент, кандидат філологічних наук
КДПУ

РОЗВИТОК ОБРАЗНОСТІ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА МОВЛЕННЄВИХ ЗАНЯТТЯХ ЗАСОБОМ НАВЧАННЯ РОЗПОВІДАННЯ ЗА ПЕЙЗАЖНИМИ КАРТИНАМИ

У статті автор подає стан досліджуваної проблеми у науковій літературі, розглядаються поняття «мовлення», «образність», «образність мовлення дошкільників», особливості його розвитку. Також описаний розвиток образності мовлення дітей старшого дошкільного віку на мовленнєвих заняттях засобом навчання розповідання за пейзажними картинками.

Ключові слова: мовлення, діти старшого дошкільного віку, розповідання за пейзажними картинками.

Мова – одна з найважливіших ліній розвитку дитини. Завдяки рідній мові дитина входить у наш світ, отримує широкі можливості спілкування з іншими людьми. Мова допомагає зрозуміти один одного, формувати погляди

й переконання, а також відіграє величезну роль у пізнанні світу, у якому ми живемо.

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження дозволяє стверджувати, що мовленнєве виховання пов'язане з вихованням у дошкільнят любові, поважного ставлення до рідної мови як скарбниці, багатющого надбання нашого народу. Водночас ідеться про високий (відповідно до вікових можливостей дітей) рівень опанування мови – виховання мовленнєвої культури як особистісної якості, що відбиває рівень загальної культури, мислення дитини.

Проблемі мовленнєвого розвитку дошкільників присвячено дослідження А. Богуш, Н. Гавриш, А. Гончаренко, Л. Крутій, Н. Кузіна, А. Омеляненко та ін. На думку науковців, мовленнєвий розвиток дошкільників спрямований на формування мовленнєвої компетенції – «вміння адекватно й доречно спілкуватися рідною мовою в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо), використовувати для цього як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності мовлення» [3, с. 9].

Проблема розвитку образного мовлення дітей дошкільного віку була предметом дослідження багатьох учених (А. Арушанова, Г. Белякова, Н. Гавриш, А. Зрожевська, Ю. Руденко, О. Ушакова та ін.). У їхніх працях наголошено, що зміст своїх думок дитина передає за допомогою простого слова; свій внутрішній стан, свої відчуття, відносини виражає засобами слова, тому вони мають особливу інтонацію, звучання, образність (Л. Виготський, С. Рубінштейн, А. Люблинська та ін.).

Науковці під *образною мовою* розуміють уміння дитини правильно використовувати такі виразні засоби, як метафору, порівняння, уособлення, епітети, багатозначні слова, фразеологізми, і за їх допомогою яскраво, точно, переконливо висловлювати свої думки й почуття.

Образність мовлення дітей дошкільного віку розглядається у двох напрямках: 1) як збагачення народними образними виразами, антонімами,

синонімами, метафорами, епітетами, образними словосполученнями, засвоєння дітьми узагальнень, збагачення лексики дітей; 2) як виразність, емоційне забарвлення мовлення дитини.

А. Богуш, Н. Гавриш зазначають, що велике значення у розвитку образності мовлення дітей старшого дошкільного віку мають *мовленнєві заняття*, які вони поділяють на спеціальні та інтерактивні. На мовленнєвих заняттях використовують традиційні методи: бесіди за змістом картини і розповідання за картиною; читання літературних творів з подальшим літературно-художнім аналізом; екскурсії та спостереження; дидактичні ігри; мовленнєві завдання і вправи тощо, а також інноваційні методи і засоби розвитку мовлення дошкільників, серед них – побудова заняття у вигляді словесних подорожей (у світ казки, фантазії, природи, мистецтва, звуків тощо), які можна провести у формі як діалогу, так і полілогу [1, с. 8.]

На думку вчених В. Мухіної, Г. Овсенян, С. Рубінштейна та інших велике значення у розвитку образного мовлення дошкільників має розповідання за пейзажними картинами.

Певні мовленнєві вміння (інтонаційна виразність, темп, сила голосу, уживання у мовленні порівнянь, означень, утворення ступенів порівняння прикметників, узгодження слів у реченнях різних конструкцій, уміння скласти сюжетну розповідь тощо), які потрібні дітям для спілкування та підготовки до школи, важко сформувати поза спеціально організованими мовленнєвими заняттями, на яких вихователь має формувати мовленнєві вміння й навички, збагачувати словник дітей.

За способом організації А. Богуш та Н. Гавриш «мовленнєві заняття» поділяють на індивідуальні, на яких об'єднують дітей одного рівня мовленнєвого розвитку (1-4 особи); індивідуально-групові (4-8 осіб) та групові (по 15 осіб). За спрямованістю виокремлюють тематичні заняття, спрямовані на розв'язання одного мовленнєвого завдання (розвиток словникового запасу, формування граматичного мовлення або формування звукової культури мовлення) та комплексні, у процесі яких усі мовленнєві

завдання реалізуються в комплексі (н-д, словникова робота, діалогічне мовлення, граматики, звукова культура, побудова речень). Заняття з розвитку мовлення тематично мають узгоджуватися з тією загальною темою, над якою працює група в конкретний період» [2, с. 9].

«Для забезпечення активності дітей на занятті треба дотримуватися таких загальнодидактичних вимог:

- формулювати запитання так, щоб спонукати дітей до відповіді;
- запитання адресувати всім дітям, а вже потім викликати одного з них для відповіді;
- запитувати вихованців по чергово, не працювати довго з одним;
- не звертатися кілька разів підряд до однієї дитини;
- викликати дітей не в тому порядку, у якому вони сидять;
- розсаджувати дітей на заняттях таким чином, щоб усі добре бачили вихователя, не відволікати надміру їхню увагу дисциплінарними зауваженнями;
- проводити заняття спокійно, упевнено, у живому темпі, водночас, надаючи дітям можливість поміркувати;
- залучити дітей до контролю за своїм мовленням і мовленням тих, хто відповідає («Чи правильно він сказав? Чи про все розповів?») і до оцінювання відповіді («Що тобі подобається?»)» [2, с. 10].

На мовленнєвих заняттях необхідно демонструвати репродукції художніх картин, різних картинок, іграшок тощо, але не варто зловживати технічними засобами навчання.

Крім означених спеціальних занять з розвитку мовлення, у закладі дошкільної освіти проводять також інтегровані заняття для закріплення набутих дітьми вмій і навичок, збагачення пізнавального досвіду. Інтегровані заняття характеризуються тим, що для повнішого й глибшого розкриття теми, успішнішого розв'язання мовленнєвих і розумових завдань вихователь використовує матеріал з різних розділів програми. На таких заняттях поєднуються і кілька напрямів діяльності дітей. Тому вони

здебільшого складаються з кількох взаємопов'язаних частин, підпорядкованих певній меті, що доповнюють одна одну.

На інтегрованих заняттях можна музичні вправи (або ознайомлення з довкіллям, художньою літературою, образотворчим мистецтвом) поєднувати з розвитком мовлення: спочатку дітям читають вірші й вони разом з дорослими співають пісні, присвячені певній темі, слухають музику, потім виконують певні зображувальні дії чи розглядають картинки (слайди, ілюстрації)» [2, с. 12].

Дітям старшої групи доцільно пропонувати до розгляду картини: «Осінь. Веранда» С. Жуковський, «Золота осінь» О. Шовкуненко, «Дніпро восени» С. Шишко, «Весняний пейзаж із заходом сонця» П. Суходольський.

Отже, художня картина – потужний засіб розвитку образності мовлення дітей старшого дошкільного віку. Її зміст – багате джерело для використання мовленнєвих образно-виражальних засобів. Робота над розкриттям змісту художньої картини для розвитку образності мовлення потребує від вихователя певної послідовності діяльності, створення емоційно піднесеної атмосфери сприйняття репродукцій картин, добирання відповідних методів навчання. Розвиток художніх уявлень, образного мовлення дитини можливий лише на основі розвитку почуттів, позитивного враження, піднесеного настрою, позитивного спілкування з мистецтвом. Тому заняття, способи організації дітей на занятті, методи передавання знань повинні створювати атмосферу радості, захоплення, задоволення, забезпечувати співучасть дітей у процесі сприймання, сприяти виникненню потреби активних творчих дій.

Література:

1. Богуш А. Мовленнєва робота з дошкільниками: шляхи оптимізації / А. Богуш, Н. Гавриш. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2013. № 3. С. 4-13.

2. Богуш А. Оптимізація мовленнєвої роботи з дітьми в розвивальному середовищі дошкільного навчального закладу. Дошкільне виховання. 2012. № 10. С. 8-14.

3. Гавриш Н. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят : навч.-метод. посібник. Київ : Шкільний світ, 2006. 119 с.

Калько Наталія Петрівна

Вихователь, КЗДО №271 КМР

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СВІТІ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО ДОШКІЛЛЯ

У статті розглядаються особливості процесу соціалізації дітей дошкільного віку в образотворчій діяльності. Позначаються принципи організації освітньої роботи по соціальному розвитку засобами образотворчої діяльності та шляхи успішної адаптації дошкільників до соціального середовища.

Ключові слова: соціалізація, соціальний досвід, адаптація, взаємовідносини, образотворча діяльність.

Вступ. Проблеми соціальної адаптації дітей дошкільного віку потребують особливої уваги. Адже від самого народження малюк залучений до суспільних та міжособистісних відносин. І першим етапом соціалізації дитини є виховання у сім'ї, де дитина встановлює свої перші зв'язки з іншими людьми, з рідними. В період дошкільного дитинства відбувається зміна соціального статусу дитини, входження дитини в нове соціальне середовище: малюк надходить до дитячого садка. Разом з тим, зростаючий темп розвитку суспільства, тенденції до моральної кризи у соціумі, зниження рівня культури спілкування у родині, широке використання електронних засобів комунікацій обумовлює ускладнення процесу адаптації особистості дошкільника до умов суспільного життя. В зв'язку з вищезазначеним,

питання пошуку шляхів успішної соціалізації дошкільників набуває особливої актуальності в сучасному педагогічному просторі.

Аналіз основних досліджень і публікацій з обраної проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що проблема соціалізації дитини дошкільного віку досліджувалась в роботах В. Кузьменко, О. Кононко, В. Сухомлинського, Л. Артемової, Т. Поніманської, Б. Ананьєва, І. Щербак, Г. Білицької, І. Сохань, Л. Сохань та інших. Науковий інтерес до даної проблеми зростає, але слід підкреслити, що проблема формування організаційно – педагогічних умов соціалізації дітей дошкільного віку засобами образотворчої діяльності залишається недостатньо висвітленою.

Мета статті. Визначення шляхів створення оптимальних умов соціалізації дітей дошкільного віку засобами образотворчої діяльності.

Основна частина. Період дошкільного віку є важливим етапом психічного і фізичного розвитку дитини. Саме в цьому віці формується особистість дитини з її унікальним внутрішнім світом, закладається фундамент інтелекту, творчих здібностей, креативності, розвивається здатність до самовдосконалення і подальшого розвитку. Це також період, коли у дитини формуються уявлення про взаємини між людьми, коли дитина набуває перший соціальний досвід. Малюк приймає участь в процесі соціальної взаємодії з перших днів свого життя та поступово набуває певного досвіду, який стає невід'ємною частиною його особистості. Соціалізація особистості дитини здійснюється двома шляхами. Перший шлях – це стихійна взаємодія дитини з соціальним оточенням та навколишнім світом. Другим шляхом виступає цілеспрямована освіта, змістом якої є різноманітні аспекти соціальної культури. У процесі соціалізації дитина дошкільного віку засвоює і розвиває накопичений людством соціокультурний досвід, що дозволяє особистості комфортно та ефективно існувати в суспільстві. Одним з пріоритетних завдань дошкільного закладу є створення необхідних умов для особистісного розвитку кожної дитини, формування активної життєвої позиції та успішної соціалізації у суспільному житті. Для успішної адаптації

дошкільника до соціального середовища доцільно використовувати творчий потенціал особистості та продуктивні види діяльності.

Закон України «Про освіту», Національна доктрина розвитку освіти, Закон України «Про дошкільну освіту», Положення про дошкільний навчальний заклад, Базовий компонент дошкільної освіти – всі ці документи чітко визначають, що в умовах оновлення суспільства, відродження національної культури орієнтація на творчий розвиток особистості є світоглядною засадою сучасного виховання та освіти. Вони орієнтують педагогів на підвищення ролі завдань розвитку творчого потенціалу дитини як засобу формування її духовного світу, національної свідомості, морально етичних ідеалів. Реалізувати ці завдання якнайкраще допомагає образотворча діяльність. Слід відзначити, що головною метою образотворчої діяльності є не лише формування спеціальних умінь і навичок, а й розвиток гармонійної особистості дошкільника, збагачення внутрішнього світу дитини, надання можливості самовиразитися, підготовка до життя в соціумі. Освітньо-виховну роботу по організації образотворчої діяльності, як засобу соціалізації дітей дошкільного віку, слід будувати з урахуванням наступних принципів:

- Розвиток образотворчої діяльності від простого до складного.
- Добір змісту та засобів навчання образотворчої діяльності з урахуванням її соціальної спрямованості.
- Організація образотворчої діяльності в тісному взаємозв'язку з різними видами дитячої діяльності.

Поряд з ігровою, образотворча діяльність є одним з головних видів діяльності дітей в період дошкільного дитинства. Вона допомагає реалізувати дитині її потреби робити те, що в реальному житті їй не доступне. Дитина відображує в малюнку набуті враження та емоційні переживання, втілює свої уявлення про навколишній світ, зокрема світ соціальних відносин.

Використання різних видів зображувальної діяльності актуально в період адаптації до умов дошкільного закладу під час переходу дитини з

домашньої обстановки до дитячого садка. Відомо, що зображувальна діяльність допомагає людям упоратися з багатьма психологічними проблемами, в тому числі зі стресами. Створюючи художні образи, дитина несвідомо передає на папері свої переживання і почуття. Займаючись малюванням та іншими видами зображувальної діяльності, дошкільник відволікається від своїх переживань, пов'язаних з перебуванням у новому соціальному середовищі та відсутністю батьків. Таким чином образотворча діяльність відповідає психологічним та емоційним потребам дитини, допомагає знизити рівень тривожності та позитивно впливає на її психічний стан в адаптаційний період, а отже сприяє успішній соціалізації.

У процесі становлення особистості дошкільника значну роль відіграють різноманітні види образотворчої діяльності: малювання, ліплення, аплікація, конструювання з паперу та природних матеріалів. В процесі організованої навчальної діяльності діти оволодівають вміннями використовувати різноманітні зображувальні засоби та матеріали для реалізації свого задуму. Запровадження нетрадиційних технік малювання, різноманітних технік роботи з папером, використання нетрадиційних матеріалів в ліпленні та аплікації відкриває безмежні можливості дитячої уяви та впливає на якість та естетичний вигляд дитячих робіт. Це дає можливість дітям відчувати естетичне задоволення від позитивних результатів своєї діяльності, що в свою чергу сприяє розвитку почуття особистісної значущості та підвищенню самооцінки дитини. Організація колективних та персональних виставок творчих робіт дошкільнят, використання дитячих робіт в оформленні інтер'єру групи та дошкільного закладу допомагають формувати позитивне емоційне ставлення дитини до себе, сприяють розвитку самоповаги. Все це допомагає дитині краще адаптуватися до соціального середовища.

Важливе значення для збагачення соціального досвіду дітей має залучення дошкільників до колективної діяльності на заняттях з малювання, аплікації, ліплення, художньої праці. Під час створення колективних робіт

діти вчаться розподіляти обов'язки, узгоджувати дії, поступатися бажанням інших, відстоювати власну точку зору, домовлятися з однолітками, звертатися по допомогу та ініціювати допомогу та підтримку іншим. Спільна діяльність об'єднує дітей спільною метою, завданнями, радіщами, прикрощами, переживаннями за спільну справу. Під час співтворчості в дітей формуються такі якості, як товарицькість, взаємодопомога, чуйність, обов'язковість, доброзичливість, справедливість тощо. Спільна образотворча діяльність орієнтує дитину на партнерів, на усвідомлення себе як члена певної спільноти. Це допомагає дошкільнику налагоджувати з однолітками гармонійні взаємини. Таким чином колективна образотворча діяльність має величезне значення в соціальному розвитку дошкільників.

Висновок. Дошкільний вік є сенситивним періодом для соціального розвитку особистості. Важливу роль в соціальному вихованні дошкільників відіграє правильно організована образотворча діяльність. Відомо, що ця діяльність є однією з найцікавіших та найпривабливіших для дітей, вона торкається особистих переживань, викликає позитивні емоції, розвиває здатність до взаємодії, забезпечує успішну адаптацію та самореалізацію особистості у соціумі. Це дозволяє зробити висновок, що образотворча діяльність сприяє збагаченню соціального досвіду дітей, а отже є ефективним засобом успішної соціалізації дітей дошкільного віку.

Література:

1. Кононко О.Л. Соціально – емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві).: Навч. посіб. для вищ. навч. закладів. – К.: Освіта, 1998. – 255 с.
2. Котляр В.П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2006. – 200 с.
3. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / О.Л. Кононко, З.П. Плохій, А.М. Гончаренко [та ін.]. – К.: Світич, 2009. – 208 с.
4. Сухорукова Г.В., Дронова О.О., Голота Н.М., Янцур Л.А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному

навчальному закладі. Підручник. За заг. ред. Г.В. Сухорукової. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 376 с.

5. Я у світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / О.П. Аксьонова, А.М. Анішук, Л.В.Артемова [та ін.]; наук. кер. О.Л. Кононко. – Київ: ТОВ «МЦФЕР – Україна», 2019. – 488 с.

Капітонова Анастасія Володимирівна

Вихователь закладу дошкільної освіти №257

МАЛІ ФОЛЬКЛОРНІ ЖАНРИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТОКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ

Усна народна творчість (фольклор) - це твори, що складені народом і передавалися із вуст в уста, із покоління в покоління, при цьому змінювалися і доповнювалися. У фольклорних творах втілений колективний життєвий досвід, ідеали, прагнення, риси характеру, традиції різних народів. Це ніби духовне послання наших далеких предків нам, їхнім нащадкам, щоб ми здійснили їхні мрії про перемогу Добра, Справедливості, Мудрості, Розуму у нашому з вами людському житті. Усна творчість приховує в собі невичерпні можливості для пробудження пізнавальної активності, самостійності, яскравої індивідуальності дитини, для розвитку мовних навиків. Цим зумовлюється потреба цілеспрямованої, систематичної роботи щодо загальної і мовленнєвої підготовки дитини

Ключові слова: мовлення, спілкування, фольклор, усна народна творчість.

Постановка проблеми. Мова в житті людини – це найважливіша функція, яка необхідна кожному. Без мови, без звучного слова, життя було б нудне і нецікаве. Завдяки мові, ми спілкуємося, передаємо досвід, регулюємо діяльність і поведінку. Своєчасне оволодіння мовою – основа розумового розвитку дитини, запорука її повноцінного спілкування з навколишнім світом. Правильна, виразна мова дає дитині можливість максимально широко користуватися нею, як засобом спілкування, що сприяє формуванню особистості дитини. Вся діяльність людини зв'язана з мовою, яка вже починаючи з перших років життя, відповідно впливає на діяльність, змінює її поведінку. Разом з виникненням мовлення у ранньому віці, розвивається психіка

дитини. Воно має надзвичайне значення для розвитку інтелекту та самосвідомості, позитивно впливає на формування важливих особистісних якостей таких як комунікабельність, доброзичливість, ініціативність, креативність, компетентність, патріотизм. Звідси випливає перше й основне завдання у вихованні молодого покоління – прищепити з раннього дитинства любов до рідної мови, щоб рідне слово жило, грало всіма барвами й відтінками, говорило й про красу рідної землі, про народні ідеали і прагнення. Актуальність розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку зумовлюється пріоритетними напрямками Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту» та є однією із стрижневих проблем дошкільної освіти. Для маленької дитини опанування мови – це складний процес, якому потрібно допомогти протікати в потрібному руслі, і тут велику роль грають дорослі, які оточують її – носії досвіду, накопиченого людством, знань, умінь, культури. Потрібно створити умови, щоб у малюка з'явилася потреба в мові не лише з близькими йому людьми, але й з однолітками. На жаль, постійно зайняті батьки у наш час досить часто забувають про розвиток мовлення дитини. Вона проводить обмаль часу в товаристві дорослих (більше за комп'ютером, біля телевізора або зі своїми іграшками), рідко слухає розповіді та казки з вуст мами і тата... Тому відповідальність та великі надії покладаються на дошкільний заклад.

Аналіз останніх досліджень. Заклад дошкільної освіти – перша і відповідальна ланка в загальній системі освіти. Оволодіння рідною мовою є одним із найважливіших надбань дитини в дошкільному дитинстві. Саме дошкільне дитинство є особливо сенситивним до засвоєння мови. Український фольклор несе інформацію про закономірності співжиття у природі, сприяє розвитку емоційно-вольової сфери, активізує мовленнєво-комунікативну діяльність малюків. Це потужний чинник фізичного, емоційно-чуттєвого і розумового розвитку дітей, необхідний елемент збагачення життєвого простору дошкільника. Вплив фольклору на мовну

освіту дітей було розкрито в роботах видатних учених, педагогів, письменників (О.Духнович, С.Русова, Г.Сково-рода, І.Срезневський, Є.Тихеева, К.Ушинський, І.Франко та ін.). Зазначимо, що найближче до нашого питання, щодо використання творів українського фольклору в процесі навчання дітей рідної мови, наблизилися вітчизняні дослідники (А.Богущ, В.Кононенко, Н.Лисенко, М.Стельмахович, Н.Гавриш, Г.Іваницька, Т.Котик, Н.Луцан, В.Мельничайка, Л.Симоненкова, М.Пентилюк, Н.Пешковська, О.Трифоновна та ін.). Їх праці становлять основу вирішення нашої проблеми. Український фольклор у сучасному соціумі переконливо пояснюється незмінністю та повторюваністю його жанрів впродовж століть, своїм неоціненним розвивальним та виховним значенням у життєдіяльності дітей. Як відзначає Н.Гавриш: «У ранньому віці дуже важливо прискорити «народження» перших свідомих слів у малюка. Збільшити запас слів допоможуть малі форми фольклору, в яких притягується його увага до предметів, тварин, людей. Звучність, ритмічність, співучість потішок зацікавлюють дітей, викликають бажання повторити, запам'ятати, що у свою чергу, сприяє розвитку розмовної мови» .

Особливого значення набуває фольклор у перші дні перебування дитини в дитячому саду. У період звикання до нової обстановки вона сумує за домівкою, мамою, не може спілкуватися з іншими дітьми, дорослими. Педагог може підібрати, виразно розповісти потішки, які допоможуть встановити контакт з дитиною, викликати в нього позитивні емоції, симпатію до поки ще мало знайомої людини – вихователя. Враховуючи, що багато народних творів дозволяють ставити будь-яке ім'я, не змінюючи зміст, бажано в адаптаційний період використовувати потішки. Не можна забувати, що словниковий запас дітей раннього віку невеликий, реальний світ сприймається своєрідно. Тому потішки повинні відповідати рівню розвитку дітей. І інтонація, з якою вони промовляються вихователем, повинна бути зрозуміла дітям. Прості, короткі, вони спонукають дітей до дії, вимовлені на розспів, ласкаво, неголосно, заспокоюють, налаштовують на сон, відпочинок.

Розвиваючи дитяче мовлення є чимало пестушок, забавлянок, небилиць. Найпоширеніші з них відомі всім “Сорока-ворона на припічку сиділа...”, “Ладоньки-ладусі”, “Куй, куй чобіток” тощо. В таких забавлянках найкраще розвивається пам’ять дитини, її мовлення, логіка мислення, виробляється розуміння навколишнього світу. Дитячі фольклорні твори склалися як дорослими, так і самими дітьми. Переважна більшість із них – це, на думку багатьох дослідників, творчість самих дітей (особливо середнього і старшого віку). Діти дуже часто перероблюють і переосмислюють пісні дорослих, вкладаючи в них зрозумілий для них самих зміст. Дитячий фольклор є багатющим матеріалом для розвитку дитячого мовлення, культури мови. Він наповнений внутрішньою естетичною силою. Дитячий фольклор стимулює творчі прояви дітей, будить фантазію. Творчість збагачує особистість, життя дитини стає інтенсивнішим і змістовнішим. В результаті спілкування з фольклорними творами дітям передаються їх настрої і відчуття: радість, тривога, жаль, ніжність... На першому етапі роботи я розвиваю увагу до звучної української мови, вчу дітей спільно виголошувати слова, договорювати і промовляти, виділяти голосом деякі слова в тексті, звуки. Для того, щоб мова дітей стала виразнішою, емоційно забарвленою, використовую народні пісеньки, потішки: «Ладоньки», «Сорока», «Йде коза» тощо. Особливу увагу звертаю на правильний підбір творів. Вірш повинен бути невеликим, складатися переважно із іменників та дієслів. Також важливу роль відіграє ритм. Мова дітей супроводжується рухом рук. Супровід дій дитини словами сприяє мимовільному навчанню її умінню вслуховуватися в звуки мови, уловлювати її ритм, окремі звукосполучення і поступово розуміти їх зміст. Чим більше дрібних і складних рухів пальцями виконується, тим більше ділянок мозку включається в роботу. Навчившись розрізняти варіативність забавних звукових поєднань, діти починають грати словами, звуками, словосполученнями, сприймаючи специфіку звучання рідної мови, її виразність, образність. Тому часто використовую ігрові пісеньки, потішки, примовки в спільній діяльності з малятами, що доставляє

їм величезну радість. Активізувати мовлення дітей намагаюся різними прийомами. Зокрема дуже ефективним є прийом спільного декламування знайомого вірша, коли діти промовляють останнє слово кожного рядка. В ході занять з дітьми використовую наочні засоби (іграшки, картинки, ілюстрації), що дають можливість дітям краще запам'ятовувати, розвивають спостережливість, увагу, уяву і активізують розумову діяльність. Одним з головних прийомів наочності є прийом інсценування твору. Інсценування у поєднанні з читанням допомагає дитині краще зрозуміти зміст твору, одночасно задіяти зоровий та слуховий аналізатори. Якщо на початку року малюки були лише глядачами таких дійств, то вже на кінець року вони самостійно «гнали в театр» і склали прості речення. Окрім потішок, примовок, що розвивають дрібну моторику і руку малюків, застосовуючи дитячий фольклор, вчимо імітаційним виразним рухам. Наприклад, пропоную дітям показати, як незграбно ходить ведмідь, стрибає зайчик, м'яко крадеться лисиця, топає бичок, скаче і буцається козел, обережно ходить котик, як музики грають на різних музичних інструментах (балалайці, дудочці) тощо. Сукупність руху тіла і органів мови сприяє зняттю напруги, учить дотриманню мовних пауз, допомагає позбавитися від монотонності мови, нормалізує її темп і формує правильну вимову. Викликають інтерес у дітей твори, в яких є звуконаслідування голосам тварин і описуються їх звички («Іде коза рогата», «Кицю, кицю – няв!», «Пташко маленька»). У таких потішках малята уловлюють гуманне відношення до всього живого, навчаються любити природу, піклуватися про тваринок.

Висновки. Досвід показує, що цілеспрямоване і систематичне використання малих форм фольклору створює необхідні основи для опанування різних видів мовленнєвої діяльності (організований освітній, спільно-партнерській), допомагає опанувати первинні навички самостійної художньо-мовленнєвої діяльності. У своїй роботі використовую певну систему занять, ігор і вправ з поступовим ускладненням. Результатом роботи є позитивні емоції, веселий, бадьорий настрій вихованців, який допомагає

опанувати рідну мову, розвиває пам'ять, уяву, мислення, дає можливість побігати, пострибати, тобто всебічно розвивати особистість дитини.

Література:

1. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика : Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : [підручник] / За ред. А. М. Богуш. .– К. : Видавничий Дім "Слово", 2011. – 704 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А.М.Богуш. К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
3. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і практика / А.М. Богуш – Запоріжжя: Просвіта, 2000. – 216 с.

Коноваленко Наталля Олександрівна

КАЗКОТЕРАПІЯ. ТЕХНОЛОГІЯ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мовлення - важлива психічна функція, яка притаманна тільки людині. Завдяки мові та спілкуванню людина пізнає навколишній світ, соціалізується, вступає у суспільно-виробничу і культурну діяльність людства. Мовлення є основою комунікативної функції, яка здійснюється за допомогою мови. І в допомогу цьому важливому процесу використовують психолого-педагогічний лінгводидактичний потенціал казки. В статті розглянуто казкотерапію як засіб корекції мовлення дітей та вивчення методики дослідження розвитку зв'язного монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобом казкотерапії.

Ключові слова: казкотерапія, проектна діяльність, розвиток комунікативних якостей, мова дитини, саморозвиток.

Сучасний педагог завжди знаходиться у пошуку нових, більш ефективних технологій, покликаних сприяти розвитку творчих здібностей дітей, формуванню навичок саморозвитку і самоосвіти. У зв'язку з цим, метод проектів набув більшої актуальності, оскільки покликаний скорегувати і збагатити освітній процес. «Все, що пізнаю, знаю, для чого мені це потрібно і де, і як можу застосувати ці знання» – це основна теза сучасного розуміння методу проектів, що привертає увагу багатьох освітніх систем, які прагнуть

знайти розумний баланс між академічними знаннями і прагматичними вміннями [13]. Вміння користуватися методом проектів – є показник високої кваліфікації педагога, його прогресивної методики навчання і розвитку дітей.

Метод проектів виник на початку ХХ століття в Америці і був розроблений видатним американським філософом і педагогом Джоном Дьюї спочатку як метод проблем. Термін «метод проектів» першим ввів Вільям Херд Кілпатрик (послідовник Дж. Дьюї) у 1918 році. Тоді був проголошений принцип «навчання через діяльність», «все із життя, все для життя».

Григорій Ващенко, доцент Українського Полтавського університету (сучасний ПДПУ) відносив метод проектів до активних методів навчання: «Цінність методу проектів у тім, що він привчає дітей до планової систематичної роботи...». Завдання педагога створити проблемну ситуацію, пробудити у вихованців потребу в розв'язанні проблеми. Створити умови для знаходження способів її розв'язання у зоні найближчого розвитку дитини та створення кінцевого продукту у змістовній і насиченій взаємодії з дитиною.

Інтерес до змісту проекту залежить від задоволення інтересів дитини; реалізації її потреб в активній діяльності, самовираженні; захопленості спільною діяльністю з дорослими. Перші спроби дітей самостійно розв'язати проблему необхідно помічати і заохочувати.

У літературі ми зустрічаємо алгоритм діяльності над проектом у шість етапів, запропонованими Т. Піроженко, яка звертає увагу, що такий поділ є умовним і орієнтується на основний вид діяльності дітей. Науковець ґрунтовно описує проект з психологічної сторони взаємодії дорослого і дитини. Розглянемо ці етапи і порівняємо їх із запропонованими на початку. Сама методика унікальна, але вона розрахована на старший дошкільний вік. Тому доцільно адаптувати її для застосування у роботі з дітьми молодшого дошкільного віку. Так у «мовленнєвій зарядці» не завжди можливо підібрати прислів'я, зрозуміле за змістом малюкам, тому можна пропонувати дітям звуконаслідування, чистомовки, потішки, забавлянки, казки.

Казки навчають дитину знаходити вихід із складних ситуацій, вірити в силу добра, любові, справедливості, краси. За допомогою різноманітних прийомів мають змогу відповідати не 6-7 дітей, а всі діти можуть скласти оповідання, поставити запитання героям тощо.

Мнемотехніка, яку ми використовуємо під час проектної діяльності з дітьми – це система методів і прийомів, що забезпечують ефективне запам'ятовування, збереження і відтворення інформації. Використання мнемотехніки для дошкільників на наш погляд була і залишається є актуальною і на даний час. Основними чинниками, що сприяють успішності реалізації проектів, є: урахування вікових особливостей пізнавальних психічних процесів дітей дошкільного віку під час організації проектної діяльності, психолого-педагогічні умови, які є основою для співпраці між педагогом і дітьми, співпраця та співтворчість вихователів, дітей, батьків, а інколи й усього колективу дитячого садка, побудова освітнього процесу не так на логіці галузі знань, як на логіці діяльності дитини, що має особистісний сенс для неї, підвищує мотивацію в навчанні, застосування проблемних запитань, що спонукає дітей до пошуку відповідей на них, облаштоване середовище для самостійної творчої діяльності дітей, яке створює педагог.

Організувати збір інформаційного матеріалу з теми проекту. За необхідності залучити фахівців (музичного керівника, практичного психолога тощо до реалізації проекту). Визначити кінцевий продукт проекту та форму його презентації. Дорослих деякі казки просто жахають. Майже кожна казка – страшна: то Трьом поросяткам будиночки понівичіли, то Попелюшку образили, то Баба Яга Івасика Телесика з'їсти хоче, то батько доньку у ліс, замерзати завіз, бо мачуха наказала. Часом, коли читаєш казку дитині й доходиш до певного місця, хочеться просто закрити книжку. Тим не менш і такі казки необхідні дитині, щоб вона могла побачити весь спектр людських емоцій і вчинків. Буває діти бояться і відмовляються слухати казки про Бармалея, вовка чи Бабу-Ягу, тоді

змушувати не варто. Психологи кажуть, що слухаючи страшну казку, дитина вчиться переживати страх. Згодом, стикаючись із реальними страшними ситуаціями, вона певною мірою вже буде до них підготовлена.

Створення умов для соціалізації дитини в дошкільному закладі - першочергове завдання педагогів. Ураховуючи те, що через казку лежить найважливіший шлях до серця дитини, можна обладнати в дошкільному закладі «Палац казок», а в кожній групі - «Острів мрій», де в повсякденному житті широко використовувати казку, як засіб розвитку соціальної компетентності та позитивної самооцінки у дітей дошкільного віку.

Казки В. О. Сухомлинського зачаровують дітей образністю рідного слова, красою співучої української мови, своєю щирою наївністю допомагають їм подивитися на навколишній світ іншими очима. Вони, хоч і короткі, але вчать бачити прекрасне у вчинках героїв, їх поведінці, вчать любити рідний край, свою Батьківщину. «Казка – один із засобів пробудження у дітей пізнавального інтересу, розвитку їх мовлення, це перша сфера творчості, в якій дитина утверджує свої здібності, пізнає себе, переживає почуття гордості від того, що створює».

В. О. Сухомлинський вважає, що діти чудово розуміють, що є чарівним, а що трапляється у реальному житті. Дитина сприймає вигадку за вигадку, як і дорослий, але вона його приваблює незвичайністю, несхожістю на те, що він знає про справжнє життя. «Треба так впливати на свідомість і почуття вихованців, щоб вони переживали привабливість добра та нетерпимість до зла, щоб уже в ранньому дитинстві їх полонила моральна краса людської поведінки, щоб дитина сама прагнула бути морально красивою»- казав В. О. Сухомлинський.

В казках не буває невиправлених життєвих бід, разом з тим вони не ховають того, що реальний світ знає тяжкі людські страждання. Але у казці все закінчується добром завдяки диву. Уява чудової перемоги добра над злом завжди активує почуття дитини, потребу в справедливості, в потязі подолання життєвих негараздів назавжди стають частиною його

світосприйняття. Це в вищій мірі важливо для формування у дитини життєвої стійкості та якостей борця за справедливість «Малюк має відчутти не лише радощі споживання, а й зазнати задоволення від творення добра іншим. За добро треба платити добром».

Література:

1. Ващенко Г. Загальні методи навчання : [Підручник для педагогів]. — Київ, українська видавнича спілка, 1997р.— с.331–353
2. Гавриш Н. В. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят: Навч.-метод. посіб. / Н. В. Гавриш - К.: Вид. дім «Шкіл. світ»: Вид. Л. Галіцина, 2006. --119 с.
3. Гетманська М. Казка чи казокотерапія? Виховання чи лікування?/ М. Гетманська // Психолог довкілля. - 2012. - №9. - С.29-32. (11)
4. Кизилова В.В. Основи культури й техніки мовлення : навчальний посібник / В. В. Кизилова. - Луганськ: Знання, 2007. - 126 с. (12)
5. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський - К.: Радянська школа, 1977. - 341 с.

Костецька Вікторія Миколаївна

вчитель-логопед КЗ «ДНЗ (ясла-садок) № 82 КТ» КМР

Романова Ольга Анатоліївна

вихователь КЗ «ДНЗ (ясла-садок) № 82 КТ» КМР

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ LEGO-КОНСТРУЮВАННЯ В ОСВІТНІЙ РОБОТІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (ІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ)

У статті розглядається впровадження технології LEGO-конструювання в освітній роботі закладу дошкільної освіти. Розкриваються освітні та виховні можливості використання конструктора LEGO для забезпечення всебічного розвитку особистості дитини.

Ключові слова: *інтерактивні іграшки, інноваційна технологія «LEGO-конструювання», конструктор LEGO, освітній процес закладу дошкільної освіти.*

Вступ. Наразі діти живуть у світі активної інформатизації, комп'ютеризації та робототехніки. Дошкільна освіта пропонує для дітей цілий спектр знань (розвиток сенсорно-математичних уявлень, знайомлення з природним довкіллям, розвиток мовлення тощо). Та вкрай мало представлений такий напрямок, як конструювання. Тому, в роботу з дошкільниками було впроваджено інноваційну технологію «LEGO-конструювання». Конструктор LEGO – іграшка, яскрава і приваблива, дозволяє у грі навчатись, здобувати уміння та навички. Саме LEGO дає можливість реалізувати навчання у формі гри, де педагог і дитина партнери, активні учасники спільної діяльності. Сам освітній процес набуває практичний та творчий характер.

Аналіз основних (останніх) досліджень і публікацій з обраної проблеми. Використання інноваційної технології LEGO-конструювання досліджувалось в численних працях провідних педагогів і науковців (О. Рома, Т. Пеккер, К. Герасименко, Т. Геращенко, О. Нікітіна).

Дослідження таких авторів як, Е. Фешина «ЛЕГО-конструювання в дитячому садку», Л. Парамонова «Дитяче творче конструювання», Л. Комарова «Країна з ЛЕГО» [3], Т. Лусс «Формування навичок конструктивно-ігрової діяльності у дітей за допомогою ЛЕГО» [4] доводять, що конструювання з LEGO допомагає комплексно інтегрувати форми роботи з конструктором LEGO в освітній процес та вирішувати ряд завдань передбачених Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні [1].

У програмі розвитку конструктивних здібностей дітей дошкільного віку «LEGO – конструювання» [5] зазначається, що «конструювання – це діяльність, що має моделюючий характер», «своєрідно впливає на психічний розвиток дітей дошкільного віку»; сприяє «розвитку у дитини образного й елементів наочно-схематичного мислення, формування у неї уявлень про цілісні образи предметів навколишнього світу», «розширенню словника, збагаченню дитячого мовлення», вдосконаленню «зорово-моторної координації» та «моральному вихованню дітей» [5, с. 2].

У програмі розвитку дитини від 2 до 6 років та методичні рекомендації «Безмежний світ гри з LEGO» (під керівництвом Рома О. Ю.) запропоновано шляхи реалізації підходу «навчання через гру» [6].

В методичному посібнику «Шість цеглинок в освітньому просторі школи» розкрита роль дорослого в організації веселих завдань та ігор для дітей з набором з шести різнокольорових цеглинок LEGO-DUPLO [7].

Мета статті. Висвітлити використання технології LEGO-конструювання в освітньому процесі закладу дошкільної освіти для забезпечення повноцінного, своєчасного і всебічного розвитку особистості дитини.

Основна частина. Дієвою технологією для всебічного розвитку дитини дошкільного віку є LEGO-технологія, яка здатна розвивати у дітей логіку, творче мислення, просторову уяву, навички конструювання, посидючість, концентрацію уваги, дрібну моторику та інше. Тому, працюючи з дітьми з латентною туберкульозною інфекцією або вилікуваними від туберкульозу та дітьми з особливими освітніми потребами, а саме з порушенням мовлення, в освітньому процесі впроваджуємо інноваційну технологію «LEGO-конструювання».

Для роботи з LEGO-конструктором було створено предметно-розвиваюче середовище: у групі організовано куточок «Лего-Ленд», розширено асортимент конструкторів LEGO; виготовлені настільні ігри з використанням LEGO, схеми-зразки споруд, лепбук «Країна LEGO».

В роботі використовуються конструктори LEGO-DUPLO, LEGO-Classik і LEGO-City, а також платформи LEGO-Classik. Розвивальні набори містять основні деталі конструктора (цеглинки і пластини), що відрізняються за величиною, кольором і формою (деталі квадратні, прямокутні, зі скосами, із заокругленнями), так і додаткові деталі, зокрема фігурки людей різних за віком, статтю, професією, елементи будівель, транспорт.

Робота з LEGO-конструювання починалася з організації гуртка «Лего-Ленд». Заняття у гуртку проводились один раз на тиждень тривалістю 25

хвилин для дітей старшої групи. Для цього у групі були здійснені певні умови: конструктори LEGO-DUPLO та LEGO-City розташовані таким чином, що діти мають вільний доступ до них. Заняття гуртка «Лего-Ленд» завжди проходять цікаво, діти мають можливість виявляти свою фантазію та творчість.

Конструктор LEGO має великий діапазон можливостей, його можна використовувати для вивчення різних розділів програми «Дитина» [2], як самостійне заняття з конструювання, так і як частину комбінованого або інтегрованого заняття, в ігровій діяльності та під час проведення корекційно-розвиваючої роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, а саме з порушенням мовлення.

Наприклад, були розроблені конспекти та проведено заняття, з використанням конструктора LEGO, серед яких:

- інтегроване заняття (логіко-математичний розвиток, ознайомлення із соціумом та розвиток мовлення) «Квест-екскурсія на кухню в дитячому садку» із практичною діяльністю LEGO-конструювання;
- заняття ознайомлення з соціумом «Подорож у Данію», де діти знайомляться з історією виникнення LEGO конструктора.

На кожному занятті обов'язково проводяться фізкультхвилинки, рухові вправи для пальчиків, також вправляємо в інтонаційній виразності мовлення та у чіткій звуковимові.

Під час виконання практичних завдань включаються різні групи м'язів, відбувається розвиток та корекція моторики рук, пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери. Тренуючи пальці, відбувається вплив на працездатність кори мозку, отже, на і на розвиток мовлення. Наприклад, формування розуміння просторових відносин між предметами здійснюється при створенні будівель за певною сюжетною лінією, де діти вчаться правильно співвідносити «ліво – право», «попереду – ззаду», «на – під»; розрізняти поняття «між», «там-то», таким чином. Робота з лексичних тем за допомогою конструктора дає можливість дітям запам'ятати нові слова,

використовуючи тактильний та зоровий аналізатори. Наприклад: при конструюванні фігур тварин діти вчаться виділяти частини цілого та відпрацьовувати відмінкові закінчення. Під час занять із побудовою на лексичні теми діти навчаються спілкуватися.

Використовуємо в роботі з дітьми виготовлений лепбук «Країна ЛЕГО» (Малюнок 1). Діти мають можливість не тільки конструювати, але й грати в захопливі дидактичні ігри, знайомитись з історією виникнення LEGO та закріплювати свої знання з сенсорно-пізнавального розвитку, використовувати розмальовки з героями LEGO. *Мал. 1. Лепбук «Країна*

ЛЕГО»

Для закріплення знань та умінь розроблені дидактичні ігри та вправи, які можна використовувати як практичну частину заняття з логіко-математичного розвитку, мовленнєвому та в ігровій діяльності, індивідуальній роботі з дітьми. Діти мають змогу самостійно конструювати у другій половині дня. Часто споруди та будівлі залишаємо для сюжетно-ролевих ігор. Діти виявляють фантазію і творчість, вчаться дружнім стосункам у спільній грі.

LEGO-конструювання є однією з форм роботи в проєктній діяльності. Наприклад, під час втілення довготривалого, пізнавально-дослідницького проєкту «Для смачного борщика», було проведено конструювання «На городі»; довготривалий пізнавально-творчий проєкт «Світ динозаврів»

передбачав конструювання динозаврів з LEGO-DUPLO за картинкою схемою

(Малюнок 2).

Досвід показує, що впровадження «LEGO-технології» в закладі дошкільної освіти

Мал. 2. Конструювання «Динозаври» і досягнення гарних результатів можна тільки співпрацюючи з батьками дітей. Батьки із задоволенням беруть участь у спільних проєктах-конкурсах «Найкраща іграшка з LEGO», «LEGO і математика», у виставках дитячих робіт «Що ми вміємо з ЛЕГО» та інше.

На Фейсбучі була створена група «Цікавинки від Калинки» – інформаційний простір для батьків наших вихованців, де викладаються відеофільми проєктів групи, заняття, конкурси та інші види діяльності з використанням конструювання з LEGO.

Висновок. Таким чином, впровадження LEGO-технології в роботі з дітьми дошкільного віку, дозволяє зробити висновок: діти навчилися комбінувати та створювати нове, оригінальне, що свідчить про розвиток у них фантазії та творчого потенціалу, розширення їх уяви, покращення навичок конструювання. Використання LEGO-конструювання як частини заняття, робить освітній процес більш цікавим для дітей, та сприяє залученню до формування початкових технічних навичок.

Література:

1. Комарова Л. Г. Будуємо з LEGO (моделювання логічних відносин і об'єктів реального світу засобами конструктора LEGO). -М.: «ЛІНК - ПРЕС», 2011.- 88 с.
2. Лусс Т. В. Формування навичок конструктивно-ігрової діяльності у дітей з допомогою LEGO. – М.: Гуманітарний видавничий центр ВЛАДОС, 2003.– 104 с.

3. Пеккер Т. В., Голота Н. М., Терещенко О. П., Резніченко І. Ю. Програма розвитку конструктивних здібностей дітей дошкільного віку «LEGO - конструювання». – Київ, 2010. – 20 с., [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.docme.eu/doc/1118709/programa-rozvitku-konstruktivnih-zd%D1%96bnostej-d%D1%96tej-doshk%D1%96l...>

4. Програма розвитку дитини від 2 до 6 років та методичні рекомендації «Безмежний світ гри з LEGO» / О. Ю. Рома, В. Ю. Близнюк, О. П. Борук – The LEGO Foundation, 2016. – 140 с.

5. ШІСТЬ ЦЕГЛИНОК в освітньому просторі школи. Методичний посібник / Упорядник О. Рома – The LEGO Foundation, 2018. – 32 с.

Куницька Яна Юріївна

ЛЕГО - КОНСТРУЮВАННЯ, ЯК КОМПОНЕНТ STREAM-ОСВІТИ

У статті автор розглядає впровадження в практику інженерного мислення у дошкільників, за допомогою програми «Пізнавальне конструювання», як елемент STREAM - освіти.

Ключові слова: Лего - конструювання, STREAM - освіта, пізнавальна діяльність, конструкторська діяльність, експериментування, дошкільники.

Постановка проблеми. Зараз ми живемо в період високих технологій у спільноті: де велику значущість має техніка та інженеринг. Людина повинна знати, як ефективно та доцільно використовувати техніку, тому вміння надавати технічні послуги стає невід'ємною складовою загальної культури соціуму. Тому з самого дитинства вчимо дітей раціонально використовувати техніку. І це не повинно відноситись до фахівців певної галузі: а навпаки цими знаннями повинен володіти кожний з нас, адже наскільки точно та грамотно людина користується цим досвідом залежить безпека та життя людства.

На сьогодні професія «інженер» є однією з найбільш вимогливих: адже інженери не тільки розробляють технічні засоби та удосконалюють їх, а й використовують їх у своїй діяльності.

Аналіз досліджень та публікацій. Сергій В'ячеславович Савельєв (вчений, доктор біологічних наук Інституту морфології людини РАН) займався вивченням розвитку мозку дитини. Саме тому в дитини можуть виражено

проявлятися певні здібності – чи до малювання, танцю, математики, музики – та це не вказує, що дитина має певні нахили до відповідної галузі та потрібно терміново здібності малюка розвивати у цьому напрямі. А потрібно надати дитині можливість спробувати себе у різних напрямках – дати побути музикантом, науковцем, артистом, винахідником. Та й потрібно поспостерігати, що у дитини виходить краще, що подобається найбільше, від чого отримує найбільше задоволення, коли займається самостійно.

Формулювання мети. На даний час в Україні є державна установа – Інститут модернізації змісту освіти, що вивчає значимість STREM - освіти для України та займається впровадженням цієї методики в закладах освіти. На сьогодні тематика STREM набирає популярності. На сам процес навчання не впливають відносини, що склалися між дітьми та вихователем, це надає можливість більш об'єктивніше оцінити процес навчання. Дитина вчиться бути самостійною та відповідальною, відстоювати свою власну думку.

Виклад основного матеріалу. Період дитинства – це дошкільний вік, в якому малюк, не тільки розпізнає світ, а й висловлює до нього своє ставлення. Критерієм психофізичного розвитку дошкільника, зумовлено увагою до гри дітей зі сторони дорослих.

В даний час раціональне використання техніки поступово стає важливим елементом сучасного суспільства, люди повинні вміти раціонально користуватися технікою, не зашкоджувати при цьому іншим. Зараз ми живемо у суспільстві де велике значення мають високорозвинені технології. Тож з самого дитинства вчимо дітей безпечно використовувати техніку. І мова йде не про спеціалістів, що цим займаються, а навпаки ці навички повинні закладатися з самого дитинства, адже техніка є в кожному домі і від того, як раціонально вона використовується залежить безпека та життя людини. Тому у своїй діяльності інженери використовують та удосконалюють, ті технічні пристрої, що розробили самі та й працюють з

ними у своїй діяльності. Тому ця професія зараз потрібна майже в усіх сферах діяльності суспільства. А от як виховати інженерів?

- Що привертає увагу, щоб помітити певні здібності в дитини?
- Не пропустити періоду, коли виявиться інтерес до техніки?

Розробкою цих завдань займається освітній новий напрямок — STREAM (Science, Technology, Reading + WRiting, Engineering, Arts and Mathematics) – інтегрований напрямок навчання, що складає утворенню нових знань дітей у галузях технологій, природничих наук, інженерії, письма та читання, звертає увагу на виховання культури інженерного мислення, вивченні точних наук. Сходінками пізнання світу дошкільниками у STREAM - освіті є такі елементи:

- за допомогою живопису, музики, танцю, літератури створювати емоційний образ об'єкту
- активізувати власний досвід дитини, порівнювати та взаємодоповнювати своє враження від творів мистецтва;

Природничі науки неможливо повноцінно вивчати не виходячи в природу - необхідно слухати і чути, дивитися і бачити, спостерігати, відчувати, досліджувати, використовувати у своїй практиці:

- Екологічні стежинки;
- Спостереження;
- Досліди;
- Піші переходи;

Ці види діяльності в природі ми повинні поєднати з музикою, дослідом, з художнім словом.

Невід'ємним атрибутом дитинства є - іграшка, гра без неї неможлива. Діти розпізнають світ, готуються до дорослого життя, стають більш відповідальними за допомогою іграшок. В сучасному світі вибір іграшок найрізноманітніший, вони яскраві, привабливі зовні, але не всі з них мають розвивальне значення. Всебічною іграшкою є конструктор LEGO, гра з ним спонукає дітей до міркування, фантазування, дає змогу відчути себе

творцем. Процес конструювання - це процес продуктивної діяльності дитини, під час якої відбувається побудова предметів. Під час гри з конструктором, дитина спочатку обстежує предмет, оцінює його за розміром. Для вдалого конструювання необхідно представити майбутній предмет в готовому виді.

Для навчального процесу LEGO-методика допитлива тим, що поєднує в собі експериментування та елементи гри. Гра з використанням LEGO виступає об'єктом дослідження та орієнтації дитини в сьогоденні. Використання конструктора LEGO застосовують і логіко-математичному розвитку дошкільнят, і в конструюванні, гра з LEGO активізує мовлення малечі, поповнює їх лексичний словник, допомагає пізнавати світ природи. Адже конструктор LEGO це приваблива і пізнавальна гра, яка здатна зацікавити як дорослих, так і дітей.

На заняттях з природознавства LEGO необхідно використовувати, як матеріал для експериментування, з якого зроблений конструктор («З чого виготовлено?», «Віднайди такий самий», «Що є схожого, та чим відрізняється?». Конструювання з LEGO допомагає дітям отримати знання та враження від спостережень і прогулянок, занять та екскурсій.

В логіко-математичному розвитку LEGO застосовують для уточнення прямої і зворотної лічби, називати геометричні форми; уміння орієнтуватися на місцевості, знаходити відповіді у задачах на додавання та віднімання.

Елементи з LEGO використовують в *театралізованій діяльності* де ігрові дії та ролі мають певний сюжет чи зміст казки або літературного твору. У дитини під час обігрування казки з'являється можливість створити власну лисичку або вовка, та надати образу відповідні якості та емоції, які відчуває дитина.

В дидактичних іграх та вправах широко використовуються LEGO-технології, розроблено багато методичної літератури, що допомагає педагогу проводити заняття використовуючи відповідні знання. Вони допомагають

розвивати мовлення дітей, відновленню психічних процесів, розвивати інтерес до процесу навчання.

Висновок. Ставлячи собі за мету формувати широко розвинену особистість, кожен викладач має розуміти, що той, хто вміє раціонально міркувати, стрімко розв'язувати завдання на логіку, той найбільш впевнений у житті, тому що швидко здобуває можливість знайти вихід зі певних обставин та схвалює сприйняття доцільного рішення. А зростання нинішнього покоління, як особистості має передбачити максимальну реалізацію втілення в життя свого життєвого досвіду, завзятості, самостійності, креативності, вміння обирати на свій розсуд шляхи й методи здобуття цілей, думки, реалізації своїх власні запитів та вимог.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Науковий керівник: А.М. Богуш, дійсний член НАПН України, 2012.
2. Програманавчання та виховання дітей від двох до семи років «Українське дошкілля»
3. Крутій К., Грицишина Т. журнал «Дошкільне виховання» «STREAM-освіта дошкільнят: виховуємо культуру інженерного мислення» 2016, № 1, с. 3
4. Стеценко І. журнал «Дошкільне виховання» «STREAM-освіта: техніка+мистецтво» 2016, № 12, с. 14
5. Варяхова Т. Зразкові конспекти з конструювання з використанням конструктора ЛЕГО // Дошкільне виховання. – 2009. – № 2. – С. 48-50.
6. Кузьміна Т. Наш ЛЕГО ЛЕНД // Дошкільне виховання. – 2006. – № 1. – С. 52-54.
7. Петрова І. ЛЕГО-конструювання: розвиток інтелектуальних і креативних здібностей дітей 3-7 років // Дошкільне виховання. – 2007. – № 10. – С. 112-115.

Кучіна І. М.

Вихователь КЗ «ДНЗ (ясла-садок) №28» КМР

РОЗВИТОК В ДИТИНІ ДУХОВНОСТІ ЯК ДОМІНУЮЧОГО НАЧАЛА В СТРУКТУРІ ОСОБИСТОСТІ

В статті розкрито поняття духовно-морального виховання, виділені його компоненти, сформульовані шляхи їх прищеплення та розвитку у дошкільних закладах.

Ключові слова: *духовні цінності, духовно-моральні якості, природа, усна народна творчість.*

Постановка проблеми. Однією з проблем сьогодення є гармонійний розвиток особистості, що включає в себе формування здорових моральних та духовних потреб та поєднує такі якості як: громадянські, розумові, творчі, фізичні, емоційні тощо. В Законі України про дошкільну освіту визначено, що «дошкільна освіта – цілісний процес, спрямований на формування в дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду». Саме тому одним із провідних її завдань є збагачення культурно-освітнього потенціалу народу, починаючи з дошкільного дитинства, формування духовної культури дитини, досягаючи тим самим якісно нового розвитку суспільства в цілому.

Аналіз освітніх досліджень і публікацій. Основні погляди на проблему духовно-морального виховання дітей було порушено у працях видатних вітчизняних учених: Г. Сковороди, К. Ушинського, А. Макаренка, В. Сухомлинського, М. Стельмаховича, В. Ліщука, Н. Лубенець, С. Русової, А. Богуш, Н. Гавриш, О. Запорожець, Г. Леушиної, Т. Садової, А. Усової, Г. Волкова, Г. Виноградова, І. Беха, Н. Химича, О. Кисельової та ін. Ідеї взаємодії сімейного та суспільного виховання розвивалися в роботах В. Сухомлинського, зокрема, він писав: «У дошкільні роки дитина майже повністю ідентифікує себе з родиною, відкриваючи і стверджуючи себе та інших людей переважно через судження, оцінку і вчинки батьків». Тому, підкреслював він, завдання виховання можуть бути успішно вирішені в тому випадку, якщо між вихователями та батьками встановилися відносини довіри і співробітництва.

Слушними є поради А. Богуш щодо використання усної народної творчості у процесі духовного й мовленнєвого розвитку дітей.

Реалізація духовного потенціалу дитини можлива на основі сформованої (у дошкільника – закладених основ) духовної культури, компонентами якої (за П. Щербанем) є інтелектуальна, моральна, комунікативна, художньо-естетична, національна, родинно-побутова, екологічна, правова, християнська, морально-етична культури тощо.

Корисно прислухатися до М. Бердяєва, котрий відзначав, що «вищі цілі життя не економічні і не соціальні, а духовні».

Формулювання цілей статті. Метою статті є розкриття поняття духовно-морального виховання, виділення компонентів духовно-морального виховання та методів їх формування і розвитку у дошкільних закладах.

Виклад основного матеріалу. Основними духовними цінностями дошкільника є ставлення до природи, сім'ї, старших за віком, до народних традицій, до праці, любов до Батьківщини. Це саме ті основні цінності, які допоможуть малюку стати частиною соціуму, у якому він виховується, і вони мають бути сформовані в період дошкільного дитинства.

Розвиток духовності - це процес позитивних, якісних та кількісних змін, досягнення цілісності та гармонії, вміння досягнути знання зберегти та передати іншим. Постає питання: звідки ж дитина повинна черпати красу та натхнення, що є найкращим засобом збагачення духовності?

Природа і є одним з найкращих чинників, тією бездонною криницею, де дитина з малих років черпає знання, духовність, навчається розуміти, цінувати будь-яке життя, дане природою, вчиться захищати природу, примножувати її красу та багатство. І тільки людині дано вміння оцінювати значення природи, розуміти, що природа на диво прекрасна і надзвичайна вразлива.

Природа, будучи середовищем перебування людини, джерелом, що харчує його життєві сили й надихає на заощадження його багатств, разом з тим містить у собі величезний потенціал всебічного розвитку особистості.

Впливаючи на емоції дитини своїми естетичними якостями, – досконалістю форми, різноманітним і (залежно від часу дня, пори року, освітлення) мінливим колоритом, природа викликає естетичні почуття.

Це сприяє прояву емоційного відношення до об'єктів і явищ природи. Залучення дитини до джерел духовності починається з уміння бачити красу у довкіллі: це і перша квітка, і ніжний весняний листочок, і різнобарвні дерева восени, синє небо, і білосніжне покривало зими.

Природа, в широкому розумінні - це все, що існує, сукупність природних умов та існування людини. Природа виховує, навчає мудрості, головне - це мати бажання, потребу вчитись. Тому так важливо навчити людину сприймати природне довкілля як основне джерело знань, духовності, культури, а розпочинати треба з дитинства. Від вміння вихователя пояснити дітям природні закономірності, а також від його інтелекту і залежить свідомість дитини, та частка духовності, що керує дитиною протягом усього життя. Як відомо, у природі нічого зайвого немає, в цьому полягає її гармонія. Нерозуміння дітьми того, що будь-яке життя треба берегти і цінувати, часом затягується на все життя, залишаючись у вже дорослої людини. Дитина, яка змалечку пройнялася красою навколишнього, свідомо зрозуміла цінність будь-якого життя, не скоїть злочину в дорослому віці.

Природа формує людину, ставить її на вищій щабель розвитку, вчить людину бути людиною, а від людини залежить стан екології, природного багатства, збереження природи від стихійного і неконтрольного її використання.

Використовуючи бажання дитини милуватись красою природних барв, вихователь повинен поступово спрямувати її до естетичного сприймання, розвивати почуття чуйності, почуття обов'язку збереження краси, вміння прийти на допомогу беззахисному.

Усна народна творчість є одним із провідних засобів духовного розвитку дітей, сприяє вихованню в них таких духовно-моральних

якостей, як працелюбність, старанність, товариськість, шанобливе ставлення до однолітків і дорослих, повага до національних святинь.

Дітям доступні для розуміння приказки, прислів'я, мирилки, дражнили, казки, легенди. Якщо прозивалки (дражнилки) — це відповідь дитини на образу, недоброзичливе ставлення, недооцінку чеснот, бажання встановити справедливість через дошкульне слово, покарати кривдника, то мирилки використовуються з метою відновлення товариських взаємин.

Серед методів освітнього впливу на духовну сферу дитини, формування проявів духовного типу поведінки перевагу варто надавати іграм та ігровим вправам: організовувати в дитячому садку і родині творчі ігри (сюжетно-рольові, драматизації за літературними творами, конструкторсько-будівельні), розробляти і вводити у повсякденне ділове й особистісне спілкування з вихованцями дидактичні ігри і вправи, проблемно-пошукові ситуації не тільки інтелектуального, а й морального, емоційно-ціннісного, художньо-естетичного, творчого спрямування.

У старших дошкільників емоція з'являється у зв'язку з оцінкою самою дитиною свого вчинку. На жаль, досліджень, присвячених засвоєнню дітьми етичних норм і розвитку в них духовних почуттів, дуже мало. Прийняття дітьми дошкільного віку етичних норм – важлива ланка духовності. Треба скеровувати всі зусилля на формування справедливих стосунків у дитячому середовищі.

Значні потенційні можливості мають спостереження і милування у культурному, соціальному докільлі; екскурсії; читання художньої літератури; та слухання народної, класичної, сучасної музики; розглядання творів мистецтва (декоративно-вжиткового, живопису, графіки, скульптури, архітектури); бесіди і розмови з дітьми на різні теми, зокрема й обговорення реальних ситуацій дитячого буття та взаємин з однолітками, старшими за віком людьми. Продовженням обговорення таких реальних вражень зі старшими дошкільниками можуть бути бесіди про філософські поняття добра і зла, справедливості й кривди, сміливості та боягузтва, чесності та

обману, гарного і потворного тощо. Ефективним також є самостійне складання дітьми розповідей-міркувань духовної тематики, що сприятиме виробленню у них власних ставлень і оцінок, суджень, цінностей. Усе це стане підґрунтям для формування переконань, світоглядної позиції особистості.

Висновки. Подорожуючи духовними стежинами діти ставатимуть, великої душі людьми, готовими прийти на допомогу, долати перешкоди, будучи впевненими, що зло не може довго існувати, добропорядними громадянами України. А головне – намагатимуться жити так, щоб ніколи нікому не завдати болю, не скривдити, не образити.

Дитяча душа – це не сутінки, а світло – яскраве, чисте і дуже красиве. Воно наповнює щастям все наше життя. А кожний справжній вихователь повинен бути мудрою, доброю і гуманною людиною; він повинен бути, як чисте дзеркало, як ковток чистої джерельної води, як пісня жайворонка.

Література:

1. Богуш А. Духовність у вимірі мистецтва / А. Богуш // Дошкільне виховання. – 2013. – № 9. – С. 3-5.
2. Гавриш Н. Книга – незамінний засіб духовно-морального виховання / Н. Гавриш // Дошкільне виховання. – 2013. – № 9. – С. 9-12.
3. Долинна О., Низковська О. Розвивати духовний потенціал особистості дошкільника / О. Долинна, О. Низковська // Дошкільне виховання. – 2013. – № 9. – С. 6-8.
4. Михайліченко Т., Кладієва Е., Шапаліна О. Народознавство як засіб духовно-морального виховання, або Дерево мого родоводу / Т. Михайліченко, Е. Кладієва, О. Шапаліна // Вихователь-методист дошкільного закладу». – 2013. – № 9. – С. 37-45.

Альона ЛАЗАРЕНКО

*аспірантка кафедри дошкільної освіти,
Криворізький державний педагогічний університет,
(Нікополь, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Цифровізація, інформатизація та глобалізація, які інтенсивно відбуваються в наш час, впливають на всі сфери людського життя, а також на освітній процес. Сучасна освіта весь час вдосконалюється відповідно до суспільних вимог. Тому з дошкільних років треба приділяти велику увагу розвитку таких компетентностей, які б сприяли активній соціалізації дитини. Однією із головних, яку необхідно сформуванню, є «цифрова компетентність».

Перші роки дитинства є ключовими в розвитку цифрових компетенцій. З раннього віку діти починають використовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у своєму повсякденному житті, вони стрімко поринають у віртуальний світ.

Проблему формування цифрової компетентності, досліджувало багато українських (В. Вембер, А. Гуржія, С. Гущина, О. Кузьмінська, М. Лапчик, Н. Морзе, С. Прохорова, О. Сисоєва, О. Спіріна) та зарубіжних науковців (В. Браздейкіс, С. Джан, Дж. Равен, , Л. Салганік, Т. Сабаліускас, , Д. Букантате,) [2; с.38].

Висвітлення проблем, пов'язаних з використанням сучасних інформаційних та комп'ютерних технологій у педагогічному процесі ЗДО, розглянуто в роботах Р. Вільямс, Б. Гершунський, В. Глушков, Ю. Горвиц, С. Дяченко, А. Єршов, К. Маклін, Ю. Машбиц, В. Могільов, В. Моторін, С. Новосолов, Ю. Олійник, С. Пейперт, Є. Полат та ін. [4; с.193].

Актуальність формування цифрової компетентності підтверджено дослідженнями В. Браздейкіс, В. Вембера, О. Кузьмінської, Н. Морзе, Дж. Равен, О. Спіріна та ін.

Існує чимало визначень цифрової компетентності. Так С. Прохорова у своєму дослідженні цифрову компетентність педагога трактує як здатність вчителя ефективно та результативно використовувати ІКТ у своїй педагогічній діяльності та для свого професійного розвитку [3].

На думку Феррари «цифрова компетентність – багатогранний еволюційний процес, що постійно змінюється при появі нових технологій»[1].

О. Сисоєва та К. Гринчишина визначають цифрову компетентність як здатність особистості розуміти та використовувати інформацію в різних форматах від мережевих комп'ютерних джерел, яка містить також навички розшифровки мультимедійних образів, звуків і тексту [5].

Для формування цифрової компетентності, підвищення інтересу дітей до занять, швидкості розумових операцій, формування стійкості уваги, педагог-вихователь може використовувати наступний інструментарій:

- телевізор (smart TV);
- інтерактивні дошки;
- відеокамери і програм для редагування відео- і звукових файлів, перегляд інформаційного матеріалу, створення простих кліпів, накладання голосу на відео (що особливо подобається дошкільнятам);
- планшет - найпопулярніший пристрій серед дітей для перегляду в основному в Інтернеті відео та ігор, але також малює, відтворює музику, шукає інформацію;
- навчальних програм із застосуванням комп'ютера;
- створення та ведення електронної пошти, сайту педагога, сайту дошкільного закладу або сайту групи.

Цифрова компетентність необхідна суспільству для навчання, роботи та життя. Навчання дітей, соціальний захист та майбутні можливості роботи можуть залежати від того, наскільки добре вони розуміють цифровий світ навколо них.

Використання цифрових технологій в педагогічному процесі ЗДО позитивно впливає на становлення дитини-дошкільника, розвиває самостійність, творчість, креативне мислення, пізнавальну активність створює умови для продуктивної діяльності дитини, старшого дошкільного

віку. Діти, які оволоділи елементарною комп'ютерною грамотою добре розвинуті увага, пам'ять, мислення.

Література:

1. A Ferrari, 2013, Рамка для розвитку та розуміння цифрової компетентності в Європі (European Union, Luxembourg).
2. Гуревич Р.С. Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів засобами мультимедійних технологій. Наукові записки. Серія: Педагогіка. 2007. С. 38–41
3. Прохорова С. М. Поняття цифрової компетентності вчителя іноземної мови у світовому освітньому просторі. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. 2015. Вип. 4. С. 113-116. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUP_2015_4_24
4. Семчук С. Формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх вихователів дошкільної освіти. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2013. № 8 (Ч. 2). С. 193 – 200.
5. Сисоева О.А. Формування цифрової інформаційної компетентності у майбутніх вчителів технологій засобами мультимедіа. Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти. 2010. Вип. 7. С. 356–358.

Лебединська Тетяна Вікторівна

Вихователь КЗДО КТ №31 КМР

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

У статті автор розглядає проблему морального виховання дітей дошкільного віку, яка актуалізується ситуацією, що склалася в сучасному суспільстві. Незважаючи на велику кількість підходів до дослідження проблеми морального виховання дітей, залишаються недостатньо з'ясованими механізми становлення і розвитку почав їх моральної свідомості, не в повній мірі виявлені ресурси для вдосконалення змісту і технології його формування.

Ключові слова: діти дошкільного віку, виховання, моральне виховання, гра, дидактична гра.

Моральне виховання особистості - тривалий і складний процес і його успішне здійснення вимагає узгодженості дій всіх учасників педагогічного процесу: дітей, вихователів, батьків. Основне завдання закладу дошкільної

освіти в області морального виховання дітей полягає в тому, щоб забезпечити накопичення у дітей позитивного досвіду і тим самим домогтися міцного переважання суспільно і особистісно значущої спрямованості.

Психологи і педагоги підкреслюють, що почуття дітей найбільш інтенсивно розвиваються в дошкільному дитинстві. Вони можуть проявлятися і в ставленні до самого себе, і в ставленні до інших людей, до колективу, до мистецтва. Моральні почуття формуються у дітей в процесі взаємовідносин їх з дорослими і однолітками. Розвиток почуттів у дитини багато в чому залежить від засобів і методів виховання, від умов, в яких він живе. Умови ці - положення його в сім'ї і в дитячому садку, коло його інтересів і справ, в яких він бере участь [1].

Моральне виховання - цілеспрямований процес залучення дітей до моральних цінностей людства і конкретного суспільства, формування моральної свідомості, моральних почуттів і звичок, моральної поведінки. Цей процес протікає з перших років життя дитини і відрізняється цілісністю і єдністю, припускаючи встановлення органічного зв'язку і наступності між завданнями, змістом і методами морального виховання дошкільників з урахуванням їх вікових особливостей.

Основні *завдання морального виховання* дітей дошкільного віку полягають в наступному:

- *Формування моральної свідомості (уявлень про моральні норми).*

Моральна свідомість індивіда існує в уявленнях, поняттях, переконаннях, ідеалах. У дошкільному віці формуються елементарні уявлення про мораль, судження про те, що добре і що погано, що можна робити і чого слід уникати. У цьому процесі дитина вчиться правильно оцінювати вчинки, обирати адекватну ситуації форму поведінки, усвідомлювати свої дії. Оцінювання вчинків відбувається за способом їх здійснення (як вчинив), результатами (які наслідки вчинку) і мотивами (чому так вчинив).

- *розвиток навичок моральної поведінки.* Навички моральної поведінки є невід'ємною складовою розвитку дитини, визначають її вчинки,

зумовлюють ставлення до навколишньої дійсності, дорослих і однолітків. Адже важливо не лише те, як дитина поводить, а й те, як вона приймає рішення про певний вчинок: самостійно чи під впливом дорослих.

- **Виховання моральних почуттів.** У дошкільному віці рушійною силою поведінки дитини є моральні почуття, які виражають бажання та емоційні стани, забарвлюють психічні процеси [5].

Особливості морального розвитку дошкільників:

- 1) Перші судження і моральні оцінки;
- 2) Первісне розуміння змісту моральної норми;
- 3) Виникнення уявлень про добре та погане;
- 4) Зростання дієвості моральних уявлень;
- 5) Виникнення свідомої моральності;
- 6) Початок керування у поведінці моральними нормами;
- 7) Наявність моральних уявлень є необхідним, але не вирішальним фактором і умовою дотримання моральних норм;
- 8) Наявна розбіжність між вербальною та реальною поведінкою;
- 9) Моральні уявлення «випереджають» моральну поведінку;
- 10) Вирішальне значення має здатність дитини умовно розмежовувати позиції об'єкта та суб'єкта і виступати в кожній із них [3].

Одним з ефективних засобів морального виховання є гра, оскільки вона відповідає потребам та інтересам дітей, сприяє вияву їхньої самостійності, ініціативи, творчості, імпровізації, перевірці себе. У грі дитина активно пізнає навколишній світ, стосунки між людьми, правила і норми поведінки, себе, свої можливості, усвідомлює свої зв'язки з іншими. Цілеспрямований характер гри дає їй змогу добирати потрібні засоби, іграшки, товаришів по грі, здійснювати ігровий задум, вступати в стосунки з однолітками, а її творчий характер допомагає реалізувати свої уявлення про оточення, ставлення до нього тощо. Тому гра у педагогічному процесі дитячого садка використовується як засіб не тільки формування певних знань, а й для виховання моральних уявлень і почуттів, розвитку самостійності, ініціативи,

відповідальності. Адже дитина у своїх іграх демонструє власне духовне життя.

Дидактичні ігри - це специфічна і змістовна для дітей діяльність. Даний вид гри має готовий ігровий матеріал, задум і правила, тобто дидактичні ігри застосовуються в педагогічному процесі (на відміну від сюжетно-рольових, які мають спонтанний характер). Дидактичні ігри мають мету, тобто ця гра спрямована на отримання конкретного результату.

Величезна роль у розвитку та вихованні дитини належить грі - найважливішим виду дитячої діяльності. Вона є ефективним засобом формування особистості дошкільника, його морально-вольових, моральних якостей, у грі реалізується потреба на світ. Радянський педагог В. О. Сухомлинський підкреслював, що «гра - це величезне світле вікно, через яке в духовний світ дитини вливається цілющий потік уявлень, понять про навколишній світ. Гра - це іскра, що запалює вогник допитливості і допитливості».

Дидактичні мовленнєві ігри та вправи з морального виховання

1. **«Рученята»** Моральний розвиток: формувати усвідомлене розуміння дій у ситуації конфлікту.

Діти об'єднуються у пари і виконують дії згідно з текстом вправи.

— Наші рученята вітаються, сваряться, миряться, жаліють одне одного, обіймаються, прощаються.

Вправа повторюється декілька разів із прискоренням.

2. **«Скажи навпаки»** Моральний розвиток: навчати називати моральні якості; формувати розуміння, що людей цінують за їхні моральні якості.

Добрий — злий, веселий — сумний, сварливий — миролюбний, сміливий — боязкий, щирий — потайний, жалісливий — черствий, милосердний — жорстокий, працьовитий — ледачий.

3. «Скажи навпаки» Моральний розвиток: навчати називати моральні якості; формувати розуміння, що людей цінують за їхні моральні якості.

Добрий — злий, веселий — сумний, сварливий — миролюбний, сміливий — боязкий, щирий — потайний, жалісливий — черствий, милосердний — жорстокий, працьовитий — ледачий.

4. «Скажи який?» Моральний розвиток: формувати вміння визначати та називати чесноти людей.

Мама — добра, ніжна, ласкава, лагідна...

Тато — сильний, сміливий, працьовитий...

Бабуся — лагідна, добра, роботяща, старенька... Дівчинка, хлопчик...

5. «Хто це?» Моральний розвиток: систематизувати уявлення про взаємини людей.

Рідна, лагідна, найдорожча — хто? (Мама)

Сильний, сміливий, працьовитий — хто? (Тато)

Вірний, добрий, щирий — хто? (Друг)

Отже, моральне виховання в дошкільному віці визначається тим, що дитина формує найперші моральні оцінки і судження. Вона починає розуміти, що таке моральна норма, і формує своє ставлення до неї, що, однак, далеко не завжди забезпечує дотримання її в реальних вчинках. Моральне виховання дітей відбувається протягом усього їх життя, і визначальне значення в становленні моральності дитини відіграє середовище, в якому вона розвивається і росте. Тому переоцінити важливість ЗДО і сім'ї у моральному вихованні дошкільнят неможливо.

Література:

1. Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія і практика / Під загальною редакцією доктора педагогічних наук, професора С.О.Нікітчиної. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2014. - 368 С.

2. Беленька Г. Зростання дошкільника в праці. – К., 2010. – 40 С.

3. Бурова А. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. – Т., 2010. – 256 С.

4. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти. Навч.-метод. посібн. / За ред. Г.С. Тарасенко. – К., - 2010. – 320 С.
5. <https://studfile.net/preview/5643331/page:5/>

Лисенко Ольга Володимирівна

Вихователь ЗДО № 161

ТОЛЕРАНТНО-ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНЯТ, ЯК ЗАСІБ СТАНОВЛЕННЯ ЖИТТЄЗДАТНОЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті розглядається проблема активізації процесу пошуку ефективних механізмів виховання толерантності та правової культури у дітей дошкільного віку. Обґрунтовується ідея про те, що формування такої важливої якості особистості, як толерантність, відбувається в умовах сім'ї та загальноосвітніх установ, у зв'язку з правовою освітою не лише дітей, а й батьків та педагогів. Автор приходить до висновку, що толерантність та правова культура взаємопов'язані та взаємозалежні. Основну увагу в роботі автор акцентує на тому, що організація педагогічного процесу з метою цілеспрямованого формування толерантності та правового світогляду має будуватися на діалозі між дитячим садком та сім'єю, на демонстрації вихователям досягнень дитини, її позитивних якостей; віри дитини у власні сили та здібності.

Ключові слова: толерантність, правове виховання, насильство над дітьми, інтолерантні взаємини.

У кожної дорослої людини своє уявлення про щастя. Переконання ж дітей усіх країн, усіх континентів на таке філософське питання: “що таке щастя?”- схожі. Для дітей щастя – це коли люба матуся поряд, тато, братик, сестричка, бабуся, дідусь; ніхто не хворіє, люблять один одного, дарують цікаві іграшки, купляють смачні цукерки... Діти зовсім не мурдствують з приводу: «Що таке щастя?». Для них все ясно та зрозуміло.

Чому ж нам дорослим (батькам, вихователям) так складно зробити іноді зовсім небагато для того, щоб дитина почувала себе щасливою? Що заважає: соціум, стереотипні моделі виховання, власний егоїзм, інфантильність?

Будете казати, що причин для цього не мало: вічна нестача грошей, нервова робота – постійний стрес, тому і зриваємося на дітях, думаючи, що тим самим виховуємо їх. Не помічаємо або не бажаємо помічати, що переходимо у своїх виховних діях ту межу, за якою стоїть НАСИЛЬСТВО. Насильство над дітьми – нашими дітьми, такими рідними та такими – беззахисними. Ми забуваємо, що насильство здійснене над дітьми – це порушення прав дітей, що захищено міжнародним документом (Конвенція про права дитини).

Кожна дитина може багато чого досягти: стати чемпіоном, відкрити нові планети, стати рок зіркою, мандрівником, мати велику щасливу родину... Важливо пам'ятати, що з кожною жорсткою дією і словом – частка майбутнього зникає.

Невже ми не зуміємо почути аргументи серця: “відмовтеся від насильства проти дітей – ради найкращого майбутнього“. «Більшість випадків насильства проти дітей, як у сім'ях так і у школах, дитячих садках та установах правосуддя, на вулиці – не отримують належної відсічі та залишаються невидимими» - сказав на Комісії по упередженню злочинності у Женеві незалежний експерт по програмі ООН «Насильство проти дітей» Пауло Серхіо Пінхеїро.

Пінхеїро, який проводив дослідження за проблемою, яку контролює Генеральний секретар ООН, знайшов що, незважаючи на неодноразові обов'язки захищати дитячі права, у кожному регіоні світу насильство проти дітей зберігається.

Насильство проти дітей – глобальна проблема. Дійсно у сучасному світі все більше поширення утримують недобррозичливість, озлобленість, агресивність, неприйняття один одного, нетерпимість. Це і нетерпимість до власних дітей, коли вони ростуть і проходять всі стадії дорослішання, намагаючись знайти себе у цьому житті; і до батьків та бабусь, дідусів, які старіють, починають хворіти, гірше бачити та чути.

Наслідки інтолерантних взаємовідносин у сім'ї і виявляються проблемою «батьків» та «дітей». Вище сказане звучить досить жорстоко і похмуро. Так, ми не можемо відмахнутися від проблеми насильства, але не маємо права не вірити у те, що все можливо змінити, та на зміну інтолерантності прийде толерантність, як наслідок прийняття і поваги прав інших людей.

Толерантність – основа сімейного благополуччя.

Діти вихованні у дусі толерантності – це майбутнє країни. Тому так важливо активізувати процес пошуку ефективних механізмів виховання культури толерантності і правової культури у дітей, починаючи з дошкільного віку. Формування такої важливої якості особистості, як толерантність, відбувається в умовах сім'ї та загально-освітніх закладах; та безумовно у взаємозв'язку з правовою освітою (дітей, батьків, педагогів). Толерантність і правова культура взаємо-пов'язані і взаємозалежні.

З метою цілеспрямованого формування толерантності і правового світогляду потрібно організація педагогічного процесу за наступними напрямками:

- формування правової культури;
- формування та розвиток почуття власної гідності;
- пізнання та прийняття себе;
- розуміння того, що кожна людина унікальна особистість, та має право на повагу, прийняття її такою, якою вона є;
- пізнання й прийняття себе, як суб'єкту сімейної культури, вивчення сімейної самобутності;
- навчання основам толерантних взаємовідносин у сім'ї, в оточенні однолітків;
- розуміння принципів взаємодоповнюваності, як основної риси відмінності (діти повинні зрозуміти, що їх відмінність може виступати, як

«елемент, що доповнює один одного», як подарунок кожного з них групі в цілому);

- навчання основам толерантних взаємовідносин з однолітками (не зважаючи на спілкування дорослого з дитиною), дослід справжньої толерантності у взаємовідносинах діти отримують лише у діалозі з ровесниками. В співтоваристві з ними дитина відчуває рівність, вільно виявляє комунікаційну самодіяльність, вчиться урахувати індивідуальні особливості партнера, домовлятися з ним;
- розуміння принципів взаємозалежності як основи спільних дій.

Воістину виховання дошкільника відбувається у умовах одночасного впливу двох інститутів – сім'ї та дошкільного закладу. Йдеться про діалог між дитячим садком та сім'єю, який будується на основі, насамперед, на демонстрації вихователям досягнень дитини; її позитивних якостей; віри у власні сили та здібності. Спільною метою усіх видів виховання – виховання особистості, здатної будувати Життя варте Людини.

Таким чином, толерантно-правове виховання дошкільнят стає обов'язковою умовою формування життєздатної особистості, яка характеризується вмінням приймати рішення та досягати необхідного результату у невизначених проблемних ситуаціях, самостійно поповнюючи нестачу знання та інформації; вмінням позитивно взаємодіяти з людьми інших культур, мов та релігій; вмінням самостійно вчитися протягом життя; володіння інформаційними технологіями; вмінням відстоювати свою точку зору, обґрунтовуючи її способами, які призводять до розуміння проблеми, а не до конфлікту.

На основі заданої мети толерантно-правового виховання педагогічно доцільними будуть слідуєчі методи виховання (за В.А. Караковським):

- Виховання словом;
- Виховання ділом;
- Виховання відносинами;
- Виховання спілкуванням;

- Виховання ситуацією;
- Виховання грою.

Досить дійовими у аспекті толерантно-правового виховання також є методи виховання (за С.А. Смирновим), де попередником виступає соціальний досвід дитини:

- Метод формування соціального досвіду дітей;
- Метод осмислення свого соціального досвіду, мотивації діяльності та поведінки;
- Метод стимулювання і корекції дій та відносин дітей у виховному процесі.

Не можна залишити без уваги на шляху формування у дітей толерантно-правового світогляду також класифікація методів виховання за навчанням Г.І. Щуркіної, головним критерієм якої є функція метода по відношенню до діяльності:

- Метод формування свідомості;
- Метод формування позитивного досвіду поведінки;
- Метод стимулювання.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що педагогічна проблема «формування толерантності», в рамках даної теми, утворилася нещодавно – є актуальною та являється наслідком тенденцій зміни змісту освіти, таких як гуманітаризація, демократизація, глобалізація, інформатизація.

Вже у дошкільному віці можна спостерігати такі прояви у діяльності дітей, які роблять процес формування толерантності актуальним і значущим: виникають такі особистісні новоутворення, як довільна поведінка, підпорядкованість мотивів, становлення самосвідомості та самооцінки, здатність до емоційного переживання; змінюється соціальна ситуація розвитку; дитини починають залучати взаємини для людей, їх соціальні позиції.

Література:

1. Бакка Т. Подолання негативних проявів стереотипного мислення та формування толерантності як основи співжиття в / Т. Бакка // Історія в школах України. – 2010. – № 4. – С. 29-33.
2. Береговий Я. А. Педагогіка толерантності / Я. А. Береговий // Педагогіка толерантності. – 2003. – № 1. – С. 4-8.
3. Бех І. Виховання у дітей миролюбства / І. Бех // Початкова школа. 1999. - № 8. – С. 17-20
4. Сухомлинова Л. Тиждень толерантності / Л. Сухомлинова // Психолог. – 2010. – № 7, лютий. – С. 22-29
5. Тягельська Л. Учимся бути толерантними : [психопрофілактика] / Л. Тягельська // Психолог. – 2010. – № 15, квітень. – С. 19-21.
6. Як виховувати толерантність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dytyna.info/education/articles/any/3847>
7. Яковлева Л. Д. Педагогіка толерантності. Як ми її бачимо / Н. М. Корчомна // Педагогіка толерантності. – 2000. - № 1. – С. 46-49.

Мамаєнко Інна Сергіївна

Керівник музичний, вихователь-методист

КЗ «ДНЗ (ясла-садок)№17КТ»КМР

МУЗИКУВАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РІЗНОБІЧНОГО ТА ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА

У своїй статті автор розкриває значення терміну «елементарне музикування» у роботі з дошкільниками та ділиться своїм досвідом використання елементів інноваційної технології Карла Орфа. Аналізує та впроваджує використання Орф-підходу у музичному вихованні дошкільників, який впливає на різнобічний та гармонійний розвиток дитини, розвиває та стимулює емоційне та слухове чуття.

Ключові слова: *музика, гра на дитячих музичних інструментах, елементарне музикування, імпровізація, Орф-підхід.*

*«Як гімнастика випрямляє тіло,
так музика випрямляє душу людини».
Василь Олександрович Сухомлинський*

Серед багатьох видів мистецтва музика по праву займає особливе місце в естетичному і художньому вихованні і в усій системі формування всебічно і гармонійно розвиненої людини. Музична палітра багата, а мова її гнучка і різноманітна. Все, що не під силу слову, не знаходить в ньому свого

вираження, знаходить відображення в музиці. Першоджерелом музики є не тільки навколишній світ, а й сама людина, її духовність, мислення і мова.

З кожним роком все більше уваги приділяється розвитку творчої активності дитини. Ми відкриваємо дітям двері в світ музики, допомагаємо робити перші кроки до прекрасного. У сучасний період розвитку технічних засобів, музика отримала неймовірне звучання. Музика звучить усюди – по радіо, телебаченню, онлайн-мережі Інтернет, проте на людей різного віку впливає по-різному, формуючи особистість людини.

Актуальною проблемою є поступове вдосконалення формування музичних здібностей дітей дошкільного віку, яке потребує сучасного підходу, традиційних форм та методів музичного виховання, що особливо стосується одного з видів – гри на дитячих музичних інструментах. Вважаю, що завдяки своїй багатофункціональності цей вид діяльності пробуджує невичерпний інтерес у дітей і розвиває практично всі музичні якості. Вчений теоретик-педагог Н. А. Вітлугіна у своїй роботі зазначила: «Педагог насамперед прагне за допомогою музичних інструментів спонукати дітей до самостійних занять музикою»[1, с. 172]. Тому на сьогоднішній день музичні керівники шукають нові особливі інноваційні методики, техніки навчання гри на музичних інструментах нетрадиційного характеру, головною ознакою якої є доступність, специфічність, що визиває стійкий інтерес до цього виду діяльності.

У педагогічній практиці існує декілька відомих технологій музичного виховання. До найвідоміших відноситься концепція відомого композитора та педагога Карла Орфа «Шельверк. Музика для дітей», яка стала основою для розробки різноманітних програм та методик. Велика увага приділяється музично-ритмічному вихованню, яке здійснюється в русі, гри на елементарних музичних інструментах, в мелодійній декламації. З точки зору педагога-музиканта дітям потрібна своя музика, спеціально призначена для музикування на початковому етапі. Він пропонує поглянути на музичне виховання ширше, ніж просто традиційне залучення дітей до виконання

музики професійної традиції. В першу чергу діти повинні створювати та виконувати свою – дитячу елементарну музику.

Система музичного виховання Карла Орфа базується на: дитячій творчості, імпровізації, синтезі різних видів діяльності, високій руховій активності, музичному та літературному фольклорі. Карл Орф вважав, що головне, чого мають домагатися педагоги – це навчити дитину любити музику.

Працюючи з дітьми, використовую елементи методики Карла Орфа, яка ставить собі за мету:

- збагачувати словник дітей, використовуючи мовленнєві вправи;
- стимулювати творчу рухову та мовленнєву активність;
- формувати вміння супроводжувати спів грою на дитячих музичних інструментах;
- відтворювати різними звуками (оплесками, притупами, виляскуванням) ритм музики;
- імпровізувати;
- створювати елементарний інструментальний супровід казок під час драматизацій (гра на музичних інструментах – як класичних, так і саморобних).

Під час впровадження елементів методики Карла Орфа у музичне виховання дошкільнят використовую різні форми організації музичної діяльності, провідною серед яких залишається заняття. На заняттях поєдную гру на дитячих музичних інструментах з такими видами музичної діяльності як музично-ритмічні вправи на розвиток ритму та слуху, співом, танцями та слуханням музики. Цей метод є ідеальним у роботі і з дітьми з особливими освітніми потребами, тим що він є простим і доступним, не потребує інтелектуального навантаження і передбачає не тільки педагогічний процес, а й терапію творчістю. Забезпечує збалансоване й гармонійне навчання музиці, яка необхідна для особистісного розвитку музичних здібностей дітей. Діти тілесно й емоційно реагують на музичну мову, жваво відгукуються на

музичний твір, виражають свої почуття, відчують логіку розгортання музики.

Оскільки більшість дітей з особливими освітніми потребами мають мовленнєві порушення та часто не розуміють елементарних словесних інструкцій, у своїй роботі враховуючи це, розробляю спеціальні творчі музичні завдання та закріплюю з їх допомогою в дітей нові навички, а саме: ритмічно рухатися під музику, використовуючи гру на музичних інструментах з мовленнєвим супроводом; підігравати музичному твору, слухаючи мелодію; спільно творити. Наприклад, коли діти співають українську народну поспівку «Кую, кую чобіток» на першому етапі розучування пропоную їм використовувати власне тіло як музичний інструмент, а саме: одночасно проплескувати ритм, або плескати по колінцям, прислуховуючись до мелодії; комбінувати рухи. На другому етапі діти обирають відповідний музичний інструмент та підіграють, слухаючи мелодію поспівки. Гра «Кам'яний звук» цікава тим, що дошкільнята вибивають камінцями свій ритм, який відчують, при цьому стукають не тільки камінцем об камінець, а і вибивають по підлозі, стільчику свою мелодію. Це доводить, що кожна мелодіє є унікальною.

У процесі музикування спонукаю дітей з оптимізмом ставитися до своїх можливостей і здібностей. Зазвичай вони так захоплюються, що не помічають, як музичне заняття добігає кінця. Грати у ансамблі або оркестрі набагато складніше, ніж поодинці, тому такий вид роботи застосовую не тільки під час занять, а і в індивідуальній або гуртковій роботі та під час розваг. Н. А. Вітлугіна писала: «Коли навчання проходить в умовах вказаних методів, тільки тоді можна розраховувати на педагогічний успіх» [1, с. 179]

Особливу увагу приділяю нетрадиційним музичним інструментам, наприклад: маракаси заповнені різною крупною, шкарлупою горіхів, насінням, дрібними камінцями; металеві чи дерев'яні інструменти на кшталт дзвіночків, брязкалець чи тріскачок виготовлених із з'єднаних ключиків, пластинок, пробок тощо; звукові коробочки, ложки, кастаньєти, тощо.

Гру на дитячих музичних інструментах вважаю одним із засобів музичної діяльності, який здатний занурити дитину до чарівного світу музики, краще розвинути та стимулювати її емоційне та слухове чуття. Щоб навчити дитину слухати і сприймати музику, відчувати її, використовую метод підігрівання, який допомагає дитині визначати настрій та характер музичного твору, розвиває музичну пам'ять. У середній та старшій групах діти вже мають базові знання про музичні інструменти, тому можуть самостійно обрати музичний інструмент, запропонований педагогом, відповідно до характеру музичного твору. Дошкільники вчаться імпровізувати, прислуховуючись до мелодії твору, додаючи свою музичну палітру звуків, прикрашаючи п'єсу. Таким чином, імпровізуючи, розвивають свої творчі здібності, стають співтворцем композитора, збагачують запас своїх знань про музичний твір якому підіграють.

Музичні інструменти доречно буде використовувати і під час театральної діяльності інсценізації казок, озвучених супроводом музичних інструментів, шумових спецефектів, звукових жестів. Діти підбирають той чи інший інструмент для озвучення казки самостійно, керуючись власним уявленням про образ та характер казкового героя. Такий перегляд приносить маленьким глядачам велике задоволення, виконавці почуваються справжніми акторами і з кожним показом вдосконалюють свою театральну майстерність та одночасно інструментальну.

Музичні ігрові вправи – ще один спосіб, завдяки якому діти вправляються в елементарному музикуванні, розвиваючи при цьому ритмічний слух. Для цього використовую природні матеріали: горішки, каштани, камінці, папір тощо. Діти з цікавістю підіграють, користуючись такими предметами як дерев'яний стілець, пластикові відра, миски, стаканчики, консервні жестиані банки; також іграшки: конструктор LEGO, дерев'яні кубики, пластикові та резинові м'ячі, повітряні кульки, картонні коробки. Такий спосіб розширює бачення дитини про те, що світ музики скрізь і все те, що може викликати звук є музичним інструментом. А це

значить, що Всесвіт – це оркестр, який має свої музичні інструменти, а ми люди є музикантами-творцями.

Отже, поза всяким сумнівом можна сказати, що впровадження елементів технології Карла Орфа, а саме «елементарне музикування» – це цікава та корисна діяльність, яка не тільки впливає на різнобічний та гармонійний розвиток дитини, розвиває та стимулює емоційне та слухове чуття, а і дозволяє прикрасити життя дитини, розважити її, викликати прагнення до власної творчості.

Література:

1. Ветлугина Н. А., Кенеман А. В. Игра на детских музыкальных инструментах. / Н. А. Ветлугина, А. В. Кенеман // Теория и методика музыкального воспитания в детском саду: учеб. пособие. Москва: Просвещение. – 1983. – С. 199, 228 – 255 ,
2. Ампілогова О., Заславська М. У світі музичних інструментів / О. Ампілогова, М. Заславська // Дошкільне виховання. – 2003. – №6. – С. 29.
3. Резванова В. Творче музикування за принципами Карла Орфа / В. Резванова // Палітра педагога. – 2008. – №3. – С. 27 – 30.
4. Шубіна С. У світі чарівних звуків / С. Шубіна // Музичний керівник. – 2014. – № 02. – С. 11 – 13
5. Литовченко В. Музичне приладдя на всі смаки / В. Литовченко // Музичний керівник. – 2018. – №04. – С. 41.
6. Прохоренко Л. І. Програма розвитку дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку від 3 до 7 років «Віконечко»/ за ред. Л. І. Прохоренко 2018 р. м. Київ с.87 - 88

Мельник Ольга Миколаївна

Вихователь КЗ «ДНЗ №101 КТ» КМР

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МНЕМОТЕХНІКИ – ТЕХНОЛОГІЇ ЕФЕКТИВНОГО ЗАСВОЄННЯ ІНФОРМАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ

В статті розкрито доцільність використання мнемотехнічних прийомів для розвитку мовлення у дошкільників, застосовуючи їх в усіх видах діяльності.

Ключові слова: зв'язне мовлення, мнемотехніка, мнемотаблиці, мнемодоріжки, мнемоквадрати.

Постановка проблеми: Останні роки збільшується кількість дітей, що починають говорити запізно, встановленою віковою нормою. Причиною можуть бути і екологія, і харчування, і шкідливі звички батьків та інші, а також зовнішні чинники це: великий потік інформації, захоплення гаджетами, де відбувається одностороннє спілкування. А так, у дітей виникають проблеми з засвоєнням інформації, уміння концентрувати увагу, не вміння узгоджувати слова з різними частинами мови, порушення звуковимови, важке запам'ятовування віршів, збіднілий активний словник. Тож повстало питання у виборі технології, що допоможе вирішити ці проблеми. Зупинилася на технології «Мнемотехніка»

Аналіз основних досліджень дає можливість підсумувати досвід та дійти висновку, що наочність значно полегшує процеси засвоєння інформації та запам'ятовування, сприяє розвитку зв'язного мовлення. Ці питання підіймали у своїх роботах С.Л. Рубінштейн, А.М. Леушина, Л.В. Ельконін. Розглядання предметів, картин допомагає дітям називати предмети, їх характерні ознаки, дії. Ще К.Д. Ушинський говорив: «Ви навчаєте дитину яким-небудь невідомим йому п'яти словам – він буде довго і марно мучитися, але зв'яжіть двадцять таких слів з картинками, і він їх засвоїть на льоту». На сучасному етапі цим питанням опікується Чепурний Г.А., в своїй книзі «Мнемотехніка: технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти» розкрив теоретико-методологічні основи застосування методів мнемотехніки в сучасній освіті.

Мета статті. Актуальною стала необхідність удосконалення сучасних методів і прийомів використання більш ефективних науково-обґрунтованих шляхів розвитку пам'яті та зв'язного мовлення.

Основна частина. Для того, щоб дітей зацікавити матеріал має бути яскравим і цікавим. Почала з самого простого, спочатку розробила мнемоквадрати (картинки із зображенням предметів з акцентом на форму, колір, величину) - діти розглядали, знайомилися з символами, називали, описували, запам'ятовували, збагачували активний словник.

Використовуючи прийом «Послідовні асоціації» розробила мнемоквадрати (таблиці) для запам'ятовування дій, побудовані на зображенні послідовності процесів роздягання та вдягання, сервірування столів. Дитині важко запам'ятати алгоритм дій, тому наочні картинки дозволять легше і швидше відтворити послідовність етапів. Називаючи картинки, діти запам'ятовували послідовність виконання дій, послідовність процесів, що допомагає легше орієнтуватися в навколишньому середовищі, почуватися впевненішими в своїх діях, засвоюють правила спілкування з однолітками, поведінки. Коли діти стали добре орієнтуватися у мнемоквадратах, за участю дітей розробила абетку символів (графічне зображення людини, тварини, предметів), якими зручно було користуватися під час роботи з мнемодоріжками, а надалі разом з дітьми складали мнемотаблиці.

Мнемодоріжки стали в нагоді під час складання описових розповідей, відгадування загадок, заучування віршів. Доріжки мають віконечка, в яких зображено змістовний малюнок. Користуючись досвідом інших педагогів, розробила власні доріжки зробила підбірку мнемодоріжок з різних лексичних тем. Використовую на заняттях, як частину, або під час індивідуальної роботи.

Мнемотехнічні прийоми допомагають дисциплінувати дітей. Використовую такі мнемотехнічні прийоми: аналогія, трансформація, піктограми, фонетичні асоціації, цифрообрази, логічні запитання, колаж. Мнемотехнічні схеми служать дидактичним матеріалом в роботі по розвитку зв'язної мови дітей. Мнемотаблиці можуть бути наочні, наочно-схематичні і схематичні. Якщо діти впоралися з наочною моделлю, то завдання ускладнюється: дається наочно-схематична мнемотаблиця. Почала роботу з кольорових мнемотаблиць, оскільки у дітей залишаються в пам'яті окремі образи: сонце, курча – жовті, ялинка, трава – зелені.... Прийом «Колаж», з французької означає «наклеювання». Колаж – аркуш паперу, на якому наклеїні або намальовані від 7 до 50 малюнків. Малюнки мають бути різноманітними, не повторюватися, різні за змістом та розмірами. В деяких

колажах можна використати цифри, букви. Мета цієї гри – запам'ятати якомога більше назв зображених предметів.

На початку використання мнемотехніки (молодший вік) пропонувала дітям мнемотаблиці у готовому варіанті, оскільки у дітей недостатньо розвинені технічні навички малювання, але в старшій групі давала план-схему тільки на початковому етапі, у міру навчання діти активно включаються в процес створення своєї схеми.

Мнемотехніку можна використовувати практично у всіх видах діяльності, оскільки вона багатофункціональна. Особливо ефективні мнемотаблиці під час розучування **віршів**. Суть полягає в наступному: на кожне слово або словосполучення підбирається зображення, таким чином, весь вірш замальовується схематично, або віконця заповнюються картинками. Після цього дитина по пам'яті розповідає вірш повністю.

Найбільш важкий вид в монологічному мовленні це складання **описових розповідей**. Опис задіює всі психічні процеси (сприйняття, пам'ять, мислення). Діти не мають у своєму розпорядженні тих знань, які набувають протягом життя. Щоб описати предмет, його слід усвідомити, а усвідомлення – це аналіз, що викликає у дитини великі труднощі. Під час складання описових розповідей дотримувалася такої послідовності: а) демонструвала дітям схеми, та пояснювала умовні позначення; б) зразок опису вихователя ; в) самостійне складання дитиною описової розповіді з опором на схему.

Переказ, йому належить особлива роль у формуванні зв'язного мовлення. Під час переказу удосконалюється структура мови, її виразність уміння будувати композиції. Коли дитина бачить всіх дійових осіб на мнемотаблиці, то увага концентрується на правильній побудові сюжету.

Під час складання **творчих розповідей**, дотримувалася також певної послідовності: спочатку розглядала з дітьми, що зображено на таблиці, потім з'ясовували які відбулися перетворення з абстрактних символів на образи і тільки тоді складалася розповідь. В молодшому віці – з допомогою, в старшому – самостійно.

Починала роботу з дітьми середньої групи, логопедичної, з моніторингу за БКДО з освітньої лінії «Мовлення дитини», на початку навчального року мали такі показники: 50% - низький рівень, 30% - середній, 20% - достатній.

На кінець старшої групи спостерігали позитивну динаміку з такими показниками: 2% - низький рівень, 28% - середній, 35% - достатній, 25% - високий.

Практично всі діти класифікують і узагальнюють предмети, виділяють частину від цілого, діти узгоджують іменник з прикметником, іменник з числівником в роді, числі, відмінку. Діти вільно можуть розповісти про іграшку, а переказуючи зміст твору більш повно, послідовно викладати свої думки. З задоволенням приймають участь у драматизації та інсценуванні фольклорних творів. Діти подолали боязкість, сором`язливість, з`явилась впевненість. Достатньо хороший рівень розвитку мови полегшує комунікацію з однолітками, а також процес соціалізації.

Висновок. Отже, використання мнемотехніки в роботі з дошкільниками дає можливість в цікавій і доступній формі досягти одного з основних показників готовності дитини до шкільного навчання, а саме: навички вільного спілкування, вміння переказувати, складати розповіді, описи. Чим раніше діти оволодіють цими навичками, тим ефективнішим буде їх подальше навчання.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. н.кер. А.М.Богущ, авт. кол-в: Богущ А.М., Беленька Г.В., Ботініч О.Л., Долинна О.П.
2. Чепурний Г.А. Мнемотехніка – технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти: навч-метод. посібник/ Тернопіль. Мандрівець. 2015 -152с.
3. Полянська Т.Б. Використання методу мнемотехніки в навчанні розповіданню дітей дошкільного віку.: Навч-метод. посібник/СПб: ТОВ «Видавництво «Дитинство-Прес» 2010 -64
4. Большева Т.В. Вчимося по казці. Розвиток мислення дошкільників за допомогою мнемотехніки: Навч-метод. посібник/СПб: ТОВ «Видавництво «Дитинство-Прес» 2005 -96с.
5. Білаш О.Н. Мнемотехніка в роботі з дітьми дошкільного віку// «Дит.садок» 2015 №23 с.12-15

6. Черешнюк О. Робота з літературними творами із використанням прийомів мнемотехніки//Методична скарбничка вихователя. 2014, №2 с.30-33

Мунтян Ірина Сергіївна

Вихователь ЗДО №57

ФОРМУВАННЯ АЛГОРИТМІЧНОГО МИСЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті висвітлено основні методичні підходи формування алгоритмічного мислення у дошкільників на основі аналізу оновленого Базового компоненту та програми навчання та виховання. Визначені основні етапи формування алгоритмічних навичок та ознайомлення дошкільників із алгоритмами певної структури, опираючись на життєвий досвід дитини, використовуючи ігрові прийоми та оптимально поєднання їх з інформаційними технологіями.

Ключові слова: алгоритмічне мислення, алгоритміка, правило, комп'ютерна грамота, лінійний, циклічний алгоритм.

Становлення України як демократичної держави, входження її в єдиний європейський простір зумовлюють прогресивні зміни у стратегії розвитку національної системи дошкільної освіти. Необхідність застосування комп'ютерної техніки в освітньому процесі регламентовано нормативно - правовою базою. Так, у Державній національній програмі «Освіта України XXI століття» у розділі «Дошкільне виховання» визначені основні положення: «забезпечення розвитку освіти на основі нових прогресивних концепцій, запровадження в навчально - виховний процес сучасних педагогічних технологій та науково - методичних досягнень; ... підготовка нової генерації педагогічних кадрів, підвищення їх професіонального та загальнокультурного рівня» [2,с.15].

Світ навколо нас - світ інформації. Людина живе в інформаційному суспільстві, а в інформаційному суспільстві головним ресурсом є інформація.

Саме на основі володіння інформацією про різноманітні процеси та явища можна ефективно та оптимально будувати будь-яку діяльність. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується впровадженням

інформаційних технологій в усі сфери людської діяльності. Нові інформаційні технології справляють істотний вплив і на сферу освіти. Відбуваються фундаментальні зміни в системі освіти, викликані новим розумінням цілей, освітніх цінностей, а також необхідністю переходу до безперервної освіти, розробкою і використанням нових технологій навчання, пов'язаних з оптимальною побудовою і реалізацією освітнього процесу з урахуванням гарантованого досягнення дидактичних цілей.

Однією з дидактичних завдань закладу освіти є формування здібностей здобувачів освіти, розвиток їхнього інтелекту. Важливою складовою інтелектуального розвитку людини є алгоритмічне мислення. Найбільшим потенціалом для формування алгоритмічних здібностей дошкільників серед всіх ліній розвитку має пізнавальний розвиток. Опрацювання Базового компоненту дошкільної освіти, освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота» дозволяє зробити висновок: формування алгоритмічних здібностей дошкільників - важлива мета дошкільної освіти на різних ступенях дошкільного життя. Вміння вирішувати завдання, розробляти стратегію її вирішення, висувати і доводити гіпотези дослідним шляхом, прогнозувати результати своєї діяльності, аналізувати і знаходити оптимальні шляхи вирішення завдання шляхом оптимізації, деталізації створеного алгоритму, представляти алгоритм в формалізованому вигляді на мові виконавця дозволяють судити про рівень розвитку алгоритмічних здібностей дошкільників [1,с.35]. Тому необхідно особливу увагу приділяти алгоритмічним здібностям підростаючого покоління. Алгоритмічній діяльності також властиві дії контролю, самоконтролю і корекції.

Питанням розвитку алгоритмічного мислення, алгоритмічного стилю мислення присвячені роботи Н.М. Алгазіна, Н.М. Бібик, А.І. Власенкова, А.В. Горячевої, Г.Г. Граник, М.О., Данилова, Л.В. Занкова, А.В. Копаєва, М.І. Махмутова. У результатах досліджень С.І. Дятлова, В.Д. Холомендик, С.І.Якименко розкривається значимість формування алгоритмічних

здібностей для розвитку алгоритмічної культури дошкільників Алгоритмічні здібності не є вродженими, значить, протягом усіх років навчання необхідно всебічно розвивати мислення дітей (вміння користуватися розумовими операціями), вчити їх логічно мислити. Оскільки алгоритмічні здібності протягом життя розвиваються під впливом зовнішніх чинників, то в процесі додаткового впливу можливе підвищення рівнів їх розвитку.

Дитина вчиться досягати мети поступово. Для цього вона опановує різними навичками. Спочатку сидіти, ходити, говорити, читати і так далі. Отримані навички мають на увазі закладання різних схем для дій в різних ситуаціях. Самі схеми і їх вибір залежно від обставин є алгоритмом поведінки. Чим складніше навички, тим більш складні алгоритми вони в собі містять.

Знаючи навіть деякі загальні принципи, набагато легше опановувати конкретними навичками. Спільними принципами для всіх навичок є базові алгоритми, з яких будуються схеми, а також методи побудови алгоритмів та їх властивості. Наприклад, відомий факт, що, освоївши одну іноземну мову, іншу засвоїти вже набагато простіше. Тепер можна відповісти на багато питань, пов'язаних з алгоритмічним мисленням. Іноді психологи називають його «алгоритмічний стиль мислення».

Дитина поетапно знайомиться з технічною творчістю, від елементарного конструювання поступово переходить до алгоритміки, а тільки потім до програмування технічних моделей.

Алгоритміка - це наука, яка сприяє розвитку у дітей алгоритмічного мислення, що дозволяє будувати свої і розуміти чужі алгоритми. Тому в своїй діяльності вважаю важливим приділяти увагу вмінню бачити, розуміти і використовувати алгоритми в різних освітніх напрямках роботи з дошкільниками. В освітньому напрямі «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» при формуванні елементарних математичних уявлень дошкільнята знайомляться з алгоритмами побудови серіаційного ряду, рахунку, рішенням арифметичних завдань, вимірюванням величин і т. д.

Саме алгоритми допомагають дитині пояснити складні явища в доступній формі, відтворювати необхідну інформацію (перекодувати інформацію - перетворити її з абстрактних символів в образи); розвивають такі психічні процеси як пам'ять, увага, образне мислення.

Алгоритми можна використовувати на початку заняття при постановці мети, установки на майбутню діяльність (послідовність виконання завдання). Алгоритми використовуються і поза освітньої діяльності, для послідовного виконання будь-яких дій: чергування в куточку природи, алгоритм сюжетно - рольових ігор (як план розгортання сюжету).

Грунтуючись на аналізі психолого-педагогічної та методичної літератури, власного досвіду я прийшла до висновку, що у дошкільників в процесі ігрової діяльності, особливо використовуючи ігри з правилами, необхідно формувати уявлення про послідовність дій, про поняття «правило», «алгоритм». Мною було розроблено перспективне планування по формуванню алгоритмічних умінь у дітей дошкільного віку починаючи з II молодшої групи групи, яке включає в себе три етапи:

1 етап (молодша група) - формування у дитини вміння використовувати лінійні алгоритми для вирішення освітніх завдань; *2 етап (середня група)* - навчання дошкільників виконання алгоритмів всіх видів, формування первинних умінь по складанню алгоритмів; *3 етап (старша група)* - закріплення алгоритмічних умінь, перенесення засвоєних алгоритмів в різні освітні напрямки і види діяльності .

Структура алгоритмічних умінь дітей дошкільного віку складається з чотирьох блоків: *процесуальний блок* відповідає за вивчення властивостей, видів, способів запису алгоритмів, за їх виконання і завдання; *особистісний блок* спрямований на усвідомлення значущості нових знань або способів діяльності; *регулятивний блок* сприяє формуванню вміння планувати, здійснювати контроль, самоконтроль і корекцію своєї діяльності; *комунікативний блок* розвиває вміння у дошкільників, взаємодіяти з дорослими і між собою в процесі алгоритмічної діяльності.

У своїй роботі я вибудувала поетапне входження в алгоритміку, в залежності від віку дітей: I рік навчання розрахований на дітей другої молодшої групи: проводила підготовчу роботу по формуванню даних алгоритмічних умінь, в процесі ігрової діяльності дошкільнята освоювали норми і правила поведінки за столом під час їжі, чергування по їдальні, правила вмивання, культурно-гігієнічних навичок з використання предметів особистої гігієни за допомогою спеціальних підказок схем алгоритмів

II рік розрахований на дітей середньої групи (4-5 років): робота на даному віці спрямована на формування умінь у дітей виконувати лінійні алгоритми. Лінійні алгоритми - це алгоритми, в яких всі дії виконуються одноразово, послідовно, в заданому порядку. На кожну освітню галузь розроблені ігри з формування у дітей середнього віку алгоритмічних умінь. Найбільш успішно ці вміння формуються в логічній грі («Що спочатку, що потім», «Куди сховався жучок», «Водії», «Продовж ряд»).

Приклад лінійного алгоритму висадки дерев. Початок - викопати ямку - опустити в ямку саджанець - закопати ямку з саджанцем землею - полити саджанець водою - кінець. Також для навчання лінійним алгоритмам можна використовувати конструктор LEGO. Алгоритмічне мислення безпосередньо пов'язане з логічним мисленням. Тому в своїй роботі я також використовую деякі види кінезіологічних вправ, які розвивають міжпівкульні спеціалізації, синхронізують роботи півкуль.

«Кулак – ребро – долоня» - послідовно мінати три положення: стисла в кулак долоня, долоня ребром на площині столу, долоню на площині столу (спочатку правою рукою, потім лівою, потім двома руками разом).

«Ладки - оладки»: права рука лежить долонею вниз, а ліва - долонею догори; одночасна зміна позиції зі словами: «Ми грали в ладки - смажили оладки, так підсмажемо, повернемо і знову грати почнемо».

III рік навчання розрахований на старший вік 5-6 років. На даному етапі йде ускладнення лінійних алгоритмів, тут можна використовувати такі ігри як лабіринт, всі ми з вами знаємо цю гру і умови гри можна

ускладнювати або спрощувати в залежності від цілей гри і можливостей дитини.

Розвиток алгоритмічного мислення, алгоритмічних здібностей є необхідною умовою формування алгоритмічної культури, яка в зв'язку з інформатизацією всіх сфер діяльності людей стала невід'ємною частиною загальної культури сучасної людини. З алгоритмами (правилами) доводиться мати справу дітям: правила дорожнього руху, правила поведінки за столом, правила рахунку, алгоритм вимірювання величин тощо. Тому вже в дошкільному віці виникає необхідність формування умінь розуміти, виконувати і складати алгоритми.

Дослідження формування алгоритмічних умінь дітей дошкільного віку показало, що дошкільники другої молодшої групи ще не здатні до засвоєння алгоритмів, вони не можуть тривалий час утримувати мету і план діяльності, точно слідувати зразку, інструкції, основи алгоритмічної діяльності для них ще складні. Тому в цьому віці необхідно тільки проводити підготовчу роботу з формування даних умінь. Під керівництвом вихователя в процесі ігрової діяльності необхідно цілеспрямовано освоювати з дошкільниками норми і правила поведінки. Цілеспрямована ж робота з формування алгоритмічних умінь повинна починатися з середньої групи.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція), затверджена 12.01.2021 року наказом МОН України №33 /науковий керівник доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України Піроженко Т.О., авторська група Байєр О.М., Безсонова О.К., Брежнєва О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л.П., Косенчук О.Г., Корнєєва О.Л., Лисенко Г.М., Левінець Н.В., Машовець М.А., Мордоус І.О., Нерянова С.І., Піроженко Т.О., Половіна О.А., Рейпольська О.Д., Шевчук А.С.

2. Державна національна програма «Освіта України XXI століття», затверджена Постановою КМУ від 3 листопада 1993 р. №896.

3. Захарова В.М. Логіко-математична діяльність. Друга молодша група /Упор. Бородіна О.В. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006

4. Старченко В. Логіко-математичний аспект дошкільної освіти / В.Старченко // Дошкільне виховання. – 2005. - № 7. – С.22 – 23.

АЛГОРИТМІКА – ПРОГРЕСИВНИЙ КРОК

У ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ В КОНТЕКСТІ

РЕАЛІЗАЦІЇ «STREAM-ТЕХНОЛОГІЇ»

У статті автор розглядає такий підхід до навчання дитини, коли за основу беруть не набуття знань, а вміння їх здобути, застосувати, не втрачаючи при цьому себе, як особистості. Мається на меті реалізація аспектів STREAM-освіти в ЗДО з метою формування культури нестандартного, інженерного мислення здобувачів освіти, виховання у них інтересу до точних наук, розвитку винахідницьких здібностей, розширення діапазону логіко-математичного розвитку з питань кодування та алгоритмізації. Це рух вперед - у цікавий світ робототехніки та нескладного програмування. Робототехніка - це один з найбільш перспективних напрямків майбутнього.

Ключові слова: алгоритміка, робототехніка, програмування, основи алогритмізації, кодування, механізм «думання», аналітичне мислення, елементарні навички програмування та кодування.

Процеси інформатизації системи освіти набувають якісно нових характеристик, оскільки державотворча освітня політика орієнтує на довгострокове проектування інформаційного простору на всіх ступенях, включаючи дошкільну ланку.

На сьогодні недостатньо обладнати комп'ютерною технікою навчальні аудиторії, класи, групи, та використовувати комп'ютерні програмні засоби у освітньому процесі. Гостро постає питання творчого використання можливостей інформаційного середовища при оптимальному поєднанні традиційних методичних підходів та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Математичній освіті в цьому процесі відводиться особлива роль, так як математика є засобом інтелектуального розвитку дитини, які розширюють можливості його успішної адаптації в школі.

Сучасні діти живуть в епоху активної інформатизації, комп'ютеризації і робототехніки. Технічні досягнення все швидше проникають в усі сфери людської життєдіяльності і викликають інтерес дітей до сучасної техніки.

Відповідно до альтернативної програми, в нашому закладі дошкільної освіти ми намагаємося активно розвивати технічну творчість і робототехніку.

У змісті навчання математики в дошкільному закладі (ЗДО) у дослідженнях Дорошенко Т.М. та Мацько В.В. виділяється алгоритмічна лінія, як найбільш значуща. Нею доведено, що оскільки дитина в цьому віці багато пізнає вперше, оволодіння найпростішими алгоритмами, як узагальненими способами дій, є необхідною умовою успішності і результативності його діяльності в пізнанні навколишнього світу [2,с.55].

Уміння свідомо підпорядковувати свої дії правилу, створювати, виконувати і коригувати послідовність дій для досягнення мети складають основу алгоритмічних умінь дітей дошкільного віку та обумовлюють формування у них передумов до навчальної діяльності, яке, згідно з оновленим Базовим компонентом дошкільної освіти, є необхідними досягненнями дитини на етапі завершення дошкільної освіти [1].

В сучасному світі вивчення формування алгоритмічного мислення, алгоритмічних здібностей, алгоритмічної культури пов'язане в основному з навчанням математики та інформатики в школі. Проте питання формування алгоритмічних умінь у дітей дошкільного віку в процесі навчання математики не менш значущі, але вони не ставали предметом спеціального вивчення.

Аналіз діючих освітніх програм дошкільної освіти щодо реалізації освітнього напрямку «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», одним із завдань якої є формування первинних уявлень про кількість, зокрема, розмір, частини і ціле, які завжди складали основу змісту математичної підготовки дітей в ЗДО, показав, що в них недостатньо привернуто увагу формуванню у дошкільнят алгоритмічних умінь.

Таким чином, назріла необхідність в теоретичному обґрунтуванні та розробці методики навчання математики дітей дошкільного віку з метою формування у них алгоритмічних умінь, елементарних навичок програмування та кодування.

Аналіз нормативних документів, наукової, методичної, навчальної літератури та педагогічної практики з проблеми вивчення дозволив виявити протиріччя:

на науково-педагогічному рівні - між необхідністю розвитку передумов до освітньої діяльності у старших дошкільників та недостатньо розробленими теоретичними і методичними основами їх розвитку;

на науково-методичному рівні - між дидактичними можливостями математики для формування у дітей дошкільного віку алгоритмічних умінь і недостатньою розробленістю методики навчання математики, в процесі якої формуються алгоритмічні вміння.

Необхідність вирішення вищевикладених протиріч обумовлює актуальність нашого вивчення та визначає його проблему: як в процесі навчання математики забезпечити формування алгоритмічних умінь у дітей дошкільного віку та привернути увагу до роботизації освітнього процесу?

В рамках вирішення даної проблеми була визначена тема вивчення - формування алгоритмічних умінь у дітей дошкільного віку в процесі навчання математики, знайомство з основами кодування та алгоритмізації.

Розкриємо поняття програмування, як процесу створення комп'ютерних програм, ключовими безпосередніми завданнями якого є створення і використання алгоритмів.

Алгоритміка - це наука, яка сприяє розвитку у дітей алгоритмічного мислення, що дозволяє будувати свої і розуміти чужі алгоритми. Тому в своїй діяльності вважаємо важливим приділяти увагу вмінню бачити, розуміти і використовувати алгоритми у робототехніці.

Заняття алгоритміки ставлять наступні завдання:

- розвивати вміння планувати етапи і час своєї діяльності;
- розвивати вміння розбивати одне велике завдання на підзавдання;
- дозволяти оцінювати ефективність своєї діяльності;
- дати можливість зрозуміти буквально, що таке послідовні дії, більш того, практично відчувати поняття «функція»;

- у поєднанні з фізичною активністю знизити дефіцит рухів у сучасних дітей;
- підвищити мотивацію до пізнання навколишнього світу.

Для роботи за даним напрямком було складено поетапне входження в алгоритміку майбутнього, в залежності від віку дітей, розраховане на три роки (перший рік навчання розрахований на дітей другої молодшої групи, другий рік розрахований на дітей середньої групи (4-5 років), третій рік навчання розрахований на старший вік 5-6 років, четвертий рік навчання розрахований на дітей 6-7 років). Виходячи з цього, була складена характеристика творчого рівня сформованості алгоритмічних умінь дітей.

Характеристика творчого рівня сформованості алгоритмічних умінь

Пізнавальний компонент. При застосуванні вивченого алгоритму розв'язання математичних задач, виконання завдання дитина за допомогою вихователя може сам визначити мету майбутньої діяльності. Встановлює самостійно зв'язок між даними умови і результатом, який повинен бути отриманий, здатний при невеликій допомозі вихователя здійснити пошук інформації для досягнення результату. Може виконати засвоєний алгоритм самостійно при вивченні математики в типовій і в нестандартній ситуації.

Дитина здатна скласти алгоритм розв'язання задачі, виконання завдання при стандартних умовах. З невеликою допомогою педагога може скласти алгоритм розв'язання математичної задачі в нових умовах. Може використовувати блок-схему запису алгоритму при його виконанні, самостійно створити блок-схему алгоритму. Дитина здатна перевести умову задачі на наочно-символічну мову. Може порівняти об'єкти за величиною, здійснити аналіз об'єктів з метою виділення його істотних ознак і провести узагальнення по виділеним ознаками в типовій і нестандартній ситуації.

Теоретичні результати:

Отримані результати роботи над впровадженням елементарних алгоритмів, початкового програмування та кодування в процесі взаємодії з роботами, дозволили зробити наступні висновки:

1. Для здійснення наступності математичної освіти на дошкільному і початковому рівнях загальної освіти необхідно розробити модель навчання математики для побудови методики, використання якої забезпечить формування алгоритмічних умінь у дітей дошкільного віку.

2. Необхідно здійснити попередню діагностику для визначення вихідного рівня розвитку математичних уявлень у дітей чотирьох років, виявлення можливості формування у цих дітей алгоритмічних умінь на математичному матеріалі.

3. Слід проводити поточну оцінку рівня сформованості алгоритмічних умінь у дошкільнят на кожному етапі реалізації розробленої методики.

Практичні результати

Завдяки проведеній роботі діти оволоділи початковими знаннями та елементарними уявленнями про алгоритміці, що включає в себе графічну мову програмування, створення діючих моделей роботів-виконавців за допомогою предметів; демонстрація технічних можливостей роботів виконавців за допомогою створення алгоритму їх дій. а також діти планують свою детальність і свій результат. Діти активно взаємодіють один з одним, дорослими, беруть участь у спільній ігровій і модельній діяльності, технічній творчості, мають навички роботи з різними джерелами інформації. Так само діти досить добре володіють усним мовленням, здатні пояснити технічне рішення, використовують мову для вираження своїх думок.

Алгоритміка - це відмінний спосіб підготувати дитину до школи.

Шляхи подальшого вдосконалення та розвитку досвіду

Систематизована, цілеспрямована, активна методична робота буде і надалі спрямована на оптимізацію освітнього процесу з метою підвищення творчого потенціалу колективу та якості освіти дошкільників для застосування STREAM-технологій з використанням конструкторів, елементів алгоритмізації, програмування та кодування, які при організації освітнього процесу забезпечать можливість залучати дітей до технічної творчості, що буде сприяти формуванню задатків інженерно-технічного мислення, а також

дасть можливість виявляти дітям ініціативу і самостійність, здатність до цілепокладання і пізнавальним процесам розвитку уваги, пам'яті, мислення, уяви, комунікативних навичок, вміння спілкуватися з однолітками, покращенню словникового запасу, формування зв'язного мовлення.

Це об'єднує в собі елементи гри і експериментування, також дошкільнята пізнають основи сучасної робототехніки, що сприятиме розвитку технічної творчості і формування науково-технічної орієнтації у майбутніх школярів сучасного простору НУШ.

Література :

1.Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція), затверджена 12.01.2021 року наказом МОН України №33 /науковий керівник доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України Піроженко Т.О., авторська група Байер О.М., Безсонова О.К., Брежнєва О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л.П., Косенчук О.Г., Корнєєва О.Л., Лисенко Г.М., Левінець Н.В., Машовець М.А., Мордоус І.О., Нерянова С.І., Піроженко Т.О., Половіна О.А., Рейпольська О.Д., Шевчук А.С.

2.Дорошенко Т.М., Мацько В.В. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень:навч.посіб./упоряд.:Т.М.Дорошенко, В.В.Мацько – Кременчук : ПП «Бітарт», 2019. – 96с.

3.Крутій К. STREAM-освіта дошкільнят: виховуємо культуру інженерного мислення / К. Крутій, Т. Грицишина. // Дошкільнє виховання. – 2016. – №1. – С. 3–7.

4.Логіка, математика, конструювання та образотворче мистецтво /Ред.-уклад. О.Г.Жукова. – Х.: Вид-во «Ранок», 2009. – 144с. – (Дошкільнє виховання)

Недодатко Н.Г.

доцент кафедри дошкільної освіти

Коцман М.,

студентка гр. ДВП(Х)- 18

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФАСИЛІТАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасний світ, у якому ми живемо, не прогнозований, невизначений, складний і неоднозначний. У такому світі педагогам складно

супроводжувати нове покоління на шляху здобування освіти та становлення особистості. Студенти інформаційного покоління і цифрової обізнаності не хочуть пасивно сприймати лекцію чи текстову інформацію, а потребують будувати власний процес навчання, отримувати навички, які потрібні в житті, інтерактивності багатозадачності, до яких вони звикли в повсякденному цифровому спілкуванні.

Трансформація суспільства та нові орієнтири в освіті стимулюють розвиток нових напрямів освітнього процесу та змісту підготовки майбутнього вихователя. Потребують переоцінки методологічні, теоретичні й методичні підходи до підготовки фахівців дошкільної освіти.

Огляд наукових джерел з досліджуваної теми свідчить про перенесення акценту з викладання не як трансляції інформації, а як фасилітації (активізації, забезпечення й підтримки) процесів осмисленого й усвідомленого навчання, яке реалізується в площині розвивальної взаємодії викладача і студента. Серед інших, науковці вирізняють погляд В Ключко, який визначає три позиції в розумінні ролі і функції дорослого (викладача) в якості організатора зв'язку з студентом (учнем).

Першою є недоліки класичної педагогіки, де викладач виконує роль транслятора, «передавача» знань, яку студент (учень) має її пасивно засвоювати.

Друга позиція поширилася під впливом гуманістичної психології (К. Роджерс, А. Маслоу та ін.) у вигляді особистісно-орієнтованого навчання, педагогіки партнерства та сприяла зміні професійно-педагогічного мислення.

Третя - позиція розвивальної освіти: призначення педагога – включення культури в контекст життєвих смислів студента (учня), в той час, як традиційна освіта перетворює смисли студента (учня) до значень культури[1].

Фокусуючись на фасилітативному підході в освіті, науковці використовують поняття педагогічна фасилітація. Розглядаючи феномен педагогічної фасилітації, дослідники наголошують, що в її основі є

багатофункціональна взаємодія, де викладач займає позицію помічника в навчанні, виступаючи організатором навчання студентів, підтримує та супроводжує процес здобуття студентами нового суб'єктивного досвіду. Це сучасна передова технологія, яка відповідає актуальним запитам педагогічної практики щодо підвищення рівня майбутніх вихователів.

Основними характеристиками педагогічної фасилітації у закладі вищої освіти є:

- спрямування взаємодії викладача та студента на розв'язання навчальних творчих завдань на основі співпраці та взаєморозуміння;
- урахування права кожного учасника на власну позицію та прийняття думок відмінних від своєї;
  - розуміння кожної людини як індивідуальної неповторної особистості;
  - здатність фасилітатора до самовираження й саморозкриття через прояв власних емоцій і переживань;
  - прийняття правил, рішень про способи взаємодії всією групою, одночасно індивідуальна та групова відповідальність за ухвалені рішення;
  - співучасть студентів у організації діяльності з педагогом [1].

Науковці, що досліджують позиції феномену *фасилітації*, визначають її як процес взаємодії, спілкування між суб'єктами освітнього процесу на засадах людиноцентризму, міжсуб'єктності, толерантності й емпатії, що сприяє особистісному саморозвитку та їх конструктивній взаємодії [3].

Дослідження феномену фасилітації в межах компетентнісного підходу дало можливість науковцям визначити *фасилітаційну компетентність*. Це інтегрована характеристика майбутнього педагога, яка синтезує його провідні професійно-особистісні якості, що забезпечують готовність до фасилітації об'єктів освітнього процесу [3].

Структуру фасилітаційної компетентності визначають по-різному. О.Фокша виділяє такі її структурні компоненти: гносеологічний,

праксеологічний, аксіологічний. Але нам більше імпонує структура фасилітаційної компетентності майбутнього педагога, яка представлена мотиваційно-аксіологічним (спонукальним), когнітивним та праксіологічним (виконавчими) компонентами, що мають аспект перцепції, інтеракції й комунікації.

Мотиваційно-аксіологічний компонент пов'язаний із фасилітаційною позицією, яка передбачає людиноцентровану установку, ставлення до здобувачів освіти як до найвищої цінності, відкритість, доброзичливість, толерантність, тактовність, емпатійність.

Когнітивний компонент містить знання про сутність фасилітаційної взаємодії та спілкування, вікові й індивідуальні особливості суб'єктів освіти;

Праксіологічний компонент представлений перцептивними, проектувально-конструктивними, комунікативними, рефлексивно-аналітичними вміннями[3].

Аналіз психолого-педагогічної літератури науковцями засвідчив, що для успішної фасилітації необхідно оволодіти методами управління груповими процесами; методами роботи з груповою динамікою; сформуванню розуміння специфіки роботи з різними групами (за гендером, віком, професією, соціальним статусом тощо); набути навичок урахування особливостей роботи з «важкими» учасниками групи, навичок медіації структурування, візуалізації тощо.

Серед умінь фасилітатора, які важливо розвивати, дослідники визначають такі: емпатійне слухання, уважне спостереження за поведінкою учасників; встановлення ефективної комунікації в групі, корекція дій учасників і дотримання правил взаємодії, заохочення активної позитивно спрямованої поведінки, організація безпечного зворотного зв'язку між учасниками освітнього процесу, демонстрація стриманості й терпіння, відстоювання нейтральної позиції під час оцінювання навчальних продуктів.

Саме завдяки таким вмінням і особистісному зростанню фасилітатор

реалізує новий стиль викладання. Науковці наголошують, що установлюючи педагогічний контакт зі студентами на основі вищезазначених характеристик, викладач-фасилітатор створює для студентів сприятливі умови для пізнання та прийняття себе, розвитку пізнавальних і творчих здібностей, ініціативи й підприємливості, стимулює самостійність, свідомість і групову згуртованість. Способи взаємодії викладачів-фасилітаторів зі студентами припускають: індивідуальний і диференційований підхід, звернення уваги викладача на почуття й переживання студентів, обговорення актуальних питань, співпраця зі студентами під час планування навчально-виховної роботи, почуття гумору, отримання зворотного зв'язку від студентів, надання студентам права вибору форми навчання, спільне зі студентами оцінювання їх знань. При цьому відповідальність за результати навчання лежить на студентові, викладач несе відповідальність за власний професіоналізм[1].

Таким чином, дослідники роблять висновок про те, що на сучасному етапі розвитку вищої педагогічної освіти потребують переоцінки методологічні, теоретичні й методичні підходи до підготовки сучасного вихователя. В цьому аспекті мають бути суттєво змінені зміст, моделі й технології освітньої діяльності педагога. Одним з ефективних підходів до розв'язання даної проблеми полягає у становленні й розвитку фасилітативної педагогіки, виникнення якої пов'язують з розвитком реверсивного навчання як однієї з моделей змішаного навчання.

Основне призначення фасилітативної педагогіки це – пошук шляхів реалізації позицій педагога, комплементарних позиціям студентів.

Фасилітативний підхід у процесі підготовки майбутніх вихователів обумовлюється створенням активного навчального середовища, організацією спільного співробітництва студентів між собою та з викладачем, розвитком ініціативи, творчих здібностей студентів, підвищення мотивації до навчальної та професійної діяльності,

цілеспрямованою перебудовою установок викладача, що реалізуються в процесі його міжособистісної взаємодії зі студентами.

У процесі реалізації фасилітативного підходу важливе розуміння таких понять як фасилітативна спрямованість і фасилітаційна компетентність викладача, які є підґрунтям готовності до фасилітативної діяльності.

Література

1. Волошко Г. Фасилітативний підхід як умова організації реверсивного навчання майбутніх педагогів. Теорія і технології інноваційного розвитку професійної підготовки майбутнього вчителя в контексті концепції «Нова українська школа». С.61-82.

2. Гаврилюк С. Актуалізація професійного потенціалу майбутніх вихователів. Зб. наук. праць Проблеми підготовки сучасного вчителя. Вип.2(24), 2021. С.6-13.

3. Желанова В.В. Фасилітаційна компетентність майбутнього педагога: сутність і структура. Теорія і методика професійної освіти. Вип.31. Т.1.2021. С. 87-90.

4. Колосова Н.М. Структурно-функціональна модель підготовки майбутніх вихователів до педагогічної підтримки дітей дошкільного віку. Педагогічний дискурс, випуск 10, 2021. С.245-250.

Нелюба Світлана Іванівна
учитель-логопед вищої категорії КЗДО КТ № 111 КМР

**ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ ГОТОВНОСТІ
ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ**

В статті автор розкриває критерії мовленнєвої готовності, види мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку. До кожного виду компетентності надає дібрані відповідні показники. Пропонує розроблений зміст діагностичних завдань з розвитку мовлення дітей у межах мовленнєвої компетентності.

Ключові слова: компетентність, компетенція, мовна компетенція, мовленнєва компетенція, критерії: фонетична компетенція, лексична

компетенція, граматична компетенція, діалогова компетенція, комунікативна компетенція.

У новій редакції Базового компонента вперше виділено окремий освітній напрямок «Мовлення дитини». У межах цього напрямку розглядаються ті обов'язкові результати та компетентності, які повинні бути сформовані у випускника дошкільного закладу.

Базовий компонент вимагає від дитини певного рівня мовленнєвої освіченості, тобто компетентності, передбачає навчання дітей різних видів мовленнєвої компетенції вже з раннього віку з тим, щоб до кінця дошкільного віку дитина засвоїла відповідні знання, вміння і навички, необхідні їй для спілкування .

Проблема готовності дитини дошкільного віку до школи не є новою. Підготовка дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі в педагогічному аспекті на сучасному етапі досліджувалась низкою вчених (Артемова Л.В., Вільчковський Е.С., Давидчук А.Н., Дьоміна І.С., Лаврентьева Г.П., Нечаева В.Г., Усова О.П., Яришева Н.Ф. та ін.).

Вчені виокремлюють поняття: мовленнєва підготовка і мовленнєва готовність дітей до навчання у школі.

Як зазначає А.М. Богуш, мовленнєва підготовка дітей до школи включає «оволодіння практичними мовленнєвими навичками, вдосконалення комунікативних форм і функцій мовленнєвої дійсності, формування її усвідомлення».

Мова і мовлення обслуговують і поєднують всі інші види діяльності дитини і така взаємодія різних видів діяльності передбачає наявність певних знань, умінь і навичок, що є однією з базисних характеристик особистості, її компетентності.

Отже, компетентність дитини дошкільного віку – це сформованість інтелектуальних операцій, довільна спрямованість діяльності, усвідомленість і значна мотиваційна насиченість. На кожному віковому етапі компетентність має орієнтовні показники розвитку особистості. У мовленнєвій діяльності

розрізняють мовну компетенцію і мовленнєву, яка включає в себе лексичну, фонетичну, граматичну, діалогологічну та комунікативну.

Термін «мовна компетенція» було введено Н. Хомським близько середини ХХ століття. Зміст цього поняття запропонував Д. Слобін, який, досліджуючи психолінгвістичну проблему «мовних здібностей, знання про мову і мовної активності», довів, що існує різниця «між тим, що людина теоретично здатна говорити і розуміти, і тим, що вона насправді говорить і розуміє в конкретних ситуаціях»

Фахівці (зокрема Н. В. Гавриш) тлумачать мовну компетенцію, як засвоєння і усвідомлення мовних норм, що склались історично у фонетиці, лексиці, граматиці, орфоєпії, семантиці, стилістиці та адекватне їх застосування в будь - якій людській діяльності у процесі використання певної мови. Мовна компетенція - це інтегративне явище, що охоплює цілу низку соціальних здібностей, знань, умінь, навичок, стратегій і тактик мовної поведінки, установок задля успішного здійснення діяльності в конкретних умовах спілкування

Під мовленнєвою компетенцією розуміється вміння адекватно й доречно практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо), використовувати для цього як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності мовлення.

Отже, мовна й мовленнєва компетенції нерозривно пов'язані між собою.

Кінцевим результатом сформованості мовної і мовленнєвої компетенції є комунікативна компетенція.

Ми вважаємо, що на етапі дошкільного дитинства мова повинна йти про мовленнєву компетенцію. У мовленнєвій компетенції виокремлюються лексична, фонетична, граматична, діалогологічна та комунікативна компетенції .

Започатковуючи констатуючий експеримент, ми визначили критерії і показники мовленнєвої готовності дошкільників до навчання у школі.

Структура мовленнєвої готовності дітей до школи

№ з/п	Критерії	Показники
1.	Фонетична компетенція	<ul style="list-style-type: none"> • правильна вимова звуків • розвиток фонематичного слуху • виразність мовлення
2.	Лексична компетенція	<ul style="list-style-type: none"> • словникове багатство • розуміння семантики слів
3.	Граматична компетенція	<ul style="list-style-type: none"> • морфологічна правильність мовлення • синтаксична будова мовлення • наявність оцінно-контрольних дій
4.	Діамонологічна компетенція	<ul style="list-style-type: none"> • вміння будувати діалог з партнером • зв'язні висловлювання репродуктивного характеру • зв'язні висловлювання творчого характеру
5.	Комунікативна компетенція	<ul style="list-style-type: none"> • наявність формул мовленнєвого етикету • ініціативність спілкування

Зміст діагностичних завдань з розвитку мовлення дітей

У межах фонетичної компетенції добирались завдання, спрямовані на з'ясування вимови приголосних звуків, правильною вимовою яких за орієнтовними показниками (базисними характеристиками) дитина повинна оволодіти до 5 років, а також завдання на розвиток фонематичного (мовленнєвого) слуху. Опишемо їх.

Показник: правильна вимова звуків.

Завдання 1. «Пригоди Смішариків». Мал.. 1

Мета: з'ясувати вимову дітьми свистячих [с], [з], [ц], шиплячих звуків [ш], [ж], [ч] та звука [р].

Матеріал: дидактичні картинки із зображенням різних предметів,

Процедура виконання: Картинки добираються таким чином, щоб потрібний звук стояв у різних позиціях: на початку, в середині і в кінці слова

1. Педагог показує дитині по черзі

картинки з різними малюнками і пропонує

назвати зображений предмет і чітко вимовити кожний звук.

2. Педагог тихо називає слова на відповідні звуки і пропонує їх повторити.

3. Потрібно скласти речення, в якому були б слова зі звуком [р]. Дитина складає речення зі словами, експериментатор фіксує правильність вимови звуків. ■

Показник: розвиток фонематичного слуху

Завдання 1. «Що сказав зайчик?» Мал.. 2

Мета: виявити вміння дітьми розрізняти на слух свистячі [с], [з], [ц], шиплячі [ш], [ж], [ч] та сонорні звуки [р], [л].

Матеріал: «Іграшковий зайчик».

Процедура виконання: Педагог знайомить дітей із зайчиком Куцохвостиком, відходить від дитини на відстань 5-6 метрів і пошепки промовляє по черзі слова із схожими звуками від імені героя. Дитина повторює слова на відповідні звуки, що стоять у різних позиціях. |

Показник: виразність мовлення.

Завдання 1. «Зміни наголос».

Мал..3

Мета: з'ясувати вміння дітей вживати логічні наголоси в реченнях. ■

Процедура виконання: Дитині пропонується різні речення, які вона повинна промовити з різною інтонацією. Наприклад, педагог називає речення: «Лисичка любить їсти м'ясо.» і пропонує дитині сказати речення

таким чином, щоб відповісти на запитання: «Хто любить їсти м'ясо?», «Що робить лисичка?», «Що любить їсти лисичка?» тощо. Дитина повинна кожного разу змінювати логічний наголос у реченні.

Лексична компетенція.

У межах лексичної компетенції дітям пропонувались завдання на вживання ними слів - різних частин мови (іменники, прикметники, дієслова, числівники і т. ін.), антонімів, синонімів, розуміння семантики і переносного значення слів. Опишемо їх.

Показник: словникове багатство.

Завдання 1. Лексична вправа «Добери слова». Мал. 4

Мета: виявити вживання дітьми іменників, прикметників, дієслів, прислівників.

Варіант а) вправа «Що буває...?»|

Процедура виконання: Дитині пропонуються запитання: «Що буває глибоким? Мілким? Високим? Низьким? тощо» Дитина добирає іменники.

Варіант б) вправа «Скажи який? яка? яке?»

Дитині пропонується ігрова вправа: «Скажи який? Яка? Яке?»|

Діти добирають прикметники.|

Варіант в) лексична вправа «Закінчи речення».

Педагог починає речення і пропонує дитині завершити його:

«Ручка потрібна, щоб... », «М'ячем можна... »т. ін.. Діти добирають дієслова.|

Граматична компетенція.

У межах граматичної компетенції з'ясувалась граматична й синтаксична правильність мовлення дітей. Задля цього пропонувались завдання на виявлення найбільш уживаних типових помилок у мовленні

дошкільників. Крім того, з'ясовувалось уміння дітей контролювати й коригувати правильність мовлення як своїх однолітків, так і свого власного. Опишемо їх.

Показник: морфологічна правильність мовлення.

а) Гра «Чого не стало?»

Мета: з'ясувати вживання дітьми іменників у родовому відмінку множини й однини.

Матеріал: різні предмети одягу, посуду, овочі, фрукти, іграшки та ін.; предметні картинки.

Процедура виконання: На столі розкладені різні предмети, наприклад одяг - дві шапки, панчохи, черевики. Дитина розглядає предмети, запам'ятовує їх, відвертається, педагог ховає один з видів речей. Прогнозована відповідь: «Серед одягу не стало черевиків».

б) Вправа «Закінчи речення».

Дитині показують картинку і пропонують закінчити речення. Наприклад: «У шафі багато (футболок)» Мал.. 6

в) Гра «Скажи, що ти робиш?»

Мета: з'ясувати вміння дітей чергувати приголосні у закінченнях дієслів I особи однини теперішнього часу (сидіти – сиджу)

Процедура виконання: Педагог називає дієслово (наприклад, малювати), дитина повинна назвати дію в I особі однини (Я малюю).

Показник: наявність оцінно-контрольних дій.

Завдання 1. Оціни себе сам.

Мета: з'ясувати вміння дітей оцінювати і контролювати мовлення.

Матеріал: магнітофон, набір картинок.

Процедура виконання: Дитині пропонують скласти оповідання, використовуючи 5 запропонованих слів (наприклад: осінь, листя, ліс, білочка, діти). Після розповіді дитині пропонують оцінити власну розповідь, сказати, чи всі слова вона використала, чи не припустилася помилок. Після чого дитині пропонується прослухати запис свого оповідання і виправити

помилки. Мал.. 7

Діамонологічна компетенція.

У межах означеної компетенції з'ясовувались уміння дітей будувати діалог, переказувати художні тексти, складати творчі розповіді у спеціально розроблених завданнях. Опишемо їх.

Показник: вміння будувати діалог з партнером.

Мал..8

Завдання 1. Мати і донька Оленка.

Мета: з'ясувати вміння вести розмову (діалог) невимушено на запропоновану тему.

Процедура виконання: Створюється ігрова ситуація «Мати і донька Оленка». Діти виконують ролі матері і доньки Оленки.

Комунікативна компетенція.

У межах означеної компетенції з'ясовувались уміння дітей вживати формули мовленнєвого етикету, ініціативність спілкування. Опишемо зміст завдань за кожним із цих показників.

Показник: наявність формул мовленнєвого етикету.

Завдання 1. Що ти будеш робити?

Мета: з'ясувати наявність формул мовленнєвого етикету в різних ситуаціях спілкування. Процедура виконання: Дитині описують відповідну мовленнєву ситуацію і пропонують уявити, що це сталося з нею. Для експерименту було відібрано традиційні і доступні дітям теми для добору мовленнєвих ситуацій спілкування: 1) привітання; 2) знайомство тощо.

Отже, ми дослідили проблему мовленнєвої підготовки дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі. Було визначено педагогічні умови ефективності формування мовленнєвої готовності старших дошкільників до шкільного навчання.

Підсумовуючи, слід зазначити, що мовленнєва підготовка дітей до школи стимулює інтелектуальну, емоційно-вольову, мотиваційну готовність дошкільнят та їх готовність у сфері спілкування. Вона передбачає достатню адаптацію дітей до умов шкільного навчання, нових програмних вимог щодо засвоєння норм і правил мови, мовленнєвих дій, потрібних для опанування мовленнєвими уміннями. Мовленнєва підготовка дошкільників є підґрунтям для отримання в майбутньому освіти, для професійної підготовки.

Література:

Нова редакція Базового компоненту дошкільної освіти / Байєр О.М., Гавриш Н.В., Загородній Л.П. та ін. – К. : Видавництво, 2021. – 26 с.

Гавриш Н. Мовлення дитини. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) // dv.in.ua 2021-2/03

Діагностика готовності дітей до школи // <http://bezlyudivka-lyceum.edu.kh.ua> 195ст.

Драч Л. Готовність до шкільного навчання // Психолог дошкільця.-2017-№3, с. 10-13

Оновлений Базовий компонент дошкільної освіти: що взяти до уваги // Вихователь-методист дошкільного закладу.-2021-№2, с.5-7

Мазна К. Підготовка дітей із загальним недорозвиненням мовлення до навчання у школі // <https://vseosvita.ua>

Пархоменко Регіна В'ячеславівна
Вихователь КЗ «ДНЗ (ясла – садок)
№121КТ»КМР

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ДНЗ

У даній роботі розкриваються методичні та практичні аспекти теми.

Автором опрацьовано літературні джерела за темою: «Інтегрований підхід до організації та проведення навчального процесу в ДНЗ»; результати аналізу і систематизації джерел представлено в даній роботі. У практичній частині роботи надано методичну розробку тренінгу – семінару з ігровою технологією навчання для батьків. Робота може бути цікавою для педагогічних працівників закладів дошкільної освіти в контексті вдосконалення їх професійної компетентності.

Ключові слова: методи, засоби, емоційна напруженість, психологічний стан здоров'я, умови реалізації як... «**Вчимося жити разом**».

Тренінг – семінар

«Вчимося жити разом»

Мета :

- ознайомити батьків з особливостями впливу стилю спілкування сім'ї на емоційний та психологічний стан дитини;
- формувати вміння аналізувати свої виховні впливи на дитину та їх наслідки, сприяти конструктивному спілкуванню дорослого з дитиною;
- дати учасникам можливість проявити індивідуальність та створити теплий психологічний мікроклімат, що сприяє вільному, ефективному спілкуванню;
- розвивати творчість , креативність у батьків;
- зняти емоційну напруженість; використовувати гру у родинному вихованні для стабілізації батьківсько – дитячих відносин;
- виховувати вміння слухати один одного, не критикувати , бути позитивними.

Обладнання:

- аркуші паперу та ручки;
- склянка з водою, сіль , перець, грудка землі;
- картинки з казками;
- картинки з емоціями;
- вазон із ґрунтом, зерном;
- лійка з водою.

Здоровствуйте, шановні, батьки!

Наші діти, це наше майбутнє, тому дуже важливо, які знання яку інформацію. вони отримують. А найголовніше, якими засобами і методами ці знання доводять до дітей.

Всі вони потребують певної психологічної підтримки, адже вони дуже часто знаходяться під впливом несприятливих чинників. А саме - це може бути переїзд з одного міста в інше місто, це може бути перехід з одного садочка в інший садочок, де новий колектив: інші педагоги, інші діти – це все є в тій чи іншій мірі (в залежності від темпераменту дитину) є стресовою ситуацією.

Яка роль дорослих? Роль дорослих – заспокоїти, підтримати , допомогти. І сьогодні ми поговоримо про те, як навчитися жити разом. Тому тема нашої сьогоднішньої зустрічі: ***«Вчимося жити разом!»***.

Для того, щоб наша зустріч пройшла організовано та продуктивно, нам необхідно дотримуватися певних правил спілкування:

- Добровільна участь у виконанні вправ та завдань.
- Говорити лише про себе та свої переживання.
- Не критикувати, бути позитивними.
- Один говорить, усі слухають (не перебивати).
- Обговорювати дію, а не особу.

Шановні, батьки! Напишіть, будь – ласка на аркуші паперу Ваші очікування та сподівання від сьогоднішньої нашої зустрічі. А в кінці нашої розмови озвучте.

Часто свідомо чи не свідомо, будучи в поганому гуморі, дозволяємо собі кривдити один одного (на даний момент ми говоримо про дітей).

Експеримент «Прозора вода» [2.]

Склянка води – це внутрішній стан дитини.

- Сіль – слова, які ображають.
- Перець – постійні нарікання.
- Грудка землі – жорстокі слова.

Усе добре змішуємо, отримуємо стан дитини. Пройде деякий час, доки все осяде та забудеться! А варто збовтати і все знову підніметься та спричинить нові стреси у дитини.

Щоб краще уявити стан дитини в стресовій ситуації, проведемо асоціації.

Асоціація «Назад у дитинство» [4.]

Давайте на хвилинку зануримося у дитинство. Сядьте зручніше, заплющить очі, уявіть себе у тому віці в якому зараз знаходиться Ваша дитина.

Ви йдете по вулиці, поруч з Вами ваша близька людина. Ви тримаєте її за руку. Вам весело, надійно, тепло, Ви у безпеці.

Потім Ви відпускаєте цю руку, біжите весело вперед. Зупиняєтеся і чекаєте свою близьку людину і знову берете її за руку. Але коли піднімаєте голову вгору, то бачите, що тримаєте за руку чужу людину. Ви повертаєтесь та бачите, що Ваша близька людина стоїть позаду та посміхається вам. Ви біжите до неї, і знову разом йдете далі, сміючись вже з того, що сталося.

А тепер поверніться, будь – ласка, назад в дійсність.

Уявляєте, як страшно і некомфортно дитині у стресовій ситуації. Але поруч є ми дорослі, які маємо допомогти, підтримати та заспокоїти. При цьому ми маємо захищати права наших дітей (перелік прав дітей).

Гра «Назвіть казку та які права порушено» (робота в парах) » [3.]

- Білосніжка – кожна дитина має право на життя.
- Дюймовочка – діти мають право на ставлення як до рідних.

- Лисиця і журавель – право на харчування.
- Попелюшка – кожна дитина має право на любов, турботу та сім'ю.
- Три ведмеді – порушення права на відпочинок.
- Гидке каченя – порушено право на ім'я.

Недарма кажуть «Казка вчить, як на світі жити». Але й казки потрібно підбирати правильні. Адже все, що чує і сприймає дитина все викликає емоції. Давайте згадаємо з Вами, які бувають емоції (перегляд та називання емоцій на картках).

Зараз я вам буду зачитувати фрагмент казок, а Ви мені будете називати, яку емоцію. Вона у вас викликає.

- Бігла мишка, хвостиком зачепила, яєчко покотилося й розбилося.
Дід плаче, баба плаче, а курочка кудкудаче (Сум)
- Коли це дід оглядівся – немає рукавички. Він тоді назад шукати її, а собачка попереду бігла – бігла – лежить рукавичка (Подив).
- Я коза – дереза за три копи куплена, півбока луплена, тупу – тупу ногами, заколю тебе рогами, ще й хвостиком замету(Злість).

Гра «Продовж речення» [4.]

Мама дала мені два яблука і я ...

- Дівчинка не могла сама вдягти шубу і я ...
- Маленький хлопчик плакав і я ...
- Бабуся прибирала в хаті і я ...
- У дворі нявчало маленьке кошеня і я ...

Ставимо питання так , як буде зрозуміло дитині. Адже головне очікування, це те, що відповідь дитина.

Саме такими засобами і методами (не нав'язуючи свої думки не примусово) ми плекаємо в дітях любов, повагу один до одного, дружбу, взаємодопомогу.

Робота в групах «Зерно добра»

Уявіть собі, що ґрунт – це дитина, а зерна – це наше виховання. І тільки від нас залежить, що ми засіємо, адже що засіємо, те й пожнемо (батьки

засівають зерна любові, доброти, ніжності, тепла, взаємодопомоги один одному. Та іноді потрібно поливати те, що посіяли (тобто нагадувати дитині).

Тож вчимося самі і навчаємо наших дітей **жити разом** в дружбі, в злагоді, поважати один одного. Народна прикмета говорить : « Хто людям добра бажає, той і собі має».

Шановні, батьки! Ось і завершується наша зустріч. Хотілось би почути Ваші враження .

- Що було для Вас важливим?
- Чому Ви навчились?
- Що Вам сподобалося?
- Чи отримали Ви нові знання? Як ви будете їх використовувати?
- Чи справдилися Ваші очікування, які Ви собі записали на аркуші на початку нашої зустрічі?

(Відповіді батьків).

Я Вам всім дуже вдячна! Сподіваюся, що і надалі ми разом пліч –о – пліч будемо співпрацювати, виконуючи тривалу і нелегку справу назва якої **Вчимося жити разом.**

Література:

1. Піроженко Т.О., Хартман О.Ю. Парціальна програма з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей від 4 до 6-7 років. Київ:2016
2. Піроженко Т.О., Хартман О.Ю., Палієнко К.В., Павленко М. В. Методичний посібник до парціальної програми з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей від 4 до 6-7 років. . Київ:2016
- 3.Волкова Ю.С.,Скоромна В.М.,Федієнко В.А.Програма виховання та навчання дошкільників. Дитина і довкілля (ознайомлення з навколишнім світом).Харків:2002
- 4.Поніманська Т.І. Система інтегрованих занять «Відкриваємо світ».Тернопіль:2015

ЛОГІЧНІ БЛОКИ ДЬЄНЕСА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті автор проаналізувала впровадження інноваційної технології – Блоки Дьєнєша для розвитку інтелекту дітей дошкільного віку.

Ключові слова: *блоки, логіка, інтелект, розвиток, технології.*

Актуальність. Сенсорне виховання на сьогодні є пріоритетним напрямом в закладах дошкільної освіти. Сенсорне виховання – цілеспрямований розвиток відчуттів і сприйняття. Чим багатіше відчуття і сприйняття, тим ширше і багатогранніші будуть отримані дитиною відомості про навколишній світ. В процесі усього життя у дітей відбувається накопичення сенсорного досвіду, збагачення світовідчуття, підвищення емоційного тону, активізація позитивних емоцій, пов'язаних з сприйняттям явищ того, що оточує. Ніщо так не формує емоції дітей і не запам'ятовується дітьми надовго, як гра. Через ігрову діяльність дитина вчиться сприймати світ у фарбах, звуках, запахах, тобто відбувається розвиток сенсорної культури. На сьогодні є безліч методичних матеріалів: методик, технологій, які забезпечують сенсорний розвиток дітей. Найбільш ефективним дидактичним матеріалом для розвитку сенсорної культури є блоки З. Дьєнєша.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження сучасних психологів і педагогів показали, що математичне мислення в своїй елементарній формі починає розвиватися у дітей вже в дошкільному віці в процесі формування у них початкових математичних уявлень і понять. Оскільки дошкільна освіта – перша ланка у неперервній системі освіти, від того, який «старт» буде дано малюкові, значною мірою залежатимуть якість та динаміка особистісного розвитку, життєві установки та світорозуміння дорослої людини.

При цьому особлива увага звертається на з'ясування психологічних закономірностей інтелектуального розвитку особистості та способів його стимулювання з урахуванням вікових особливостей дітей і можливостей змісту навчального матеріалу. Психолого-педагогічні дослідження (І. Будницька, О. Венгер, Н. Виноградова, В. Давидович, В. Мухіна, Б. Нікітін, та ін.) розкривають шляхи інтенсифікації розвитку інтелекту дітей у процесі підготовки їх до подальшого навчання, праці, життя в соціумі. Особливості використання логічних блоків Дьенеша в освітньому процесі закладів дошкільної освіти окреслювали у своїх наукових розвідках О. Гнізділова, М. Кушнірук, О. Ліннік, В. Мамон, З. Михайлова, С. Нікітченко, Т. Самчук, І. Яблонська та інші. Дослідники зауважують, що використання логічних блоків Дьенеша в системі освітнього напрямку «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», дозволяє не лише закріпити отримані знання, але і активізувати розумовий розвиток, формувати такі операції мислення: порівняння, аналіз, класифікація, узагальнення, кодування та декодування.

Метою статті є розкриття значення логічних блоків Дьенеша для розвитку пізнавальних, розумових і творчих здібностей дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Логічні блоки розробив З. Дьенеш – відомий угорський педагог і математик, психолог, який дотримувався думки, що кращий спосіб вчитися не сидячи за партою, а вільно розвиваючись у грі. При цьому Дьенеш підкреслював, що «змістом гри може стати цілком серйозна і складна наукова тема». Саме у грі діти можуть освоїти складні логічні і математичні концепції і систем.

До складу ігрового набору входить 48 елементів різних кольорів (сині, жовті, червоні), форм (прямокутні, круглі, квадратні і трикутні), розмірів (великі і маленькі) і товщини (тонкі і товсті).

Кожна фігура при усій загальній схожості абсолютно унікальна, завдяки особливому співвідношенню цих чотирьох ознак. При грі з логічними блоками часто використовують картки з символічним зображенням – 11 карток, що підтверджують наявність у предмета тієї або

іншої властивості (наприклад, червоний), і ще 11 карток тих, що вказують на заперечення тієї або іншої властивості (наприклад, не квадратний).

Головне завдання і мета логічних блоків – сформувати у дитини вміння використовувати прості логічні операції. Адже саме це вміння і є базовим для подальшого вивчення математичних дисциплін. Гра сприяє розвитку просторової уяви і логічного мислення, мови, дає навички моделювання і конструювання, формує у дитини самостійність і здатність діяти довільно.

Використання комплексу ігор-вправ нагадують довгі інтелектуальні «сходишки». Кожну з яких дитина обов'язково має «пройти». Якщо пропустити одну із них то наступна сходинка їй буде важчою для засвоєння. З огляду на це перші завдання і вправи повинні бути простими, спрямованими на засвоєння первинних уявлень про властивості фігур: такий самий, інший (за формою і кольором) [6, с.55].

Ігри з блоками можна розділити на три рівні складності. В першу чергу діти вчаться оперувати однією властивістю (наприклад, серед усіх фігур треба знайти тільки сині), потім дитина опановує дві властивості (наприклад, скласти ланцюжок з фігур, щоб кожна наступна фігура була такою ж за формою, але іншою за кольором), а в третьому варіанті дитина вже оперує трьома властивостями.

Наведемо приклади вживання логічних блоків Дьенеша в дидактичних іграх з дітьми дошкільного віку:

1. Знайди усі блоки (фігури), «як ця» за формою (за кольором, розміром). «Знайди не таку фігуру, як ця» за формою (за кольором, розміром).
2. «Другий ряд». Необхідно викласти в ряд 5-6 будь-яких фігур. Потім побудувати під цим рядом другий ряд, але так, щоб під кожною фігурою першого ряду виявилася фігура будь-якого іншого кольору (розміру, форми); такого ж кольору, але іншого розміру (форми) [3].

Це тільки частина прикладів ігор з логічними блоками З. Дьенеша. Привести увесь список подібних ігор в контексті однієї статті практично неможливо. У свою чергу, це робить дану тему дуже цікавою для її подальшого вивчення.

Основна мета використання дидактичного матеріалу - навчити дошкільнят **вирішувати логічні** завдання на розбиття за властивостями.

Переваги використання блоків З. Дьенеша для інтелектуального розвитку дошкільників:

- система виключає традиційний навчальний підхід до вивчення математики з вивчення правил з підручників і записами в зошитах;
- заняття проходять в цікавій ігровій формі в невимушеній творчій атмосфері;
- дитина набуває розуміння найскладніших математичних навичок аналізу, синтезу, кодування, алгоритмізації не усвідомлюючи складність цих розумових операцій [5, с.18].

Блоки Дьенеша можна використовувати при проведенні рухливих, сюжетно-рольових та дидактичних ігор.

У рухливих іграх це можуть бути предметні орієнтири, на позначення будиночків, доріжок, лабіринтів; в настільно-друкованих, карти до ігор «Розсели мешканців», «Знайти місце фігури», «Головоломки». У сюжетно-рольових іграх, наприклад, «Магазин», гроші позначаються блоками, ціни на товар – кодовими картками. У грі «Пошта» – адреса на посилці, листівці, листі позначається блоками, адреса на домівці – кодовими картками. У грі «Потяг» – білети, місця [3, с.77].

Висновок. Сенсорний розвиток дитини не зводиться до того, щоб навчити дошкільника вважати, вимірювати і вирішувати арифметичні завдання. Це ще й розвиток здатності бачити, відкривати в навколишньому світі властивості, відносини, залежності, вміння їх «конструювати» предметами, знаками, словами.

Таким чином, ігрові вправи за методикою Дьєнєша сприяють розвитку у дітей розумових операцій: аналіз, синтез, порівняння, класифікація, узагальнення; логічного мислення, творчих здібностей і пізнавальних процесів: сприйняття, пам'ять, увагу і уяву. Ігри з логічними блоками по методиці Дьєнєша вчать малюка не тільки думати, стежити за координацією рухів, а й говорити, сприяють розвитку мовлення. Діти починають використовувати більш складні граматичні структури речень в мові на основі порівняння, заперечення і групування однорідних предметів.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні // Дошк. вих. 2020. №1. 143 с.
2. Інноваційні технології виховання дітей дошкільного віку: навч.-метод. посіб. / За ред. О. С. Чернової. Полтава, 2016. 112 с.
3. Касабуцкий Н. Давайте поиграем вместе / Н. Касабуцкий, А. Столяр, Т. Чеботаревская. М. : Просвещение, 2006. 112 с.
4. Косма Т. В. Мислення учнів старшого дошкільного віку / Т. В. Косма. Київ, 2008. 206 с.
5. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк. Київ, 2009. 307 с.
6. Кудикіна Н. В. Ігрова діяльність дітей: теоретичні основи й методика педагогічного керівництва / Н.В. Кудикіна / Її величність гра. 2019. 320 с.

Переверзєва Тетяна Ярославівна

вихователь санаторної групи

КЗДО КТ №75 КМР

ВИКОРИСТАННЯ КВЕСТ-ТЕХНОЛОГІЇ ТА ОСВІТНЬОГО ГЕОКЕШИНГУ ЯК ЗАСОБУ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

***Анотація.** У статті автор розкриває поняття «квест-технологія», «освітній геокешинг» та особливості застосування технологій у роботі з дітьми дошкільного віку.*

***Ключові слова:** інноваційні технології, квест, геокешинг пошукова діяльність, квест – технологія, квест – геокешинг.*

Аналіз наукових досліджень та спостереження за дітьми показав, що за останні роки все більш популярними стають пригодницькі квести та освітні геокешинги в закладах дошкільної освіти, адже дані технології актуальні в контексті вимог Базового компоненту дошкільної освіти. Це одні із інноваційних технологій, які відповідають інтересам та потребам дошкільного віку, сприяють розвитку активної позиції дитини, сприяють в рішенні ігрових пошукових завдань. Квест – технологія та освітній геокешинг дозволяють об'єднати всіх учасників освітнього процесу для вирішення освітніх завдань в ігровій формі. Вперше термін «квест» в якості освітньої технології був запропонований в 1995 році Берні Доджем професором освітніх технологій Університету Сан-Дієго (США). Пізніше спробував розширити і доповнити визначення Т. Марч, який значно деталізував поняття і представив ряд теоретичних формулювань, які допомагають глибше проникнути в суть технології квест – технології.

Метою статті є обґрунтування використання квест-технології та освітнього геокешингу як засобів активізації навчальної діяльності дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Здавна відомо, що провідною діяльністю дітей дошкільного віку є гра. Діти із великим задоволенням дивляться пригодницькі фільми та слухають казки із незвичайними пригодами головних героїв. Сучасні діти – це художні натури, акселерати з високим рівнем мрійливості, інтелект яких, має здатність сприймати нову інформацію. Головним завданням вихователя є розвиток вміння аналізувати та критично мислити, формувати ключові компетентності, а також підготовка дитини до навчання в НУШ.

Важливо пам'ятати, що під час застосування квест - технології, діти вчаться проходити цілий процес мотивації від уваги до задоволення. [2, с.96]

На сьогоднішній день життя встановлює високі вимоги до дітей – дуже швидко зростає об'єм знань, які діти мають швидко засвоїти. А для того, щоб дитина швидко впоралась із поставленими завданнями, необхідно подбати

про повноцінне та своєчасне формування знань та навичок. Це і є головною метою успішного навчання та виховання. Квест-технологія та геокешинг поєднують в собі елементи тренінгу, мозкового штурму, гри.

Важливо пам'ятати, що *квест* – це тривалий цілеспрямований пошук, який може бути пов'язаний із пригодною грою, а також слугує для позначення одного з різновидів комп'ютерних ігор, що вимагають від гравця виконання завдань. [1,с.46]

Освітній геокешинг — це інтелектуально-динамічна гра, суть якої, полягає у тому, що діти командно мають пройти вказаний маршрут, послідовно виконуючи спеціальні завдання. [4,с.9]

Коли вихователь в своїй роботі організовує квест, то на першому місці має стояти навчальна мета. Доречніше буде приховати мету за ігровий задум. Чим цікавіше педагог продумає ігровий задум, тим цікавіше пройде сам квест.

У сучасній педагогіці найчастіше використовують такі види квестів:

- штурмовий — гравці отримують завдання, підказки до його виконання, але спосіб розв'язання та маршрут обирають самостійно;
- коловий — маршрут має колову структуру. У цьому виді квесту беруть участь, як правило, кілька команд, що стартують із різних позицій і рухаються до фінішу кожна за власним маршрутом;
- лінійний — завдання потрібно розв'язувати одне за одним; гравці рухаються за заздалегідь спланованим маршрутом [4.ст.96-98]

В закладі дошкільної освіти доцільно проводити лінійні види квесту. Вони можуть містити різні види завдань: головоломки, проблемні ситуації, малювання мнемо-схем, складання загадок тощо. А для того, щоб методично правильно провести квест, необхідно дотримуватися принципів безпеки, логічності, оригінальності та цілісності.

Етапи квесту:

- Створення команди.

- Вручення листа, оголошення правил, розповідь історії, постановка ігрової мети.
- Проходження маршруту за підказками, виконання різного роду завдань.
- Нагородження, досягнення мети.

Практика показує, що поштовхом до початку «кладошукання» може служити здивування, цікавість або висунуте кимось прохання. Чим більше дитина задає питань – тим краще. За допомогою такої гри можна досягти освітніх цілей: закріпити знання, відпрацювати вміння, ознайомити з новою інформацією.

Основним плюсом і родзинкою геокешінгу та квест – гри є те, що діти не знають, які перешкоди їм потрібно подолати і яке завдання на них буде чекати.

Висновки: Головним завданням вихователя є розвиток вміння аналізувати та критично мислити, формувати ключові компетентності, а також підготовка дитини до навчання в НУШ. Використання нових інноваційних технологій, у навчальній діяльності, сприяє підвищенню рівня зацікавленості дітей до навчання та робить освітній процес захоплюючим та цікавим.

Література:

- 1.Гриневич М.С. Медіаосвітні квести /М.С.Гриневич // Вища освіта України. Вип. Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. - К.: Гнозис, 2009. - №3. –С. 153-155.
2. Даниленко Л. Менеджмент інновацій в освіті/ Л.Даниленко-К: Шк.світ, 2007- 120с.- (Б-ка «Шк.світу»).- бібліогр.: С.108-119.
3. Полат Е. С Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Е. С. Полат , М. Ю. Бухаркина , М. В. Моисеева , А. Е. Петров. – М.: Академия , 2000. – 254 с.
4. Сокол І. М. Квест як сучасна інноваційна технологія навчання / І. М. Сокол // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. - 2013. - Вип. 7. - С. 168-171.

ШКОЛА КІБЕРБЕЗПЕКИ, АБО ФОТОГРАФІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ОБРАЗУ – Я ДИТИНИ

У статті розкрито одну з головних проблем сьогодення – залежність дітей від смартфонів. Проаналізовано головні небезпеки пов'язані з цим явищем: формування неадекватної самооцінки, девіантна поведінка дітей та підлітків, кібербулінг. Серед інструментів впливу на вразливу дитячу психіку віділено низку фототерапевтичних методик, які стануть в нагоді педагогам-практикам та батькам в профілактиці кібер-залежностей.

Ключові слова: кіберпростір, селфіманія, секстинг, шарентинг, кібербулінг, фототерапія.

Проблема самовизначення стосується багатьох людей ХХІ сторіччя. Фотографування самого себе – найбільш ефективний засіб для формування особистісного неповторного образу-Я. Селфі може бути невинною забавкою, стати інструментом підвищення самооцінки, або ж перерости у психічне захворювання. Схильність до зайвої відкритості в кіберпросторі часто набуває абсолютно химерних форм: одні користувачі популярних фотосервісів фіксують кожен момент свого життя і публікують сотні однотипних фотографій, інші - із захватом стежать за цим. Як наслідок, самооцінка визначається кількістю «лайків», а життя підпорядковується конкурентній боротьбі і спробам бути завжди в тренді.

Американська асоціація психіатрів відносить бажання постійно фотографувати себе до психічних розладів, які спричиняють трагічні випадки. За даними BBC News Україна, в світі у 2014 році від екстремальних селфі померли 15 людей, 29 померли у 2015, а у 2016 - аж 73 людини.

Українські школярі теж наражають себе на небезпеку заради «крутого» селфі. І як свідчить статистика, лише упродовж 2020 року сотні українських дітей скалічилися або загинули у бажанні сфотографуватись у незвичайному ракурсі або ж в результаті кібернасилля, в тому числі із використанням фото.

Швидкий доступ до необмеженого фотоконтенту спровокував виникнення іншого негативного соціального явища – кібербулінгу. За

даними ЮНІСЕФ в Україні, майже 50% підлітків були жертвами насилля в Інтернеті. За даними анонімного опитування кожна третя дитина прогулювала школу через переслідування в мережі, а 75% підлітків підтвердили те, що Instagram, TikTok і Snapchat є основними соціальними платформами для цькування.

Громадськість та органи управління освітою стурбовані поширенням в Україні таких явищ як селфіманія, кібербулінг, шарентінг та секстінг. Тому Міністерство цифрової трансформації у співпраці з ЮНІСЕФ, Координаційним центром з надання правової допомоги та Міністерством юстиції України з метою профілактики негативних кібервпливів випустило чат-бот "Кіберпес" та освітній проєкт «STOP SEXTING». А всеукраїнська компанія DOCUDAYS UA ініціювала проведення DOCU/ ТИЖНЯ проти булінгу [3,с.22].

З цією ж метою і Міністерство освіти і науки України звернулось до батьків і рекомендувало список літератури для навчання дітей безпечному користуванню Інтернетом [3, с.24]. А на початку 2021/2022 н.р. направило в заклади освіти лист №1/9-406 від 10.08.2021 «Щодо окремих питань діяльності закладів дошкільної освіти у 2021/2022 навчальному році», в якому надає рекомендації працівникам освіти щодо організації роботи з антибулінгу, в тому числі в кіберпросторі [2, с.3].

Спираючись на принципи моралі та етикету, вищезгадані явища розглядаються як вкрай негативні форми задоволення, спровоковані низькою культурою поведінки в кіберпросторі.

Селфіманія - патологічне прагнення до фотографування себе, для якого характерне нав'язливе бажання викладати фото в соціальні мережі. Риси істероїдного психотичного розладу виражаються в постійному прагненні до визнання з боку оточуючих і діяльності, що дозволяє перебувати в центрі уваги [3, с.23].

Кібербулінг складається з англійського слова bullying (від bully - забіяка, задирака, грубіян, гвалтівник) і cyber - приставка, яка зв'язана з

комп'ютерними та цифровими технологіями та з всесвітньою глобальною мережею Інтернет безпосередньо. Це схоже на хуліганство і переслідування в мережі з використанням повідомлень, зображень, аудіо та відеофайлів образливого характеру, з метою наклепу, залякування чи погрози. Як і в повсякденному житті, ініціаторами кібербулінгу зазвичай стають невпевнені в собі, закомплексовані люди, які самостверджуються за рахунок уявної переваги над більш слабким суперником [3, с.23].

Секстинг (sexting) – пересилання особистих фотографій та повідомлень інтимного змісту за допомогою сучасних засобів зв'язку. Це явище набуває особливого розповсюдження серед підлітків, які шукають доказів власної сексуальності в соціальних мережах, ризикуючи стати жертвою переслідування в мережі або сексуального насилля в реальному житті [3, с.23].

Шарентинг (sharenting) - це нова тенденція, широко поширена на Заході, але яка має розвиток і в нашій країні та означає тягу батьків до надмірного розміщення в соціальних мережах фотографій своїх дітей. Часто батьки не розмежовують значимі моменти з життя дитини і найнеестетичніші подробиці дитинства, включаючи брудні підгузки, не замислюючись про наслідки такої відкритості [3, с.23].

Інформаційно-комунікативні технології змінили світ та безумовно мають вплив на людську психологію. Але вітчизняні фахівці поки не схильні розглядати перелічені вище явища з точки зору патології та звертають увагу на психотерапевтичні та лікувальні властивості процесу фотографування і розгляду світлин. Тому рекомендують використовувати фототерапію з корекційною метою та як засіб привернення уваги до фотографування як мистецтва створювати образ-Я [5,с.140].

Фототерапію як інструмент психологічного консультування почали використовувати психотерапевти в США та Канаді ще у 1970-х роках. В наш час вона широко застосовується як метод лікування депресій, страхів, виявлення особливостей сімейних стосунків, а також для гармонізації та

розвитку особистості, збагачення життєвого досвіду людини. Прийоми фототерапії рекомендують використовувати в роботі як з дітьми, так і з дорослими учасниками освітнього процесу – педагогами та батьками [5, с.139].

В 2020/2021 навчальному році на базі нашого закладу розгорнувся проєкт «Світ в об'єктиві. Можливості застосування фототехніки в освітньому процесі» і ми відкрили для себе оздоровчий потенціал фотомистецтва. Вправи та ігри зі світлинами, прикрашання ними приміщень, спонтанна зйомка на камеру мобільного телефона чи фотоапарата, створення колажів і виставок – далеко не повний список методик, які ми рекомендуємо в роботі з дітьми вже в дошкільному віці [4,с.12].

Використовуючи *методику «Фоторепортаж»*, дитині пропонують зробити декілька знімків на будь-яку тему: «Мій вихідний», «Моя родина», «Весна» і т. ін. Потім, якщо уважно розглянути фотографії дитини можна побачити світ її очима. На знімках маленький фотограф продемонструє те, що для нього є важливим: рідні люди, улюблена домашня тваринка, кімнатна рослина в горщику, за якою вона доглядає чи ремінець на гвіздку. Психолог пропонує «фоторепортеру» розкласти світлини в хронологічному порядку, за ступенем значущості, або ж за будь-яким іншим принципом. Таку картину можна наклеїти і оздобити рамкою. І ось тоді фоторепортаж перетворюється на фотоколаж.

Методика «Фотоколаж» представляє собою розповідь, відображену світлинами. Колаж може бути використаний як з діагностичною так і психотерапевтичною метою. Коли люди роблять фотоколаж відбувається колосальна внутрішня психологічна робота. В роботу включається права півкуля - це емоції, бажання, фантазії, інтуїція, творчість і народжуються шедеври.

Колажі з дітьми і для дітей можуть бути тематичними, наприклад «День народження весни», сенсорними - дидактична гра «Що в середині»,

проективними - «Моя мрія», а можуть бути частиною пізнавально-мовленнєвого проєкту, наприклад «Ми діти твої, Україно!».

Методика «Memory» представляє собою набір з пар однакових фотокарток, які розкладаються рядами зворотною стороною вгору. Гравці по черзі відкривають по 2 картки. Якщо відкриті однакові картки, то гравець забирає їх собі. В іншому випадку кладе їх на колишнє місце «сорочкою» догори і право ходу передається наступному учаснику. Перемагає гравець, який набрав найбільшу кількість карток. «Memory» підходить для малюків у віці від 2,5-6 років і грати в неї можна як в галасливій дитячій компанії, так і один на один з малюком.

Гра «Сюрприз в пісочниці» може сподобатись і дітям, і педагогам. Дорослий ховає заламіновані зображення в піску - фото людей в різних ситуаціях спілкування та з різними емоціями. Дитина має знайти сюрприз і описати те, що бачить.

Методика «Фотощоденник» стане в нагоді педагогам, втомленим від роботи, побуту, відсутності яскравих вражень, або ж навпаки - від темпу життя. Техніка арт-терапії «Фотощоденник» може бути корисна, якщо ви не задоволені своєю зовнішністю, відчуваєте труднощі при взаємодії з оточуючими, вам важко висловлювати свої почуття. Завдяки «Фотощоденнику» виробляється корисна звичка носити з собою фотоапарат. Адже точно не знаєш, коли і що захочеться сфотографувати. Виникає потреба розібратися в технічних тонкощах і нюансах фотозйомки, а це не абияка навичка, яка стане в нагоді сучасному педагогу. Особливо, якщо результати роботи він має комусь демонструвати. А ще фотографії прекрасно ілюструють зміни, що відбуваються з людиною.

Беззаперечно, сучасна дитина добре знається на гаджетах: дивиться мультфільми на планшеті, грає в комп'ютерні ігри. А коли з'являється телефон починає створювати особисті профілі в соціальних мережах, зависати на YouTube, знімати та поширювати відео у Likee та Tik Tok, опиняючись втягнутою в масовий кіберповедінковий флешмоб. Тому

кіберзалежності, такі як селфіманія, шарентінг, секстінг та прояви насилля в Інтернеті значно «молодшають» і викликають занепокоєння в суспільстві.

Фотографія та образ, відображений на екрані смартфона, – один із основних ресурсів інформаційного світу. Усвідомлюючи це, доросла людина може використати фототехніку як інструмент, що сприяє формуванню образу-Я, розвитку особистості, її креативності, співпереживання та соціального усвідомлення. Але на вразливу дитячу психіку фотоконтент може серйозно вплинути та нашкодити психічному здоров'ю, формуючи негативні звички.

Тому дуже важливо, щоб дорослі використовували інтерес дітей до гаджетів співвідносячи ризики їх використання з користю. З цією метою ми рекомендуємо звернути увагу дитячих психологів, соціальних педагогів, вихователів та батьків на терапевтичний потенціал фотомистецтва і можливості його застосування в освітньому процесі по формуванню Я-образу дитини.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)»: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text>.
2. Лист МОН №1/9-406 від 10.08.2021 «Щодо окремих питань діяльності закладів дошкільної освіти у 2021/2022 навчальному році». <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-okremih-pitan-diyalnosti-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-u-20212022-navchalnomu-roci>.
3. Безпека дітей в інтернеті <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robotata-zahist-prav-ditini/bezpeka-ditej-v-interneti>
4. Скоробагатько М., Кудлатова І. Світ в об'єктиві: прийоми фототерапії в роботі з дітьми // Дошкільне виховання. – 2018. - №5. – С.12-15.
5. Шевченко М. В. Фототерапія як синтез методів психотерапії // Психологія особистості.- 2021.- №25.- С.139-142.

Потіпко Наталя Василівна

**ВЛЮБИТИ ДИТИНУ В ТЕАТРАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ, В УКРАЇНСЬКУ
НАРОДНУ КАЗКУ – РОЗВИНУТИ ЇЇ МОВЛЕННЯ**

Завдання виховання та навчання у дошкільному закладі - виробити у дітей уміння правильно, чітко, просто, зрозуміло висловлювати свої думки. Культура мовлення людини складається з двох взаємопов'язаних сторін: культура мовних особливостей: правильна вимова, багатство словникового запасу, стилістична виразність; культури самого процесу спілкування: змістовність, зрозумілість, доказовість, сила впливу слова. У завдання розвитку мовлення входить формування словника та граматично правильної мови, розвиток зв'язного мовлення, виховання звукової культури мовлення, ознайомлення з художньою літературою. Чудовим засобом досягнення поставленої мети є використання усної народної творчості на заняттях по розвитку зв'язного мовлення, одним із різновидів якої є - казка.

Ключові слова: *культура мовних особливостей: правильна вимова, багатство словникового запасу, стилістична виразність; культури самого процесу спілкування: змістовність, зрозумілість, доказовість, сила впливу слова.*

Протягом століть багато книг з'являлися і зникали: одні - залишалися хоча б строкою в пам'яті людства, інші – назавжди розчинялися в небутті. Але поряд з найвідомішими досягненнями людства дбайливо зберігалися...казки. Як на дорогоцінний стрижень, нанизувалися на них мудрість, і з часом вони ставали не тільки повчанням, але і свого роду заповітом. Чого можна навчитися у народних казок? Усвідомлювати себе в навколишньому світі, цінувати кращі людські якості: доброту, відданість в дружбі і любові, справедливість, уміння долати будь-які життєві негаразди. Чудовий світ казки, він унікальний і неповторний за своїм можливостям. Казки є ефективним засобом розвитку мовлення у дітей дошкільного віку, тому активно використовую їх у своїй роботі. Слід зазначити, що розвиток дітей буде ефективним лише в тому випадку, якщо воно буде являти собою цілеспрямований процес, в ході якого вирішується ряд педагогічних завдань, спрямованих на досягнення кінцевої мети в театралізованій діяльності.

Театралізована діяльність є джерелом розвитку почуттів, глибоких переживань і відкриттів дитини, прилучає його до духовних цінностей. Театралізовані заняття розвивають емоційну сферу дитини, примушують його співчувати персонажам, співпереживати розігруються події. «В процесі цього співпереживання, - як відзначав психолог і педагог, академік Б. М. Теплов, - створюються певні відносини і моральні оцінки, що мають незрівнянно більшу примусову силу, ніж оцінки, просто повідомляються і засвоювані».

Театрально-ігрова діяльність дає можливість розвивати здібності кожної дитини, формувати творчу уяву, комунікативні навички. Вплив театралізованої діяльності на психічний розвиток дитини ґрунтується на засвоєнні досвіду народу. Казки, фольклор мають позитивний емоційний вплив на дітей в дошкільному віці.

У Базовому компоненті дошкільної освіти виокремлено освітній напрям «Мовлення дитини», яка передбачає формування в дітей різних видів мовленнєвої і комунікативної компетенції, які в сукупності спрямовані на формування мовленнєвої особистості дитини. На сьогодні одним із продуктивних напрямів роботи з розвитку мовленнєвої активності дитини визнано використання театралізованих ігор з творчим та інтелектуальним навантаженням. І це не випадково, адже саме театралізована гра є провідним видом мовленнєвої діяльності в дошкільному віці. Оволодіння рідною мовою, розвиток мовлення і спілкування є одним із найважливіших надбань малюка.

Театр – це найкращий засіб спілкування людей, розуміння їх сокровених почуттів. Це диво, здатне розвивати в дитині творчі задатки, стимулювати розвиток психічних процесів, удосконалювати тілесну пластичність, формувати творчу активність, сприяти скороченню духовної прірви між дорослими і дітьми. Все життя дитини насичене грою, кожна дитина хоче зіграти в ньому свою роль. У грі дитина не тільки отримує інформацію про навколишній світ, закони суспільства, красу людських

відносин, але й вчиться жити в цьому світі, будувати взаєминами з оточуючими, а це в свою чергу вимагає творчої активності особистості.

Актуальність даної проблеми полягає в тому, що:

– діти отримують зразки правильного, красивого, емоційно забарвленого зв'язного мовлення, насиченого влучними образними виразами;
– мовлення стає зрозумілішим, виразним, граматично оформленим. У процесі підготовки та показу вистави в дітей розвивається зв'язне мовлення, яке має емоційно забарвлений характер та передбачає широке вживання вербальних та невербальних засобів виразності (адже під час відтворення художньо-мовленнєвих сюжетів діти засвоюють норми мовлення у її найвищому прояві).

Театралізовані ігри позитивно впливають на емоційну сферу дитини, вони акумулюють життєву мудрість, оптимізм, енергію народу. Театр — це високий рівень естетичного виховання, адже він поєднує в собі впливи музики, танцю, пластики, мовлення та образотворчого мистецтва.

У змістовому наповненні освітнього напрямку «Дитина у світі мистецтва» БКДО компонента дошкільної освіти відмічено те, що успішною дитяча театральна діяльність є тоді, коли дитина творчо застосовує художньо-мовленнєвий, музично-пластично-пісенний досвід у театралізованій грі, сценках, самостійно вигаданій казці, творах інших літературних жанрів.

Театралізована діяльність — це одна із провідних напрямів у вихованні всебічно розвиненої особистості та один із ефективних засобів розвитку мовленнєвих і художньо-творчих здібностей дошкільника. Театральне мистецтво таке близьке й зрозуміле дітям — адже в його основі лежить гра, найголовніша річ для малюка.

Як вважають сучасні авторитетні дослідники, мистецтвознавці, педагоги, великі можливості театралізованих ігор такі: беручи участь в театралізованій діяльності, діти не лише ознайомлюються з навколишнім світом, а вміло поставлені педагогом питання спонукають дошкільників

думати, аналізувати, робити висновки та узагальнення, з розумовим розвитком тісно пов'язана досконалість мовлення. Часто-густо у театралізованих іграх дитина перевтілюється в найулюбленіший, і як правило, позитивний образ, надаючи властиві цьому образу риси, театралізована діяльність є джерелом розвитку почуттів, глибоких переживань дитини, залучає їх до духовних цінностей, театралізовані гри розвивають емоційну сферу дитини, змушують її співчувати персонажам, співпереживати подіям, які розігруються у виставі, театралізовані ігри – це важливий засіб розвитку в дітей емпатії, тобто здібності розпізнавати емоційний стан людини за мімікою, жестами, інтонацією; вміння ставити себе на їх місце в різних ситуаціях, знаходити адекватні засоби вираження, театралізована діяльність дає змогу формувати досвід соціальних навичок поведінки завдяки тому, що літературні твори або казки для дітей дошкільного віку мають моральну направленість (дружба, доброта, чесність, сміливість та н.). Саме здібність дитини до ідентифікації з образом, який сподобався, допомагає педагогам через театралізовану діяльність здійснювати позитивний вплив на дітей, театралізована діяльність допомагає дитині розв'язувати проблемні ситуації опосередковано від імені якогось персонажу. Це дає змогу побороти боязкість, невпевненість в собі, в «чистоті» свого мовлення, сором'язливість. Розвитку впевненості в собі та соціальних навичок поведінки сприяє така організація театралізованої діяльності дітей, коли кожна дитина має нагоду проявити себе в будь-якій ролі; сором'язливим, невпевненим у собі дітям допомагає зняти нервові напруження, подолати сумніви щодо себе, повірити у власні сили й можливості; невгамовним та неорганізованим – навчитися витримки, театралізовані ігри мають психологічний вплив на формування психологічного стану дитини.

Театралізована діяльність має важливе значення в розвитку сучасного дошкільника: розвиває пізнавальні інтереси, розширює світогляд, сприяє розвитку естетичного смаку, удосконалює психічні процеси, надає

можливість для самовираження особистості, прищеплює любов до мистецтва, сприяє успішній адаптації в різних умовах життя. Театралізована вистава передбачає поєднання рухів, співу, художнього слова, міміки, пантоміми, при цьому всі вони підлягають головному завданню — створенню художнього образу.

У завдання розвитку мовлення входить формування словарного запасу, граматично правильної мови, розвиток зв'язного мовлення, виховання звукової культури мовлення, ознайомлення з художньою літературою, формування комунікативних якостей. Чудовим засобом досягнення поставленої мети є використання усної народної творчості на заняттях по розвитку мовленнєвого апарату, одним із різновидів яких є - казка.

Література:

1. Про теорії та практиці художньої творчості дітей. Ветлугіна Н.А. Изд. - "Нева". 1991 Ляльковий театр. Вертеп. Мн.: "Молодіжне". 2000 р.
2. Історія розвитку лялькового театру. Вид. - "Нева". 2000 Естетичне виховання молодших школярів. Цветкова І.В. - М.: Педагогічне суспільство України, 2003р.
3. Педагогіка (конспект лекцій) - М.: "Пріор-издат", 2004 р. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / Наук. кер. та заг.ред. О.Л. Кононко. - К.: Світич, 2009, - 430с.
4. Волков Г.Н. Етнопедагогіка. - М: Видавничий центр «Академія», 1999. - 168с.
5. Стельмахович З.П. Наукові засади педагогічного процесу у дошкільних закладах. - К. - 2000. - 250 с.

Пулавська Наталія Борисівна

Вихователь

Комунальний заклад «Дошкільний навчальний заклад (ясла -садок) № 121 комбінованого типу» Криворізької міської ради

**МОЖЛИВОСТІ ТА СТАН РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВОЇ АКТИВНОСТІ
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

У статті автор розглядає позиції науковців на особливості мовленнєвого спілкування дітей дошкільного віку, визначає змістовну сутність поняття «мовленнєва активність», систематизує підходи до її визначення, а також позиції дослідників щодо проявів мовленнєвої активності в дошкільному віці, обґрунтовує критерії, показники та методики оцінки рівня сформованості мовленнєвої активності дітей дошкільного віку, наводить узагальнені результати дослідження мовленнєвої активності дітей дошкільного віку; подальше дослідження зазначеної проблеми буде пов'язуватись із розробкою практичних рекомендацій з покращення мовленнєвої активності дітей дошкільного віку у процесі ігрової діяльності.

Ключові слова: мовлення, активність, розвиток, мовленнєва активність, розвиток мовлення, дошкільний вік, передшкільний вік.

Постановка проблеми. Розвиток зв'язного мовлення дітей дошкільного віку є однією із стрижневих проблем сучасної дошкільної педагогіки. Її актуальність обумовлена пріоритетними напрямками Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Комплексними заходами щодо всебічного розвитку і функціонування української мови», спрямованими на модернізацію дошкільної освіти, оновлення змісту, вдосконалення форм, методів і технології навчання дітей рідної мови, розвитку культури мовлення та мовленнєвого спілкування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток мовлення у дітей дошкільного віку є предметом багатьох наукових досліджень та виступає основою формування здорової та розвиненої особистості. Досить вагомий внесок у цьому напрямі зробили Л. Виготський, С. Рубінштейн, О. Лурія, О. Леонт'єв, А. Маркова, О. Шахнарович та ін.

Проблема розвитку мовлення дітей дошкільного віку завжди привертала увагу вчених і розглядалась класиками педагогічної науки, зокрема Я. Коменським, Й. Песталоцці, К. Ушинським, М. Монтесорі, С. Русовою, Є. Тихесвою, Є. Водовозовою, Н. Крупською, Є. Фльоріною, Ф. Сохіним, а також сучасними педагогами: А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Поніманською, Н. Горбуновою, К. Крутій, Н. Луцан, Т. Котик, О. Трифоновою та ін.

У дослідженнях, присвячених розвитку мовлення дітей дошкільного віку, поняття «мовленнєва активність» також широко використовується (М. Елагіна, В. Ветрова, І. Дайлідена, І. Кононова, Л. Павлова, К. Печора, М. Попова, Г. Розенгард-Пупко та ін.).

Мовленнєва готовність дітей до школи як феномен лінгводидакти досліджувалась А. Іваненко, М. Вашуленко, А. Богуш, Л. Калмикова та ін.

Метою дослідження є вивчення можливостей та стану розвитку мовленнєвої активності дітей передшкільного віку.

Результати дослідження. Мовленнєва діяльність розглядається багатьма дослідниками (Л. Виготський, М. Жинкін, О. Леонтєв, О. Лурія, С. Рубінштейн, І. Синиця, О. Шахнарович) як складова частина загальної діяльності людини, що зберігає загальну структуру останньої й виступає у вигляді цілісного акту діяльності чи у вигляді мовленнєвих дій, що включені у немовленнєву діяльність. Процес породження мовлення розглядається як складна поетапно формована мовленнєва дія, що входить складовою частиною в акт діяльності. Особливого значення при цьому набуває проблема мотиву, оскільки процес створення будь-якого висловлювання проходить наступні етапи: мотивації висловлювання; створення внутрішньої смислової програми, реалізації плану та зовнішнього оформлення висловлювання.

У процесі формування у дитини зародків соціальної активності потрібно в першу чергу звертати увагу на розвиток мовленнєвого спілкування в єдності двох її сторін: мовленнєвої діяльності і мовленнєвої поведінки. На основі цього формується «комунікативна компетенція», яка «охоплює не тільки знання мовної системи й оволодіння мовним матеріалом, а й дотримання соціальних норм мовленнєвого спілкування, правил мовленнєвої поведінки» [3, с. 119-120].

Як показав аналіз наукових доробків, мовленнєва активність розглядається науковцями з різних позицій (рис. 1).

Рис. 1. Підходи до визначення мовленнєвої активності різними науковцями (узагальнено автором на основі [2])

Проявами мовленнєвої активності дослідники вважають наведені на рис. 2.

Рис. 2. Прояви мовленнєвої активності у дітей (узагальнено автором на основі [2])

Погоджуємося із твердженням І. Зотової, що у дітей дошкільного віку досить інтенсивними темпами розвивається спілкування. Воно поступово набуває різних нових форм як у відносинах дітей з дорослими, так і в міжособистісній взаємодії з іншими дітьми [1, с. 68].

Для визначення рівня розвитку мовленнєвої активності в межах даного дослідження з урахуванням наявних на сьогодні наукових доробків нами сформовано наступні критерії визначення рівня розвитку мовленнєвої активності дітей та відповідний ним методичний інструментарій (табл. 1).

Таблиця 1

Критерії оцінки рівня сформованості мовленнєвої активності дітей дошкільного віку

Критерій	Характеристика показників, що підлягають оцінці	Методика дослідження
Інформаційно-комунікативний	Мовленнєва активність, ініціативність, інтенсивність спілкування, ступінь розвитку зв'язного мовлення	Вправа «Розкажи цікаву історію зі свого життя»; бесіда про улюблену іграшку.
Емоційно-комунікативний	Мотивація до спілкування, сприйняття співрозмовника, емоції під час спілкування	Спостереження за комунікаціями дітей в групі між собою та з дорослими (батьки – під час приходу-забирання; вихователі, інший персонал закладу – протягом дня)
Рефлексивно-комунікативний	Оцінка співрозмовника, самооцінка спілкування з партнером,	Бесіда з дітьми «З ким тобі подобається спілкуватися?»

	задоволеність результатом спілкування	
--	--	--

Практичне дослідження ефективності розвитку мовленнєвої активності дітей дошкільного віку було здійснене нами в умовах Комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 121 комбінованого типу Криворізької міської ради.

Узагальнені результати оцінки по всім трьом критеріям наведені у табл. 2.

Таблиця 2

Узагальнені результати діагностики мовленнєвої активності у дітей досліджуваних груп

Рівні	«Світлячок»		«Ромашка»	
	Кількість, осіб	Структура, %	Кількість, осіб	Структура, %
Високий	3	25,0	4	26,7
Достатній	7	58,3	8	53,3
Низький	2	16,7	3	20,0
Разом	12	100	15	100

З наведених даних видно, що у групі «Світлячок» високий рівень мовленнєвої активності мають 3 дітей (25%), достатній – 7 дітей (58,3%) та низький – 2 дитини (16,7%). У групі «Ромашка» результати є схожими за структурою та становлять відповідно 4 дітей з високим рівнем, 8 дітей з середній рівнем та 3 дітей з низьким рівнем (відповідно 26,7, 53,3 та 20% у структурі дітей всієї групи).

З урахуванням наведених результатів можна зробити висновок, що близько чверті досліджуваних дітей мають високий рівень мовленнєвої активності, близько 55% - достатній та до 20% - низький.

При цьому вважаємо, що у межах досліджуваної групи є подальші резерви підвищення рівня мовленнєвої активності.

Висновки. Таким чином, дослідження показало, що вивченню проблематики розвитку мовленнєвої активності у дітей дошкільного віку присвячено досить значну увагу науковців. З цього приводу автором систематизовано підходи до визначення сутності мовленнєвої активності, а також до особливостей її проявів у дітей дошкільного віку. Проведене

експериментальне дослідження у розрізі сформованих критеріїв оцінки (інформаційно-комунікативний, емоційно-комунікативний та рефлексивно-комунікативний) показало, переважання достатнього рівня розвитку більше, ніж у половини досліджуваних дітей.

Перспективою подальших досліджень визначено розробку практичних рекомендацій з підвищення рівня мовленнєвої активності дітей дошкільного віку у процесі ігрової діяльності.

Література:

1. Зотова І. В. Формування мовленнєвого спілкування дошкільників в умовах різновікових груп. *Наука і освіта*. 2013. № 3. С. 67-71.
2. Конопляста С. Ю., Косинкіна В. О. До проблеми мовленнєвої активності дітей дошкільного віку з аутистичними проявами. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2013. Вип. 24. С. 134-137.
3. Луцан Н. І. Мовленнєвий розвиток дитини в контексті багатомірності освітнього середовища. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2015. № 2(49). С. 118-121.

Рудська Вікторія Василівна

вихователь логопедичної групи

КЗ «Дошкільний навчальний заклад

(ясла-садок) № 127 КТ» КМР

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ У ДІТЕЙ

ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Стаття присвячена розгляду проблеми пізнавальної активності дітей дошкільного віку. У статті обґрунтовано розвиток пізнавальної активності дітей дошкільного віку засобами комп'ютерних технологій.

Ключові слова: *дидактична гра, пізнавальна активність, комп'ютерні дидактичні ігри.*

Вступ. У сучасних умовах реформування освіти в Україні особливого значення набуває питання підвищення якості освіти, головним завданням якої є всебічний розвиток особистості дитини-дошкільника. Яскравою тенденцією розвитку освіти є втілення комп'ютерних технологій.

У системі навчання і виховання дошкільників активно використовуються навчальні комп'ютерні дидактичні ігри, які розвивають спостережливість, уяву, пам'ять, мислення, мовлення, дозволяють максимально задіяти інтелектуальний потенціал у пізнанні світу і себе.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питання теорії і практики дидактичної гри розроблялися багатьма дослідниками: А.П. Усовою, Ф.Н. Блехер, Є.І. Удальцовою, А.І. Сорокіною, Б.І. Хачяпурідзе, З.М. Богуславським, Є.Ф. Іваницькою, В.І. Аванесовою та ін.

Особливості дидактичних ігор та їх впливу на розвиток дитини досліджували такі педагоги та психологи як Тихеева, Ф.Блехер, Л.Венгер, А. Бондаренко. Психолого-педагогічні положення, розроблені Л.С.Виготським, А.Леонтьєвим, П.Гальперінім, Д.Ельконінім та ін., дали можливість використовувати інформаційні технології в дошкільних закладах.

Мета статті – теоретично обґрунтувати вплив комп'ютерних дидактичних ігор на пізнавальну активність дітей дошкільного віку.

Основна частина. Зміст поняття «дидактична гра» визначається як система впливів, що спрямовані на формування пізнавальної активності.

Дидактичні ігри займають важливе місце серед ігор, створюються з навчальною метою, організовуючи навчання на основі ігрового і дидактичного завдання. У дидактичній грі дитина отримує, узагальнює та закріплює знання, розвиває пізнавальну активність, засвоює раціональні засоби і способи розумової діяльності.

«Пізнавальна активність» в різних джерелах визначається як самостійна, ініціативна діяльність дитини, спрямована на пізнання навколишньої дійсності, й зумовлена необхідністю розв'язання пізнавальних завдань, що стають перед дитиною у конкретних ситуаціях.

Кожна дидактична гра проводиться з певною метою, яка прихована від дітей в ігровому завданні, та спонукає дошкільнят до розумових дій. Поєднання дидактичних та ігрових завдань в грі роблять її своєрідною, та завуальовують навчальне значення гри.

Одним із видів дидактичних ігор є комп'ютерні дидактичні ігри. Використання комп'ютерних технологій у дидактичній грі робить процес навчання цікавішим та захоплюючим. Комп'ютерні дидактичні ігри дозволяють дошкільникам побачити результат своєї праці (використання звуку, кольору, руху предметів) та отримати винагороду.

Оригінальні ігрові дії сприяють розвитку пізнавального інтересу, формуванню передумов для глибокого оволодіння програмовим матеріалом.

Комп'ютерні ігри, які використовують для молодших дошкільників дозволяють імітувати рухи, голоси; маніпуляції з предметами (перестановка, збирання, їх порівняння, добір за кольором, розміром тощо) під час гри супроводжується звуковим сигналом, який повідомляє про правильність виконання завдання, що викликає захоплення у малят. Ігрові дії дітей середнього і старшого дошкільного віку значно складніші. Вони можуть полягати у виконанні конкретної ролі у конкретній ситуації, загадуванні і відгадуванні, своєрідному змаганні (хто скоріше збере урожай, горішки з певним числом).

Неодмінною умовою розв'язання дидактичного завдання є дотримання правил. Дидактична гра відбувається за умови, що правила є також успішним результатом дитячої діяльності, а не лише вимогою дорослого. Наприклад, у своїй авторській грі «Горішки для білочки» за мету я ставила закріплення знань дітей про суміжні числа. У випадку, коли б діти не дотримувались правил гри, вона перетворилася б на сюжетно-рольову гру, в якій діти грали роль білочки, що робить запаси на зиму.

Тобто, якщо дидактична гра не містить правил і розвивається стихійно, то дидактичне завдання залишиться невирішеним, і навчальна користь гри буде знищена.

Під час цікавої гри молодші дошкільнята усвідомлюють ігровий результат, а старші малята починають пригадувати результат, пов'язаний з розв'язанням дидактичного завдання: навчився, здогадався, розв'язав.

Результат комп'ютерної дидактичної гри виявляється розв'язанні ігрового та дидактичного завдання, в задоволенні учасників гри від участі в ній та певних досягнень. Засвоєння дітьми конкретного рівня знань, успіх у розумовій діяльності, гармонійні відносини в дитячому колективі – показники позитивного результату гри.

Для успішного розв'язання завдань гри використовується яскравий та цікавий матеріал. Малята зацікавлюються грою, стають більш активними. У них виникає бажання і потреба розв'язати завдання.

Граючись в комп'ютерні дидактичні ігри дошкільнята:

- вчаться мислити логічно, вибудовувати причинно-наслідкові зв'язки;
- запам'ятовують досить великий обсяг інформації;
- здійснюють зорово-моторну координацію;
- розвивають образне мислення;
- діти стають зібраними і уважними у потрібні моменти.

Комп'ютерні дидактичні ігри допомагають дітям краще засвоювати матеріал, викликають зацікавленість, сприяють розвитку пізнавальної активності та позитивного емоційного стану дітей, що в свою чергу сприяє досягненню певного рівня інтелектуального розвитку.

Комп'ютерні дидактичні ігри вирізняються великим розмаїттям, вони відповідають віковим особливостям та характеру дитини. Кожна дидактична гра розрахована на розвиток певних здібностей. Перед тим, як ознайомити з нею дошкільників, потрібно уважно продумувати гру, співставляти завдання, яке планує поставити педагог перед конкретною дитиною чи групою дошкільників, з віковими особливостями малят.

Плануючи комп'ютерні дидактичні ігри для дошкільнят дуже важливо дотримуватися певних дидактичних правил: спочатку вибирати ігри помірної складності з поступовим ускладненням завдання. Для спокійних дітей підійдуть тривалі ігри, для непосидьок – коротші та більш динамічні.

Використання комп'ютерних технологій необхідно розглядати як особливий засіб, що стимулює пізнавальну активність дітей. Такі ігри цікаві та доступні, найбільш привертають увагу дошкільнят, а закладені в них ігрові завдання містять не тільки навчальний матеріал, а й стимулюють дитину для більш успішного вирішення поставленої задачі.

Висновок. Дидактична гра є одним із чинників освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Вона використовується як окремий елемент, або поєднується з іншими формами роботи з дітьми. Завдяки застосуванню дидактичних ігор (а також і комп'ютерних) у дітей розвивається пізнавальна активність, пізнавальні здібності, вміння аналізувати, узагальнювати, робити елементарні висновки, припущення, обґрунтовувати власну думку. В процесі гри у дитини розвивається пізнавальна активність, розширюється пізнання навколишнього світу.

Отже комп'ютерні дидактичні ігри сприяють всебічному розвитку дошкільників, дають змогу підвищити пізнавальну активність дітей дошкільного віку.

Література:

1. Аванесова В.М. Дидактичні ігри. / Сенсорне виховання в дитячому садку. Посібник для вихователів. / Під редакцією М.М. Поддякова, В.М. Аванесова. М., 1999.
2. Бондаренко А.К. Дидактичні ігри в дитячому садку. / А.К. Бондаренко. – М.: П., 1998.
3. Белавина І.Г. Сприйняття дитиною комп'ютерних технологій й комп'ютерних ігор. / І.Г. Белавина - Питання психології. – 1993. – №3.
4. Виготський Л.С. Педагогічна психологія / Л.С.Виготський - М.: «Педагогіка», 1991.
5. Єресько О.В. Освіта в Україні: курс – на ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій [текст] / Олег Єресько // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2012. – № 1. – С. 4 – 6.

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В статті автор розглядає проблему розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку.

Ключові слова : творчі здібності, креативність, розвиток, дослідження, творча діяльність, натхнення, дослідження.

Постановка проблеми. Проблема розвитку творчого потенціалу дитини є складною, багатогранною і разом з тим дуже важливою для сучасної психолого-педагогічної науки та практики освітньої галузі. Розумне поєднання, врахування різних аспектів цієї спільної проблеми дозволить досягти успіху в розвитку дитячої творчості, розвитку особистості в цілому.

Аналіз досліджень та публікацій. Сучасні дослідження свідчать про те, що формування розвитку дитячої творчості відіграє найважливішу роль у повноцінному розвитку особистості, її потреб і мотивів поведінки. На думку Н. Поддякова, основою творчої активності дошкільників є структура знань і розумових дій, яка забезпечує багатоплановість взаємодії нових знань та навичок, що тільки формуються, зі знаннями, наявними в минулому досвіді дитина [4]. Розвиток творчих здібностей дитини - справа складна й вимагає насамперед знання дитячої індивідуальності.

Формулювання мети. Досліджуючи наукову літературу, а також програми виховання дітей дошкільного віку можна визначити загальні особливості становлення творчої особистості дитини дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Серед багатьох педагогічних проблем належить і проблема творчості, креативності життя як творчого сходження до свого найвищого «Я». Першорядними компонентами творчого процесу є прояви дошкільником оригінального, інтуїтивного, непередбачуваного, мимовільного, неусвідомлюваного, імпульсивного, другорядними – прояви логічного, рефлексивного, довільного, мотивованого, усвідомленого. Єдність закладеного природного та набутою дитиною – це база для розвитку та збагачення її творчого потенціалу.

Поняття «творчість» широко використовується в повсякденному житті.

У науковій літературі вказується, що творчість як складна інтегративна діяльність має свою структуру й включає в себе:

- процеси творчої діяльності;
- продукт творчої діяльності [3].

Поряд із поняттям «творчість» вживається й «креативність».

Творчість – продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення. Здатність до творчості – головна властивість людини, яка відрізняє її від тварин. Бути творцем – головне призначення людини [2].

Креативність – це загальна здібність дитини її здатність до творчості, вона є одною із базових якостей особистості, це комплекс інтелектуальних та особистісних особливостей, які сприяють становленню і прояву творчості [2].

Якщо дошкільник творчо ставиться до всіх сторін життя, він наповнює кожний його момент добрими вчинками.

Характеризуючи активність дошкільника в усіх видах діяльності (ігровій, предметній, навчальній), та формах активності (фізичній, соціальній, моральній, емоційній, пізнавальній, мовленнєвій, художній) слід кваліфікувати як більш або менш творчі. Отже, творчість є активністю дитини спрямований на створення нового продукту в нерегламентованій жорсткими умовами ситуації.

Якщо враховувати психологію особистості дошкільника, не можемо не зупинитися на особливостях розвитку творчих здібностей у дошкільників. Аналіз літератури показав, що науковці по-різному трактують поняття «творчі здібності». Т. Равлюк, Т. Москалець, С. Баган, Е. Зверева розглядають творчі здібності, як синтез властивостей особистості, які характеризуються позицію відповідності певного виду творчої діяльності вимогам до неї, та зумовлюють результат такої діяльності [3].

В. Рогозіна вважає, що творчі здібності є особливим видом розумових здібностей, які виражаються в умінні породжувати мислительну діяльність за

межами вимог, відхилятися під час мислення від традиційних норм, генерувати різноманітні оригінальні ідеї та знаходити способи їх практичного вирішення [4].

Л. Паламарчук вказує, що творчість є напруженою роботою, якій передують тривалий період накопичення вражень про навколишній світ, сприйняття, аналізу явищ, подій, усвідомлення власного ставлення до них. Для дитини-дошкільника пізнання довколишнього світу складає сенс її життя, творчість є ніби побічним продуктом цього пізнання [3].

Розвиток творчих здібностей у дітей дошкільного віку потребує розробки педагогічних технологій, метою яких є не накопичення знань та умінь, а постійне збагачення творчим досвідом і формування елементів самоорганізації кожної дитини. Досвід експериментальних навчальних закладів доводить, що творчості, творчому мисленню можна вчитися. Тільки в процесі самостійної діяльності в дитини можуть бути сформовані навички інтелектуального саморозвитку.

Створення мікроклімату для творчості, пошуку нового є одна з умов побудови навчально-виховного процесу в сучасних дошкільних навчальних закладах, що складається з таких складових:

- високий рівень активного мислення;
- високий рівень сформованості найпростіших пізнавальних процесів;
- високий рівень організованості і цілеспрямованості пізнавальних процесів.

Використовуючи механізм виявлення та розвитку творчих здібностей у дітей, вихователь повинен сам володіти моделлю продуктивного пізнання і впроваджувати її в своїй діяльності.

Вихователь повинен усвідомити:

- знання – знайомство з ідеєю, проблемою;
- сприйняття – зіставлення нового зі своїм досвідом, переробка інформації;

- засвоєння – зіставлення власного досвіду з досвідом довкілля, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, перегляд нагромадженого наявних засобів, методів, бажання вдосконалити те, що вже існує;

- вплив – вибір засобів, методів нової дії, реалізація, порівняння результатів особистісного впливу.

Важливим для вихователя є вміння повсякчас ставити дитину в такі умови, коли вона самостійно приймає рішення.

Алгоритм дій підведення дитини до творчості:

- потрібно викликати інтереси, крізь які проходять усі зовнішні впливи, породжуючи внутрішні стимули, що є збудниками активності особистості.

- діяльність дитини не повинна регламентуватись, а її процес повинен бути організований так, щоб у ньому були елементи творчості;

Сучасний характер навчання дошкільників забезпечується значною мірою використанням розвивальних ігор в розумовій роботі та творчій активності.

За допомогою таких ігор розвиваються інтелектуальні якості дитини:

- увага, пам'ять, просторове уявлення;

- вміння знаходити закономірності і систематизувати матеріал;

- здатність до комбінування, передбачати наслідки власних дій;

- вміння знаходити помилки і недоліки.

Висновок: Розвиток творчих здібностей – важлива складова системи виховання, в ній узагальнено весь життєвий досвід дитини – чуттєвий, ціннісний, моральний, естетичний, пізнавальний, трудовий. Вона лежить в основі успішного засвоєння нових знань, умінь та навичок, саме тому так важливо сформувані у дітей основи творчості. Творча особистість характеризується бажанням до нових рішень існуючих проблем, розвинутих інтуїтивним, творчим мисленням, оригінальністю.

Щоб розвинути творчі здібності та виявлення його динаміки необхідно керуватись показниками креативності особистості, якими, на мій погляд, є: новизна, продуктивність та гнучкість мислення, оригінальність думки;

фантазійність; мотиви, творча самостійність, стійка потреба в застосуванні творчих здібностей в діяльності; прагнення до самовдосконалення, свідомого розвитку і формування власних здібностей до творчості.

Тому розуміння вихователем сутності особливостей розвитку та формування творчих здібностей, важливості дошкільного періоду для становлення дитини як індивідуальності, а також наявність у вихователя вміння синтезувати педагогічні та психологічні знання, вчасне виявлення ним творчих нахилів та здібностей, вдале використання доцільних форм та методів діяльності з дітьми – це провідні складові педагогічної майстерності, а важливим засобом формування творчої індивідуальності підходу є забезпечення компетентності вихователів у зазначеному напрямі.

Література:

1. Нікітін Б.П. Виникнення і розвиток творчих здібностей / Б.П. Нікітін // Рад. шк. – 1994. - №4.- С.20-22.
2. Позиненко С.М. Розвиток творчих здібностей / С.М. Позиненко - Видавнича група «Основа», Х.-2007.
3. Черепковська Н.І. Виявлення та стимуляція розвитку творчого потенціалу дітей / Н.І. Черепковська // Обдарована дитина. –2006. - №1. – С. 18-21.
4. Чорна Л.Г. Психологія забезпечення розвитку творчих здібностей дітей / Л.Г.Чорна // Психологічна газета.- 2001. - №2.– С.42-46. УДК 373.2.091.

Селезень Олена Євгенівна

Вихователь КЗ «ДНЗ (ясла-садок) №211» КМР

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті висвітлюються завдання, зміст та особливості екологічної освіти і виховання; показується вплив цього процесу на формування особистості дошкільника.

Ключові слова: екологія, екологічне виховання, гра, діти дошкільного віку, практичні заняття, пізнавальні здібності.

Вступ. Життя людини тісно пов'язане з природою, яка завжди була для неї джерелом матеріальних і духовних сил. Але сьогодні людство зіткнулося з безліччю проблем, викликаних споживацьким ставленням людини до природи і пов'язаних з низьким освітнім рівнем населення. Наукові оцінки

глобальної сучасної екологічної ситуації не оптимістичні. Вони змушують замислюватися кожну розумну людину, яка вболіває за майбутнє своїх дітей, онуків, всієї планети. Саме тому так важливо здійснювати формування основ екологічної компетентності у дітей дошкільного віку, формувати особистість, яка вміє жити в гармонії з природою, відчувати себе її часткою, для якої нормою життя є дбайливе ставлення до неї, починаючи з раннього дитинства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченням даної проблеми з питання екологічного виховання молоді висвітлювали такі вчені-класики, як А. Макаренко, С. Русова. В. Сухомлинський, К.Ушинський. Екологічне виховання дітей дошкільного віку досліджували Н. Лисенко, Н. Мешко, С. Ніколаєва, З. Плохій, Г. Сухорукова. Однак екологічне виховання у закладі дошкільної освіти зачасти не є пріоритетним, у свідомості дітей воно мало пов'язується зі здоров'ям. Тому нагальною є потреба у зміні ставлення вихователів до проблеми формування екологічної компетенції у дітей.

Мета статті – виявити та обґрунтувати доречність використання різноманітних методів та прийомів в вирішенні проблем екологічного виховання дошкільників.

Основна частина. Екологічне виховання дошкільників – актуальна проблема сьогодення. Наш дошкільний навчальний заклад № 211 працює над всебічним розвитком дошкільників, а саме, вирішує проблеми економічного, естетичного, соціально-морального, патріотичного виховання, але пріоритетним вважаємо екологічне виховання. Ми переконані, що, по-перше, краса природи не залишає дитину байдужим, тому головне завдання дитячого садка є виховання у дошкільників любові до природи, бережливого ставлення до неї. Дошкільників необхідно вчити любити та доглядати за рослинами, розуміти, що значить – оберігати природу.

Завдання екологічного виховання – це створення і реалізація виховно-освітньої моделі, при якій досягається ефект – очевидні прояви початків екологічної культури у дітей до вступу до школи.

Під час ознайомлення дітей з природою використовуємо ідеї С.Русової, В. Сухомлинського. Прилучаємо дітей до природи за допомогою різних методів та прийомів: спостереження, елементарні досліди, гра, праця, розглядання картин, розповіді та бесіди, читання художніх творів. Ми приділяємо значну увагу як теоретичному матеріалу, так і практичному. Заняття – це основна форма ознайомлення дітей з природою. Ми використовуємо різноманітні типи занять; на засвоєння нових знань, на систематизацію і оцінку знань, на формування навичок і умінь, комбіновані. Під час занять здійснюється розвиток пізнавальних здібностей – спостережливості, мислення; збагачення словника, виховання інтересу і любові до природи. На заняттях використовуємо словесні методи: бесіди, розгляди картин, спостереження, словесні логічні завдання. Все це допомога дітям засвоїти знання, закріпити правила природокористування, викликає у дітей почуття доброти, співчуття.

Неодмінною умовою екологічної освіти і виховання дошкільнят є створення екологічного розвивального середовища. У кожній групі нашого дитячого навчального закладу влаштовано куточок живої природи – це кімнатні рослини, акваріуми з рибками де діти спостерігають зміни в розвитку й поведінці його мешканців, навчаються їх доглядати, дізнаються про те, як впливають на тваринний і рослинний світ природні фактори - тепло, світ, вода та людська праця. Під час роботи в куточку природи у дітей розвиваються такі пізнавальні процеси: сприйняття, мислення, уява, а також увага і пам'ять. Дошкільники запам'ятовують назви кімнатних рослин куточка природи, вчаться встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Під час догляду за мешканцями куточка природи у дітей формуються трудові навички і такі цінні якості, як працьовитість, дбайливе ставлення до природи, відповідальність за доручену справу.

З дошкільниками проводимо короткочасні та тривалі спостереження, що сприяє формуванню у дошкільників знань про природу, розвиває спостережливість, цікавість до об'єктів живої природи та бережливе

ставлення до них. Дуже важливими в вирішенні проблем екологічного виховання дошкільників вважаємо прогулянки та екскурсії в природу. На прогулянках спостерігаємо за погодою, за сезонними явищами природи, ведемо календарі природи. Проводимо тривалі спостереження за сезонними змінами в природі, вчимо дітей робити самостійні висновки, прості узагальнення. Всі спостереження фіксуємо в календарях погоди, які оформляються на кожний місяць. Такі спостереження та бесіди змушують дошкільників замислитися над станом природи, спонукають турбуватися про неї.

Екологічному вихованню дітей дошкільного віку сприяє організація праці на городі та в квітнику – це чудова нагода долучити дітей до праці у природі, розширити їх природознавчі знання, навчити бачити красу навколишнього світу та бережливому ставленню до природи. На ділянках та в квітниках дитячого садка ми здійснюємо з дошкільниками багато цікавої та корисної роботи. Праця служить джерелом позитивних емоцій у дітей та сприяє їх інтелектуальному, духовному та фізичному розвитку. Під час посадки та догляду за рослинами у дітей формується система знань про рослинний світ: про його закономірності та розмаїття, про стадії розвитку рослин та їхню будову, про сезонні зміни у природі. Діти вчаться встановлювати зв'язки між окремими явищами, зокрема, між умовами зростання та інтенсивністю розвитку рослин. Дошкільники на практиці засвоюють знання про залежність стану всього живого від задоволення його потреб, дізнаються про роль людини у природі. Під час праці у дошкільників формуються практичні навички догляду за рослинами, а також розвиваються інтелектуальні здібності. Діти мають змогу побачити результат своєї праці, відчують значущість докладених зусиль і стають більш активними та самостійними. Праця у природі корисна для фізичного розвитку дітей, сприяє зміцненню нервової системи, передбачає зміну видів діяльності.

Провідний вид діяльності дошкільників – гра, тому ми використовуємо в своїй роботі різноманітні ігри в вирішенні проблеми екологічного

виховання дошкільників. Наприклад, українські народні ігри: «Подоляночка», «Жнива», «Їди, їди дощику», «Мак», «Гарбуз» знайомлять дітей з вегетаційними періодами рослин; рухливі ігри: «Гуси-лебеді», «Кіт і миші», «Вовк», «Птахолов», «Хто де живе?», «Хто що їсть?», «Нагодуй пташку» знайомлять дітей з поведками тварин, птахів, вчать виконувати дії за сигналом; дидактичні ігри: «Такий листок лети до мене», «Лото», «До дерева біжи», «Яка пора року», «Відгадай на дотик», «Відгадай на смак», «Магазин овочів», «Чарівний мішечок» допомагають дошкільникам закріпити знання про рослинний та тваринний світ; розвивальні ігри «Горобці і автомобілі», «Кошлатий пес», «Хто до нас прийшов», «Пташиний двір» збагачують ігровий і соціальний досвід дітей, вчать управляти своєю поведінкою, розвивають увагу.

Художня література є невід'ємною частиною екологічного виховання дошкільників. З раннього віку діти проявляють цікавість до книги. Щоб познайомити дітей з природою, підбираємо тематичні добірки віршів, загадок, прислів'їв про тваринний та рослинний світ, пори року, ілюстровані оповідання, шаради, кросворди тощо. Читаємо дошкільникам художні твори письменників; Т.Шевченка, М.Коцюбинського, М.Стельмаха, С.Руданського, Є. Гуцало, М. Каменюка, Г. Мовчанюка, П.Зарицького. Дібраний матеріал допомагає знайомити дошкільників з життям тварин та рослин, поглиблює знання про природу, сприяє розумінню ролі в житті людини, поєднання людини і природи, виховує любов до рідної природи, краю, дає відповіді на чимало запитань, які цікавлять дітей. Через художню літературу ми вчимо дітей любити природу, бачити в ній прекрасне, глибше і тонко відчувати її красу. Прослухавши вірш, оповідання, перейнявшись його теплом, діти починають уважніше придивлятися до рослин, до всього, що живе довкола них. Діти охоче сприймають не лише довідкову інформацію про навколишнє, а й казки, легенди, пісні, вірші про природу.

Висновок. Таким чином, із вищевикладеного можна зробити висновок, що екологічному вихованню дітей в дошкільному закладі відводиться належне значення. Використання системи методів і прийомів позитивно впливає на формування екологічної вихованості дошкільників, але для вирішення означеної

проблеми є напрями не досить розроблені, що і будемо вирішувати в подальшій роботі.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. - Київ, 2021.
2. Закон України «Про дошкільну освіту». - Київ, 2001.
3. Потін А.Ф. Екологія: основи теорії і практики: навч. посібник А.Ф.Потін, В.Г.Медвідь. - Л.: Новий світ - 2010 Магнолія Плюс, 2003. - 296 с.
4. Плохій З.П. Виховання екологічної культури дошкільників І З.П. Плохій. - К.: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2017. - 171 с.
5. Сухомлинський В.О. Народження громадянина: Вибр. твори: У 5-ти т. В.О.Сухомлинський. - К.: Рад. школа, 1976. - Т.1- 421 с.

Сердюк Вікторія Віталіївна

Вихователь КЗ «ДНЗ №101 КТ» КМР

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ В РАНЬОМУ ВІЦІ

*«Гра – це величезне світле вікно, через яке в духовний світ дитини
вливається цілющий потік уявлень, понять про навколишнє»*

В. О. Сухомлинський

*Стаття присвячена висвітленню передумовам розвитку сюжетно-
рольовій грі дітей раннього віку.*

Ключові слова: *гра, ігрова діяльність, діти раннього віку.*

Постановка проблеми. В даний час аналіз практики роботи дошкільних установ показує, що гра в організації педагогічного процесу відійшла на другий план, поступившись місцем занять. Головною причиною цього вважаємо недооцінку педагогами її ролі в різнобічному розвитку дітей.

Аналіз основних досліджень. Сутність, психологічна природа, вплив гри на розвиток особистості здавна цікавили педагогів, психологів, філософів, математиків, соціологів. Фізіолог І. Сеченов убачав причину гри в особливостях дитячої психіки. Досить великого значення грі у розвитку

особистості надавав Ф. Фребель. Він зазначав, що «гра породжує радість, свободу, достаток, спокій в собі і біля себе, мир з миром».

Численні дослідження вітчизняних педагогів і психологів (Д. Б. Ельконіна, Д. В. Менджерицької, А. В. Черкова, П. Г. Саморукова, Н. В. Корольової і ін.) показали, що основним змістом творчих сюжетно-рольових ігор дітей є суспільне життя дорослих в її різноманітних проявах. Таким чином, гра є діяльність, в якій діти самі моделюють суспільне життя дорослих. Важливою ознакою сюжетно-рольової гри відзначали її самодіяльний характер. Д. В. Менджерицька на цій підставі вважала за необхідне такі ігри називати творчими, оскільки вони виникають за власним почином та задумом дітей. Сюжетно-рольова гра виникає тоді, коли дитина вміє будувати сюжет і керувати обраною роллю. Саме цей вид діяльності Д. Ельконін вважав основним, а всі інші ігри – похідними.

Гра посідає центральне місце в життєдіяльності дітей. Вона насичує кожен день, кожну вільну хвилину життя дошкільника. Гра є однією з найпродуктивніших форм навчання і розвитку дітей. Проте дорослі не завжди доцільно визначають свою роль, своє місце в дитячій грі, намагаючись нав'язати малюкам свої сюжети і правила. Водночас гру не можна ігнорувати, необхідно навчитися розумно нею керувати. Стимулювати ігрову діяльність дітей, забезпечити її організацію. На думку Г. Тарасенко гра є діяльністю в умовах ситуацій, спрямованих на відтворення і засвоєння дітьми соціального досвіду, в якому можливе самокерування поведінкою.

Метою статті є з'ясування місця та ролі сюжетно-рольової гри в розвитку дітей раннього віку.

Основна частина. У наш час особливо гостро постає питання ігрової діяльності дітей дошкільного віку, тому що основний акцент зроблено на навчальні заняття і менше уваги приділяється грі. Цю проблему можливо вирішити лише тоді, коли гра буде переважати у навчально-виховному процесі дошкільного закладу. Варто зазначити, що гра є одним з найцікавіших видів людської діяльності, провідною діяльністю дошкільника,

засобом його всебічного розвитку, важливим методом виховання. Дитяча гра – це діяльність, спрямована на орієнтування в предметній і соціальній дійсності, в якій дитина відображає враження від їх пізнання. Водночас гра є могутнім виховним засобом, у ній, за словами К. Ушинського, реалізується потреба людської природи. Все це й доводить актуальність та практичну значущість піднятої проблеми.

Щоб краще пізнати світ, треба навчити дітей грати і відображати у грі цей світ. У грі засвоюються знання і враження від навколишнього світу, виявляються особливості мислення та уяви дитини, її емоційність, активність, розвивається потреба в спілкуванні. В грі дитина відчуває себе активним діячем, який постійно знаходить і відкриває для себе щось нове в навколишньому світі, і таким чином входить у цей світ, залучається до оточуючого його життя.

Уже в ранньому дитинстві ігрова діяльність започатковується в найдоступніших для дошкільнят формах поведінки. Вона ще не є сюжетно-рольовою грою, оскільки за своїм психологічним розвитком дитина не зовсім готова до неї.

Ігрова діяльність наймолодших дошкільників відбувається у таких формах:

1. Предметно-ігрова діяльність. Передуючи сюжетно-рольовій грі дитини, вона допомагає усвідомлювати світ предметів, сприяє оволодінню новими об'єктами дійсності. Психічний розвиток, перші предметно-ігрові дії дитини відбуваються лише за умови спілкування з дорослими, які опосередковують і організують її зв'язок зі світом.

2. Відображувальна гра. На другому році життя дитина освоює дії з іграшками і предметами-знаряддями (чашкою, ложкою та ін.), відтворюючи в ігрових діях з ними свій досвід, наслідуючи дорослих. Спочатку вона грається лише тими предметами, іграшками, які використовувала разом з дорослим. З часом починає переносити засвоєні дії на інші предмети

(іграшки). Узагальнений характер предметної дії є найважливішою передумовою виникнення за певних умов ігрової дії.

3. Становлення рольової гри. Одночасно з розвитком предметних дій, виникненням ігрових дій із предметами, які замінюють недоступні предмети, формуванням передумов для виникнення ролі ускладнюються процес створення ігрових умов, побудова ігрових дій. Спочатку ігрові умови створює дорослий. Пізніше дитина самостійно добирає деякі потрібні предмети, за необхідності їй допомагають у цьому дорослі. Нарешті, вона самостійно створює ігрові умови. Наприкінці раннього віку дії дітей набувають сюжетного характеру і життєвого смислу.

Передумовами рольової гри є різноманітні враження дошкільників від користування сюжетними іграшками, допомога дорослих щодо використання їх у грі.

Отже, сюжетно-рольова гра – відтворення дітьми дій дорослих і стосунків між ними. Це образна гра за певним задумом дітей, який розкривається через відповідні дії або сюжет і розігрування дітьми. Виникає вона на межі раннього і дошкільного віку і досягає свого розквіту в середині дошкільного дитинства.

Ігрова діяльність є найдоступнішою для дитини раннього віку, оскільки відповідає її психічним і фізичним можливостям. Вона сприяє розвитку інтересів і здібностей дітей, вихованню позитивних якостей, допомагає поглибити уявлення про навколишній світ, явища природи, ознайомитися з різними властивостями предметів.

Гра викликає радісні переживання, веселий настрій, що є запорукою доброго здоров'я. У процесі гри діти засвоюють правила та норми поведінки людей, ставлення до праці та один до одного.

Висновок. З огляду на вище означене, ми можемо робити висновок, що гра – це один з тих видів дитячої діяльності, які використовуються дорослими в цілях виховання дошкільників, навчання їх різним діям, способів і засобів спілкування. У грі у дитини формуються ті сторони

психіки, від яких залежить, наскільки згодом вона буде успішна в навчанні, роботі, як складуться її стосунки з іншими людьми; у грі відбуваються суттєві перетворення в інтелектуальній сфері, яка є фундаментом розвитку особистості.

Гра як засіб навчання і виховання дітей, повинна нести їм радість. Значення гри у розвитку особистості значною мірою залежить від професіоналізму педагога, володіння ним методикою організації та керівництва дитячою грою. Щоб краще пізнати світ, треба навчити дітей грати. Насамперед, треба подбати про той навколишній світ, який маємо відкрити дитині відповідно до програмних вимог розвитку гри дітей кожної вікової групи.

Література:

1. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: навчально-методичний посібник / За ред. Г. С. Тарасенко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 320 с.
2. Эльконин Д. Б. Психология игры. Москва: Просвещение, 1978. 308 с
3. http://library.udpu.org.ua/library_iles/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/24/visnuk_16.pdf
4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка Навчальний посібник / Поніманська Т. І. – К.: Академвидав, 2006. – 456 с.

Сехіна Вікторія Анатоліївна

Вихователь КЗ «ДНЗ (ясла-садок) №28» КМР

СУТНІСТЬ ОБРАЗНОГО МОВЛЕННЯ ЯК ОДИН ІЗ НАЙВАЖЛИВІШИХ ЧИННИКІВ ЗАГАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА

У статті автор розглядає вплив образного мовлення на дитину, з якого розпочинається шлях майбутнього дитини, аналіз теоретичних засад, визначення їх сутності, відтворення образів уяви їх взаємозв'язок та схожість, аналіз ознак сприйняття.

Ключові слова: образність, словесне позначення, уявлення, перетворення, мислення, свідомість.

Вступ. Ефективна робота з розвитку образного мовлення вимагає розуміння педагогами суміжних понять, як мовлення, культура мовлення, образність, словесний образ, виразники образності. Образність є однією з ознак культури мовлення. Образність мовлення розглядається багатьма вченими як здатність мовних засобів викликати наочно-чуттєві уявлення (В. Виноградов, Г. Винокур, В. Кожин, Л. Тимофєєв, М. Шанський). Означення «здатність» полягає в оперуванні наочно-образними уявленнями, що виникають та перетворюються у свідомості людини. Отже, поняття «образу» є центральним щодо психологічної природи образного мовлення.

Аналіз основних досліджень. На думку С. Рубінштейна, образ, що становить продукт, результат психічної діяльності, у свою чергу, є ідеальним об'єктом для подальшої психічної діяльності. Включаючись до мисленнєвого процесу та виконуючи в ньому певні семантичні функції, образ сам інтелектуалізується.

За словами В. Сухомлинського, рідна мова – це безцінне духовне багатство, в якому народ живе, передає з покоління в покоління свою мудрість і славу, культуру і традиції. Він образно називає рідну мову «невмирущим джерелом», з якого дитина черпає перші уявлення про довколишнє, про свою батьківщину, про своє село і місто, про весь край, а слово рідної мови порівнює з неповторним ароматом квітки.

Н. Ветлугіна, досліджуючи закономірності дитячої творчості, вважає, що образне начало лежить в основі творчої діяльності будь-якого виду.

Важливу роль Н. Карпинський підкреслював в значенні розуміння художнього образу, що сприяє швидкому виникненню в читача або слухача асоціативних зв'язків з реальним світом. Цей вид мислення в силу своєї образності, яскравості, виразності мови, «володіє властивостями наочності».

Учені (Д. Ельконін, О. Леонтєв, Г. Люблінська) вказували на особливу мовну обдарованість та природне чуття дітей до виразних відтінків мовлення, «чуття мови», яке дозволяє дитині розібратись у складних мовних явищах. Відзначаючи інтерес дітей до слова, що виникає в дошкільному віці, їхню

здібність досить вільно орієнтуватися в різноманітному потоці мовних образів, дослідники визначають означену здібність як «чутливість до мовних явищ», «мовну обдарованість» (О. Гвоздєв, К Чуковський), «чуття виразних відтінків» (О. Леонтьєв), «чуття мови» (Ф. Сохін). Відтак, виникає необхідність розвивати образне мовлення дітей з наочно-образним мисленням, забезпечити мовленнєві заняття відповідним наочним матеріалом; музикою, художніми творами, віршами, малими жанрами фольклору.

Мета. Висвітлення сутності образного мовлення, обґрунтувати сприймання образів як єдине ціле. Показати можливі шляхи розвитку метафоричності та фразеологічності образності в мовній структурі .

Основна частина. Образність виступає однією з комунікативних якостей мовлення і належить до його художньої виразності. Образна мова художніх творів викликає у слухачів наочно-чуттєві уявлення. Уявлення, що створюються у дітей, становлять не просте, мертве відображення предмета чи явища в мозку дитини. Як і будь-який складний процес, утворення уявлень є складним, багатоступеневим процесом. Він зумовлюється мінливим взаємовідношенням предмета і слова, що його позначає. Для створення уявлень недостатньо лише одного чуттєвого пасивного споглядання предмета. У створенні уявлень про предмет суттєву роль відіграє і словесне позначення. У цьому розумінні мова є:

а) засобом позначення цілісного предмета та його образу, завдяки чому будь-яке уявлення дитини-мовця в тій чи тій мірі є узагальненим;

б) засобом аналізу цілісного неподільного предмета для виділення його основних частин, ознак чи елементів та позначення між ними зв'язків;

в) засобом «акцентування», тобто спеціальної фіксації найсуттєвішого образу, завдяки чому образ, що виникає, стає змістовим і поєднується з поняттям.

Зазначимо, що образне мовлення як якість має індивідуальний характер. Образність мовлення передбачає не тільки його експресивність, але

й картинність, барвистість, наочність. Мовлення стає образним у тих випадках, коли воно відтворює обличчя самого мовця. Образність є одним із засобів породження співпереживання. Конкретна чуттєвість образу є джерелом емоційності. У художньому тексті може не бути «образних» метафоричних слів і виразів, у ньому можуть бути відсутніми слова й вирази, які самі по собі є експресивними і стилістично забарвленими, - але все ж перед нами буде образне, експресивне мовлення, оскільки воно щось зображує і викликає якість переживання.

У процесі пізнання довколишнього світу образи-уявлення посідають проміжне місце між образами сприйняття та образами уяви. Образи уяви виконують функцію перетворення результатів минулого досвіду, це передусім психічний процес, що полягає у створенні нових образів (уявлень) шляхом переробки матеріалу сприйняття й уявлення, одержаного в попередньому досвіді. На відміну від мислення, що оперує поняття, уява оперує образами, а її основне призначення в перетворенні образів таким чином, щоб у кінцевому результаті забезпечити створення нової ситуації.

Психологами визначено, що образ уяви виконує чотири функції: 1) побудови образу засобів кінцевого результату предметної діяльності суб'єкта; 2) створення програми поведінки, якщо проблемна ситуація є невизначена; 3) продукування образів, що не програмують, а замінюють діяльність; 4) створення образів, які відповідають опису об'єкта.

Образ, що сприймається людиною через слово, є словесним образом, тобто створення зі слів і посередництвом слів. У словесному образі використовуються морфери, що підсилюють лексичне значення додатковими емоційно-експресивними й оцінними відтінками.

Для виникнення адекватного образу необхідна організація цілеспрямованого сприймання предмета з акцентом на його найважливіших властивостях. Як наслідок, у дитини утворюється єдиний образ предмета, який важливо закріпити в мовленні. Образи яскравих предметів, їх кольорове зображення у предметах мистецтва дитина позначає відповідними словами,

використовуючи емоційно-експресивну лексику. З допомогою мовлення дитина отримує можливість виділяти й узагальнювати ознаки, обстрагуючи їх від окремих, конкретних предметів. У дітей виникає потреба розповісти про те, що вони побачили, показати це іншим. У результаті творчої діяльності відбувається закріплення отриманого образу. Дитина створює образи для оточуючих, щоб отримати оцінку своїх творчих зусиль, а тому «саме таку творчість, пов'язану з бажанням спілкування і оцінки, доцільно розвивати й культивувати».

Через словесний образ сприймаються вторинні ознаки слова і в результаті такого додаткового експресивного смислу первинне значення слова змінюється і стає рухливим та різноаспектним. Наприклад: *яскраві - яскраві тканини - яскраві дні - яскраві враження*. Словесні образи виражають більше, ніж безпосередньо означають, підсилюючи, увиразнюючи новими, додатковими, емоційно-експресивними відтінками. Словесні образи характеризують картинністю, яскравістю, емоційною забарвленістю. Тому у науці усталилась думка щодо істотних ознак образності. Такими вважають: точність, яскравість, метафоричність, різноманітність, багатство засобів, цілеспрямованість, оригінальність тощо.

Л. Панкратова вказує на те, що образне мовлення дітей розвивається і збагачується як під час слухання художніх творів, заучування їх напам'ять, так і у процесі виконання спеціальних завдань: пригадати синонім до заданого слова (*шлях-дорога, горював-сумував, радів-веселився*); знайти антонім (*світлий-темний, веселий-сумний*); придумати порівняння («*Сонце як добрий чарівник*»). Виконуючи такі завдання, діти замислюються над значенням слів, прагнуть уживати їх так, щоб точно схарактеризувати ту чи ту ознаку, предмет, явище. Вони набувають початкових знань про образність слова, розвиваються також розуміння ними різних його відтінків.

Важливу роль у розвитку образного мовлення дітей дошкільного віку відіграє рівень розвитку дитячої уяви. У дослідженні О. Дьяченко розкрито механізм розвитку продуктивної уяви дітей. Учена зазначає, що діти на

різних рівнях пізнавальної діяльності використовують різні за структурою образи уяви: «опредмечувальний» і образ «включення». Психологічний аналіз цих образних структур підводить до розуміння того, як дошкільники опановують значення фразеологізмів. На початковому етапі усвідомлення переносного значення образ, викликаний невідомий дитині словосполученням, будується способом «опредмечування». Дитина, у мовленнєвому досвіді який відсутній фразеологізмом, намагається вивести значення всього виразу зі значень складових його компонентів, тобто розділяє неподільне за своєю суттю словосполученням. Звідси – помилки в розумінні фразеологічних виразів. На наступному етапі, коли в результаті навчання діти поступово засвоюють значення фразеологізму, можна включати його а певну мовленнєву ситуацію.

Висновок. Основа формування мовної особистості в дошкільному віці полягає в забезпеченні вільного самовираження дитини через здатність спілкування рідною мовою, в ініціативності дітей дошкільного віку, як Базовий компонент дошкільної освіти визначає як одну з найважливіших базових характеристик особистості.

Виразність мовлення це вміння яскраво, переконливо і стисло виражати свої думки й почуття .

Література:

1. Дяченко О.М. Развитие воображения в дошкольном детстве: Автореф.дис. ...д-ра психол.наук. / О.М.Дьяченко. – М.,1990.
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. В 2-х. / С.Л. Рубинштейн. – М.: Педагогика, 1989. Т.1.
3. Ушакова О.С. Речевое воспитание в дошкольном детстве. Развитие связной речи: Дис. ... док. пед. наук: 13.00.06 /Оксана Семеновна Ушакова. – М., 1996.
4. Богуш А. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти / А. Богуш. – Харків: Ранок, 2013.

РЕАЛІЗАЦІЯ STREAM - ОСВІТИ В ЗДО ЧЕРЕЗ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО - МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті автор розкриває основні теоретичні аспекти природничо-математичної освіти в умовах сучасного ЗДО в контексті STREAM-освіти, формування культури нестандартного, інженерного мислення здобувачів освіти. Акцентує увагу на необхідності виховання у дошкільників інтересу до точних і винахідницьких здібностей, зацікавлення їх математикою, ознайомленням з природним довкіллям, пошуково-дослідницькою діяльністю, експериментуванням та лего - конструюванням, бажанням пізнавати світ та робити відкриття, спостерігати та розуміти як рослинний та тваринний світ дає невичерпний матеріал для розв'язання різноманітних інженерних завдань.

Ключові слова: *STREAM – освіта, інженерне мислення, природничо-математична освіта, лего – конструювання.*

Сучасний розвиток економіки, науки і техніки потребує від фахівців майбутнього володіння абсолютно новими компетенціями, що знаходяться на перетині декількох галузей, зокрема природничої науки, технології, інженерії й математики. Значна кількість робочих місць у всіх галузях економіки вимагає володіння такими знаннями, що виходять за рамки підготовки фахівців лише до конкретних робочих місць. Серед основних характеристик, якими має володіти майбутній фахівець відзначають: креативне, аналітичне, творче, інноваційне та системне мислення, міжгалузева комунікація, знання декількох мов і різних типів культур, уміння працювати над проєктами в команді, а також в режимі багатозадачності й умовах, що постійно змінюються.

Для стимулювання процесів навчання необхідне більш ефективне освітнє середовище: освіта сьогодні стає ключовим чинником розвитку інноваційної економіки України. Впровадження системи освіти STEM продиктовано й вимогами «нової економіки» - бути конкуренто спроможною як всередині країни, так і на міжнародній арені.

Отже, актуальність тематики моєї статті зумовлена:

- необхідністю підвищення якості природничо-математичної й технологічної підготовки дошкільників;
- слабким упровадженням у педагогічній практиці інноваційних засобів навчання й розвитку дітей дошкільного віку, зокрема розвитку їх обдарованості;
- відсутністю належного методичного супроводу використання якісних педагогічних програмних засобів, адаптованих до віку дітей;
- потребою упровадження сучасних освітніх інноваційних технологій у освітній процес у контексті природничо-математичного виховання дітей.

Реалізуючи річні завдання ЗДО, мною були визначені пріоритетні напрямки роботи з дошкільниками, а саме: забезпечити реалізацію аспектів STREAM - освіти у природничо-математичній освіті з метою формування культури нестандартного, інженерного мислення здобувачів освіти, виховання у них інтересу до точних і винахідницьких здібностей, зацікавлення дошкільників математикою, ознайомленням з природним довкіллям, пошуково-дослідницькою діяльністю, експериментуванням та лего - конструюванням, бажанням пізнавати світ та робити відкриття, спостерігати та розуміти як рослинний та тваринний світ дає невичерпний матеріал для розв'язання різноманітних інженерних завдань.

Новизна та сучасність цього напрямку роботи полягає в створенні можливостей для рівного доступу українських здобувачів освіти до сучасної та якісної природничо-математичної освіти в контексті програми інженерного мислення «STREAM - освіта, або Стежинки у Всесвіт» та формування у них належного рівня математичних та природничих компетенцій.

Використання в роботі програми інженерного мислення, дотримуючись принципу інтеграції у формуванні логіко-математичної компетентності дитини, поєднуючи різні сфери життєдіяльності, показує, що числа і форми існують у світі природи, культури, тобто поєднують зміст різних сфер життєдіяльності та ліній розвитку. Реалізація принципу інтеграції забезпечує

цілісність освітнього процесу, створює умови для застосування дітьми набутих знань у різних видах діяльності.

Аспект формування інженерного мислення, як нагальна потреба часу розглядається в дослідженнях науковців К. Крутій, Т. Грицишиної, І. Стеценко. Осмислення теоретичних основ дало змогу визначити такі вектори педагогічного впливу: набуття досвіду у спільній ігровій та творчій діяльності; забезпечення становлення дитини як обдарованої особистості, що здатна до обґрунтованих дій у нестандартних ситуаціях, усвідомлює власну відповідальність перед собою, колективом і суспільством за результати своєї діяльності.

Одним із завдань оновленого БК є забезпечення варіативності і різноманітності змісту освітніх програм і організаційних форм рівня ДЗ, можливості формування освітніх програм різної спрямованості з урахуванням освітніх потреб і здібностей дітей [1, с.15].

Метою впровадження програми «STREAM - освіта, або Стежинки у Всесвіт» була необхідність озброїтися систематизованим матеріалом, спрямованим на інтелектуальний розвиток дітей та їх пізнавальних інтересів через рішення наступних завдань:

- сенсорний розвиток;
- розвиток пізнавально - дослідницької діяльності;
- формування елементарних математичних уявлень.

При вивченні програми спиралася на програмні завдання освітньої галузі «Пізнавальний розвиток», мною була вивчена навчально-методична література, складений план роботи творчої групи. Програма була опробована для кожної вікової групи: раннього віку, молодшої, середньої, старшої.

Запропонована система включає комплекс завдань і вправ, різноманітних методів і прийомів (наочно-практичних, ігрових, словесних), з огляду на вікові особливості дітей. Кожне завдання дається дітям з ускладненням, орієнтуючись на їх зону найближчого розвитку. Практична діяльність спрямована на засвоєння певних способів дій з предметами або їх

замінниками (зображеннями, графічними малюнками, моделями та ін.), на базі яких виникають елементарні математичні уявлення.

Основою програми є ігрові методи та освітні ситуації, які передбачають використання елементів різних видів ігор та ігрових прийомів, відповідно до вікових особливостей дітей. У групах раннього та молодшого віку можна використовувати в ОД сюрпризні моменти, а саме казкового персонажа («Мишко приходить в гості», «Допоможемо лисички», «Чарівний мішечок», «В гостях у казки» та ін.), також застосовуються імітаційні рухи, наслідування твариною, переодягання в різні образи та інше. Для дітей старшого віку більш ефективні такі прийоми, як пошуки, квести (ігри з планом-схемою групи або ділянки, рух в зазначеному напрямку), математичні загадки в віршах, логічні завдання, змагання, подорожі («В країні геометричних фігур», «Прогулянка в трикутному місті» та інше.), вікторини («Знавці математики», «Математичний КВК»), проблемні ситуації («Як розлити сік порівну?»), ігрові ситуації («Допоможемо мавпочкам розділити апельсин», «Як пінгвінам розкласти кольорові крижинки в обручі»).

Багато уваги приділяю різноманітним дидактичним іграм (предметним, словесним, настільно - друкованим і т. д.). Завдяки розвиваючим завданням, представленим в ігровій формі, ігровим діям і правилам дитина ненавмисно засвоює певну «порцію» пізнавального змісту.

Наочні і словесні методи супроводжуються практичними і ігровими методами. Загадки, прислів'я, народні прикмети, вірші включені майже в кожную освітню діяльність і завжди пов'язані з її темою (знайомство з порами року, днями тижні, числами, цифрами, часом і т.д.). Вони дозволяють урізноманітнити заняття, зробити їх захоплюючими і цікавими. Діти накопичують досвід порівняння, узагальнення, навчаються робити висновки.

Використання інтегрованих занять полягає у поєднанні трьох цілей: навчальної, дослідницької та ігрової. Такі педагогічні засоби відрізняються тим, що захоплюють цікавість та увагу дітей, а малюки у невимушеній

ігровій атмосфері здобувають нову інформацію, вдосконалюють раніше сформовані навички, чи допомагають використовувати знання у практичній діяльності.

Проте основна цінність полягає у спрямуванні на розширення сфери інтересів дошкільників. Елементи застосування STREAM-технологій під час ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з властивостями об'єктів навколишнього середовища. Під час роботи по програмі навчаюся інтегрувати природничі науки з математикою.

Відтак, під час виконання практичних завдань здобувачі освіти навчилися не тільки організувати дослідницьку діяльність, але й паралельно формувати у дошкільників елементарні математичні уявлення: ознайомлення дітей дошкільного віку з просторовим розміщенням предметів (зліва, справа, по центру, над, під тощо); робота з числами ознайомлення з особливостями визначення часу за різними годинниками та одиницями вимірювання часу; робота з поняттями «великий-маленький», «короткий-довгий».

Практична реалізація принципів і методів, покладених в основу альтернативної програми, підвищує емоційну чуйність, учить правильній поведінці дітей у Всесвіті, ефективно впливає на формування початків інженерної культури в дошкільному дитинстві.

Важливо зберегти початкову цікавість і відкритість, з якими діти зустрічають світ математики, і розбудити до нього інтерес. Важливо також, щоб у дітей цей світ зв'язувався з добрими почуттями і щоб вони зверталися до нього з охотою і завзятістю. Найкраще це вдається в атмосфері, яка надає дітям численні, різноманітні і захоплюючі можливості знайомства з математикою.

Систематизована, цілеспрямована, активна педагогічна робота буде і надалі спрямована на оптимізацію освітнього процесу з метою підвищення творчого потенціалу колективу та якості освіти дошкільників.

Планується вивчення й використання нових альтернативних методів педагогічної роботи, що допоможе виробити позитивну мотивацію педагогів до професійної активності та ефективної реалізації завдань освітнього процесу.

У перспективі планується подальше вивчення проблем технології проєктування, розроблення методики відстеження результатів, залучення дитини до спільного плану, залучення батьків до роботи з проєктами.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція), затверджена 12.01.2021 року наказом МОН України №33 /науковий керівник доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України Піроженко Т.О., авторська група Байер О.М., Безсонова О.К., Брежнєва О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л.П., Косенчук О.Г., Корнєєва О.Л., Лисенко Г.М., Левінець Н.В., Машовець М.А., Мордоус І.О., Нерянова С.І., Піроженко Т.О., Половіна О.А., Рейпольська О.Д., Шевчук А.С.

2. Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM - освіти) схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 960-р .

3. Крутій К. STREAM-освіта дошкільнят: виховуємо культуру інженерного мислення / К. Крутій, Т. Грицишина. // Дошкільне виховання. – 2016. – №1. – С. 3–7.

4. Логіка, математика, конструювання та образотворче мистецтво /Ред.-уклад. О.Г.Жукова. – Х.: Вид-во «Ранок», 2009. – 144с. – (Дошкільне виховання).

Стець Наталія Михайлівна

Вихователь комунального закладу
дошкільної освіти (ясла-садок)№20
Криворізької міської ради

ПЕРСОНІФІКОВАНА ІГРАШКА ЯК ЗАСІБ МОТИВАЦІЇ ДИТИНИ ДО ПРОДУКТИВНОГО МОВЛЕННЯ

Розвинуте мовлення, навички комунікації, ненасильницька поведінка – умови становлення особистості дитини. Методика «Persona Dolls» та досвід використання персоніфікованої іграшки данськими педагогами допоможуть вихователям оновити зміст освітньої діяльності та

мотивувати дітей до продуктивного мовлення в середовищі довірчих стосунків.

Ключові слова: *мовленнєвопасивна дитина, довірчі стосунки, продуктивне мовлення, лялька-персона, лавандовий ведмедик.*

Розвиток мовлення - один з найважливіших напрямків роботи з дитиною в дошкільному віці. Правильна, виразна мова дає дитині можливість максимально широко користуватися нею, як засобом спілкування. Проте переважна більшість дітей дошкільного віку брати участь у діалозі, або ж висловлюватись думку самостійно не прагнуть. Захотіти говорити без остраху, що тебе не дочують, зупинять, або висміють, знаючи, що тобі поспівчують, вислухають і підтримають - це основа не лише довірливих стосунків, а й механізм запуску монологічного та діалогічного мовлення в цілому.

Зниження рівня мовленнєвої діяльності дитини сьогодні зумовлено факторами, яким практики часто не надають значення. Серед них - значимі для дитини дорослі. Батьки і вихователі, не люблять розповідати і продуктивно слухати. Використання обхідних шляхів під час виконання мовленнєвих вправ і завдань є дуже популярним прийомом як у дітей, так і у дорослих. Дитина починає говорити про те, що їй спало на думку, а не за темою бесіди. А дорослому зручніше самому усунути проблему, ніж довго і логічно пояснювати малюку, чому вона трапилась.[2]

Негативний вплив на становлення особистості дитині і розвиток її комунікативних навичок мають батьківська гіперопіка та нарцисизм дорослих. Ці явища створюють умови, за яких у малюка не виникає потреби або ж реальної ситуації щось обговорювати з дорослими. І тут ми стикаємось вже не лише з проблемою мовленнєвої пасивності дитини, а й з проблемою браку елементарного спілкування дорослого і дитини, відсутності мотиву обміну думками і продуктивного мовлення відповідно.[2]

З метою пошуку дієвих методик, які б допомогли мотивувати дорослого і дитину на комунікацію, створення умов для відпрацювання мовленнєвих

навичок, ми звернули увагу на досвід застосування ляльки-персони вітчизняними педагогами та на освітню систему Данії.

За матеріалами досліджень, проведених в Лестерському університеті Англії, найщасливіші й найбезтурботніші люди в світі - данці.[3] Секрет щастя данців може бути пов'язаний з їх системою освіти та з особливим данським проживанням батьківства та філософією щастя. Данські батьки виховують щасливих дітей, які виростають в щасливих дорослих, що виховують щасливих дітей, і цикл повторюється. З раннього дитинства дітей привчають як до недоторканості їх прав, так і до неухильного дотримання обов'язкових правил. Малюки виховуються в довірчих стосунках і бесідах на різноманітні теми етичного характеру. Думка дитини враховується від народження, що виховує в ній впевненість в собі та самостійність. Дітей вчать приймати рішення, помилятися і виправляти помилки. Напевне, саме тому данське суспільство визнане найбільш врівноваженим в Європі.

Система дошкільної освіти Данії включає обов'язкові заняття, де діти вчаться співчувати і допомагати своїм товаришам і конкурувати тільки з самими собою. Діти не бояться висловлюватися, бо вони відчують себе частиною спільноти, вони не самотні. А організувати виховний процес данським педагогам допомагають ведмедики. Іменні плюшеві ведмедики ніжного лавандового кольору стають компаньйонами, радниками і друзями дітям. Чекають на дітей в класах, вислуховують дитячі проблеми, допомагають боротися зі страхами, відіграють вирішальну роль, якщо дитині складно спілкуватися з іншими дітьми і дорослими.

В вільному доступі одну із популярних в Данії методик можна знайти під назвою «Звільнитись від цькування!» або «Дитячий садок без насилля».[4] Сутність методики полягає в формуванні чотирьох цінностей, які прищеплюються дітям за допомогою ігор, занять і ведмедиків: турбота, толерантність, чесність, сміливість. Мета методики - прищепити дітям зазначені цінності, навчити більш усвідомлено осмислювати соціальні ситуації, розпізнавати емоції і реагувати із співпереживанням, а також

зробити так, щоб батьки, педагоги і дитина стали однією командою, не боялися ділитися один з одним, допомагали і піклувалися один про одного.

У кожної дитини є свій бузкового кольору плюшевий ведмедик, а в групі великий бузковий ведмідь. Ведмедики живуть в групі в спеціально облаштованому місці: стенд з кишеньками, шафа, іграшковий будиночок. Дитина може в будь-який момент взяти свого ведмедика, наприклад, виконуючи складне завдання. Батьки теж залучаються до процесу спілкування з ведмедиком дитини. Спочатку, коли дитина отримує свою іграшку, вони разом з дитиною вирішують якої статі буде ведмедик, обирають для нього ім'я, шують разом одяг і будують для нього будинок (кишеньку, кімнатку, килимочок). А великого ведмедя всі сім'ї за чергою забирають на вихідні. Батьки і дитина повинні продумати план проведення часу (піти всією сім'єю з ведмедиком до зоопарку, приготувати пиріг, покататися на велосипедах) і зробити фоторепортаж, який діти будуть пізніше представляти на заняттях.

На те що розвитку мовлення сприяють різні ігри та іграшки педагоги звертали увагу давно. В 1950-х роках в США виникла ще одна цікава методика «Persona Dolls», яка дозволяє і сьогодні ефективно і весело вирішувати питання дискримінації, займатися питаннями рівноправності і збагачувати словниковий запас.[1] Ляльки-персони та їх історії розвивають у дітей емпатію, можливість оцінити глузування, причіпки, знущання, біль несправедливого ставлення, а також фізичне насильство. За цією методикою лялька - це не іграшка, а інструмент, який допомагає комунікувати з дітьми і адаптуватися в дитячому колективі. Така лялька не перебуває в групі постійно, а «приходить» туди залежно від мети чи виховної ситуації. І контактувати може по різному: листуватися, надсилати повідомлення з мобільного телефону вихователя, брати участь в яскравих подіях. Вона може звернутись як до всієї групи так і до конкретної дитини зі своєю проблемою і попросити допомоги. [5]

Ми зацікавились данським досвідом застосування іграшкового ведмедика і методикою «Лялька-персона» і вирішили об'єднати їх принципи. Так виник проєкт «Білосніжка», який ми розпочали в середній групі: взяли іграшкового ведмедика, разом з дітьми визначили, що це - дівчинка та назвали її Білосніжкою. Вона разом з нами навчалася, на рівних брала участь в іграх. Історії, які Білосніжка розповідала, змушували малюків співпереживати їх героям, знаходити способи рішення проблеми, висловлювати припущення щодо можливого перебігу ситуації за інших обставин.

Одного разу Білосніжка зустріла нас засмученою і пояснила, що дуже сумує за своїми братиками, які залишились в магазині. І у дітей виникла ідея як розрадити улюбленицю. Вони запросили її в гості познайомитись зі своїми рідними. Відтоді кожної п'ятниці ведмедиця йшла в гості до наших малюків.

Гостювання Білосніжки у дітей вдома викликало жвавий інтерес і бажання ділитися з іншими враженнями про те, чим вони займались та як проводили своє дозвілля. Білосніжка брала участь в хатніх справах, ходила в кіно, гойдалась на каруселях, слухала розповіді про космос, смакувала домашніми стравами. Їй виділяли головне місце за столом, присвячували малюнки і робили компліменти.

Про порядок гостин діти домовлялись між собою, інформували батьків, планували цікаві справи. Звітували про вікенд з Білосніжкою фотографіями і міні-розповідями. Діти, які зазвичай сторонились спільних справ, висловлювали бажання запросити Білосніжку до себе, знаючи, що на ранковому колі доведеться розповідати про гостини. Організація зустрічі стала значимою справою на вихідні і для батьків. Вони активно спілкувались зі своїми дітьми, фотографували перебування ведмедика у них вдома і готували розповідь-монолог. Згодом фотографій накопилось так багато, що виникла потреба їх зберегти. Ось так і народилась ідея створити перший фотоальбом із серії «Подорожі Білосніжки».

Теплою і радісною була зустріч із Білосніжкою в вересні нового навчального року. Діти, тепер вже старшої групи, розповідали їй про те, як провели літні канікули, яких домашніх улюбленців завели, про поповнення в родині, новий автомобіль тата і мрію, яка поки ще не здійснилась. А головне, що вони говорили без остраху помилитись!

Попереду нові пригоди Білосніжки, а ми вже сьогодні спостерігаємо інтерес до спілкування між дітьми. Діти з нетерпінням чекають розповідей Білосніжки і охоче готують монологи для неї. Персональні завдання від групової улюблениці додають дітям впевненості в собі, адже Білосніжка вислухає завжди! А ще до нас почали звертатись батьки з проханням дозволити Білосніжці завітати до них в гості на визначну подію в якості почесної гості. А це вже оцінка ефективності обраного нами методу стимулювання мовлення і комунікації.

Підсумовуючи викладений матеріал, хочемо зазначити, що сьогодні в суспільстві є попит на методики виховання, які в комфортний і незагрозливий спосіб вчать ненасильницькій взаємодії, допомагають долати ізолюваність, дають змогу кожній дитині відчувати себе частиною колективу. Застосування данської методики «Звільнитись від цькування!» («Дитячий садок без насилля») та ляльок-персон допоможуть педагогам формувати позитивні якості особистості у своїх вихованців, такі як турбота, толерантність, чесність, сміливість. Введення в освітній простір персонажів з цікавою історією дозволить здійснювати опосередковане керівництво процесом формування та розвитку дитячого колективу. У результаті впровадження цих методик діти навчаються висловлювати свої думки і почуття та критично мислити

Література:

1. Ващенко А., Хоменко Н. Лялька-персона в інклюзивному освітньому просторі: навчаємо дітей взаємодії // Вихователь-методист дошкільного закладу. - 2021. - №10. - С.45-50.
2. Гавриш Н., Богуш А. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку.- К.: «Генеза».- 2014.-160 с.

3. Королівство щасливих: [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://mi100.info/2020/06/14/korolivstvo-shhaslyvyh/>

4. Крутій К. Данська методика «Звільнитись від цькування!» («Дитячий садок без насилля»): [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://ukrdeti.com/datska-metodika-zvilnitis-vid-ckuvannya-dityachij-sadok-bez-nasillya/>

5. Ляльки з особистими історіями (ляльки – персони): методика соціального та психологічного розвитку дитини / Під заг. ред. Софій Н. З., Найді Ю.М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди». -2017. – 52 с.

Суятинова К.Є.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри дошкільної освіти, КДПУ

НАЦІОНАЛЬНО-МОВЛЕННЕВА ОСОБИСТІТЬ: СТАН

ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕФІНІЦІЇ

У статті здійснено спробу вивчити та проаналізувати поняття національно-мовленнєвої особистості. Проблема національно-мовленнєвої особистості в Україні має й певною мірою політичний характер, оскільки саме новому поколінню - сучасним дітям передшкільного віку та школярам - належить майбутнє країни, а зберігати надбання предків, створювати нову національну культуру, національну політику неможливо без досконалого знання рідної української мови, без любові та пошани до неї. Заклади дошкільної освіти та загальної середньої освіти беруть на себе роль педагогів на національних традиціях. Вивчення мовної та мовленнєвої особистостей на перехресті різних галузей наук зумовлює складність і неоднозначність підходів до визначення, структури, критеріїв і способів опису означених понять. Проблема мовної/мовленнєвої особистості є комплексною, її вивчають соціологи й філософи, психологи, лінгвісти та педагоги.

Ключові слова: мовна особистість, мовленнєва особистість, рідна мова, національна мовна особистість, національно-свідому україномовну особистість, національно-мовленнєва особистість, дошкільний вік.

Постановка проблеми. Проблема національно-мовленнєвої особистості в Україні має й певною мірою політичний характер, оскільки саме новому поколінню - сучасним дітям передшкільного віку та школярам - належить майбутнє країни, а зберігати надбання предків, створювати нову національну культуру, національну політику неможливо без досконалого

знання рідної української мови, без любові та пошани до неї. Заклади дошкільної освіти та загальної середньої освіти беруть на себе роль педагогів на національних традиціях.

Актуальність даної теми обумовлюється тим, що оволодіння українською мовою як державною є найважливішим засобом національного виховання, що забезпечує не тільки комфортне існування людини в суспільстві, а й дозволяє виробити систему національно зумовлених уявлень, пізнати національний характер, мовний тип особистості.

Аналіз досліджень. Поняття мовної особистості було представлено у працях К. Ажежа, Р. Будагова, В. Вундта, С. Петкова, О. Потєбні, О. Шахматова, Г. Штейнталя, та ін. Термін увів В. Виноградов. Дослідженням проблеми формування мовної особистості займались О. Леонтєв, Ю. Караулов, Г. Богін, Д. Леонтєв, А. Пузирьов, О. Тарасова й ін.

З поняттям «мовна особистість» тісно пов'язане поняття «мовленнева особистість», що знайшло відображення в працях І. Бодуена де Куртене, В. Виноградова, В. Гумбольдта, І. Зимньої, В. Карасика, Ю. Караулов, Т. Ушакової, Р. Якобсона. Так лінгвістика вийшла на дослідження людини, яка володіє мовою, на дослідження мовної та мовленневої особистості [6].

Науковці розвивають ідеї формування мовної та мовленневої особистості у своїх наукових працях, підручниках і посібниках для різних ланок освіти (О. Біляєв, М. Вашуленко, Н. Голуб, О. Горошкіна, Т. Донченко, С. Єрмоленко, Л. Мацько, С. Караман, С. Омельчук, Л. Паламар, М. Пентилюк, Т. Симоненко, І. Хом'як, О. Хорошковська, Г. Шелехова та ін.). Проте, поняття «мовна особистість» і «мовленнева особистість» і до сьогодні недостатньо повно визначені, що пов'язано зі складністю та багаторівневістю самої проблеми.

Зауважимо, що визначення дефініції «національно-мовленнева особистість» мало досліджене. У нашому розумінні *національно-мовленнева особистість це особистість, яка знає мову, отримує задоволення від відчуття краси української мови, вміє та прагне спілкуватися рідною*

мовою; має розширений словниковий запас, який використовує у різноманітних ситуаціях; дотримується правил мовленнєвої поведінки та мовленнєвого етикету.

Педагогічними умовами формування національно-мовленнєвої особистості, на нашу думку, є:

- змістове і методичне забезпечення формування національно-мовленнєвої особистості дітей передшкільного віку засобами художньої та / або дитячої літератури;
- створення у закладі дошкільної освіти розвивального середовища, спрямованого на формування національно-мовленнєвої особистості дітей передшкільного віку;
- стимулювання дітей до висловлення вражень, переживань, оцінно-етичних суджень у різних життєвих або суперечливих ситуаціях;
- співпраця роботи педагогів з батьками з метою формування національно-мовленнєвої особистості дітей передшкільного віку.

Висновки. Формування національно-мовленнєвої особистості є необхідною передумовою для виховання національно свідомих українців, зокрема дітей дошкільного віку. *Перспективи подальших досліджень* убачаємо в дослідженні психолого-педагогічних особливостей формування національно-мовленнєвої особистості; обґрунтуванні педагогічних умовам формування національно-мовленнєвої особистості дитини передшкільного віку.

Фільченкова Лариса Іванівна

ОСОБЛИВОСТІ БАЗОВОГО КОМПОНЕНТУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ЗМІНИ В ОСВІТНІХ НАПРЯМАХ

В статті надано порівняння та аналіз Базового компоненту дошкільної освіти (1998,2012 р. р.) та оновленого (2021 р.), визначені пріоритетні напрями оновленого Державного стандарту дошкільної освіти,

умови, за яких вони можуть бути досягнуті відповідно до міжнародних стандартів дошкільної освіти.

Ключові слова: Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти); освітні напрями; компетентність; діти з особливими освітніми потребами (ООП); інклюзивне навчання; відповідальність сім'ї; єдність і наступність дошкільної освіти; базові уміння; солідарна відповідальність; ключові складники.

Сьогодні вимагає оновленого змісту навчання і виховання підростаючої генерації, посилення акцентів, які активізують умови для всебічного повноцінного, поступального розвитку особистості.

У Державному Стандарті дошкільної освіти - *Базовому компоненті дошкільної освіти (БКДО)* - містяться засади та принципи, які окреслюють державні вимоги до рівня розвитку, освіти і виховання дітей дошкільного віку, визначені умови, які сприяють достатньому та необхідному рівню освіти дітей – дошкільників старшого віку.

У 1998 році ухвалений перший БКДО у незалежній Україні. В ньому визначалися вимоги до рівня навченості, вихованості та розвиненості 6 – 7-річних дітей перед вступом до школи. Відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту», БКДО поновлюється раз на 10 років. Нову редакцію БКДО схвалено 4 травня 2012 року. При її підготовці врахували основні положення БКДО 1998 року, досягнення провідних вчених у сфері дошкільної освіти. БКДО розрахований теж на весь проміжок дошкільного дитинства. Інваріантна складова змісту дошкільної освіти систематизована не за сферами життєдіяльності, як це було в попередній редакції БКДО, а за освітніми лініями, як і стандарти початкової освіти. Це сприяє неперервності змісту освітніх ліній дошкільної та початкової ланок. На прохання вихователів, практиків вперше у змісті БКДО варіативна частина представлена за освітніми лініями: комп'ютерна грамота, іноземна мова, хореографія, шахи.

БКДО (2012р.) було розроблено на достатньо високому рівні. При його розробці спиралась на ліпші світові еталони. В ньому прописані

компетенції і знання, які повинна засвоїти дитина перед вступом до першого класу.

Основне завдання розробників БКДО 2012 року - гармонічне поєднання сакраментально сильної бази української дошкільної освіти з вимогами часу. Світ, країна, діти змінилися, тому сьогочасна освіта повинна відповідати цим вимогам. Продовжуючи традиції розробки попередніх БКДО, третя редакція Базового компонента дошкільної освіти (від 12.01.2021р.), продовжує практики розробки передніх БКДО, висвітлює сподівання суспільства в питаннях освіченості, розвиненості та вихованості дітей дошкільного віку, скеровує розробку та оновлення освітніх програм ЗДО, обумовлює вимоги та орієнтири відносно програм професійної підготовки майбутніх педагогів відповідно до вимог сучасності, об'єднує намагання українських практиків і науковців щодо зміцнення культури якості та добропристойності у галузі дошкільної освіти. Він визначає умови, які сприяють досягненню відповідного рівня освіти дитиною дошкільного віку. Оновлений БКДО продовжує традиції розроблення Стандартів дошкільної освіти, забезпечує *єдність і наступність процесу реформування дошкільної та початкової освіти*. У БКДО сформульована ідея *солідарної відповідальності* дорослих за розвиток дитини, яка визначається такими ключовими принципами реалізації Стандарту як: демократичність, рівний доступ до якісної дошкільної освіти кожній дитині, освіти без дискримінації за будь – якими ознаками, забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору, міжвідомча взаємодія, державно – громадське та державно – приватне партнерство в організації та управлінні дошкільною освітою, соціально – педагогічне партнерство громади та всіх учасників освітнього процесу.

Оновлений Стандарт дошкільної освіти продовжує традиції розроблення попередніх Стандартів. В ньому збережена наступність з попередніми редакціями, що сприяє відчуттю сталості, непорушності ідеалів і принципів української освіти, з іншого - відповідає покликам сьогочасної

освіти. БКДО(2021) містить вступ та 4 розділи: інваріантний складник, варіативний складник, умови реалізації, значення понять, що вживаються. В оновленому Стандарті поновлено не тільки сутність підсумкового вміння - *компетентностей* дитини старшого дошкільного віку, а й збережено національні засади дошкільної педагогіки, примножені надбані роками здобутки та показана виняткова культура.

Загальна частина оновленого Стандарту доповнена такими поняттями як: базові принципи реалізації стандартів дошкільної освіти, умови реалізації БКДО, цінності дошкільної освіти, *відповідальність сім'ї* за розвиток дитини, взаємодія ЗДО з родинами дітей як учасниками освітнього процесу, педагог

/ вихователь/фахівець у галузі освіти як фасилітатор (людина, яка забезпечує успішну групову комунікацію) розвитку дитини, розвивальне освітнє середовище, зміст і організація освітнього процесу, обов'язки суспільства / громади в забезпеченні доступної та якісної дошкільної освіти, наступність між дошкільною та початковою освітою в реалізації перспектив розвитку дитини, становлення компетентності дитини в умовах дошкільної освіти.

У БКДО (2021) назва «Освітні лінії» змінена на «*Освітні напрями*». Є зміни і у інваріантному складнику: БКДО(2012): «Особистість дитини», «Дитина в соціумі», «Дитина у природному довкіллі», «Дитина у світі культури», «Гра дитини», «Дитина в сенсорно – пізнавальному просторі», «Мовлення дитини», БКДО(2021) : «Особистість дитини», «Дитина в сенсорно – пізнавальному просторі», «Дитина в природному довкіллі», «Гра дитини», «Дитина в соціумі», «Мовлення дитини», «Дитина у світі мистецтва».

БКДО(2021р.) та БКДО(2012 р.) різняться між собою. У вже не дійсному БКДО(2012 р.) в переліку інваріантних складників була освітня лінія «Дитина у світі культури». В ній об'єднано предметний світ та світ мистецтва. У новому БКДО окремо виділено освітній напрям «Дитина у світі мистецтва». Він завбачає розвиток у дітей здібностей практично втілювати

свій художньо – естетичний потенціал. Логічна структура БКДО в значній мірі спрощує його практичне використання: в межах кожного освітнього напрямку визначено *компетентність* та її компоненти – емоції, знання. Всі освітні напрями передбачають розвиток однієї з ключових компетентностей, а також соціального, психічного, фізичного та духовного компонентів. У зв'язку з цим освітній напрям складається з таких компонентів: компетентність (подається характеристика компетентностей в межах напрямку), емоційно – ціннісне ставлення, сформованість знань, навички, участь батьків (рекомендуються шляхи, які допоможуть батькам можуть у формуванні в дитини компетентності).

Варіативний складник оновленого БКДО (2021р.) охоплює наступні освітні напрями: «Особистість дитини. Спортивні ігри», «Дитина в сенсорно – пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота», «Мовлення дитини. Основи грамоти», «Мовлення дитини. Іноземна мова», «Дитина в соціумі. Соціально – фінансова грамотність», «Дитина у світі мистецтва. Хореографія». Варіативний складник, на відміну від інваріантного, не є остаточним. В нього можна привносити додаткові освітні напрями відповідно до пріоритетної направленості роботи дошкільного навчального закладу, особистих уподобань і стремлінь дітей, потреб, прагнень батьків, належних умов розвивального середовища. *Ключовими складниками компетентності дитини (інваріантна частина) є* : рухова і здоров'язберезувальна, особистісна, ігрова, предметно – практична та технологічна, сенсорно – пізнавальна, логіко – математична та дослідницька. В оновленому БКДО додано нові: природничо – екологічна з навичками, що орієнтовані на сталий розвиток; соціально – громадянська, комунікативна, мовленнєва, художньо – мовленнєва, мистецько – творча (художньо – продуктивна, музична, театралізована).

Прерогативою БКДО 2021 року є визначення маршрутів, за допомогою яких батьки можуть позитивно впливати на розвиток своєї дитини. Дякуючи цьому Базовий компонент є цінною вказівкою не лише для співробітників

дошкільних навчальних закладів, але і для відповідальних батьків. Наприклад, батьки можуть сприяти : організації вдома освітнього простору,

наповненню його потрібним обладнанням(за власним бажанням чи за порадами педагогів) : настільно – друковані, дидактичні, саморобні ігри з викидного матеріалу, різноманітні конструктори, матеріали для малювання, клеєння, розмальовки, залученню дитини до участі(допомоги) у господарюванні, знайомству з призначенням та використанням різних предметів, дотриманням правил безпеки під час їх застосування.

Оновлений БКДО акцентує увагу на ролі сім'ї. Родина-це ефективна школа соціального, комунікативного, культурного виховання, настанов та саморозвитку особистості. В Стандарті велике значення приділяється проблемі відповідального батьківства. Він чітко окреслює активності – вагома допомога батькам та педагогам. Це сприяє можливості ухвалити колегіальний напрямок роботи для виховання та розвитку дитини. Вагому роль БКДО приділяє взаємодії ЗДО з батьками. В оновленому БКДО представлена ще одна важлива направленість - *інклюзивне навчання*. Воно охоплює як дітей із порушенням розвитку, так і тих, хто має психологічні травми або перебуває у складних життєвих обставинах. В даному випадку інклюзія враховує ці потреби і створює відповідні умови дітям, щоб вони не переймалися своєю ізоляцією від дитячого товариства та його діяльності. Потрібно залучати цих дітей до товариства ровесників, створювати відчуття безпечності та спорідненості з колективом. Вихованці обов'язково зараховуються до ЗДО за зверненням батьків (піклувальників). Для корекційно – розвиткових занять з дітьми з ООП (*особливими освітніми потребами*) використовуються адаптовані та модифікаційні освітні програми. В інклюзивній групі може бути асистент вихователя. Він здійснює психолого-педагогічний супровід дитини в умовах навчально-виховного процесу; допомагає дитині адаптуватися до колективу з перспективою подальшої соціалізації; створює для дитини емоційно сприятливий мікроклімат у групі; вивчає індивідуальні особливості розвитку дитини у

єдності інтелектуальної, емоційної та поведінкової сфер, її прояви; організує якісну індивідуалізацію навчання. Діти з ООП можуть перебувати в садочку до 7 – 8 років. Оновлений БКДО 2021 року слугуватиме збереженню цінностей дошкільного дитинства. Він визначає особливості та вимоги до рівня розвиненості, засвоєння знань та вихованості дитини дошкільного віку і забезпечує неперервність між дошкільною та початковою освітою.

Література:

1. Закон України «Про дошкільну освіту», [електронний ресурс: <http://iitzo.gov.ua/doshkilna-osvita/normatyvno-pravova-baza-doshkilnoji-osvity>].
2. Базовий компонент дошкільної освіти / А. Богуш, Г. Беленька, О. Богініч та ін.; наук. кер. професор А. Богуш. – Київ:Світоч, 2012–26 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти /Т. Піроженко, О. Брежнєва, О. Байєр, С. Нерянова, Г. Лисенко та ін.; наук. кер. проекту професор Т. Піроженко. – Київ: авторська група Стандарт, 2021.
4. Н. Гавриш, С. Нерянова, Т.Піроженко / «Державний стандарт: аналізуємо зміни»; ж. «Вихователь – методист дошкільного закладу», 2021 - № 2.
5. «Нова редакція Базового компоненту дошкільної освіти: вивчаємо за п'ять хвилин»/ електронний журнал МСFR «Практика управління дошкільним закладом»,2021.
6. С. Нерянова, О. Швачова / «Досягнення та перспективи розвитку дошкільної освіти. Робота з оновлення Базового компонента дошкільної освіти» / електронний журнал «Дошкілля», 2021
7. С. Нерянова, О. Швачова / «Досягнення та перспективи розвитку дошкільної освіти. Робота з оновлення Базового компонента дошкільної освіти» / електронний журнал «Дошкілля», 2021.

Фріюк Вікторія Юріївна

Вихователь комунального закладу
дошкільної освіти (ясла - садок) №20
Криворізької міської ради

ФОТОАРТ В ДИТЯЧОМУ САДКУ, АБО ВЧИМОСЬ СПОСТЕРІГАТИ ТВОРЧО

У статті розкрито актуальну тему всебічного розвитку «нової дитини» та застосування в практиці роботи з дітьми дошкільного віку сучасних арт-технологій. Фотоарт як напрямок цифрового мистецтва може стати ефективним методом формування образу навколишнього світу та сучасним підходом щодо підвищення ефективності дошкільного

виховання. Досвід використання фотоарту в дитячому садку стане корисним педагогам-практикам та батькам.

Ключові слова. Мистецько-творча компетентність, образ, фотомистецтво, фотографія, фотоарт.

Трансформація та швидкий темп розвитку суспільства, впровадження цифрових технологій в усі сфери життя накладають сьогодні відбиток на особистість людини. І ось перед нами «нова дитина», відкрита для будь-якої інформації, з новими запитам та інтересами, новим світобаченням.

У Державному стандарті дошкільної освіти одним з основних завдань визнано формування особистості дитини та набуття нею соціального досвіду через розвиток її творчих здібностей [2]. У новій редакції Базового компонента дошкільної освіти мистецько-творчу компетентність визначено як здатність дитини практично реалізовувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання бажаного результату творчої діяльності на основі емоційно-ціннісного ставлення до різних видів мистецтва та елементарного застосовування мистецьких навичок в життєвих ситуаціях [5].

Вплив засобів мистецтва на розвиток особистості та значущість мистецької діяльності для стимулювання її творчої активності розкривали в естетико-мистецтвознавчих наукових роботах В. Кандинський, Л. Левчук, М. Каган, М. Киященко, О. Оніщенко, Ю. Борєв. Дослідженнях з педагогіки мистецтва вели Б. Юсов, В. Кудрявцев, Г. Падалка, Г. Шевченко, Е. Белкіна, Л. Масол, Л. Хлебнікова, Н. Миропольська, О. Комаровська, О. Рудницька Вони відзначали, що вміння бачити, розуміти й створювати прекрасне робить духовне життя дитини багатим, цікавим, дає їй можливість відчувати естетичну насолоду [4].

Ми живемо у високотехнологічному суспільстві. Неабиякий вплив на освіту і мистецтво сьогодні мають техніка і технології. Тому оволодіння технікою фотографування для сучасного дошкільника стає абсолютно доступною навичкою. Відгукується ця теза і в Базовому компоненті дошкільної освіти. Так, в варіативному складнику освітнього напрямку «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота»

зазначається, що використання цифрової техніки, сприяє формуванню цифрової компетентності, позитивного ставлення до сучасних цифрових технологій, бажанню брати участь у створенні дитячого медіасередовища, створенні власної медіапродукції [1].

В чинних комплексних програмах виховання та розвитку дитини дошкільного віку майже відсутні рекомендації застосування фототехніки в освітньому процесі. Проте вітчизняні науковці вже сьогодні підлаштовуються під сучасну дитину і технологічні виклики суспільства. Так автори альтернативної програми формування культури інженерного мислення в дітей передшкільного віку «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт» зазначають, що stream-напрямок враховує сучасні тенденції технічного прогресу. Художню фотографію вони рекомендують педагогам як вид сучасного мистецтва, а фотоапарат як мистецький інструмент на рівні з пензликом[3].

Фотоарт в широкому розумінні – це вид цифрового образотворчого мистецтва, який об'єднує фотографію і комп'ютерну графіку. В освітній діяльності фотоарт не є роботою за комп'ютером з обробки фотографій. Це система методичних прийомів формування образу навколишнього світу за допомогою фото. Використовуючи фотоарт можна вирішувати такі завдання:

- формувати образне уявлення про предмет і його властивості;
- вчити сприймати навколишні предмети у дії;
- вчити сприймати об'єкти в різний час доби, пору року;
- формувати уявлення про явище природи, соціуму;
- «наближувати» предмет до очей дитини;
- вправлятися в художній обробці фотоматеріалів.

Ми пропонуємо розширити інструментарій мистецько-творчої діяльності з дітьми дошкільного віку саме за рахунок елементарного фотоарту та знайомства з історію його виникнення.

Серед найпопулярніших прийомів фотоарту, які використовуються педагогами нашого закладу, - прийом «Рамки-елементи». Ми рекомендуємо

застосовувати його, формуючи таку базову якість, як спостережливість. Рамка-елемент - це аркуш картону або тонкого пластику з фігурним контурним зображенням зрозумілого дітям об'єкта. Такі рамки допомагають вивчати періодичні явища в живій та неживій природі, явища пов'язані зі змінами пір року, а також сезонні фази розвитку рослин. Разом з дітьми ми виготовили рамки-елементи і протягом чотирьох сезонів робили цікаві фотографії, за допомогою яких спостерігали фенологічні зміни у природі. Рамки-елементи стали своєрідним фотооб'єктивом, а звичайні картини оточуючого світу, зафіксовані через них, набули статусу «відкриття». Цей прийом може передувати знайомству з фотоапаратом, або ж застосовуватись як самостійний інструмент.

Дослідження принципів перенесення, збереження, вдосконалення зображення надихнуло нас на нові ідеї дослідницької діяльності в стилі АРТ.

Наприклад, як пояснити дитині що таке негатив в фотомистецтві? Пропонуємо техніку «Гратаж-негатив» - відому, але не популярну в роботі з дошкільниками техніку малювання. «Гратаж» в перекладі з французької означає «дряпання» - спосіб малювання методом прошкрябування загостреним інструментом по заґрунтованому щільною фарбою (гуаш, туш) картону. «Негатив» – означає, що тони і кольори такого зображення прямо протилежні кольорам і тонам оригіналу. За допомогою цієї техніки ми пояснювали дітям, що таке «негатив», а тепер можемо самі малювати картини-негативи.

Техніка «Малювання молоком» стане в нагоді, коли виникне потреба розповісти дітям про те, як відбувається проявлення зображення на плівці. Вона дозволить наблизитися до того часу, коли фотографії виготовлялись в домашніх умовах і проводилась фотосушка. Діти експериментальним шляхом можуть довідатись, що молоко під дією температури змінює колір, а малюнок таким чином проявляється на папері.

Техніка «Декупаж» на камені, дереві, фарфорі сьогодні досить популярна. Сучасні фотосалони пропонують у своїх послугах сувенірні фото на камені, дереві, фарфорі. Цю нескладну аплікаційну техніку можна з успіхом застосувати і в роботі з дітьми старшого дошкільного віку, організувавши «арт-ательє», або «фотосалон».

Техніка «декупажу» передбачає декорування різноманітних речей побуту. Ознайомившись з алгоритмом і принципами декорування в цій техніці, ми з дітьми відкрили свій Procentr, і виготовили іменні стаканчики з фотодруком прямо в групі.

Методика британського митця Річа МакКора, також відомого як Paperboyo на Instagram, відкрила новий напрямок в роботі з дітьми і для нас Ми його назвали - «фотожарт». 29-річний фотограф з Лондона, використовуючи тільки папір і ножиці, перетворює нудні вулиці міст і сцени з диснейвських мультфільмів на оригінальні витвори фотомистецтва.

Надихнувшись роботами митців, ми з дітьми теж спробували ці арт-прийоми і застосовували їх, як у вільний час для підняття настрою, так і на заняттях для піднесення емоційної атмосфери. Із цупкого картону чорного кольору ми вирізали фігурки-силуети кота, ворони, дітей на санчатах, дорослих людей. Потім, озброївшись фотоапаратом, слідкували за їх витівками і зустрічали в найнеочікуваніших місцях, наприклад, в акваріумі, або в чашці з ранковим чаєм. А звичайні побутові речі ставали моделями в наших жартівливих фотосесіях.

Знайомство з технікою бельгійського кинорежисера Вінсента Баля відкрило для нас нові можливості застосування фототехніки і створення шедеврів в стилі «фотожарт» стало ще цікавішим. Тепер в об'єктив фотокамери потрапила тінь від предметів, а її силуети народжували нові фантазійні образи.

Не менш захопливим може стати процес виготовлення оригінальних фоторамок для фотографій. Фоторамки можуть оздоблюватись природним та покидьковим матеріалом, наприклад, ячною шкаралупою, мушлями,

коктейльними трубочками, паперовими серветками тощо. Або ж матеріалами для дитячої творчості: папір, бісер, пластилін, нитки та ін. Такі авторські фоторамки можна конструювати з паперу та картону і дарувати з нагоди свята, або й просто від душі.

В освітніх програмах і методиках ви не знайдете терміна «фотошоп», проте сучасна дитина його чує вже з пелюшок. Без фотошопа сьогодні не обходяться ні любительські фото, ні рекламна продукція. За допомогою фільтрів і різних параметрів налаштування можна вдосконалювати фотографії і миттєво ділитися результатами в соціальних мережах. За допомогою кольорових пластикових обкладинок для підручників пропонуємо продемонструвати дітям наживо онлайн-програму зістарення фото. А можна пояснити як накладений фільтр додасть ефекту «ранку», «вечора», «сонячної днини» звичайній фоторафії, зробленій на прогулянці.

В цікаву гру-дослідження може перетворитись звичайна фотосесія і стати фотополюванням. Головним об'єктом фотополювання є будь-який цікавий живий об'єкт, наприклад, равлик. Діти дуже швидко схоплюють знання і навички, демонстрація яких пов'язана з технікою. Тож, як навести об'єктив, знайти ракурс, вибрати найвдаліший кадр навчатись швидко.

Підсумовуючи викладений вище матеріал, хочемо зазначити, що досвід інтеграції фотомистецтва в освітній процес в умовах нашого закладу, продемонстрував ефективність застосування фотоарту як засобу збагачення і розширення чуттєвого досвіду дитини. Фотоарт допомагає формувати спостережливість, стимулює самопізнання, забезпечує науково-образне сприйняття довкілля, а також включає дитину у практичну діяльність і пов'язує навчання з життям.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція): [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Крутій К. STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт: альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дітей передшкільного віку. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПІС» ЛТД, 2020. – 148 с.

3. Новоселецька І. Вплив мистецтва на розвиток художньо-творчих здібностей дітей п'ятого року життя в початкових мистецьких навчальних закладах // Молодий вчений.- 2017. - Вип. 3.2 (43.2). - С.98-101.

4. Половіна О. У фокусі: дитина у світі мистецтва // Дошкільне виховання. - 2021.- №2.- С.3-8.

5. Скоробагатько М., Кудлатова І. Світ в об'єктиві: прийоми фототерапії в роботі з дітьми // Дошкільне виховання. – 2018. - №5. – С.12-15.

6. Слащова О., Дерев'янка Л. «Фотомистецтво як засіб пізнання світу та розвитку художньої творчості дитини»: [Електронний ресурс] : Режим доступу : <https://dnz1melit.wixsite.com/fotoartdnz>

Хріник Євген Олександрович

аспірант кафедри дошкільної освіти,

Криворізький державний педагогічний університет

ОГЛЯД МЕТОДИКИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ МЕДІАКУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мета формувального етапу дослідження полягала в обґрунтуванні та перевірці педагогічних умов виховання у дітей старшого дошкільного віку основ культури використання медіапродукції.

У педагогічних дослідженнях висновки щодо педагогічних умов збігаються з психологічними. Педагоги розглядають умову як «сукупність змінних природних, соціальних, зовнішніх і внутрішніх подразників, що впливають на фізичний, моральний, психічний розвиток людини, її поведінку, виховання і навчання, формування особистості» [1, с. 36]. За визначенням Н.Бугаєць, «педагогічні умови – це необхідність і достатність обставин, від яких залежить ефективність навчально-виховного процесу». Отже, результати комплексного аналізу дозволяють зробити висновок, що поняття «умова» означає сукупність причин, обставин, що впливають на розвиток, виховання і навчання людини, динаміку і кінцеві результати цих процесів. Проаналізувавши поняття «педагогічні умови» робимо висновок, що ця категорія має такі складники: сукупність об'єктивних можливостей

змісту, форм, методів, засобів і середовища, спрямованих на вирішення поставлених задач [2, с. 44-49]; характеристика змісту, організаційних форм, засобів навчання і характер взаємин між педагогом і дітьми [3, с. 29–32]; обставини, що забезпечують успішне виконання навчальних завдань. Резюмуючи висвітлене, педагогічні умови розглядаємо як один із компонентів педагогічної системи, що відображає сукупність можливостей освітнього середовища, впливає і забезпечує ефективний розвиток особистості.

У контексті нашого дослідження під педагогічними умовами розуміємо необхідні й достатні обставини, за яких освітній процес забезпечує виховання у дітей старшого дошкільного віку основ культури використання медіапродукції.

На необхідності формування знань у галузі масмедіа в підростаючого покоління вказували В. Іванов, Г. Онкович, Б. Потятиник та ін. Для ефективної реалізації цієї педагогічної умови орієнтувалися на зміст чинних програм щодо основних понять у сфері масмедіа, доступних дітям старшого дошкільного віку для розуміння й використання в повсякденні. Зауважимо, що засвоєння знань не може автоматично впливати на формування у дітей досвіду культурного використання медіапродукції.

Вважаємо, що початкова медіаобізнаність, яку цілеспрямовано та систематично набувають діти в повсякденному житті в різних видах діяльності, стане підґрунтям для виховання у них основ культури використання медіапродукції. Можемо констатувати, що діти, які не володіють медіаобізнаністю, швидко втрачають інтерес до ігор на медіатематику і переключаються на більш знайомі; потребують постійних підказок та вказівок із боку інших учасників, дорослих. Зазначимо, що гра дає можливість застосовувати набуті знання, проектувати свою поведінку як медіаспоживача в умовах, наближених до реальних.

Сучасному студенту під час навчання подекуди важко визначити, яка інформація необхідна, важлива, а великий її об'єм призводить до того, що він

губиться в інформаційному просторі. Із досвіду роботи викладачів Нікопольського фахового педагогічного коледжу слід зазначити, що під час виконання індивідуальних, творчих завдань студенти подекуди обирають спотворену або брехливу інформацію з Інтернету, бо нажаль багато сучасних медіа не перевіряють достовірність надрукованих даних. Тому особливого значення набуває необхідність навчити майбутніх фахівців дошкільної освіти отримувати та працювати з інформацією, починаючи з перших курсів, бо у них бракує життєвого досвіду та навичок оброблення інформації.

Ми вважаємо, що важливими завданнями дошкільної освіти є активізація пізнавальної активності дитини, її самостійності та ініціативності. Значні можливості для реалізації вищезначених завдань має медіапродукція. Взавши за основу аналіз досліджень та публікацій останніх років свідчить, що проблема використання медіапродукції в роботі з дітьми стає центром уваги зарубіжних та вітчизняних представників педагогіки (О. Куніченко, О. Кравчишина, Н. Череповська [4]), психології (О. Вознесенська [5], Л. Найдьонова [6], Г. Онкович), медицини (Г. Апостолова, Д. Лемиш [7], Р. Пацлаф), культурології (М. Маклюен, М. Ямпольський, О. Якимович).

Оволодіти необхідними знаннями, уміннями і навичками дитина зможе лише тоді, коли сама виявлятиме до них інтерес, і в тому разі, коли вихователь зуміє зацікавити її. Тому медіапродукція має добиратися так, щоб її зміст передбачав формування не лише елементарних уявлень, а й розвиток пізнавальних процесів та пізнавальної активності (поєднуючи два елементи: пізнавальний та ігровий).

Використання медіапродукції в роботі з дітьми має ряд переваг, зокрема: здійснення полісенсорного сприйняття матеріалу; можливість демонстрації різних об'єктів за допомогою сучасних технічних засобів навчання в збільшеному вигляді; поєднання аудіо-, відео- і анімаційних ефектів в єдиному продукті сприяє компенсації об'єму інформації, що отримується дітьми з інших джерел; активізація зорових функцій, окомірних можливостей дитини; яскравість і привабливість медіапродукції

прискорюють запам'ятовування матеріалу, робить його осмисленим і довгостроковим. Наявність позитивних емоційних реакцій у процесі використання медіапродукції сприяє корекції і розвитку психічних процесів. Медіапродукція є ефективним засобом роботи під час фронтальних та індивідуальних занять, що дозволяє побудувати освітній процес на основі психологічно коректних режимів функціонування уваги, пам'яті, гуманізації змісту навчання і педагогічної взаємодії.

Використання медіапродукції в освітньому процесі передбачає широкий спектр прийомів роботи з дітьми. Наприклад, використання на занятті «наскрізного» персонажа перетворює «звичайне» спілкування в комунікативну ситуацію. У результаті відбувається не тільки запам'ятовування нової інформації, а й діалог між дитиною та персонажем, який викликає в неї цікавість у спілкуванні з цим героєм. Цікавим прийомом є порівняння двох-трьох екранізацій одного і того ж літературного твору. Сучасним прийомом є робота з використанням стоп-кадру або відеоряду (відповіді на запитання, озвучування мікросюжетів, коментування, вибіркового опису дій і ситуацій, розігрування діалогів). Зазначені методичні прийоми сприяють активізації інтересу дітей до медіапродукції [8].

З перших днів вступу студентів до педагогічного закладу важливого значення для всього педагогічного колективу набуває розвиток їх мотиваційної компетентності. Потреба та бажання вчитись, навички організації навчання як праці розвивається у студентів під час адаптаційного періоду. В КВНЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» ДОР впроваджена система адаптаційних заходів, які є підґрунтям для формування медіаграмотності. В Нікопольському педагогічному коледжі, розглядаючи вплив медіа на людину, наголошуємо на їх інформаційній і просвітницькій ролі. Викладання навчальних дисциплін розвиває критичне мислення студентів і без використання медіаграмотності, але, використовуючи підходи до формування медіаосвіти, вони починають спиратись на здобуті навички і критично оцінюють інтернет-простір та інші медіа.

Розвиток навичок дослідження під час вивчення психології є одним із параметрів освіти з медіаграмотності та складовою засвоєння багатьох навчальних дисциплін. Професійно спрямована дисципліна «Медіаосвіта» створює умови для формування медіаосвіти у студентів, оволодіння широким колом інформації. Чи стане майбутній вихователь активним суб'єктом культури – залежить від багатьох додаткових умов: підготовленості людини до взаємодії з різними типами медіа, включення медіа в його реальну життєдіяльність. У процесі навчання студентам даються найперші уявлення про можливості різних видів медіа та основні можливості використання. Ми знайомимо майбутніх вихователів з художньо-образними засобами екранних творів – колір, звук, музика, які створюють певний настрій, допомагають висвітлити авторську ідею. На практичних заняттях з медіаосвіти зі студентами аналізується, яке велике значення має інформація у житті людини, як уміти правильно до неї ставитися, а це значить - повноцінно її сприймати, адекватно оцінювати, розуміти, вміти розрізняти фейки та маніпуляційні прийоми. Готуючись до педагогічної практики вчимо створювати презентації про життєвий і творчий шлях письменників, аналізуємо тематичне і жанрове розмаїття творів, формуємо креативну творчість і самовираження у створенні колажів, фотофільмів, мультфільмів, зйомку і монтаж відео сюжетів, інтернет сайтів. Медіаосвіта – це безупинний навчальний процес, це пласт сучасної культури, з яким дитина зустрічається буквально від народження. Завдання педагогічного колективу КВНЗ «Нікопольського фахового педагогічного коледжу» ДОР» - сформувати уміння у студентів працювати з інформацією, щоб у своїй педагогічній діяльності вони зуміли навчити аналізувати інформацію масмедіа дітей дошкільного віку не стихійно, а послідовно через використання різних ігрових форм (конкурси, вікторини, ігри-драматизації та ін.), щоб виховували емоційну сферу дитини, розвивали її інтелект.

Отже, багатофункціональність медіапродукції, з одного боку, відкриває широкий діапазон можливостей для вдосконалення освітнього

процесу та розвитку особистості дитини. З іншого боку, це вимагає від педагогів, які використовують медіаматеріал, ретельного планування і чіткого розуміння цілей і завдань своїх занять.

Література:

1. Полонский, В. М. (2004). *Словарь по образованию и педагогике*. Москва: Высшая школа. 512 с.
2. Найн, А. Я. (1995). О методологическом аппарате диссертационных исследований. *Педагогика*, 5. 44-49.
3. Зверева, М. В. (1987). О понятии «дидактические условия». *Новые исследования в педагогических науках*. Москва: Педагогика, 1, 29-32.
4. Череповська, Н. І. (2007). Формування візуальної медіакультури особистості засобами медіаосвіти. *Культура народів Причорномор'я*, 120, 185.
5. Вознесенська, О. Л. (2010). Сім'я в інформаційному суспільстві: зміна норми. *Психологічні перспективи*, 1, 16-26.
6. Найдьонова, Л. А. (2013). *Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу: підручник*. Кіровоград: Імекс-ЛТД. 116 с.
7. Гавриш, Н. В. (2006). *Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку*. (Монографія). Луганськ: АльмаМатер, 368 с.
8. Крутій, К. Л. (2013). Медіадидактичні особливості використання мультфільмів як засобу навчання мови і розвитку зв'язного мовлення дошкільників. *Наукові записки. Серія: Педагогіка*, 3, 63-78.

Цаплюк О.С.

Криворізький державний педагогічний університет

СОЦІОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНЦІЯ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ

Важливим надбанням сучасності є деталізація вікових періодів, яка призвела до більш точного розуміння потреб дітей на кожному етапі їх розвитку. Рушієм цього стало реформування освіти в напрямку безперервності та наступності усіх її ланок. І якщо раніше принцип наступності намагались реалізувати фактично штучним прискоренням змісту освіти старших дошкільників, зокрема запозичуючи компоненти програми першокласників, то сьогодні провідні науковці в сфері дошкільної освіти (Т.

Анісімова, А. Богуш, Т. Бондаренко, О. Зима, О. Ковшар, Г. Назаренко, Л. Порядченко, С. Сажина, Т. Степанова, М. Урбанська, Л. Федорович, О. Чепка, Н. Черепаня та ін.) виділяючи проміжну ланку між дошкільною і початковою освітою – передшкільну освіту, наповнюють її роботою з адаптації завдань програм першого класу в рамках вікових особливостей та провідної діяльності дітей передшкільного віку [4, с 45].

Формування соціокультурної компетенції є ціллю сучасного полікультурного виховання дітей передшкільного віку. Принципи поліетнічної спрямованості виховання втілені у Законі України «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти, Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти, Концепції громадянського виховання, Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти.

Зокрема в освітній лінії «Дитина в соціумі» Базового компоненту дошкільної освіти вказано, що виховання має забезпечити розуміння дитиною поняття «країна», що кожна країна має власний народ, який може відрізнятися за кольором шкіри, мовою, звичаями, та всі мають спільне прагнення до миру та щасливого життя в гармонії один з одним [1, с 17]. В розділі «Дитина в соціумі» програми «Дитина» передбачено надання дітям уявлення про те, що люди різних національностей можуть проживати на одній території і бути громадянами однієї держави, всі вони мають підтримувати і поважати країну, в якій живуть [2, с 222]. Програма «Соняшник» в розділі «Розвиток і виховання розуму» орієнтує вихователів на розвиток у дітей усвідомлення того, що в Україні живуть не лише українці, а й люди інших національностей (білоруси, росіяни, вірмени та інші), з якими треба жити дружно [3, с 117]. У 2 частині програми «Я у світі» визначено, що вихователь упродовж дошкільного дитинства повинен навчити дошкільників орієнтуватися у загальних ознаках населення Землі (планета, країни, народи, люди) та у відмінностях зовнішніх ознак людей (кольорі шкіри, волосся, очей; зрості, формі очей), культурі, мові, національності;

навчати називати декілька спільних та відмінних ознак між представниками різних народів, використовувати слова-ознаки прихильного ставлення до людей різної національності (віра, єдність, спільні інтереси, терпимість, миролюбність, інтерес до несхожого) [7, с 462].

На сьогодні сталою, єдиною тлумачення соціокультурної компетенції немає. Наприклад Т. Фоменко тлумачить соціокультурну компетенцію як «якісну характеристику особистості, що базується на сукупності набутих знань соціальних та культурних сфер життя, ціннісних орієнтацій; здатність та готовність до міжкультурного спілкування з носіями інших мов та культур» [6, с 153], а на думку Р. Мільруда – вона є діяльним компонентом комунікативної компетенції, тобто передбачає успішне ведення діалогу культур.

Аналізуючи програмові вимоги та погляди науковців з означеної проблематики ми дійшли висновку, що доцільним є тлумачення соціокультурної компетенції як багатокомпонентного терміну, який являє собою систему уявлень про основні національні традиції, звичаї та реалії країн, а також орієнтацію на узгодження своєї поведінки згідно з цими знаннями для досягнення взаєморозуміння та взаємоповаги. Її наявність є необхідною для розвитку кожної окремої особистості та суспільства в цілому, адже вона забезпечуватиме активну і відповідальну життєдіяльність у соціумі на засадах демократичності, гуманізму та толерантності.

Розглядаючи соціокультурну компетенцію як багатокомпонентне явище, вбачаємо необхідним чітко витлумачити її структуру. З цього питання поділяємо думку В. Сулейманової, яка вважає доцільним виділення когнітивного, мотиваційно – ціннісного та діяльнісно – поведінкового компонентів. Дані компоненти формуються не відокремлено один від одного, а в сукупності; діяльнісно – поведінкова складова цілковито залежить і спирається на перші два компоненти.

Когнітивний компонент передбачає наявність знань з культури, історії, релігії; знання традицій, норм та правил спілкування, взаємодії, етикет;

засобів застосування цих знань на основі актуалізації. Він тісно пов'язаний з спілкуванням та емоційним розвитком дитини, включає в себе різні форми пізнання – уяву, сприймання, відчуття, пам'ять, мислення. Всі вони дозволяють розпізнати в людині її індивідуальні особливості і досягти розуміння, яке, своєю чергою, залежить від адекватності (того, наскільки точно ми сприймаємо психологічний портрет особистості, з якою вступаємо у взаємодію) та ідентифікації (ототожнення своєї особистості з особистістю іншого індивіда). Емоційний розвиток та наявність необхідних знань, в свою чергу, детермінує переживання які відчуває дитина зокрема і в міжкультурному спілкуванні. Вони можуть мати як позитивний, так і негативний характер, тобто у процесі міжособистісних стосунків дошкільник може відчувати симпатію чи антипатію, задоволеність своїм партнером та результатами спільної діяльності, або незадоволення і розчарування, на все це впливає когнітивний компонент соціальної компетентності.

Мотиваційно – ціннісний компонент включає мотиви, які можуть спонукати особистість до взаємодії з іншими, прояву толерантності, формування певних переконань, які будуть впливати на сферу спілкування, емоційне ставлення до етнічних груп. Він також впливає на наявність і прояв бажання пошуку інформації про культуру інших країн та народів, готовність до прояву власної ідентичності тощо.

Діяльнісно – поведінковий компонент включає такі соціокультурні вміння як: регуляція вольової сфери; конкретні мовленнєві дії; досвід спілкування в полікультурному суспільстві. Сформований діяльнісно-поведінковий компонент передбачає здатність до діалогу культур, прояв адекватної поведінки в ситуаціях міжкультурного спілкування. Діяльнісно-поведінковий компонент свідчить про здатність дитини відчувати свою належність до певної соціальної групи, вміння доброзичливо взаємодіяти, налагоджувати спільну діяльність, гармонійні стосунки з однолітками, готовність дитини ефективно взаємодіяти з оточуючими людьми в системі міжособистісних стосунків [5].

Таким чином ми визначили, що програмові документи дошкільної освіти орієнтують нас на полікультурну складову виховання дітей передшкільного віку. В ході дослідження ми прийшли до необхідності тлумачення соціокультурної компетенції як багатокомпонентного терміну і відповідно здійснили огляд його структури. На нашу думку, формування соціокультурної компетенції є ключем до повноцінної реалізації вимог БКДО з полікультурного виховання дошкільників та чинних програм. Це дасть можливість виховати цілісну особистість, що матиме достатню кількість знань про особливості різноманітних культур та націй, потребу жити в мирі та злагоді з усіма та зможе реалізовувати означенні знання та прагнення на практиці.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти /Науковий керівник: Т.О.Піроженко. К.: Видавництво, 2021. 37 с.
2. Дитина. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років/ Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертугіна [та ін]. — Київ: Принт-медіа, 2020. — 440 с.
3. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку “Соняшник”. — Тернопіль: Мандрівець, 2018. — 152 с.
4. Ковшар О. В. Теоретико-методичні засади організації передшкільної освіти : монографія. Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет» МОН України. — Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2015. — 270 с.
5. Сулейманова П. В. Национально-культурные центры как средство формирования социокультурной компетентности студентов. URL: <http://www.science-education.ru/113-11137>
6. Фоменко Т. М. Визначення поняття "соціокультурна компетентність" у сучасній парадигмі вищої освіти. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. - 2014. - Вип. 42. - С. 149-156. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_zntndr_2014_42_17
7. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова [та ін.] ; наук. кер. О. Л. Кононко. — Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. — 488 с.

ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті автор розглядає поняття «компетентність» та «логіко-математична компетентність», розкриває її структуру, особливості формування у дітей дошкільного віку.

Ключові слова: компетентність, логіко-математична компетентність, математика, організована діяльність.

Сучасний навколишній світ має мінливий, динамічний характер. Він постійно змінюється. Разом із цим змінюємось і ми. За даними наукових досліджень сучасні діти дошкільного віку зазнали значних змін в різних сферах розвитку: психофізичному, психоемоційному, інтелектуальному. Відповідно до цього мають змінюватися форми і засоби взаємодії з дітьми. Вони мають стати осучасненими, та нести для дітей не лише багаж знань, а й низку умінь та навичок, якими можна скористатися у будь-якій життєвій ситуації.

Метою статті є визначення компетентнісного підходу в сучасній освіті, зокрема логіко-математичної компетентності, структури та етапів його формування в дітей дошкільного віку.

Дошкільна освітня галузь України прагне до підвищення якості отримання дошкільниками знань, умінь та навичок та вводить поняття «компетентності».

Компетентнісний підхід передбачає формування в дітей узагальнених способів розумової діяльності, уміння аналізувати отриману інформацію. Це є важливою передумовою розвитку вміння пристосовуватись до мінливих умов життя.

Оновлений Базовий компонент визначає поняття «компетентності» – динамічної комбінації цінностей та ставлень, знань, умінь і навичок, які визначають здатність скористатися знаннями або шукати інші знання, що й характеризують важливішу життєву компетентність, здатність особи успішно

розв'язувати життєві проблеми, провадити подальшу навчальну та професійну діяльність, реалізувати освіту впродовж життя. Сформована життєва компетентність базується та характеризується через сформовані наскрізні вміння: аналітичне мислення; здатність працювати в команді; оцінювати ризики та приймати рішення; розрізняти та конструктивно керувати емоціями; логічно обґрунтовувати свою позицію [4].»

Програми загального розвитку дітей дошкільного віку у своїй структурі не мали логічного компонента, формування елементарних математичних уявлень передбачало навчання дітей лічби й обчислення, ознайомлення з величиною і формою, орієнтування в просторі і часі. Даний підхід спричинив проблеми у формуванні логіко-математичних умінь[1].

Проблему розвитку логіко-математичної компетентності вивчали безліч науковців – Л.С. Метліна, А.М.Леушена, К.Й.Щербаков. Відповідно до оновленого Базового компонента, визначена компетентність передбачає вміння дитини самостійно класифікувати предмети, групи предметів, геометричні фігури, за різними якісними та кількісними ознаками; групувати предмети за величиною, масою, об'ємом, розташуванням у просторі; обчислювати та вимірювати кількість, відстань, масу, вагу тощо.

Визначальним у формуванні логіко-математичної компетентності дошкільників виступає інтерактивне розвивальне середовище. Воно має бути простором активної діяльності дитини, спрямованим на пізнання, засобами спроб і помилок, дослідницької діяльності. Адже, в рамках компетентнісного підходу, процес пізнання не має бути споживчим – «вихователь дає – дитина бере». Вихователь лише координує, направляє дитину до правильного розуміння того чи іншого завдання[4, С.13-17]. Особа вихователя – це довірена особа, координатор, який створює в оточенні сприятливе середовище, що розвиває, забезпечує комфортні умови для життєдіяльності дитини, виступає партнером, а не контролером діяльності дитини.

Формування у дошкільників логіко-математичної компетентності здійснюється в процесі:

- 1) організованої вихователем навчальної діяльності;
- 2) під час індивідуальної роботи вихователя та дитини;
- 3) під час самостійної діяльності вихованців.

Дошкільнята тільки починають опановувати й оперувати математичними знаннями. Тому їхню логіко-математичну діяльність слід характеризувати як елементарну, але розглядати її як складну, комплексну характеристику логіко-математичного розвитку[5].

Для успішного формування логіко математичної компетентності в дошкільників, варто знати яку структуру вона має. А.М. Богуш виділяє трикомпонентну структуру логіко-математичної компетентності:

- 1) мотиваційний компонент;
- 2) змістовий компонент;
- 3) дійовий компонент [2].

Мотиваційний компонент визначає ставлення дитини до математичної діяльності, виявлення пізнавального інтересу, розуміння значення математики в житті людини.

Змістовий компонент визначає процес набуття математичних знань.

Дійовий компонент передбачає опанування процесуальними, конструктивними, контрольнo-оцінювальними діями

Етапи формування логіко-математичної компетентності дошкільників[2].

Формування компонентів логіко-математичної компетентності здійснюється поступово протягом року, особливої уваги надаючи мотиваційному компоненту, оскільки саме позитивне ставлення до логіко-математичної діяльності визначає успішність опанування відповідної компетентності.

Відповідно до структури логіко-математичної компетентності можна сформулювати поетапне її формування в дошкільників.

Першим і найголовнішим етапом є *мотиваційний*. Позитивна мотивація навчання зумовлює його успіх. На цьому етапі необхідно створити

такі умови, які могли б забезпечити розуміння важливості та необхідності математичної діяльності, розуміння як її можна використати поза навчальним закладом, а також почуття радості впродовж заняття.

Важливою умовою формування мотивів є така організація навчального процесу, під час якої дитина є активною, тобто повністю поринає до процесу самостійного пошуку знань. Крім цього, неабиякого значення набуває емоційна забарвленість навчального процесу, а також використання яскравого дидактичного матеріалу.

Другим етапом формування логіко-математичної компетентності є *змістовий компонент*. Цей етап містить визначений освітньою програмою набір знань, умінь та навичок які необхідно засвоїти дошкільнику відповідно до його вікових можливостей.

Третім етапом є *дійовий компонент*, тобто практичне використання дошкільниками отриманих знань та умінь в процесі самостійної діяльності.

Дотримання усіх вищезазначених етапів є запорукою успішності формування у дошкільників логіко-математичної компетентності.

Серед видів діяльності для набуття дітьми логіко-математичного досвіду основними виступають:

- 1) логіко-математичні, дослідницькі ігри;
- 2) дидактичні вправи;
- 3) організаційні форми дитячої взаємодії.

Ігри логіко-математичної спрямованості – засіб саморозвитку дитини. З їх допомогою дошкільники вправляються у визначенні кольору, порівнянні множин, предметів, форм тощо.

Дидактичні вправи – засіб вироблення умінь і навичок, практичного досвіду. Її особливість та відмінність від ігор полягає у тому що матеріал подається незвичайно.

Ігри в парній або колективній взаємодії дітей сприяють встановленню комунікації між дітьми. Доцільними для дітей 5-6 років будуть вікторини, брейн-ринги, інтелектуальні батли тощо.

Отже, стрімке оновлення змісту та освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, впровадження компетентнісного підходу сприяють активному формуванню логіко-математичної компетентності дітей дошкільного віку, що є запорукою виховання такої особистості, яка здатна використовувати набуті знання, а також, такої, яка, за необхідності, здатна ці знання відшукати.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Нова редакція 2021р)
2. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: Хрестоматія. У 2-х ч. – Одеса: Астропринт, 1999. Ч.ІІ. – 229 с.
3. Мащовець М. А, Стеценко І. Навіщо дошколярику математика // Дитячий садок. Бібліотека. — К.: Шкільний світ, 2009. —128 с.
4. Методичні рекомендації до оновленого базового компонента дошкільної освіти.
5. Татарінова С.О. Особливості формування логіко-математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку/ С.Татарінова// Дошкільна освіта. – 2005. – №1 (7). – С.8-15.

Шевякова Олена Василівна

музичний керівник

КЗ «ДНЗ (ясла-садок)№161 КТ» КМР

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ТВОРЧИМ РОЗВИТКОМ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті розкрито проблему розвитку творчості засобами театралізованої діяльності, створення умов для розкриття творчого потенціалу дитини дошкільного віку.

Ключові слова: *театралізована діяльність, розвиток творчості, креативність.*

Творчій розвиток дитини є одним із пріоритетних завдань Базового компоненту дошкільної освіти. Творчо спрямованій особистості притаманні активність у мисленні та діях, ініціативність, образна уява. Вона виявляє здатність помічати, переживати, творити нове, сумніватися й шукати шляхи розв'язання, отримання задоволення від результату й від самого процесу творення.

Важливими завданнями, поставленими в Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні, є такі:

- вводити дітей у світ духовної діяльності людини;
- створювати умови для реалізації творчих здібностей;
- культивувати у вихованців інтерес до надбань національної та світової культур.

Освітній напрям «Дитина у світі мистецтва» пропонує створити умови для ознайомлення дошкільнят з театральним видом мистецтва. Театралізована діяльність тісно пов'язана з творчим розвитком дошкільників: активує пізнавальний процес, спонукає дітей придумувати прості історії на задану тему, розвиває зв'язне мовлення, створює умови для пізнавального інтересу до театру.

Театралізована діяльність передбачає поєднання рухів, співу, художнього слова, міміки, пантоміми, при цьому всі вони підлягають головному завданню - творчого розвитку дитини.

Важливе місце серед засобів розвитку дитини посідає театр. Він дозволяє вирішити безліч актуальних проблем педагогіки і психології пов'язаних із:

- художньою освітою та вихованням дітей;
- моральним вихованням;
- розвитком комунікативних якостей особистості;
- розвитком пам'яті, вихованням волі, мовлення;
- створенням позитивного емоційного настрою;
- формування естетичного смаку.

ПОКАЗНИКИ ЗАСВОЄННЯ ПРОГРАМНИХ ВИМОГ
ДОШКІЛЬНИКОМ

- Орієнтується в основних видах театального мистецтва;
- Творчо застосовує художньо-мовленнєвий, музично- пластичний і пісенний досвід у театралізації гри, сценки,самостійно вигаданої казки, творів інших літературних жанрів;

- Virізняє гуманний зміст і колективний характер театральної вистави;
- Вміє вчасно вступати в гру на сцені, грає у взаємозв'язку з іншими діючими персонажами;
- Усвідомлює соціальну значимість своєї гри для глядачів і колективу артистів;
- Виявляє особисту позицію, інтеграційні навички під час перевтілення у сценічний образ (позитивний, негативний) створює його за допомогою експресивних засобів(мовлення, міміка, жести, рухи, музика, танці, спів);
- Запам'ятовує сюжетну послідовність спектаклю, своєчасно включається в дію.

РЕЗУЛЬТАТИ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНЯТ, ЩО ОЧІКУЮТЬСЯ В ПРОЦЕСІ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

- Оволодіння засобами емоційної виразності;
- Почування соціально-значущими особистостями;
- Задоволення від процесу та результату творення.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПІЗНАВАЛЬНОГО, ІГРОВОГО І СЦЕНІЧНОГО КОМПОНЕНТІВ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Змістовними компонентами театралізованої діяльності є пізнавальний, ігровий і сценічний (артистичний).

Пізнавальний компонент сприяє розширенню художньо-естетичного сприймання, розвитку смаку, прищепленню естетичного кругозору. Формує спостережливість та уважне ставлення до навколишнього світу, людей. Діти отримують уяву про театр, знайомляться з видами театрів (художній, драматичний, ляльковий). Формується стійкий інтерес до різних жанрів, активізується пізнавальний інтерес до театральних професій, виховується бажання пізнавати нове.

Ігровий компонент включає в себе гру-драматизацію і імпровізовану гру. Значний і різноманітний вплив на дитячу особистість мають

театралізовані ігри, їх тематика і зміст мають насамперед моральне спрямування. Треба дуже ретельно добирати художні твори за змістом яких проводиться гра-драматизація. Імпровізована гра сприяє розвитку творчих здібностей, але їй передує велика робота по накопиченню досвіду в рухах, співу, міміці. Завдяки накопиченню досвіду дитина може імпровізувати, проявляти свою творчість і креативність.

Сценічний (артистичний) компонент театралізованої діяльності містить в собі театральний гурток з репетиціями, вправами і виступом з виставою для глядачів.

Театральний гурток має виконувати багато завдань і мету:

- Розвиток творчих здібностей гуртківців;
- Виховання естетичного почуття, творче сприйняття природи, життя, мистецтва;
- Розвивати моральні якості особистості дитини, її творчій потенціал;
- Поглиблювати емоційну сферу дитини(ознайомити з світом почуттів, настрою, їх зовнішнім враженням);
- Поліпшити психологічний стан дитини;
- Ознайомити зі світом театру, з українськими народними звичаями та обрядами;
- Допомогати опанувати прийоми акторської гри.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ

ЗАНЯТТЯ

Під час нестандартних занять таких як: тематичне, комплексне, заняття-подорожі, доцільно використовувати елементи театралізації, які зацікавлюють дітей, роблять заняття більш цікавим і змістовним. Під час таких занять діти не тільки вчаться, але і розвивають свої творчі здібності.

РОЗВАГА

Здебільшого усі розваги мають в собі елементи театралізації, які роблять її яскравою, не очікуваною. А як що річ іде про драматизацію і творчим розвитком казок, то це і є театральна діяльність з усіма її елементами, правилами.

СВЯТА

Доцільно у святі використовувати елементи театралізації, залучати в них казкових героїв, які приходять на свято, використовувати в святі фрагменти казок, сюрпризні театральні моменти. Це наповнює свято казковим настроєм, дає змогу проявити дитині свої творчі здібності, креативні рішення творчих проблем і задумок.

ГУРТКОВА РОБОТА

Театральний гурток - це найкращий засіб розвитку дошкільнят. Він в комплексі вирішує і сприяє розвитку творчих здібностей дитини. Розвиток зв'язної літературної мови, пластика рухів, вміння передавати характер героїв інтонацією, мімікою, пластикою.

РОБОТА НАД МУЗИЧНОЮ ДРАМАТИЗАЦІЄЮ

Для успішної драматизації музичної казки, чи казки-опери, необхідно дотримуватись деяких правил:

Ретельно вибирати казку, яка буде цікавою дітям, відповідати віковим особливостям. Сюжет казки треба з дітьми опрацювати, тобто прочитати і проаналізувати. Виділити позитивних і негативних героїв, розкрити естетичний і виховний аспекти казки.

- Розподілення ролей героїв казки необхідно робити з урахуванням характерних рис гуртківців і їхніх уподобань. Якщо дитина за певних причин не згодна виконувати роль казкового персонажу, непотрібно її змушувати. В такій ситуації керівник гуртка повинен знайти компромісне вирішення проблеми.

- Ретельний підбір музичних партій, пісень, співаночок гарантує успіх музичної драматизації. Музична партія повинна бути нескладна, тобто дитина має легко і без напруження її виконувати, залучаючи до цього

відповідну міміку, жести, рухи. Треба так узгоджувати рухи зі співом , щоб вони не заважали одне одному.

- Ще одним не менш важливим чинником успіху є підбір костюмів казкових персонажів. Діти люблять переодягатися, приміряти на себе роль казкового персонажу і його костюм. В зв'язку з цим підібрані костюми повинні бути яскравими, сучасними, естетичними, комфортними у використанні та безпечними для здоров'я дітей.

- Прем'єра музичної казки повинна бути для дітей справжнім святом: з музикою, піснями, танцями, яскравими костюмами і театральними декораціями і обов'язково з дітьми-артистами і гостями-глядачами з їхніми бурхливими оплесками, усмішками і схвальними відгуками.

Висновок. Саме в дошкільному віці починаються проявлятися творчі здібності дитини і робота над театралізованою діяльністю в повній мірі допоможе розкрити, розширити й поглибити їх. Всі творчі і особистісні якості, які дитина придбає під час театралізованої діяльності допоможуть їй в подальшому житті і розвитку, як особистості.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (Державний стандарт)/ К.:Видавництво, 2021
2. Артемова Л.В. Театралізовані ігри дошкільників. – Москва: Просвещение, 1991.-127с.
3. Холодна К.І. Виховуємо творчістю// Дошкільний заклад.-2009, - №2, -С.13-18.
4. Сучасні підходи до організації музичної діяльності дітей / Дошкільне виховання.-200.-№2.-С.20.

Штефан Наталія Павлівна

Вихователь КЗ «ДНЗ(ясла-садок)

№235 КТ КМР

ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглянуті методи та засоби організації роботи з дітьми

дошкільного віку з логіко-математичного розвитку в повсякденній діяльності. Стаття повинна допомогти вихователям кожен день впроваджувати в освітній процес заняття та завдання, які розвивають у дошкільнят логіко-математичні знання.

Ключові слова: математична компетентність, логіко-математичний розвиток, мислення, увага, логічне мислення, мотивація.

Вступ. На сучасному етапі дошкільна освіта є невід'ємним складником, першим рівнем системи освіти України, стартовою платформою особистісного розвитку дитини та характеризується пошуками ефективних педагогічних шляхів, які б сприяли формуванню гармонійної життєздатної особистості. Кінцевим результатом дошкільної освіти мають стати базові компетентності, які акумулюють її емоційно-ціннісне ставлення, сформованість знань та здатність їх творчо використовувати у діяльності. Проблема логіко-математичного розвитку дітей на сучасному етапі дошкільного дитинства набуває все більшого значення. Це пояснюється позитивним впливом цього процесу на розвиток психічної функції дитини, вирішення загальних завдань усебічного гармонійного розвитку особистості в дитячому віці. Сформоване логіко-математичне мислення допомагає сучасній дитині аналізувати різноманітні процеси, приймати рішення не лише згідно з чітко розробленими алгоритмами, але й коригувати власні дії у змінних умовах життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Логічний розвиток дітей дошкільного віку довгий час залишався поза увагою педагогів та методистів. Дослідженнями останніх років (Л.Зайцева, Т.Коваленко, Г.Леушена, А.Столяр, К.Щербакова) доведено можливість і механізми формування у дошкільників логіко-математичних уявлень і навичок, їх необхідність для подальшого шкільного навчання і життєдіяльності.

Наукові дослідження педагогів, психологів переконують, що готувати дітей до життя, до успішного навчання у сучасній школі мають висококваліфіковані фахівці, творчі особистості – вихователі у взаємодії з сім'єю.

З огляду на останні зміни, що відбулися в освітньому процесі закладу

дошкільної освіти, увага вихователів повинна бути націлена на переосмислення пріоритетних завдань логіко-математичного розвитку, вибір найоптимальніших і найефективніших форм роботи з дошкільниками.

Мета статті: Формування логіко-математичної компетентності у дітей дошкільного віку в повсякденній діяльності. Розкрити ефективні форми, методи та засоби формування логіко-математичних понять у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу: Раніше педагоги зосереджувались на формуванні у дошкільників уявлень про кількість і лічбу, величину, форму, простір і час. Логічним операціям відводилося досить окреме місце. Знання, які одержували діти, існували самі по собі, відокремлено від життя. Математичні уявлення формувалися здебільшого на заняттях із математики, інколи застосовували у дидактичних іграх і лише епізодично діти застосовували наявні знання та вміння у повсякденному житті.

Традиційна система занять з формування елементарних математичних уявлень виявилася малоефективною щодо логіко-математичного розвитку дошкільнят. Заняття в сучасному закладі не є самодостатньою формою роботи з дітьми для забезпечення їх логіко-математичним розвитком. В дошкільному закладі вихователям потрібно організовувати з дітьми навчально-пізнавальну діяльність, яка не буде обмежуватись тільки заняттями.

Педагог має озброїти дитину вмінням жити, сприймати життя в цілісності. Це значно складніше, ніж окремо формувати систему знань і вмінь із математики, природи, грамоти. Дитина не володітиме істинним світоглядом, якщо не вмітиме цілісно сприймати світ.

Навчити розмірковувати – одне з важливих педагогічних завдань. В основі змістовних ліній логіко-математичного аспекту Базового компонента покладено такі логічні операції, як класифікація, вимірювання та обчислення.

Особливу увагу в організації навчання-виховного процесу слід приділяти мотивації, оскільки вона є однією з важливіших умов, що

забезпечує активність, підвищення і досягнення об'єктивно можливих результатів діяльності за раціональних витрат часу та сил.

Позитивні мотиви навчання зумовлюють його успіху. Необхідно створити такі умови, які забезпечать дитині переживання щодо успіху в навчальній роботі, відчуття радості на шляху просування від незнання до знання.

Для формування мотиваційного компонента у роботі можна використовувати:

- ✓ навчально-ігрові ситуації (за сюжетом казки); фізкультхвилинки математичного змісту;
- ✓ художнє слово;
- ✓ дидактичні матеріали (багатофункціональні для групових та індивідуальних занять);
- ✓ логічні та розвивальні вправи та ігри; проблемні ситуації.

Для формування мотивації математичної діяльності дітей необхідно широко використовувати різні форми зацікавленості, заохочення, наочність, гру. Саме ці форми забезпечать розвиток позитивних емоцій дошкільників. Допитливість, прагнення до пошукової діяльності, формування пізнавального інтересу та активності, розуміння значущості математики в житті людей – усе це є важливими критеріями математичної компетентності.

Формуючи мотивацію математичної діяльності, можна будувати навчальні заняття на сюжетах казок. На таких заняттях можна вирішувати проблемні ситуації, у які потрапили герої казок. Наприклад: «Чому ведмежатка у казці «Двоє жадібних ведмежат» залишилися голодними?», «Як допомогти червоній шапочці першій (або швидше) потрапити до бабусі?» При цьому дошкільники виконують ігрове завдання без навчального.

Читаючи дітям художні твори, розповідаючи казки, закріплюються знання дітей про логіко-математичні поняття. У них виявляється розум, кмітливість, спостережливість українського народу. Отже, читаючи малюкам

казки, загадуючи загадки, звертаємо увагу дітей на математичний зміст у цих творах. Використовуючи зміст казки «Колобок», ми закріпимо знання дітей про геометричні фігури, вміння лічити героїв казки, вправляємо їх в орієнтуванні у просторі, вчимо здійснювати серіацію за величиною. Таким чином вихователь може підвищити у дітей інтерес до математики, внести елементи змагання, створити гарний настрій.

Логічні завдання та вправи допомагають активізувати розумову діяльність, захоплювати і розважати дітей, розвивати розум, закріплювати здобуті знання та вміння, вправлятися в їх застосуванні в інших видах діяльності, новій обстановці.

За допомогою ігрових ситуацій значно легше зосередити увагу дитини, поліпшити сприймання матеріалу. Саме в процесі ігрової діяльності діти виконують безліч різних математичних і логічних операцій: лічать предмети та об'єкти, порівнюють їх за величиною та формою, групують, класифікують, оперують з множинами. Принцип інтеграції реалізується в ігровій діяльності дошкільників. Так, у сюжетно-рольовій грі «Сім'я» можуть поєднуватися різні теми: тато їде на роботу, будує гараж для машини; мама робить покупки в магазині, купує ліки в аптеці. У сюжетно-рольовій грі «Магазин» діти класифікують товар (овочі, фрукти тощо), проявляють знання про цифри (ціна товару, гроші), діти використовують умовні мірки.

У процесі конструювання діти застосовують просторове розміщення деталей, визначають кількість будівельного матеріалу, закріплюють знання про об'ємні геометричні фігури. У свою чергу, докілья благотвно впливає на розвиток дитини, якщо дорослий надаватиме їй можливість обстежувати, порівнювати, класифікувати, встановлювати зв'язки і взаємозалежності, досліджувати експериментувати у звичайних ситуаціях реального життя.

Таких ситуацій, у яких логічні та математичні операції взаємозалежні, щодня виникає безліч. Саме в таких ситуаціях логіко-математичні вміння виступають тут свідченням життєвої компетентності дитини.

Висновок: На сьогодні значно важливіше, щоб дошкільник зміг

застосовувати свої логічні та математичні знання і вміння, застосовуючи основні закони буття, порівнюючи, упорядковуючи та з'ясовуючи причини й наслідки. Працюючи над логіко-математичним розвитком дитини дошкільного віку, потрібно завжди ставити перед собою такі педагогічні завдання: розвивати у дітей пам'ять, увагу, мислення, уяву, оскільки без цих якостей немислимий розвиток дитини в цілому. Вихователь має пам'ятати, що центром педагогічної діяльності є дитина! Компетентна! Розсудлива! Людяна! Справедлива! Відповідальна! Творча!

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. 2021 URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyiosviti-v-ukrayini>
2. Гайдай Н. О. Інновації у формуванні логіко-математичної компетентності дітей : Методичні рекомендації щодо здійснення логіко-математичної роботи в закладі. Прилуки, 2012.
3. Логіко-математичний розвиток дошкільників / Л. Плетеницька, К. Крутій. - Запоріжжя: ЛІПС, 2002.- 40с.
4. Зайцева Л.І. Формування математичної компетентності старших дошкільників. Методичний посібник. Харків: Ранок, 2008. 160 с.

Штурко Г.І. асистент кафедри дошкільної освіти

Криворізький державний педагогічний університет

ФОРМУВАННЯ РУХОВИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВИТКУ У СІМ'Ї

У статті розглянуто проблему формування рухових навичок дітей дошкільного віку та шляхи їх розвитку у сім'ї.

Ключові слова: рухові навички, вміння, формування, сім'я, розвиток, фізичне виховання.

Вступ. Сім'я це перший соціальний інститут, де відбувається формування основних рис характеру дитини. Саме в колі рідних закладаються основи фізичного, інтелектуального та морального розвитку. Інші соціальні інститути включаються у виховний процес значно пізніше. Тому дуже важливо у період дошкільного дитинства створити сприятливі умови для фізичного розвитку дитини, це можливо зробити лише при повній взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї.

Одним із перших педагогів, які докладно займалися докладною розробкою питань родинного виховання, був Я.А.Коменський. «Школа, вихователі, провідники можуть лише розвинути і дещо направити виховання дітей у потрібне русло, але основні розумові настанови та повчання особистості народжується все ж таки в сім'ї.[3]

Здоров'я дитини залежить від багатьох факторів, які впливають на зростаючий організм та її загальний стан. Одним з цих факторів є рухова діяльність, вона визначається як умова для нормального функціонування стану людини і є природною потребою.

Дошкільний вік вважається найбільш сприятливим для навчання різноманітним руховим умінням та навичкам, що дозволяє дітям надалі швидше виконувати освоєні рухи у різноманітних умовах рухової діяльності.

Розвиток руху процес складний та поетапний, для його успіху необхідна організація цілеспрямованої системи виховання та освіти у дитячому садку та сім'ї. Саме сім'ї належить вирішальна роль у зміцненні здоров'я, загартовуванні організму, формуванні правильної постави, зміцненні та подальшому вдосконаленні тих рухових умінь та навичок, з якими діти знайомляться на фізкультурних заняттях у закладі дошкільної освіти. [6].

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблему формування рухових дій та навичок у дітей різного віку розглянуто в роботах Т. І. Оськіна, Д. В. Хухлаєва, Е. С. Вільчковського, О. М. Крестовнікова, М. М. Богена, М. В. Зимкіна, Я. А. Коменського, М. Кольцова, Г. Касаткіна, О. Кенемана. К. Д. Ушинський доводив теорію наслідування в генезисі довільних рухів як спосіб засвоєння рухової дії. І. П. Павлов уважав, що рухове вміння частково переходить до навички у зв'язку з руховими аналізаторами "м'язових почуттів". У дослідженнях П. О. Рудик, А. Ц. Пуні зазначено що, необхідною умовою для формування правильних навичок у дітей дошкільного та шкільного віку є схвалення вихователя як позитивне підкріплення рухової дії й указівки на недоліки у виконанні рухів віднесені до негативних підкріплень. Спеціальні дослідження Г. І. Бикова, Е. Г. Леві-

Гориневської, показали що в таких рухах, як ходьба, біг, деякі види стрибків та метання предметів, у дітей дошкільного віку потрібно формувати міцні рухові навички, доводячи їх виконання до повного автоматизму [2, с. 14].

Мета: визначити шляхи формування рухових навичок дошкільників в родині.

Виходячи з мети роботи, можна сформулювати наступні завдання: розкрити сутність поняття «рухова навичка» та визначити її значення для дітей дошкільного віку; визначити умови та шляхи формування рухових навичок дітей в сім'ї.

Основна частина.

Формування рухової навички - це процес формування здатності до здійснення того чи іншого руху без свідомого контролю.

У дошкільній педагогіці визначено види рухів, у яких діти опановують рухові навички та вміння:

- а) основні рухи (ходьба, біг, стрибки, лазіння, метання, вправи з рівноваги); загальнорозвиваючі вправи; шиккування і перешикування;
- б) рухливі ігри (сюжетні, безсюжетні, ігри з елементами спорту та ін);
- в) спортивні вправи (плавання, ходьба на лижах, катання на ковзанах та ін);
- г) дитячий туризм (прогулянки за межі ділянки - літні та зимові) [1, с.59].

Формування у дітей рухових навичок закладається в закладі дошкільної освіти на фізкультурних заняттях, де дітей вчать правильному технічному виконанню всіх вище зазначених дій. Але для того, щоб процес освоєння руховими діями був найбільш ефективним, необхідно насамперед у сім'ї створити умови для розвитку дитини.

На жаль, доволі часто батьки обмежують рухову активність своїх дітей, втихомирюючи їх або навіть забороняючи бігати, стрибати, шуміти. Подібні обмеження та заборони аж ніяк не сприяють фізичному і психічному розвитку дитини, закріпленню рухових навичок, загартуванню та формуванню адаптаційних реакцій до мінливого зовнішнього середовища [5].

Правильна організація рухової діяльності дітей дошкільного віку - запорука їхнього гармонійного всебічного розвитку та міцного здоров'я. Головний секрет гарного самопочуття дитини - в її активній діяльності.

Дітей варто зацікавлювати різноманітними видами діяльності, пов'язаними з розвитком рухових умінь і навичок:

1. Однією з основних умов для рухової діяльності і формування рухових навичок в сім'ї є створення вдома фізкультурного куточка. Інвентар має бути різноманітним і доступним для дитини.

2. Формуванню рухових навичок сприяє, щоденне виконання ранкової гімнастики спільно з батьками.

3. Не всі батьки мають можливість повноцінно і правильно провести дитині фізкультурне заняття вдома, але вони можуть залучати дитину до виконання основних рухів — ходьба, біг, стрибки, повзання, лазіння, кидання, дотримання рівноваги тощо на прогулянці чи вдома.

4. Розвитку рухових навичок сприяє також здійснення пішохідних прогулянок та туристичних походів за місто.

5. Рухливі та спортивні ігри є доступними засобами для фізичного розвитку дитини в сім'ї. Батьки можуть грати з дитиною у футбол, баскетбол; різноманітні ігри з м'ячем; вчити стрибати на скакалці. У літній період важливо залучати дитину до плавання та ігор у воді, катанні на велосипеді. У зимовий період до катання на санчатах та ковзанах.

Велике значення для формування та удосконалення рухових навичок має емоційний фон занять сімейною фізкультурою та спільне проведення фізичної діяльності з дитиною. Батьки завжди будуть взірцем наслідування. Потрібно використовувати будь-яку можливість рухатися разом із дитиною на свіжому повітрі. Здорові діти потребують руху та охоче виконують фізичні вправи. Батьки повинні знати особливості розвитку та можливості дитини, щоб правильно вибрати необхідний руховий режим [4].

Висновок. Сімейне виховання визначено як систему впливів на зростаючу особистість поведінкових стереотипів батьків, що практикуються

в спілкуванні з нею і є фактором, який впливає на становлення і розвиток особистості дитини. До завершення дошкільного періоду батьки повинні зробити все від них залежне, щоб дитина опанувала широку гаму рухових вмінь і навичок. Це необхідна умова для побудови фундаменту життя дитини, яка і забезпечить їй можливість займатися спортом. Відкриє їй доступ до різних видів людської діяльності, а також просто дозволить насолоджуватися сильними, впевненими і спритними рухами власного тіла.

Література:

1. Дошкільна педагогіка. Навчальний посібник / Поніманська Т.І. - К.: Академвидав, 2006.- 456 с.

2. Дудіцька С. П. Формування рухових умінь та навичок у дітей дошкільного віку в процесі фізичного виховання / С. П. Дудіцька // Молодіжний науковий вісник : Фізичне виховання і спорт : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Волин. нац. ун-т імені Лесі Українки ; [уклад. А. В. Цьось, В. П. Романюк]. – Луцьк, 2010. – С.14-18.

3. Історія педагогіки / за ред. М. С. Гриценка. – К: Вища школа, 1973. – 448 с.

4. Рахматов, А. И. Формирование двигательных навыков ребенка в семье / А. И. Рахматов. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2018. — № 6 (192). — С. 187-189. — URL: <https://moluch.ru/archive/192/48336/> (дата обращения: 02.12.2021).

5. Рухова активність дошкільнят. URL: <https://perlinka8.jimdofree.com/%D0%B4%D0%B8%D1%82%D1%8F%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0/>

6. Физическое воспитание детей в семье URL: <https://kopilkaurokov.ru/fizkultura/prochee/fizichieskoie-vospitaniie-dietiei-v-siem-ie>

Шумейко Тетяна Валеріївна

вихователь КЗ «ДНЗ (ясла-садок)№161 КТ» КМР

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ДІТЕЙ П'ЯТОГО РОКУ ЖИТТЯ

У статті висвітлено проблеми формування екологічної свідомості у дітей середньої групи дошкільного віку, як засобу ознайомлення вихованців зі світом природи. Розкрито механізм залучення до практично-дослідницької діяльності в освітньому процесі.

Ключові слова: екологічне виховання, екологічна свідомість, екологічна компетентність.

Дошкільний вік – найважливіший етап у становленні екологічного світогляду людини, що передбачає створення передумов гуманної взаємодії з природним довкіллям. Формування активної позиції «захисника і друга» світу природи є основою у вихованні екологічної культури дошкільників. Діти особливо вразливі і чуйні, тому активно включаються у всі заходи щодо захисту тих, хто цього потребує. Важливо показати дітям, що люди займають більш сильну позицію по відношенню до світу природи (наприклад, рослини зів'януть без поливу, птахи взимку загинуть від холоду без годівлі). Тому нам слід спрямувати всі зусилля на те, щоб усе живе на землі розвивалося і приносило радість. Отримані знання про навколишній світ повинні підкріплюватися практичною діяльністю та наочними прикладами для того, щоб діти бачили позитивний результат своєї діяльності і мали бажання удосконалювати свої досягнення.

Вивченням даної проблеми займалися видатні педагоги минулого:

Духнович О., Ушинський К., Сухомлинський В. І в наш час багато науковців та педагогів-практиків присвятили свої дослідження проблемі екологічного виховання, серед них: Лисенко Н., Яришева Н., Глухова Н., Скребець В., Фокіна В., Ніколаєва С., Плохій З., Кондратьєва Н. та ін. Костянтин Ушинський (1824-1870) закликав розширити спілкування дитини із природою й дивувався тому, що «... виховний вплив природи... так мало оцінений у педагогіці». [4;6]. На думку Сухомлинського В., природа лежить в основі дитячого мислення, почуттів та творчості. Він вважав, що формувати в дитини дошкільного віку ставлення до рідного краю як частки природи слід починати з раннього віку. [3;5].

Мета: розкрити механізм формування екологічної свідомості у дітей 5-го року життя; описати практично-дослідницький підхід у вирішенні даного питання.

Основою для створення освітньої програми для дітей дошкільного віку є Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт), цей документ окреслює оптимально необхідні, однак достатні для дітей дошкільного віку знання та вміння з різних сфер суспільного життя. Педагогічний процес повинен бути спрямований на формування таких психологічних властивостей особистості, як потреба у спілкуванні з природою, інтерес до пізнання її законів, мотиви поведінки й діяльності з охорони природи. [1;6].

Екологічне виховання – це система педагогічної діяльності, спрямована на розвиток у дітей екологічної культури. Сьогодні є очевидним, що екологічне виховання дошкільнят – це не лише подання відповідних знань, а й формування у дітей екологічної компетентності, усвідомлення екологічної цінності природного середовища у єднанні з людиною. Екологічне виховання допоможе дитині пізнавати світ у всій його красі, співчувати живим істотам, що страждають, навчить дітей любити природу, дбайливо ставитися до навколишнього середовища, орієнтуватися в основних фактах забруднення природи, прихильно ставитися до тих, хто опікується природою. У дітей сформується стійкий пізнавальний інтерес, здивування та захоплення красою, чарівністю, різноманітністю навколишнього світу.

В центрі уваги педагогів має бути не просто повідомлення дітям окремих фактів та узагальнень, а їх оцінка, спрямована на усвідомлення екологічної цінності природи, її єдності з людиною. Саме це дозволить формувати у них не тільки екологічне мислення (тобто вміння розмірковувати з приводу даної теми), але і вірну поведінку, правильну діяльність.

Головною метою екологічного виховання є закладання основ для розвитку у кожного вихованця екологічної культури особистості, без формування якої не можна розраховувати на подолання тієї глибокої екологічної кризи, в якій перебуває Україна.

Головною умовою реалізації завдань екологічного виховання є створення еколого-розвивального предметного середовища, яке сприяє формуванню в дошкільнят екологічної вихованості. **Екологічна вихованість** – це набуття уявлень про самоцінність та неповторність компонентів природи, прояв гуманних почуттів до живих істот, оволодіння початковими вміннями відчувати красу та милуватися нею, виважено поводитися в довкіллі, знати правила безпечної поведінки в природі. **Екологічна компетентність** – категорія екологічної діяльності, пов'язана з екологічною свідомістю, екологічним мисленням та екологічними цінностями. Екологічна освіченість, окрім наявності екологічних знань, умінь і навичок, включає ще сформованість цінностей, установок, особистісних сенсів, що забезпечують готовність дитини до діяльності, але ще не визначають компетентності. Екологічна компетентність має діяльнісний характер і передбачає здатність мобілізувати знання, ставлення дитини, готовність реалізувати їх у конкретній екологічній ситуації. [3;4]. Щоб сформувати екологічну свідомість, дорослий має сам орієнтуватися в цих проблемах (глобальних, регіональних, місцевих), мати сформоване почуття громадянської відповідальності за стан природи, бажання та дієву готовність до її збереження. [4;5].

Природа оточує дитину з ранніх років. Це – джерело нових знань різних природних явищ. Уміння дитини спостерігати, яке вироблене в процесі пізнання природи, народжує звичку робити висновки, виховує логіку думки, чіткість і красу мови, що дає поштовх для розвитку мислення і мови як єдиний процес. Кожне знайомство з природою - урок розвитку дитячого розуму, творчості, почуття. Щоб розвиток мислення дитини при ознайомленні з природою досягло якомога вищого рівня, необхідне цілеспрямоване керівництво вихователя цим процесом. Вихователь повинен вміти правильно відібрати пізнавальний матеріал і продумати методи і прийоми, з допомогою яких він зможе найкраще передати його зміст. Краса і різноманіття природи повсякчас року, зміни всередині кожного з них

безпосередньо впливають на емоційний стан дітей, викликають у них бажання спостерігати, запитувати, міркувати, розповідати. За час перебування в дитячому садку дитина повинна навчитися помічати і виділяти характерні особливості сезону, встановлювати найпростіші зв'язки і залежності між предметами і явищами, придбати достатньо систематичні знання про життя тварин і рослин. Все це є загальними завданнями, які конкретизуються в залежності від віку дітей: поступово розширюються і ускладнюються.

Біля 5-ти років у дітей формується вища форма наочно-образного мислення. Вони можуть засвоювати узагальнені знання. Дітей вчать виділяти особливості будови рослин, тварин і встановлювати їх залежність від умов проживання. До приходу в школу в вихованців повинна бути розвинута спостережливість, допитливість, любов і дбайливе ставлення до природи, здатність знаходити в ній красиве, інтерес до сільськогосподарської праці.

Залучаючи дітей до тісного спілкування з природою, до пізнання світу рослин і тварин, ми, дорослі, сприяємо активному розвитку у них таких якостей, як доброта, терпіння, працьовитість і милосердя. Ці риси, закладені в ранньому віці, міцно формують характер дорослої людини, її ставлення до природного середовища. Діти відчуватимуть потребу в спілкуванні з природою, вчитимуться любити природу, спостерігати, співчувати, розуміти, що наша Земля не може існувати без рослин, тому що вони не тільки допомагають нам дихати, а й лікують від хвороб. Це, в свою чергу, сприяє формуванню уявлень дітей про збереження природного довкілля. У роботі з дітьми з екологічного виховання я використовую весь спектр педагогічних методів і прийомів: спостереження, розповіді та бесіди, праця в природі, дидактичні ігри, мовленнєві і логічні завдання, екологічні тренінги, екологічні ігри, організацію пошукової та дослідницької діяльності, обговорювання проблемних ситуацій у взаємодії людини і природи.

Для більшої результативності освітньої роботи, а також для забезпечення умов безпеки життєдіяльності дітей надається перевага

груповим та індивідуальним формам роботи, що забезпечує засвоєння кожною дитиною необхідних відомостей. Колективні форми роботи застосовуються під час бесід, читання художньої літератури, перегляду відеороликів. На прогулянках не передбачається проведення фронтальних занять, адже основні відомості про природу мають бути засвоєні кожною дитиною.

Найкращий результат дає спостереження. Сухомлинський В.О. стверджував, що бачення й переживання краси навколишнього світу – одне з головних джерел розуміння й переживання радості буття, краси життя, неповторності та унікальності думки про те, що я живу. Під час спостережень в природі, дітям можна дати альбоми і олівці, для того, щоб вони замальовували побачене, а потім дали назви замальовкам, скласти твори-мініатюри. Дорослий повинен спонукати вихованців обережно досліджувати, експериментувати, прихильно ставитись до нього, заохочувати доглядати за мешканцями куточка природи, городу, квітника.

Однією з таких форм, потенціал якої ще недостатньо використовується вихователями, є цільова прогулянка на природі, що інтегрується з пішохідними переходами, що дає можливість знайомити дітей з найближчим природним оточенням. Цільові прогулянки вносять різноманітність у життя дітей, збагачують їхню уяву, дають змогу краще пізнати природне середовище місцевості, де вони мешкають: луки, поле, ставок, річку. Такі прогулянки можуть проводитись не тільки з пізнавальною, а й з пізнавально-практичною метою – збирання ягід, насіння дикоростучих трав для підгодовування птахів узимку. Відмінність їх від повсякденних прогулянок полягає в тому, що вони проводяться за межами ЗДО. Цінність таких прогулянок у тому, що завдяки регулярності їх проведення можна простежити зміни в об'єктах природи, виявити їх причини.

Велику роль у формуванні екологічної свідомості має практично-дослідницька діяльність в природних умовах. Процес навчання буде малоефективним без емоційного сприйняття дерев, птахів, світанків, квітів.

Вирішити ці завдання в процесі дослідження допомагає екологічний проект. Під час роботи з проектом діти спостерігають, досліджують, малюють, ліплять, граються, слухають музику, знайомляться з літературними творами, складають свої казки та оповідання. Тобто діти навчаються відчувати та передавати свої емоції від почутого та побаченого. Емоційне життя дитини виявляється у формі почуттів, а почуття, як стійкі емоційні стани, можуть перейти у якість особистості, тобто у характерну стійку реакцію на об'єкти і явища дійсності. Тому, формуючи у дошкільнят екологічну свідомість, як ставлення до довкілля, вкрай важливо виробити у них таке емоційно-вольове сприймання природи, яке б вело їх по шляху становлення переконань у подальші вікові періоди.

Висновок. Природа – наймогутніший фактор виховання дитини, завдяки якому вона стає розумною, внутрішньо красивою, моральною, доброю і милосердною, непримиримою до зла. Сформувати екологічну свідомість на доступному для дошкільника рівні, яка стане базовою для подальшої екологічної вихованості, культури особистості, важливо для збереження не тільки оточуючого середовища, а й популяції людини. Саме тому формуванню екологічної свідомості дітей дошкільного віку важливо приділяти належну увагу: воно має бути не епізодичним, а глибоко продуманим, систематичним, цілеспрямованим.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт): К.: Видавництво, 2021
2. Дошкільнята на прогулянці. 4–6 років / Упоряд. В. Л. Сухар. –Х.: вид-во «Ранок», 2009 – (Дошкільна освіта).
3. Формування первинних екологічних уявлень у дошкільників: Методичний збірник перспективного педагогічного досвіду з проблеми екологічної освіти дітей дошкільного віку / За ред. Р.О. Романчук. – Запоріжжя, 2008.
4. Плохій З. Екологічне світобачення дошкільнят // Дитячий садок. – Липень. Число – 2009. – №27(507). – С.15-18.
5. Потін А.Ф., Медвідь В.Г. Екологія: основи теорії і практики: Навчальний посібник. – Львів: Новий світ – 2000 Магнолія Плюс, 2003. – 296 с.

6. Яришева Н.Ф. Методика ознайомлення дітей з природою: Навч. посібник. – К.:Вища школа, 1993. – 255с.

Юркевич Олена Леонідівна

Вчитель-дефектолог КЗ «ДНЗ №101 КТ» КМР

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ЗВ'ЯЗНОГО

МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ШЛЯХОМ

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ М. МОНТЕССОРІ

Стаття розкриває сутність методики Марії Монтессорі як дієвої системи з формування мовленнєвого та психічного розвитку дошкільників, вдосконаленню їх пізнавальної сфери. Окреслено теоретичні основи поєднання освітньої діяльності та виховання. Висвітлено можливості практичного використання наукової педагогічної спадщини Марії Монтессорі в діяльності сучасних закладів дошкільної освіти.

Ключові слова: методика, теорія, аналіз, психічні процеси, інформація, мовленнєвий розвиток, індивідуальний та диференційований підхід, сензитивні періоди.

Вступ. Стратегічним пріоритетом реформування сучасної освіти є її спрямованість на індивідуалізацію та гуманізацію, нерозривний зв'язок освітньої діяльності з навколишньою дійсністю, формування самостійної, активної, творчої особистості. З огляду на це, важливості набувають педагогічні технології, які дають дієвий результат у розвитку дошкільників, однією з яких беззаперечно є педагогічна система Марії Монтессорі.

Аналіз основних досліджень та публікацій з теми. Педагогічна спадщина М.Монтессорі аналізується в численних наукових публікаціях вітчизняних науковців, зокрема А.Андрушко, Б.Жебовського, Т. Михальчука, О.Савченко, К.Стрюк, В.Горюнової, Д.Дичківської та інших, а також провідними зарубіжними вченими в галузі психології та педагогіки: Г.Кольберг-Шредером, Р.Крамером, П.Лілардом, Е.Стендінгом, Д.Фішером, Т.Хелбургом, які вказують на високий освітній потенціал системи Марії Монтессорі.

Метою статті є висвітлення ефективності використання педагогічної системи М.Монтессорі у формуванні пізнавальних процесів та мовленнєвого розвитку дошкільників.

Основна частина. У дітей є величезна внутрішня потреба щоденно пізнавати світ навколо себе. Природним прагненням кожного малюка є дослідити, відчутти на дотик, запах, смак, оскільки шлях до розвитку інтелекту йде не через абстракцію, а через органи чуття. Відчувати і пізнавати стає єдиним цілим. Саме тому розвитку пізнавальної активності та логічного мислення дошкільників у значній мірі сприяють заняття з використанням матеріалів М. Монтессорі, зокрема циліндри-втулки, рожева башта, коричнева драбина, червоні штанги, «геометричний комод», шершаві таблички, скринька з різними шматочками тканини, шумові коробочки та коробочки з запахами, сортування, чарівний мішечок тощо. У процесі роботи з цими матеріалами дошкільники виконують логічні операції аналізу, синтезу, узагальнення, встановлення причиново – наслідкових зв'язків та захопливо розповідають про виконання завдання, покращуючи тим самим мовленнєвий розвиток. Сенсорні ознаки предметів дитина пізнає в процесі різноманітної діяльності, задіюючи при цьому весь спектр рецепторів та об'єктів сприйняття, практично закріплюючи отримані знання про навколишню дійсність.

Важливою ланкою педагогічної системи М. Монтессорі є вихователь, який повинен володіти мудрістю, природним чуттям, досвідом, щоб перейнятися даною системою. Він повинен проводити серйозну підготовчу роботу по створенню необхідного розвиваючого середовища, а також забезпечувати вихованців ефективним дидактичним матеріалом. Марія Монтессорі вважала основним завданням дорослого допомогу дитині в зборі, аналізі та систематизації знань. Свої власні знання про світ дорослі при цьому залишають поза передачею. Мається на увазі, що вихователь повинен уважно спостерігати за діями малят, виявляти їхні інтереси, схильності, надавати завдання різного ступеня складності з тим дидактичним матеріалом,

який обере сама дитина. Такий підхід до освітньої діяльності активізує пізнавальну активність та збільшує тривалість уваги дитини під час виконання вправ та завдань, тим самим покращуючи працездатність. Під час діяльності дитини педагог активно стежить, визначає, чого вона прагне та допомагає зацікавитися обраним матеріалом. У разі самостійного виконання дій з матеріалами, педагог допомагає дитині реалізувати нові способи використання обраного матеріалу, схиляє до застосування аналізу, синтезу, встановлення причиново-наслідкових зв'язків, розвиваючи тим самим логічне мислення та значно підвищуючи рівень пізнавальної активності дітей. Завдання педагога при цьому тільки допомогти дитині, ключовим принципом є відома теза авторки методики «допоможи мені зробити це самому».

Значному розвитку психічних процесів та мислення дошкільників сприяє також закладений у педагогічній системі М. Монтесорі «контроль помилок», коли дитина помічає свою помилку та добирає варіанти її усунення. Контроль помилок має свої рівні складності, найпростішим з яких є вказівка педагога, а найскладнішим – механічний, коли при виконанні завдання дитина сама помічає помилку, а також візуальний, закладений у побудові матеріалів Монтесорі, при якому дитина помічає невідповідність парних ознак, порушення гармонії ряду тощо. У такому випадку дитина аналізує помилку, знаходячи правильний варіант виконання завдання.

Визначна роль в системі Монтесорі віддається розвиваючому середовищу. Без нього вона не може функціонувати як система. Підготовлене середовище дає дитині можливість крок за кроком розвиватися без опіки дорослого і ставати незалежним. «Виховний простір» має чіткий поділ на зони, кожна з яких має визначену мету та матеріали. Організація діяльності дитини у зонах практичного життя та граматичній зоні найбільшою мірою сприяє позитивній мовленнєвій динаміці дошкільників. Зонами інтелектуального розвитку за Монтесорі є математична, граматична, космічна та інші зони. В них діти багато спостерігають, розглядають,

рахують, аналізують, співставляють, розвиваючи при цьому психічні процеси та логічне мислення. Ігри, заняття, вправи з дидактичними матеріалами дозволяють розвивати зорово-розрізнявальне сприйняття розмірів, форм, кольорів, сприяють математичному розвитку і розвитку мовлення.

М. Монтесорі слушно зауважувала, що психічні функції дитини розвиваються за допомогою її діяльності, саме в праці дитина саморозвивається і демонструє свою індивідуальність. Працюючи з матеріалами, предметами, вона вчиться концентрувати увагу на завданні, розвиває психічні процеси. Уміння концентрувати увагу на предметах є основою розвитку волі, яка сприяє набуттю дитиною навичок соціального життя. Вміння дитини обмірковувати та довільно керувати своїми вчинками є основою інтелектуального зростання. Мислення дитини за Монтесорі розвивається тоді, коли вона може вільно обрати з навколишнього середовища все необхідне для свого розвитку.

Завдання, які ставляться перед педагогом за системою М. Монтесорі, це організація розвивального середовища та допомога дитині розібратися в ньому, використовуючи індивідуальний та диференційований підхід та надаючи необхідну свободу, сприяють всебічному віковому розвитку. Це стає можливим при виконанні необхідних вимог до організації «виховного середовища», зокрема дотримання «гігієни психіки», яка виявляється у точному впорядкуванні матеріалів у кімнаті, суворий порядок їх розстановки та використання; створення атмосфери незалежності від дорослих, вільного вибору, самостійності та впевненості в собі.

Важливою ідеєю щодо ефективного розвитку пізнавальної діяльності дітей за системою М. Монтесорі є сензитивність, тобто сприятливість до окремих напрямків пізнання дітьми різних вікових груп. Сензитивні періоди розвитку дитини – це ті періоди, коли розвивається певна ділянка мозку, і саме в цей період педагогу потрібно створити таке розвивальне середовище, яке б сприяло розвитку навичок, пов'язаних з цією ділянкою. Віковий період

раннього віку визначається як «емоційний камертон», діти середнього дошкільного віку як «будівельник самого себе», старшого – «дослідник».

Методика М. Монтессорі – є унікальною авторською системою саморозвитку та самовиховання дітей. Важливим у цьому напрямку педагогічного впливу є поняття Монтессорі – терапії. Єдині програмові вимоги тут відсутні, для кожної дитини передбачено індивідуальний темп. Кожна дитина вільна займатися тим, чим їй подобається. Таким чином, вона «змагається» не з іншими дітьми, а сама з собою, набуваючи впевненості в собі, а також повністю засвоюючи матеріал. Саме тому дана методика широко застосовується педагогами у роботі з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку, які потребують індивідуалізації освітньої діяльності. Завдяки застосуванню даної методики вирішується одне з основних проблем у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, а саме розвиток пізнавального інтересу та активності, підвищення рівня працездатності. Монтессорі – терапія повинна мати послідовні етапи:

- консультативно – діагностичний, у ході якого визначаються індивідуальні особливості дитини;
- корекційний, в якому реалізується індивідуальна програма за напрямками;
- оптимізації та стимуляції психічних процесів;
- профілактика розвитку вторинних симптомів та дефіцитарних станів
- контрольний, у ході якого визначається зона наближення до вікового розвитку;
- прогностичний.

Шляхами впровадження Монтессорі - терапевтичних вправ є застосування класичного та додаткового матеріалів; застосування адаптованого класичного матеріалу, включення вправ, що є підготовчими, до основної вправи, модифікація вправ з опорою на сформовані навички.

Висновок. Технологія Марії Монтесорі є яскравим прикладом інтеграції спеціально – організованих та самостійних видів діяльності дітей, що активно сприяє формуванню стійкої пізнавальної сфери, підвищенню рівня сформованості психічних процесів, розвитку мовлення, стабілізації працездатності, впорядкуванню емоційно-вольової сфери. Педагогіка Марії Монтесорі – це чудовий зразок практичної реалізації ефективної освітньої діяльності, впорядкована система наукових знань, вмінь та навичок, оволодіння якими забезпечує дітям дошкільного віку гармонійний віковий розвиток, сприяє вихованню активної само організованої освіченої особистості, тому беззаперечно потребує включення даних підходів освітньої діяльності до контексту сучасних закладів дошкільної освіти.

Література:

1. Андрушко Л., Єфімова С. Львів-Мюнхен. Навчання дітей методами М. Монтесорі // Психолог. – 2004.-№17. – С. 30
2. Бондар В.М. , Ільченко А.М. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтесорі. Навчальний посібник. Полтава – 2009. – 272 с.
3. Бондар В.І. Інтеграція дітей з обмеженими психофізичними можливостями у навчальні заклади // Дефектологія.- 2003. – 2003. – С. 2-5
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Навчальний посібник. – К: Академвидав, 2004.- 352 с.
5. Монтесорі М. Метод наукової педагогіки, вживаний до дитячого виховання - М., Педагогіка, 1993
6. Монтесорі М. Самовиховання і самонавчання - М., Наука, 1993
7. Сухотина Т.Л. Марія Монтесорі та вільне виховання// Вільне виховання, - № 7.- С. 11.

Яценко Лілія Олександрівна

Вихователь спеціальної групи для
дітей з порушенням мовлення, КЗ «ДНЗ(ясла-
садок)№80 КТ»КМР

**ВИКОРИСТАННЯ LEGO – ІГОР ДЛЯ РОЗВИТКУ СЕНСОРНО-
ПІЗНАВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

У статті автор розглядає методика та технологію використання LEGO ігор на розвиток сенсорно-пізнавальної компетентності дошкільників та позитивний вплив даних ігор на всебічний розвиток дітей, визначає особливості зв'язку гри та навчання через гру.

Ключові слова: ігрова компетентність, сенсорно-пізнавальна компетентність, гра, навчання через гру.

Мета статі. Дослідити особливості використання LEGO – ігор для розвитку сенсорно–пізнавальної компетентності дітей дошкільного віку

Вступ. Дошкільна освіта є невід’ємним багатокомпонентним та першим рівнем у системі освіти, стартовою сходинкою особистісного розвитку дитини. Стандарт спрямований на забезпечення рівного доступу до дошкільної освіти всіх дітей раннього та дошкільного віку

Як зазначено в БКДО, виконання вимог Стандарту забезпечується з урахуванням задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних психічних і фізичних можливостей дитини в найбільш оптимальній для кожної дитини формі.

Основою Стандарту є покладання традиційних для дошкільної освіти ідей гуманістичної педагогіки, направлених на гуманне ставлення до дитини, теорії природовідповідності, за якою у дитини треба розвивати задатки та здібності, зберігаючи її природу.

Аналіз основних (останніх) досліджень і публікацій. Діти мають надзвичайний, вроджений потенціал до навчання. Діти народжуються, щоб навчатися через гру. Інструменти для покращення та посилення навчання дітей вже доступні в наших будинках, громадах та класах. Відповідь, по суті, така ж проста, як дитяча гра. Гра є природною і необхідною. У доповіді Американської академії педіатрії наголошується необхідність та важливість гри заради сприянню здоровому розвитку дитини, особливо для тих дітей, що живуть у бідності, де доступ до безпечного ігрового досвіду може бути недостатнім або обмеженим (Мілтейн, Гінзбург, Рада з комунікації та ЗМІ, та Комітет із психосоціальних аспектів охорони здоров’я дітей та сімей, 2012 р.) Огляд літератури щодо видів гри та розвиток дітей, проведений Неелем, Вайтбредом у 2017 році показав що, ігрове навчання може набувати багато

різноманітних форм, у тому числі фізичні ігри, як-от хованки, будівництво з цеглинок, настільні ігри, уявні ігри з об'єктами чи ігри, де потрібно діяти як фантастичний герой . [4, с.12].

Основна частина. У сфері дошкільної освіти зміст та побудова освітнього процесу визначаються принципами науковості, систематичності, активності, природовідповідності, які потребують від педагога організацію освітньо – виховного процесу, з максимальною активізацією діяльності дитини в пізнанні навколишнього світу, реалізацію її творчих задумів та мрій.

Ключові компетентності під час здобуття дошкільної освіти формуються за різними освітніми напрямками, спрямованими на розвиток особистості дитини [2, с.4].

На сенсорний розвиток дітей у ранньому віці впливають численні фактори, але найважливішими з них є маніпуляції із іграшками. Конструктивні здібності формуються з урахуванням перцептивних процесів із предметами. Однак самі по собі перцептивні дії не виникають, їм необхідно навчати, демонструючи певні зразки. Якщо ж у ранньому віці не приділяти цьому належної уваги, то в молодшому дошкільному віці дитина виявиться неготовою до освоєння сенсорних стандартів. У зв'язку з чим, вихователі звертаються до інноваційних технологій сенсорного розвитку, починаючи з дворічного віку [1, с.135].

У Базовому компоненті дошкільної освіти одним з основних освітніх напрямків є «Гра дитини», що вмішує в собі ігрову компетентність, яка являє собою здатність дитини до вільної, емоційно забарвленої, спонтанної активності з власної ініціативи, в якій реалізується можливість застосування наявних і освоєння нових знань та особистісного розвитку через прагнення дитини до участі в житті дорослих шляхом реалізації інтересів в ігрових та рольових діях в узагальненій формі.

В освітньому напрямку «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» зазначається, що сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька

компетентність являється здатністю дитини до використання власної сенсорної системи в процесі логіко – математичної і дослідницької діяльності.

Результатом є наявність пізнавальної мотивації, базису логіко-математичних, дослідницьких знань, набутих дитиною умінь і навичок (аналізу, порівняння, узагальнення, здійснення самоконтролю), пізнавальний досвід, що накопичується і використовується в різних видах дитячої діяльності [2, с.10].

Дієвим засобом, який дає змогу втілити підхід «навчання через гру» є конструктор LEGO, адже у самій його назві закладений важливий етап розвитку дитини. В перекладі з данської LEGO означає «грай добре».

Програма «Безмежний світ гри з LEGO» має на меті сприяти не лише всебічному розвитку дошкільника як творця завтрашнього, а і становленню педагога – творця сьогоденного, який прагне відійти від педагогіки копіювання, шаблонування практики однієї правильної відповіді і нав'язування дитині свого бачення.

Головними цілями є розкриття, збереження та розвинення внутрішнього потенціалу кожної дитини, формуванню її цілісного світогляду та збагачення ігрового досвіду засобами конструктора LEGO, розвинення креативного підходу до створення конструкцій та отримання знання в сучасному руслі інформації, сприянню успішної самореалізації в умовах майбутнього дорослого життя [6, с. 8].

Використання LEGO ігор в освітньому процесі з дітьми є засобом інтелектуального розвитку дошкільнят, які забезпечують інтеграцію освітніх областей (пізнавальний розвиток, мовленнєвий розвиток, соціально-комунікативний розвиток, художньо-естетичний розвиток, фізичний розвиток) [4, с.13].

Також, використання LEGO при організації освітнього процесу, дає можливість залучати дітей до технічної творчості, що сприяє формуванню

здатків інженерно-технічного мислення, здатність до оперування пізнавальними діями.

Використовуючи LEGO, можна вирішити наступні завдання [6, с.78]:

- розвиток вільного спілкування між дорослими та дітьми під час конструктивної діяльності;
- встановлення емоційного контакту з дитиною;
- формування умінь слухати педагога, реагувати на звернення, виконувати просту інструкцію;
- спонукання взаємодії між дітьми через організацію «ігор поруч»
- об'єднання у процесуальних іграх, введення елементів сюжету («Збудуємо будинок»);
- навчання вмінням звертатися один до одного на ім'я, вітатися, прощатися, виявляти співчуття, симпатію.

Стаючи частиною гри, дитина повністю занурюється у процес, бере на себе відповідальність, стає цілеспрямованою, відчувається комфортно, радісно, а головне – має можливість ініціювати діяльність і розвивати власну ідею, активно взаємодіяти з іншими учасниками гри і в такий спосіб набувати сенсорно-пізнавальні навички.

Дитина просто обожнює гратися, доводити їй потребу в грі та її користь не треба. А от перед педагогами й батьками постає дилема, як найефективніше можна навчити, розвинути і виховати дитину – та й ще так, щоб їй було цікаво.

Одним із дієвих засобів, що дає змогу реалізувати підхід «навчання через гру» є конструктор LEGO, який є простим і практичним інструментом, відкритою системою, що дає змогу дитину робити перші відкриття, досліджувати, експериментувати, пізнавати світ і себе в ньому, творити та імпровізувати досхочу. Конструктор LEGO було створено з глибокою вірою у потужну силу гри [4, с.7].

Програма ставить перед нами наступні освітні завдання розвитку дошкільників [6, с.10]:

- забезпечити вільний доступ дитини до конструктора LEGO, надати можливість та бажання обстежувати його деталі;
- формувати початкові уявлення про універсальний та безмежний світ LEGO;
- ознайомлювати з виглядом та назвою окремих деталей (цеглинка, пластинка, LEGO чоловічки), їх специфічною формою;
- заохочувати поєднувати деталі між собою, прикладати їх одна на одну, викладати на столі або на великій пластині та притискати зверху, залучати до створення вертикальних та горизонтальних конструкцій;
- сприяти розвитку зосередженості, уваги, наполегливості;
- залучати до діалогу під час виконання спільних дій та ігор;
- заохочувати до використання конструкцій із LEGO у ході різноманітної діяльності;
- розвивати сенсорне сприймання, емоційну чутливість, вчити добирати кольори, що відповідають конкретній ситуації (ялинку ліпше конструювати із зелених деталей, річку – із синіх, а сонечко - із жовтих, тощо), формувати естетичні смаки, уподобання та інтереси.

Цікаво проходять вправи, які вирішують завдання формування у дітей уміння співвідносити колір предметів за принципом підбору пари.

Велике значення для сенсорного розвитку в конструктивній діяльності приділяється розгляду та аналізу будівництва або викладеним орнаментом у мозаїці. Детальний показ будівлі, зразку мозаїчної картинки супроводжується поясненнями вихователя та докладною інструкцією. Наприклад, під час будівництва доріжки спочатку показуємо спосіб лінійної конструкції - по черзі викладаємо в ряд три-чотири цеглинки і пояснюємо: «Кладу одну цеглу, потім другу, а за нею і третю – ось так! Щільно притискаю цеглу – доріжка рівна! Лялечка піде і не впаде». Обігруючи будівництво за допомогою іграшки, ми мотивуємо дитину на будівництво своєї доріжки, при цьому даємо дитині можливість самому вибрати, якого кольору та якої форми буде його доріжка. В результаті виходять різні доріжки (довгі та

короткі, вузькі та широкі). Закріплюючи навички про деталі доріжки, можна попросити розповісти про свою доріжку (яка вона?). Таким чином, при конструюванні дитина міцніше засвоює уявлення про величину предметів: довгий – короткий, вузький – широкий, низький – високий.

Часто діти розуміють ці значення, але у своїй промові користуються лише словами «великий – маленький». Наприклад, конструювання з будівельного матеріалу елементарних будівель за зразком певного розміру «Будиночок для звірят». Діти будують маленький будиночок із двох покладених один на одного цеглинок, а зверху ставиться тригранна призма (Дах) [3, с.45]. Великий будинок складеться з 4-5 цеглинок. У ці будиночки поселяються звірятка. Побудови будиночків сприяють розвитку просторових співвідношень. Наприклад, дітям пропонувалося побудувати будиночки для жирафу та собачки. При будівництві таких будиночків діти знайомляться з поняттям високий і низький [3, с.47].

Висновок. Як висновок можна сказати, що LEGO – це дієвий ігровий засіб, що дає змогу здійснювати вплив з найбільшим психологічним комфортом. Граючи з конструктором, аналізуючи об'єкти, плануючи свою діяльність чи підсумовуючи її дитина засвоює потрібні слова, вправляється у правильному їх вживанні.

Конструктор LEGO допомагає педагогу ліпше зрозуміти внутрішній світ дитини і стати в ньому її партнером і другом. Систематичне і цілеспрямоване використання LEGO в практичній діяльності вихователя дає змогу розвивати комунікативні здібності та мовленнєву компетентність кожної дитини.

Література:

1. Алієва Є. Лего-конструювання на розвивальних заняттях// - Психолог дошкілля. – 2014. - №9. – С.25-27.
2. Базовий компонент дошкільної освіти нова редакція – документ підготовлений авторською групою: Байер О.М., Безсонова О.К., Брежнева О.Г., Гавриш Н.В., Загородня М.П., Косенчук О.Г., Корнеєва О.Л., Лисенко Г.М., Левінець Н.В., Машовець М.А., Мородоус І.О., Нерянова С.І.,

Піроженко Т.О., Половіна О.А., Рейпольська О.Д., Шевчук А.С.: – від 21.12.2020. – 37 с.

3. Гурковська Т. Конструктор як засіб атрибутивного забезпечення гри // Вихователь – методист дошкільного закладу. – 2014. - №5. – С.7-9.

4. Дженніфер М. Зош, Емілі Дж. Хопкінз, Ханне Дженсен, Клер Лю, Дейв Ніл, Кеті Хірш-Пасек, С. Ліннет Соліс, Девід Вайтбрейд. Біла книга «Навчання через гру та діяльнісний підхід: огляд доказів». – The LEGO Foundation, 2017. – 40 с.

5. Лего-энциклопедия: практическое пособие Губанова Н.В., Пятница И.А., Котова Л.Н. и др. - Донецк: Истоки, 2017. - 95 с.

6. Програма розвитку дитини від 2–6 років та методичні рекомендації «Безмежний світ з LEGO» / О.Ю. Рома, В.Ю. Близнюк, О.П. Борук. – the LEGO Foundation, 2016. – 140 с.

Яцкова Марина Іванівна

Директор КЗДОКТ№75КМР

**ФОРМУВАННЯ У СУЧАСНОГО ДОШКІЛЬНИКА
ІНЖЕНЕРНОГО МИСЛЕННЯ ЧЕРЕЗ ВПРОВАДЖЕННЯ
ПРОГРАМИ STREAM-ОСВІТА, АБО СТЕЖИНИ У ВСЕСВІТ.**

У статті автор з'ясовує значення використання новітніх технологій STREAM -освіта, за допомогою яких діти не тільки отримують знання про навколишній світ, а й вміють їх використовувати, шукати і знаходити, спираючись на ці знання, виходити з проблемних ситуацій, здійснювати нові маленькі відкриття для себе. Розкриває інтеграційний підхід до розвитку, виховання й навчання дітей шляхом реалізації STREAM - освіти.

Ключові слова: STREAM - освіта, інновації, інтегровані заняття, інженерне мислення, особистість, розвиток, здібності, увага, уява, пам'ять.

Аналіз літературних джерел. Аспект формування інженерного мислення, як нагальна потреба часу розглядається в дослідженнях науковців К. Крутій, Т. Грицишиної, І. Стеценко.

Мета статті – обґрунтування необхідності запровадження STREAM-освіти з дошкільного віку як нового інтеграційного підходу до розвитку, виховання і навчання дітей.

Виклад основного матеріалу. Впровадження інтеграційного підходу STREAM – освіти здійснюється для розвитку, виховання й навчання дітей дошкільного віку. Він інтегрує в собі завдання з формування в дошкільнят загальних наукових уявлень про світ; ознайомлення їх з інформаційно-

комунікаційними технологіями; розвиток уміння експериментувати, конструювати; навчання основ опрацювання змісту тексту, грамоти, математики, а також різних видів мистецтва. Скориставшись досвідом роботи К. Крутій та Т. Грицишиної та взявши на озброєння програму «STREAM - освіта, або Стежинки у Всесвіт», можемо стверджувати, що STREAM-освіта — базова сходинка у запропонованій програмі, найбільш багатогранна. У центрі діяльності вихователя - дитина - обдарована особистість, тобто така, яка самостійно, в силу власних вікових і психофізіологічних особливостей, обирає свої дії та рішення, досягає вищого рівня пізнавального розвитку.

Майбутнє суспільства за інноваціями, а майбутнє інновацій - за вихователями нового формату, які можуть своїми знаннями дати дітям позитивний імпульс для розвитку та розширити їхній кругозір до нескінченності. Варто пам'ятати, що STREAM-освіта зорієнтована на інтереси та цінності дитини, на дитячий розвиток, взаємозв'язок усіх сторін життя, тому основне завдання педагога - допомогти дитині пізнати світ за принципом взаємозв'язку і взаємодії.

Переваги STREAM-освіти:

- навчання за темами, а не за предметами: дитина бачить зв'язок між науками,
навчання стає насправді системним;
- використання знань у повсякденному житті;
- розвиток критичного мислення та вміння вирішувати проблеми;
- надання впевненості у власних силах;
- розвиток інтересу до технічних дисциплін;
- креативні та інноваційні підходи до проектної та дизайн-діяльності;
- підготовка дитини до технологічних інновацій у житті. [3, с.3-7]

Принципи STREAM-освіти дітей дошкільного віку:

- принцип орієнтації на пізнавальні інтереси дитини;
- принцип свободи вибору;

- принцип опори на розвиток умінь самостійного пошуку інформації;
- принцип поєднання продуктивних і репродуктивних методів навчання;
- принцип формування уявлень про динамічність знання;
- принцип формування уявлення про дослідження як стиль життя.

Бачимо, що майбутнє за інноваціями, а майбутнє інновацій — за педагогами нового формату, які не сприймають формального підходу і можуть своїми знаннями дати дітям позитивний імпульс для розвитку та розширити їхній світогляд до нескінченності.

Одним з цікавих напрямків роботи є *STREM - лабораторія*. Термін лабораторія походить від лат. *laboratorium* – працюю. *STREAM* - лабораторія – створюється і використовується для проведення дослідів, експериментів.

ВИДИ ЛАБОРАТОРІЙ:

- в окремому приміщенні;
- на веранді;
- на ділянці ЗДО

В лабораторії діти опановуватимуть наукові знання з основ природничих наук, такий підхід до розвивальних занять формує у дітей критичне, продуктивне мислення, дає поштовх до розвитку пізнавальних інтересів, досвіду орієнтування, впливає на сенсорні здібності, допитливість, уяву, творчу активність, виховує культуру інженерного мислення, дає можливість використовувати набуті знання на практиці, демонструє красу інженерних рішень. [3, с.3-7]. Спільна діяльність вихователя в лабораторії організовується щотижня з дітьми молодшого дошкільного віку 1-2 досліді до 15 - 20 хв., з дітьми старшого дошкільного віку – 2 - 3 досліді до 25 - 30 хв. Робота проводиться підгрупами (6 - 8 дітей), з урахуванням рівня розвитку пізнавальних інтересів та активності дітей.

Щоб надати та закріпити знання дошкільників педагоги впроваджують в роботу інтегровані заняття. Інтегровані заняття вже міцно увійшли в практику роботи закладів дошкільної освіти. *Інтегровані заняття* – це форма навчально-виховної роботи, яка об'єднує блоки знань із різних галузей

навколо однієї теми з метою інформаційного та емоційного збагачення сприймання, мислення, почуттів дітей, що дає змогу пізнавати певне явище з різних сторін, досягати цілісності знань. Результатом системного впровадження таких занять є формування системного мислення, збудження уваги, позитивно-емоційного ставлення до процесу пізнання. [1 с. 16–20]. Головне на інтегрованому занятті – не навчання нового, а «проживання» в міжособистісному спілкуванні та в різних видах активності набутих раніше знань та вмінь. Катерина Крутій виділяє 6 способів інтегрування частин в ціле в освітньому процесі.

Спосіб «склеювання» - не найкращий дидактичний зразок інтеграції діяльності на занятті. Із спільного між частинами є тільки тема. Компоненти заняття, наприклад математики і малювання, поєднуються послідовно (спочатку рахуємо морквинки, а потім їх малюємо).

Спосіб «симбіоз» За такого способу інтеграції у змісті заняття утворюється спільне інформаційне поле, але разом з тим виконуються і спеціальні завдання кожного з компонентів. Наприклад, математика + аплікація.

Спосіб «розмивання» є найвищим за силою інтеграції. Між рівноцінними компонентами настільки перемішано їх зміст, що виокремити їх можна лише шляхом наукового аналізу. Прикладом такої інтеграції може бути заняття з екології в якому природознавство інтегрується з валеологією, сенсорикою, хімією, фізикою, біологією і чітких границь між науками не вибудовано. Або література зливається з розвитком мовлення, історією, ознайомленням з навколишнім на народознавстві. Далі розглянемо інтегровані заняття із нерівноправних складових.

За ступенем взаємопроникнення **спосіб «підпорядкування»** є взаємодією середньої сили. Другорядний компонент підпорядковується виконанню поставлених стрижневим компонентом завдань, підсилює їх, слугує виконанню спільних цілей і в останню чергу – виконанню своєї задачі, як правило однієї-двох. Прикладом може слугувати поєднання аплікації і математики, де домінуючою буде аплікація.

Спосіб «зняття» характеризується тим, що додатковий компонент взагалі не вирішує своїх завдань, а лише емоційно підсилює основний. Так, наприклад, об'єднавши математику з ознайомленням з навколишнім в заняття «Подорож по лісу» ми можемо виконувати математичні завдання з орієнтування у просторі, лічбі предметів, складанні задач про гриби та шишки, порівнянні ялинок з трикутниками по формі, але ніяких природничих цілей не ставити.

Ретрансляційне сполучення» останній із способів інтеграції і тут зміст допоміжного компонента стає основним засобом за допомогою якого досягається поставлена мета основного. Наприклад: математика + малювання. Все заняття супроводжується штрихуванням фігур, домальовуванням деталей, зафарбовуванням вказаної кількості математичних об'єктів.

Висновок. Наш час — це ера цивілізації, епоха інформаційних технологій, епоха технічної культури, епоха відповідального, дбайливого ставлення до довкілля та здоров'я людини. Новому періоду розвитку людства мають відповідати нові моделі навчання. Одними з таких є «STREAM — освіта», яка дає дітям можливість відстоювати та висловлювати власну точку зору, мислити критично, вчитися працювати у команді, домовлятися та поважати демократичні рішення, бути відкритим для навчання та самонавчання, вміти приймати самостійні рішення у повсякденному житті. Експериментування, дослідження сприяє формуванню у дітей уявлень про об'єкти, предмети та явища природи, активізує пізнавальний розвиток і закладає основи для усвідомлено правильного ставлення до об'єктів природи, формує культуру інженерного мислення.

Література:

1. Гавриш Н. В. Інтеграційні процеси в системі дошкільної освіти / Н. В. Гавриш // Вісник Дніпропетровського університету економіки та права ім. Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». - 2011. - № 1 (1). - с. 16–20.

2. Крутій К.Л., Грицишина Т.І. STREAM - освіта дошкільнят: виховуємо культуру інженерного мислення // Дошкільнє виховання. – 2016. – №1. – с.3 - 7

3. STREAM - освіта, або Стежинки у Всесвіт: альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дошкільників / автор. колектив; наук. керівник К. Л. Крутій. — Запоріжжя : ЛПС, 2018. - 166 с.

4. Інтернет джерела: <https://naurok.com.ua/vprovadzhennya-alternativno-programi-stream--osvita-abo-stezhinki-u-vsesvit-v-zakladi-doshkilno-osviti-214886.html>, <https://naurok.com.ua/vprovadzhennya-alternativno-programi-stream-osvita-abo-stezhinki-u-vsesvit-v-zakladi-doshkilno-osviti-214853.html>

НАСТУПНІСТЬ В ОСВІТІ

Бондар Лариса Василівна

Вихователь КЗ «ДНЗ (ясла-садок) №28» КМР

НАСТУПНІСТЬ У НАВЧАННІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

В даній статті автор розкриває проблему наступності між дошкільною та початковою ланками освіти.

Ключові слова: наступність, неперервна освіта, двобічний зв'язок, особистісний розвиток.

Вступ. Основою будь-якого суспільного прогресу в світі є освіта. Цей висновок узгоджується із загальносвітовими та європейськими тенденціями розвитку сучасного суспільства, в якому освіта стає однією із пріоритетних галузей економіки. Відповідно до зростаючих потреб розвитку суспільства, особливо в забезпеченні національної безпеки та сталого економічного розвитку, країни стали більше приділяти уваги ефективності й якості освіти. Що насамперед викликало проблеми наступності, сумісності, масовості й оптимальності в освіті. Іншими словами, дало початок науковому обґрунтуванню поняття державного рівня – неперервна освіта.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему наступності й перспективності в освіті та навчанні досліджували ще з давніх часів (А. Дистервег, Я. Коменський, Й. Песталоцці, С. Русова, К. Ушинський тощо), і в наш час вона привертає увагу методистів (А. Богуш, М. Вашуленко, М. Львов, Г. Люблінська, М. Пентилюк, К. Плиско, Л. Федоренко, Т. Чижова та ін.). Відомий діяч ЮНЕСКО Р. Даве вважав, що «...**неперервна освіта** – це процес особистісного, соціального і професійного розвитку індивіда протягом його життя, здійснюваний з метою удосконалення якості життя як окремого індивіда, так і суспільства. Це всеосяжна й об'єднуюча ідея, що охоплює формальне, неформальне і позаформальне навчання, здійснюване з метою досягнення якнайповнішого розвитку різноманітних сторін життя на різних його щаблях. Вона пов'язана як з розвитком особистості, так і з

соціальним прогресом». Необхідність наступності в роботі пов'язаних між собою ланок навчання обґрунтована в працях Я.-А. Коменського, Й.Г. Песталоцці, К. Ушинського, С. Русової. На початку ХХ ст. Н. Лубенець стверджував, що «починати виховання дітей зі школи – означає зводити будівлю на піску і без фундаменту». Своєрідним уточненням цього положення є міркування Є. Тихесвої, яка вважала, що «старший ступінь дитячого садка на одну третину вже школа, а молодший ступінь школи на одну третину дитячий садок». У сучасній педагогічній літературі питання наступності між різними освітніми закладами вивчають В. Л. Ликова, М. Р. Львов, Т. С. Комарова, І. А. Моїсєєв, О. В. Проскура та інші.

Р. Дає визначив перелік характерних ознак неперервної освіти:

- охоплення освітою всього життя людини;
- розуміння освітньої системи як цілісної, яка охоплює всі види навчання, починаючи з дошкільного;
- залучення в систему освіти, крім навчальних закладів і центрів допідготовки, формальних, неформальних і позаінституційних форм освіти.

Мета статті. З'ясувати проблему наступності у навчанні в умовах функціонування сучасної середньої загальноосвітньої школи України та дитячого садочка.

Виклад основного матеріалу. Проблема наступності між дошкільною та початковою ланками — одна зі складних проблем загальної освіти. На сучасному етапі розвитку суспільства держава визнає пріоритетну роль дошкільної освіти, що спрямована на всебічний розвиток дитини, формування моральних норм, набуття нею соціального досвіду. Згідно із Законом України «Про дошкільну освіту» вона є обов'язковою первинною складовою системи безперервної освіти. Для успішного навчання у школі і для всього подальшого життя людини особистісний розвиток у дошкільному віці має велике значення.

Отже, наступність розглядається як врахування того рівня розвитку дитини, з яким вона прийшла до школи, опора на нього. Вона забезпечує

органічне, природне продовження розвитку, виховання та навчання, започаткованих у дошкільному віці, створює умови для успішного переходу молодшого школяра в основну школу. Адміністрація навчального закладу має організувати роботу із забезпечення наступності між освітніми установами без порушення зв'язків у цілях і завданнях, змісті та методах, формах організації навчання та виховання, приділяючи належну увагу вимогам суспільства до якості освіти дітей відповідного віку. Зв'язок між загальноосвітнім навчальним закладом і дошкільним навчальним закладом має бути двостороннім. Вихователь дошкільного навчального закладу повинен добре знати зміст, завдання, принципи і методи навчання в школі. Він має бути добре обізнаним з нормативно-правовими документами, які регулюють роботу школи. Це допоможе йому правильно готувати дитину до шкільного навчання, правильно добирати методи і прийоми роботи. Педагогові важливо розуміти, що у роботі з дошкільниками немає місця «шкільній» моделі навчання, не можна дітей перевантажувати інформацією. Пріоритет у роботі з дошкільниками повинен надаватись не навчанню, а вихованню й розвитку. Забезпечення наступності та взаємодії між дошкільною та початковою освітою утворює простір для реалізації в педагогічному процесі дошкільного навчального закладу і початкової школи єдиної, динамічної та перспективної системи, спрямованої на розвиток, виховання і навчання старших дошкільників і молодших школярів. Саме тому сучасні тенденції розвитку дошкільної і початкової ланок освіти мають багато спільного, зокрема передбачають орієнтацію на особливості дитини, створення сприятливих умов для формування у неї належної спрямованості, самосвідомості, позитивної самооцінки, самоповаги та шанобливого ставлення до тих, хто її оточує, конструктивних мотивів поведінки, нахилів, потреб характеру, пізнавальних, психічних процесів тощо.

У Базовому компоненті дошкільної освіти та Державному стандарті початкової загальної освіти визнається пріоритетність компетентнісного підходу до розв'язання основних завдань дошкільної та початкової ланок

освіти. Ці документи покликані забезпечити поетапне становлення дитячої особистості, її фізичний, пізнавальний, соціальний, естетичний розвиток, набуття нею певного практичного досвіду, необхідного для використання у майбутньому житті.

Розглянемо напрямки наступності між дошкільною та початковою шкільною освітою.

Перший напрямок – це узгодити мету на дошкільному і початковому шкільному рівнях. *Мета дошкільної освіти* – всебічний загальний розвиток дитини, визначений Базовим компонентом дошкільної освіти у відповідності з потенційними віковими можливостями і специфікою дитинства як самооцінного періоду життя людини. На кінець дошкільного періоду життя в дитини мають бути сформовані базові якості особистості: довільність, самостійність і відповідальність, креативність, ініціативність, свобода поведінки і безпечність, самосвідомість, самоставлення, самооцінка. *Мета освіти в початковій школі* – продовжити всебічний загальний розвиток дітей з урахуванням специфіки шкільного життя поряд з освоєнням найважливіших навчальних навичок у читанні, письмі, математиці та ін.

Другий напрямок – збагатити освітній зміст у початковій школі. На основі досліджень О.Я. Савченко, О.В. Проскури, О.Л. Кононко та ін., мова йде:

- про введення в педагогічний процес різних видів дитячої діяльності творчого характеру (самодіяльних ігор, драматизацій, технічного і художнього моделювання, експериментування, словесної творчості, музичних, танцювальних імпровізацій);
- про збагачення змісту уроків естетичного циклу, художньої діяльності як одного із засобів самовираження дитини, заснованих на її індивідуальному емоційно-образному баченні; про прилучення до національної художньої культури шляхом відвідування музеїв, виставок, майстерень художників, концертів, театрів, бібліотек. Мета – збагатити загальнокультурний розвиток

дитини (розширити її інформаційний простір; виховати культуру сприйняття, почуттів, відносин, сформувати систему цінностей і переваг), а не тільки і не стільки її конкретні знання, які вона повинна відтворювати за вимогою вчителя.

Третій напрямок – удосконалити форми організації і методи навчання як у дошкільних закладах, так і в початковій школі. Сучасні наукові дослідження Л.А. Парамонової, М.М. Поддякова, З.М. Істоміної, Т.М. Фадєєвої вказують на необхідність:

- відмовитися від регламентованого навчання в ДНЗ (статичних поз на заняттях, розташування столів у ряд по типу шкільного, відповідей по піднятій руці тощо);
- забезпечити рухову активність дітей у школі на уроках фізкультури, великих перервах, а також у процесі позакласної роботи;
- використовувати різноманітні форми навчання, що включають специфічні види діяльності на інтегративній основі;
- використовувати в ДНЗ циклічність і проектну організацію змісту навчання, що створює умови для використання самими дітьми наявного в них досвіду;
- забезпечити взаємозв'язок занять (фронтальних, групових) з повсякденним життям дітей, самостійною діяльністю (ігровою, художньою, конструктивною тощо);
- створити розвивальне предметне середовище як у дошкільному закладі, так і початковій школі, функціонально моделюючий зміст дитячої діяльності;
- використовувати методи, що активізують у дітей мислення, уяву, пошукову діяльність, тобто елементи проблемності у навчанні, задачі відкритого типу, що мають варіанти «правильних» рішень;
- використовувати в початковій школі (особливо в перший рік навчання) ігрові прийоми, створювати емоційно-значимі ситуації, умови для

самостійної практичної діяльності, коли діти можуть на основі наявних у них знань виявляти ініціативу, творчість, фантазію, відповідальність.

Висновки і пропозиції. Таким чином, принцип наступності для дошкільної та початкової ланок освіти є освітнім процесом на етапі дошкільної та початкової ланок освіти, який повинен забезпечити плавний, природний перехід дитини від позиції дошкільника до позиції молодшого школяра. Тому в педагогічній літературі наступність дошкільного закладу та початкової школи традиційно визначається як змістовий, двобічний зв'язок, що передбачає, з одного боку, спрямованість освітньої роботи в дитячому садку на ті вимоги, які будуть пред'явлені дітям у школі, а з іншого, – опору вчителя на досягнутий старшими дошкільниками рівень розвитку, на знання, навички та досвід дітей і активне використання цього в освітньому процесі. Процес наступності послідовно має продовжуватись між початковою та середньою ланками у школі. Результативність впровадження у життя принципу наступності у навчанні залежить від злагодженої роботи педагогічних колективів навчальних закладів.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти //Нова редакція від 12.01.2021.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. 2011. № 7.
3. Закон України «Про дошкільну освіту».
4. Закон України «Про освіту».
5. Калмикова Л. Сучасні проблеми наступності й перспективності та шляхи їх вирішення // Наступність і перспективність у навчанні й вихованні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Матеріали конференції. – Переяслав - Хмельницький, 2000.
6. Савченко О. Я. Наступність і перспектива в роботі двох перших ланок освіти // Дошкільне виховання. – 2000. – № 11.

Купчик Тетяна Дмитрівна

Директор (завідувач)

КЗ «ДНЗ (ясла-садок) №28» КМР

**РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ СТАРШИХ ГРУП
ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
ТА ПЕРШИХ КЛАСІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

У статті автор розглядає проблему створення розвивального середовища старших груп дошкільного закладу та початкових класів при організації безперервної освіти.

Ключові слова: *безперервна освіта, наступність, розвивальне середовище, принципи організації розвивального середовища.*

Вступ. Сьогодні, як ніколи, актуальною є проблема модернізації освітньої політики взагалі й дошкільної зокрема. Практичне вирішення завдань сучасної дошкільної освіти потребує ґрунтовної психолого-педагогічної основи для організації освітнього процесу та створення розвивального середовища. Як відомо, незаповнене і безбарвне предметно-ігрове середовище чинить на дітей негативний вплив, гальмує розвиток особистості. Перенасичене предметне середовище так само погано впливає на психіку малят. І тільки періодично поновлюване, варіативне, оптимально організоване предметно-ігрове середовище має розвивальний вплив, спонукає дитину до активної пізнавальної діяльності, позитивно впливає на її емоційну сферу, мобілізує процеси мислення.

Аналіз основних досліджень. Поняття “розвиваюче середовище” було введено Дж.Равеном як простір розвитку компетентності. «У такому середовищі, - за словами Дж.Равена, - люди мають можливість прагнути до цілей, які їх цікавлять, і у процесі їх досягнення розвивати свою компетентність».

Однією з перших звернула увагу на проблему розвивального середовища М.Монтессорі, яка найважливішою передумовою розкриття дитиною внутрішнього потенціалу вважала вільну самостійну діяльність у створеному педагогом просторово-предметному середовищі. Тому, на її

думку, завдання педагога полягає насамперед у наданні дитині засобів саморозвитку й ознайомленні її з правилами користування ними.

Німецький вчений Р. Штайнер, засновник Вальдорфської педагогіки має дещо інший погляд на зміст та функцію предметного середовища, яке вчений називає «фізичним середовищем». Штайнер виступає проти готових іграшок – «продуманих та сфабрикованих інтелектуальною цивілізацією».

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичному доведенні важливості створення розвивального середовища для старших дошкільників та молодших школярів.

Основна частина. Одна з основних умов створення в дошкільних навчальних закладах будь-якого типу розвивального довкілля для дітей дошкільного віку є опора на особистісно орієнтовану модель взаємодії між педагогом і дітьми.

**При створенні середовища необхідно керуватися
такими принципами:**

1. **Принцип насиченості:** середовище відповідає змісту освітньої програми, а також віковим особливостям дітей. Освітній простір має бути оснащено засобами навчання (в тому числі технічними), відповідними матеріалами, ігровим, спортивним, оздоровчим обладнанням, інвентарем (відповідно до специфіки Програми та групи).
2. **Принцип поліфункціональності** матеріалів передбачає:
  - можливість різноманітного використання різних складових предметного середовища;
  - наявність в групі багатофункціональних предметів, які на мають жорстко закріплених способів вживання.
3. **Принцип динамічності** полягає в тому, що предметне довкілля, яке оточує дитину, змінюється залежно від її віку, індивідуальних особливостей, пори року, тем, які вивчаються.
4. **Принцип доступності** передбачає доступність для вихованців, в тому числі для дітей з особливими освітніми потребами, всіх приміщень, ігор,

іграшок, матеріалів, посібників, що забезпечують всі основні види дитячої активності.

5. **Принцип безпеки середовища** забезпечує відповідність всіх елементів вимогам надійності і безпеки використання, закріплення, розміщення. Матеріали та обладнання повинні мати сертифікат якості і відповідати гігієнічним, педагогічним та естетичним вимогам.

6. **Принцип дистанції, позиції при взаємодії** означає, що провідною умовою впровадження особистісно орієнтованої моделі взаємодії дорослого з дітьми є встановлення між ними позитивних стосунків. Для реалізації цього принципу важливо, по-перше, створити в групі дітей доброзичливу психологічну атмосферу (партнерське спілкування між педагогом і дітьми); по-друге, обладнати групові кімнати меблями різної висоти, щоб і вихователь, і дитина мали можливість наближатися до позицій одне одного.

7. **Принцип активності, самостійності й творчості** полягає в тому, що діти, діючи в організованому предметно-ігровому середовищі, мають змогу розвивати власні інтереси, певні риси характеру, емоції та почуття. Під час практичної діяльності малюки вправляються у виконанні завдань різного ступеня складності, вчать досягати бажаного результату, проявляючи наполегливість, ініціативність, вносять елементи новизни. Таким чином, діти активно пізнають навколишню дійсність, у них розвиваються інтелектуальні, вольові та емоційні здібності.

8. **Принцип поєднання звичних і неординарних елементів** дає змогу використовувати як репродукції класичних творів, так і твори, які спонукають до роздумів, фантазування. Не секрет, що основну інформацію людина отримує за допомогою зору. Саме тому слід приділяти особливу увагу візуальному оформленню предметного середовища.

9. **Принцип комплектації і гнучкого зонування** передбачає можливість змін предметно-просторового середовища в залежності від мінливих інтересів і можливостей дітей. Реалізує можливість побудови непересічних

сфер активності і дозволяє дітям займатися одночасно різними видами діяльності, не заважаючи один одному.

10. *Принцип зв'язку з реальним життям* передбачає відповідність розвивального предметного середовища сучасним вимогам, тобто соціокультурним особливостям суспільства, в якому діти живуть. Йдеться про забезпечення середовища сучасною технікою (її іграшковими аналогами), сучасними художніми засобами; про врахування належності дітей до певного етносу, культури і побуту рідного народу. Саме тому предметно-ігрове середовище в дошкільних навчальних закладах різних регіонів має свою специфіку.

Для кожного вікового періоду предметно-ігрове середовище особливе. У старших вікових групах необхідно застосовувати різні матеріали, які сприяють оволодінню читанням, математикою: друківані літери, слова, таблиці, книжки з крупним шрифтом, посібники з цифрами, настільно-друківані ігри з цифрами та літерами, ребуси, головоломки. Так само використовують матеріали, що стимулюють розвиток пізнавальної активності дітей - дитячі енциклопедії, ілюстровані видання про тваринний та рослинний світ, дитячі журнали, альбоми. Обов'язково виділяється місце для дидактичних ігор математичного змісту причому таких, де б діти могли виявляти самостійність у виборі матеріалу. Не забуваймо і про предмети для дослідно-пошукової діяльності - магніти, збільшувальне скло, пружини, ваги, мензурки, великий вибір природних матеріалів.

Територія дошкільного закладу також є складовою розвивального простору. Пропонується виділити на території такі тематичні зони: екологічну (сад, город), де б діти могли займатися різними видами сільськогосподарської праці; архітектурно-ландшафтну; спортивно-ігрову; ігрову для моторних, дидактичних, конструктивних, сюжетно-рольових ігор тощо.

Приклади створення куточків та центрів предметно-ігрового середовища в групах старшого дошкільного віку

1. Національний куточок.
2. Куточок природи і дослідництва.
3. Бібліотечний осередок.
4. Мовленнєвий осередок.
5. Ігровий осередок.
6. Осередок розвивальних ігор.
7. Музичний центр.
8. Осередок рухової активності.
9. Центр вивчення дорожнього руху.
10. Куточок відпочинку.

Розвивальне освітнє середовище учня початкової школи є домінантним чинником у формуванні успішної особистості в умовах Нової української школи.

Приклади осередків початкових класів Нової української школи

1. Осередок навчально-пізнавальної діяльності з відповідними меблями.
2. Змінні тематичні осередки, у яких розміщують дошки/фліпчарти/стенди тощо.
3. Осередок для гри, обладнаний настільними іграми, інвентарем для рухливих ігор.
4. Осередок художньо-творчої діяльності з поличками для зберігання приладдя та стендом для змінної виставки дитячих робіт.
5. Куточок живої природи.
6. Осередок відпочинку.
7. Дитяча класна бібліотечка.
8. Осередок учителя.

Висновок. Отже, довкілля дитини є важливою умовою ефективної підготовки її до майбутнього самостійного життя. Навколишнє середовище має бути організоване так, аби спонукати дитину до виконання активних дій відповідно до її життєвого ритму, фізичних та психічних можливостей.

Література:

1. Вялова С.В. «Розвиваюче предметно-просторове середовище дошкільного навчального закладу»
2. К. Крутій «Освітній простір дошкільного навчального закладу»
3. К. Крутій «Стіни, які говорять», або своєчасне перетворення освітнього простору дошкільного навчального закладу»
4. Саранова С.С. «Моделювання предметно-просторового середовища в ДНЗ»

Марків Тетяна Василівна

Консультант комунального закладу

«Центр професійного розвитку педагогічних працівників» КМР

**ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ З
РОЗВИТКУ ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ДОШКІЛЬНИКІВ**

У статті розглядаються проблема забезпечення наступності між закладом дошкільної освіти та початковою школою з питань розвитку пошуково-дослідницьких умінь дітей.

Ключові слова: *Державний стандарт, компетентності, дослідницькі уміння, наступність, креативність дошкільника, пізнавальна діяльність.*

Вступ. Актуальність порушеної проблеми зумовлюється прогресивними змінами в стратегії розвитку національної системи освіти та державними вимогами її реформуванні в Україні. На забезпечення наступності між закладом дошкільної освіти та початковою школою в питаннях розвитку пошуково-дослідницьких умінь дітей і розвитку дослідницьких здібностей спрямовуються положення Базового компоненту дошкільної освіти. Перехід дитини з дитячого садка у школу є важливим етапом її життя, який пов'язаний не лише зі зміною середовища її розвитку, а й із відповідними процесами самоусвідомлення, відкриттям у собі нових можливостей тощо.

Аналіз досліджень і публікацій вказує на досягнення вітчизняної та світової психолого-педагогічної науки: теоретичні дослідження та практичні досягнення в цій галузі таких українських науковців, як А.Богуш, Г.Беленька, Н.Гавриш,

Л.Зайцева, К.Крутій, Н.Лисенко, Л.Лохвицька, З.Плохій, із зарубіжних сучасних – це методика проведення навчальних досліджень зі старшими дошкільниками О.Савенкова, методика Санри Кейплан з дослідницького навчання дітей п'яти - дев'яти років. Науковцями доведено, що організація пошуково-дослідницької роботи з дітьми помітно активізує пізнавальну діяльність і потребує мобілізації психічних зусиль особистості та творчого пошуку.

Метою статті є визначення шляхів забезпечення наступності між закладом дошкільної освіти та початковою школою з розвитку пошуково-дослідницьких умінь дітей.

Основна частина. Державний стандарт дошкільної освіти передбачає набуття дитиною компетентностей, які мають прояв у наскрізних вміннях та навичках, серед яких пошук нової інформації, вміння використовувати знання та набутий досвід для різних цілей практичної діяльності, навички спілкування з однолітками та дорослими, вміння працювати у групах.

Діти дошкільного віку з великою зацікавленістю приймають участь в різноманітній пошуково-дослідницькій діяльності. Прагнення до нових вражень, допитливість, постійне виявлення бажань експериментувати, самостійно шукати істину розповсюджується на всі сфери життєдіяльності дитини. Чи можливо так організувати навчання дітей в умовах дошкільного закладу, щоб воно відповідало всім дитячим потребам? Так. Якщо навчання буде «проблемним». Воно має містити елементи самостійної дослідницької праці, будуватися як самостійний творчий пошук, тоді навчання буде вже не репродуктивною, а творчою діяльністю. В ньому буде все, що здатне захопити, зацікавити, пробудити жагу пізнання.

Особливе значення для розвитку особистості дошкільника має засвоєння їм уявлень про взаємозв'язок природи і людини. Оволодіння засобами практичної взаємодії з довкіллям забезпечує становлення світогляду дитини, її особистісний ріст. Пошуково-дослідницька діяльність дошкільників грає в цьому напрямку суттєву роль. В процесі цієї діяльності діти перетворюють об'єкти з метою виявлення їхніх прихованих істотних зв'язків з явищами природи і життєдіяльністю людини. Різні форми пошуково-дослідницької діяльності спонукають дитину до

самостійного пошуку причинно-наслідкових зв'язків, засобів дій, виявленню творчості. В сучасному дошкільному закладі вони будуть актуальними, тому що забезпечують розвиток двох типів дитячої активності: власної активності дитини і активності, яка стимулюється дорослими. Ці два типи пізнавальної активності лежать в основі двох ліній психічного розвитку дитини-дошкільника: розвитку особистості і психічного розвитку.

Структурними компонентами пошуково-дослідницької діяльності в дошкільному закладі є три етапи реалізації «проблемного дослідницького навчання».

1 етап: педагог ставить проблему, намічає стратегію і тактику її рішення, але саме рішення дитина має знайти самостійно.

2 етап: педагог ставить проблему, але метод, шляхи її рішення дитина шукає самостійно. На цьому рівні допускається колективний пошук.

3 етап: вищий рівень. Постановка проблеми, пошук методів її дослідження й розробки рішення здійснюються дітьми самостійно.

Старші дошкільники та молодші школярі здатні працювати на будь-якому з цих етапів. Але ж успішна діяльність на 3-му етапі характерна для дітей та учнів, які мають високий рівень розвитку інтелектуальних здібностей.

Основні напрямки формування навичок дослідницької діяльності учнів початкової школи:

- розвивати здатність аналітично мислити: класифікувати, порівнювати, узагальнювати зібраний матеріал;
- ознайомити учнів з методами дослідження, їх використання у власних дослідженнях,;
- навчити основам оформлення робіт;
- ознайомити з основами застосування інформаційних технологій у дослідницькій діяльності;
- розвивати комунікативні здібності, вміння працювати у групі;
- формувати досвід публічного виступу, сприяти формуванню культури мовлення.

Під час формування дослідницьких умінь учнів учителю важливо керуватися визначеною метою дослідження, яке має бути систематичним; дбати щоб середовище спільної праці дітей було творчим і психологічно комфортним; в організації дослідницької групи враховувати вік та навчальні можливості дітей.

У початковій школі дослідницька робота різниться за кількістю учасників – може бути індивідуальна, групова, колективна; за місцем проведення – урочна і позаурочна; за часом – короткотривала і довготривала; за темою – освітня і соціальна.

Таким чином, достатньо організована та систематична дослідницька робота у закладах дошкільної освіти та у початковій школі має сформувати у дітей низку дослідницьких умінь згідної їх віковим особливостям.

Нині згідно Державним стандартам початкової загальної освіти та освітньою програмою «Я досліджую світ» у навчанні перевага надається практичним роботам, демонстраційним і лабораторним дослідом, експериментам, спостереженням у природі, екологічному моделюванню та прогнозуванню, вирішенню ситуативних і проблемних завдань, навчальним проектам, а також практичній діяльності з охорони природи.

Як результат, навчально-дослідницька діяльність спонукає молодших школярів до пізнання світу та себе в цьому світі та розвиває дослідницькі здібності, а також являє собою творчий процес спільної діяльності двох суб'єктів (учителя й учня) з пошуку невідомого, в ході якого здійснюється трансляція між ними культурних цінностей, результатом якої є формування світогляду. Результат проведення навчального дослідження – набуття молодшим школярем функціональної навички дослідження як універсального способу освоєння дійсності, розвитку здібностей до дослідницького типу мислення, активізації особистісної позиції учня в освітньому процесі на основі набуття суб'єктивно нових знань.

Висновок. Системна організація пошуково-дослідницької діяльності дає можливість дітям дошкільного та молодшого шкільного віку навчитися самостійно й цілеспрямовано працювати та пізнавати навколишній світ, розвиває критичне та

креативне мислення, творчі здібності. Проблематика навчальних досліджень повинна відповідати інтересам дітей, їхнім віковим та індивідуальним особливостям, інтелектуальним можливостям. Отже, дослідницька діяльність – це один із методів навчання в процесі якого в дітей формуються універсальні способи навчально-пізнавальної діяльності, що дає поштовх до подальшого саморозвитку, самоорганізації, самоконтролю та самооцінки; відбувається розширення кругозору в предметних галузях; активізуються процеси мимовільного запам'ятовування навчального матеріалу; засвоюється алгоритм наукового дослідження.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти , 2021 (нова редакція).
2. Беленька Г. В. Експериментально-дослідницька діяльність у природі: уточнюємо поняття, актуалізуємо завдання / Г. В. Беленька // Дошкільне виховання. – 2018. – № 4. – С. 2–7.
3. Волинець Ю. Відкриваємо таємниці світу / Юлія Волинець, Любов Заблоцька // Дошкільне виховання. – 2014. – № 7. – С. 31–34.
4. Парціальна програма «Маленькі дослідники» для дітей дошкільного віку/Сергєєва Ірина Миколаївна, вихователь-методист ДНЗ №55, – м. Маріуполь. 2018 – 95с.
5. Савенков А. И. Учебное исследование в детском саду: вопросы теории и методики / А. И. Савенков // Дошкольное воспитание. – 2000. – № 2. – С. 8–17.
6. Сокуренок О.О. Навчальні дослідження в дошкільному закладі та початковій школі: методичний посібник. - Миколаїв, 2011. - 52 с

Нікіщенко Вікторія Романівна

вихователь спеціалізованої групи,

КЗ «ДНЗ (ясла-садок) №75 КТ» КМР

КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ФОРМА ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

ДОШКІЛЬНЯТ В УМОВАХ НУШ

Анотація. У статті автор розглядає поняття «Кейс-технологія», визначає мету даного методу, пояснює як впровадити на практиці компетентністний підхід. Визначає особливості кейс-методу, сутність та його роль в організації освітнього процесу, умови реалізації принципу наступності в освітньому процесі; подальше дослідження зазначеної проблеми буде пов'язуватись із забезпеченням наступності, перспективності передшкільної освіти як складової безперервної системи освіти.

Ключові слова: кейс-метод, технологія, НУШ, наступність, безперервність.

ВСТУП. На сьогоднішній день питання розвитку розумових здібностей дітей у процесі їх соціалізації набуває особливої гостроти та актуальності. Насамперед до цього, нас спонукає державний стандарт дошкільної освіти. Варто пам'ятати, що НУШ – це не тільки початкова школа, але й заклад дошкільної освіти. В дитячому садку дітей вчать критично мислити, не боятись висловлювати свою думку та бути відповідальними.

Аналіз основних (останніх) досліджень і публікацій з обраної проблеми. Батьківщиною кейсів можна вважати США. У Західній Європі кейси почали активно використовуватися з 60-х рр. ХХ ст. Серед відомих вчених, які активно працювали над питаннями кейс-методу можна назвати Е.Монтера, М.Лідере, М.Норфі. У вітчизняній практиці над застосуванням даного методу активно працюють спеціалісти Центру інновацій та розвитку В.Лобода, Ю.Сурмін, А.Сидоренко. [2, с.4]

Необхідно пам'ятати, що ця технологія пов'язана з технологією проблемного навчання та формування критичного мислення, яке вкрай важливе для дітей дошкільного віку.

Метою статті є розкриття методу кейс-технології як інтерактивного навчання дошкільнят в умовах нової української школи.

Що ж таке метод «Кейс», «Кейс-технологія?» та які асоціації вони викликають? Адже впровадження «Кейс-технології» дає змогу впровадити на практиці компетентністний підхід.

Кейс-технологія – це технологія, в основі якої увагу спрямовано не стільки на освоєння нових знань, скільки на формування у дітей нових якостей і умінь. В основу кейс-методу покладена система розвитку базових компетенцій розвитку, а сама суть методу полягає в тому, що для організації навчання використовуються описи конкретних ситуацій. [1, с.8]

Застосування даного методу вихователем стимулює активність дітей, формує позитивну мотивацію до навчання, а також зменшує кількість невпевнених в собі дошкільнят, сприяє їхньому дорослішанню, сприяє розвитку винахідливості.

Які ж варіанти і формати кейс-занять?

- **За тривалістю:** моделювання однієї теми у рамках одного предмету, тематичні тижні, інтегровані заняття.
- **За місцем проведення:** у магазині, музеї, бібліотеці, аптеці, на природі, у спортивній залі.
- **За формами роботи:** командно, групами, індивідуально.
- **За навчальними прийомами:** «Мозковий штурм», «Фішбоун», «Кластер», «Сторітеллінг».
- **За мотивацією:** похвала, оцінки, реакція батьків.

Важливо пам'ятати, що даний метод є універсальним. Ефективність його полягає в тому, що він достатньо легко поєднується з іншими методами навчання. Часто кейс-технологію використовують в сукупності з класичними освітніми методиками, адже метод дозволить доповнити арсенал методичних прийомів і може бути основою, яка формує весь освітній процес, дозволяючи сформувати не тільки окремі заняття, але й цілі навчальні блоки та програми.

В закладах дошкільної освіти вихователі повинні підготувати дітей до шкільного життя, забезпечувати малюкам щасливе проживання дитинства. Вихователі мають організувати освітній процес так, аби діти дошкільного віку швидко та безболісно адаптувалися до навчання в школі. Виникають питання: Як все це можна реалізувати на практиці, зокрема в умовах НУШ саме в дошкільній освіті? Як розробити оригінальні кейси та правильно поєднати всі види діяльності? Відповідь: можна організувати тематичний тиждень на тему: «Чому вода така безцінна?». Як варіант, можна запропонувати дітям уявити, що вони справжні детективи, а детективи вміють розв'язувати таємниці. Головним їх завданням буде знайти відповідь на запитання: «Куди зникає вода і чому її треба економити?» при здійсненні різноманітних форми роботи потрібно опрацювати матеріали кейсу. Також можна розіграти діалог «Як твоя родина заощаджує воду?», використати метод сторітелінгу, провести досліди з водою, розглянути кругообіг води в

природі, створити карту думок «Що було б, якби...», скласти фішбоун «Чому вода має змогу забруднюватися?».

В ході цього тижня діти поглиблюють свої знання про найпоширенішу речовину – воду, формують уявлення про цінність та роль води для всього живого, розвивають спостережливість, дають поняття про місце знаходження води в природі на основі пошуково-дослідницької діяльності, уміння висувати гіпотези. Крім цього, такий метод вчить дітей розробляти програми дій та аналізувати, що, в свою чергу, мотивує їх до правильної поведінки коли настане час діяти в справжній ситуації.

Отже, можна зробити висновок, що кейс-технологія – це важливий інструмент формування компетентностей, що виходять за межі освітнього простору. Ефективність навчання в дошкільному закладі за допомогою кейс-методу очевидна. Дитині дошкільного віку надається можливість активізувати свої здібності, творчо мислити, перевірити на практиці. Адже практична ситуація викликає інтерес до процесу освітньої діяльності, так як стає ясно, яких теоретичних знань не вистачає для вирішення проблеми. Спираючись на вищезазначене, можна зробити висновок про те, що застосування кейс-технологій є одним із головних та сучасних на сьогоднішній день методів навчання дошкільників.

Література:

1. Долгоруков А. Метод case-study як сучасна технологія професійно-орієнтованого навчання
2. Земскова А. С. Використання кейс-методу в освітньому процесі // Рада ректорів. - 2008. - №8. - С. 12-16.
3. Кейс метод. Вікно в світ ситуаційної методики навчання (*case-study*). [Електронний ресурс] / Доступ: <http://www.casemethod.ru>
4. Сурмін, Ю. Що таке CASE- метод? Погляд теоретика і практика. / URL: http://www.casemethod.ru/about.php?id_submenu=1
5. Федянин Н., Давиденко В. Чим «кейс» відрізняється від валізки? - Навчання за кордоном, 2000., №7
6. Шімутіна Е. Н. Використання кейс - технологій в навчальному процесі
7. <http://www.psylist.net/pedagogika/inovacii.htm> Педагогічні технології та інновації

8. <http://www.ido.edu.ru/ffec/psych/ps13.html> Розвиваючі педагогічні технології

Тютюник О.Г.

Вихователь, КЗ «ДНЗ (ясла-садок) № 187» КМР

НАСТУПНІСТЬ ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто теоретичні аспекти проблеми наступності між дошкільною й початковою освітою. З'ясовано проблеми та суперечності, пов'язані з реалізацією наступності під час переходу між дошкільною освітою та першим рівнем загальної середньої освіти. Проаналізовано різні підходи до визначення поняття "наступність". Окреслено педагогічні вимоги та умови забезпечення наступності в підготовці та діяльності педагогів, здатних вирішувати науково-методичні та практичні завдання з інноваційного розвитку дошкільної й початкової освіти, пріоритетом яких є формування людини нової формації.

Ключові слова: *концептуальний підхід, наступність, дошкільна освіта, початкова освіта, принцип навчання й виховання, освітня діяльність, розвиток особистості.*

Вступ. Тенденції розвитку держав європейської співдружності в умовах сьогодення розкривають увагу суспільства до освіти, яка розглядається як спосіб досягнення економічного процвітання, необхідна передумова існування культурного розмаїття, джерело соціального прогресу, інструмент розвитку особистості та індивідуальності кожної людини, її самореалізації. Освіта спрямовує життя суспільства, перетворює творчий, інтелектуальний потенціал людини в рушій прогресу суспільства. Протягом останніх десятиріч майже кожна європейська держава розпочала й активно продовжує реформування освіти, здійснює пошук ефективних можливостей реалізації наступності між різними рівнями освіти.

Такі перетворення певною мірою наявні й у нашій країні. У сучасних умовах соціальних та економічних реформ в Україні розроблено нормативно-правову базу розвитку національної системи освіти, у якій ураховано процеси створення єдиного освітнього простору в Європі. Зокрема, прийнято

закони України – "Про освіту", "Про дошкільну освіту", "Про вищу освіту", Державний стандарт дошкільної освіти – Базовий компонент дошкільної освіти, упроваджується проект "Нова українська школа", який передбачає створення навчального закладу, у якому діти будуть навчатися насамперед у діяльності, а основна увага спрямована на розвиток компетентностей, а не запам'ятовування фактів.

Аналіз досліджень і публікацій. Поняття "наступність" характеризується різнобічністю охоплення багатьох питань та поліфункціональністю їх трактування, має міждисциплінарний і комплексний характер. Воно широко використовується не тільки у філософії, а й в науках про людину: психології, педагогіці, соціології – та трактується як філософська й педагогічна категорія.

Реалізація принципу наступності між дошкільною та початковою освітою вивчалася багатоаспектно: розкрито методологічні засади (Е. Баллер, Л. Депенчук, З. Мукашев, І. Огородник, О. Савченко), педагогічні основи та способи забезпечення (Л. Артемова, З. Борисова, О. Вашуленко, Т. Дябло, Л. Калмикова, О. Проскура), методичний і педагогічний аспекти (А. Богуш, Н. Кічук, В. Кузь, М. Кухта). Наступність між рівнями освіти розглядалася в аспекті вивчення природничого матеріалу (Н. Лисенко, Г. Ковальчук, Д. Струннікова), формування математичних уявлень (А. Попова, Р.Руга, П. Сагимбекова, Т. Фадєєва), реалізації зображувальної діяльності (Р. Афанасьєва, О. Лагутіна), трудового (М. Машовець), естетичного (А. Ароніна) та екологічного (Л. Іщенко, Г. Тарасенко) навчання тощо.

У контексті нашого дослідження цінними вважаємо наукові здобутки А. Богуш щодо наступності дошкільної й початкової освіти в системі неперервної освіти [1]. Сутність цього феномена науковець розглядає в контексті континууму "наступність – перспективність – спадкоємність", що відображає спроможність педагогічної системи забезпечити послідовний розвиток особистості дитини на перших рівнях освіти [6].

Отже, наступність дошкільної й початкової освіти в останні десятиліття активно вивчається як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Утім методологічні й методичні засади реалізації цього освітнього феномена визначені допоки неповно.

Мета статті полягає в розкритті сутності наступності між дошкільною і початковою освітою та визначенні умов для успішного вирішення цієї проблеми.

Виклад основного матеріалу. Теоретичний аналіз проблеми наступності дає підстави стверджувати, що феномен "наступність" характеризується складністю та неоднозначністю підходів до його визначення.

Наступність як категорія філософії найчастіше трактується як одна зі сторін закону заперечення - заперечень діалектичного та історичного матеріалізму. Філософи трактують свою думку про те, що система наступності включає комплекс цільових, змістових і методичних зв'язках, об'єднаних єдиними ціннісними основами. Базисом концепції наступності є "функціональний механізм культури" (М. Каган), побудований на синтезі пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної і творчо-перетворювальної діяльності у процесі залучення дітей до суспільних цінностей.

До визначення сутності наступності як дидактичного принципу вчені підходять неоднаково: від розуміння зв'язку наступного з попереднім до зв'язку знань учнів у процесах їхнього поступального розвитку, закономірних змін у різних аспектах освітнього процесу, неперервного зв'язку тощо. Зокрема, у науковій розвідці О. Савченко наступність у навчанні визначається як "дидактичний принцип, який передбачає зв'язок та узгодженість у цілях, змісті, організаційно-методичному забезпеченні етапів освіти, які межують один з одним (дошкільна – початкова – основна школа)". Т. Поніманська визначає наступність як "простір для реалізації в педагогічному процесі закладу дошкільної освіти і школи єдиної, динамічної та перспективної системи виховання й навчання старших дошкільників і

молодших школярів” та “передбачає врахування рівня розвитку дітей, із яким вони прийшли до школи”.

У психолого-педагогічній літературі розкриття сутності наступності традиційно пов’язане з такими категоріями, як "безперервність", "перспективність" і "повторюваність" (А. Брушлинський, В. Давидов, В. Тамарін та ін.). Для дослідників важливо, що, пов’язуючи одні компоненти з іншими, наступність обумовлює стійкість цілого, його системність і динаміку. Тож сутність наступності полягає в тому, що процес засвоєння нового передбачає актуалізацію наявного досвіду, установлення асоціативних зв’язків між новими і старими новоутвореннями, перенесення актуального старого на новий шабелі і включення його в нову систему відносин [6].

Наступність невід’ємно пов’язана з перспективністю як зворотною стороною наступності: це встановлення зв’язків реально засвоєваної інформації з подальшим матеріалом, що планується для вивчення; це співвідношення змісту й методів організації навчальної діяльності на кожному рівні з кінцевою метою та завданнями. Взаємозв’язок наступності й перспективності забезпечить усебічний гармонійний розвиток самодостатньої, ініціативної, компетентної особистості на суміжних рівнях системи безперервної освіти впродовж життя.

Отже, наступність дошкільної та початкової освіти забезпечує змістовий, двобічний зв’язок, що передбачає, з одного боку, спрямованість освітньої діяльності в закладі дошкільної освіти до вимог початкової освіти, а з іншого – урахування вчителем досягнутого старшими дошкільниками рівня розвитку, здобутих знань, набутих навичок і досвіду дітей [5].

Наступність як педагогічний феномен має складну структуру. У ній можна виділити провідні напрями – наступність у навчанні й вихованні та їх складові: наступність у змісті, методах, формах, засобах, а також у педагогічних вимогах й умовах. Зміст є провідним чинником у навчанні дітей, який насамперед залежить від рівня розвитку науки, техніки,

виробництва, культури та, водночас, виконує низку функцій: навчальну, виховну, соціальну, стимулювальну, розвивальну, мотивувальну та інші. Для дотримання принципу наступності зміст потрібно конструювати з урахуванням такої вимоги: кожен рівень має готуватися попереднім і слугувати основою для наступного; вибудовувати зміст освіти знизу вгору, а не навпаки, зазнаючи впливу навчальних програм інших рівнів освіти.

Як показали дослідження вітчизняних психологів Л. Виготського, Д. Ельконіна, О. Запорожця, О. Леонт'єва, накопичення дітьми досвіду відбувається в діяльності. Дошкільний вік є початковим етапом формування суб'єкта діяльності, спілкування та пізнання (Р. Буре, О. Кононко, В. Кузьменко, С. Кулачківська, Т. Піроженко та ін.). Тому значення періоду від народження до вступу до школи полягає в здобутті знань, набутті умінь, формуванні психічних якостей і властивостей, необхідних людині для життя в суспільстві. Саме в цей час зростає пізнавальна активність дитини, підвищується роль мовлення в пізнанні довкілля та розвитку спілкування, відбувається становлення моральних уявлень і форм соціальної поведінки. Усе це, на думку А. Богуш, Н. Гавриш [1], створює передумови для переходу до шкільного життя.

Дослідники методологічних засад сучасної дошкільної педагогіки виокремлюють кілька стратегічних завдань, які вона покликана реалізовувати: забезпечувати цілісний психічний розвиток особистості дитини за рахунок активізації індивідуальних потенцій, використання ресурсу гри як провідного виду діяльності дошкільного дитинства, формування суб'єктивного досвіду дітей на основі накладання здобутого досвіду на попередній; досліджувати зміст, форми, методи, реальну практику навчання й виховання дошкільників, освітньо-розвивальний потенціал закладів дошкільної освіти й інших освітніх установ у процесі підготовки дітей до школи з метою подальшої успішної адаптації першокласників до навчання; реалізовувати прогностичні функції, орієнтовані на розуміння тенденцій і перспектив навчання як неперервного й соціально обумовленого

процесу, за рахунок якого транслюється соціальний досвід спільноти й дитинство розглядається як феномен соціального розвитку; створювати в освітньому процесі закладів дошкільної й загальної середньої освіти єдину, динамічну та перспективну систему педагогічної взаємодії, що сприяє зближенню умов навчання й виховання старших дошкільників і молодших школярів тощо [6].

Вирішуючи проблему наступності в навчанні дошкільників і молодших школярів більше уваги варто звертати на емоційно-особистісну готовність вихованців до зміни умов подальшого пізнання природного й соціального світу. Головну роль у цьому відіграють довільність поведінки, навчально-пізнавальна мотивація і формування самооцінювання.

Готовність початкової освіти до реалізації наступності передбачає:

- принципово новітній спосіб взаємодії і зв'язку змісту, програм, методів і форм організації навчання в закладі дошкільної освіти та на початковому рівні загальної середньої освіти;
- організацію освітньої діяльності на основі інтеграції різних видів дитячої діяльності (ігрової, комунікативної, трудової, пізнавально-дослідної тощо);
- збільшення ігрової діяльності як провідної, завдяки якій педагоги розв'язують освітні завдання. Із метою обміну досвідом вихователів закладів дошкільної освіти та учителів початкової школи щодо використання ігрових методів і прийомів, форм організації діяльності дітей, системи роботи з розвитку мовлення;
- побудову спільної діяльності дорослих і дітей на принципах партнерства (співпраця дорослого й дитини як вільне переміщення і спілкування);
- організацію освітнього процесу на основі адекватних віковим особливостям форм роботи з дітьми.

Висновки. Теоретичний аналіз проблеми наступності дає підстави стверджувати, що вона має важливе значення в організації освітнього процесу в початковій освіті та є умовою неперервного розвитку особистості на різних вікових етапах. Наступність – багатомірне, багатоаспектне

педагогічне явище, яке розглядають, по-перше, як закономірність психічного і фізичного розвитку дитини; по-друге, як умову реалізації безперервної освіти; по-третє, як принцип навчання й виховання. Реалізація наступності передбачає створення і впровадження єдиної, динамічної, перспективної системи конструктивних дій, спільних для управлінців, педагогів і батьків, спрямованих на розвиток, навчання й виховання старших дошкільників і молодших школярів [5], ефективність якої значною мірою залежить від впровадження в освітній процес закладу дошкільної освіти і початкової школи принципово новітніх способів взаємодії і зв'язку змісту, програм, методів і форм організації навчання в закладі дошкільної освіти та на початковому рівні загальної середньої освіти, підготовки педагогів, здатних вирішувати науково-методичні та практичні завдання з інноваційного розвитку дошкільної й початкової освіти, що відповідають реаліям не тільки сьогодення, але й майбутнього, пріоритетом яких буде формування людини нової формації.

Література:

1. Богуш А. Наступність дошкільної і початкової ланок освіти як педагогічна проблема / Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. – 2006. – № 2. – (Серія "Педагогіка"). – С. 58–61.
2. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія / [Богуш А. М., Варениця Л. О., Гавриш Н. В. та ін.]. – Луганськ: Альма-матер, 2006.
3. Інструктивно-методичні рекомендації щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти / Додаток до листа МОН України від 19.04.2018 № 1/9-249.
4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Тамара Іллівна Поніманська. – К.: Академвидав, 2004. – 456 с.
5. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підручник [для студентів педагогічних факультетів]. – К.: Абрис, 1997. – 416 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Голик Н.М., вчитель-логопед,
спеціаліст вищої категорії ЗДОН№207

Мануйленко О.В., вчитель-логопед,
спеціаліст першої категорії ЗДОН№207

НЕТРАДИЦІЙНІ ДИДАКТИЧНІ ІГРИ СУЧАСНОГО ЛОГОПЕДА

*«Ми позбавляємо дітей майбутнього,
якщо продовжуємо вчити
сьогодні так, як вчили цьому вчора»*

Джон Дьюн

Сучасна логопедія знаходиться у постійному активному пошуку шляхів вдосконалення та оптимізації процесу навчання та розвитку дітей на різних вікових етапах та у різних освітніх умовах. В даний час особливо актуально стоїть питання про володіння кожним логопедом сучасними корекційними технологіями та методиками, застосування їх у практичній професійній діяльності для вирішення наступних педагогічних завдань. У статті представлені нетрадиційні дидактичні ігри, які ми використовуємо у своїй логопедичній практиці. Гра з дошкільнятами у рамках корекційно-розвивальної роботи вчителя-логопеда має бути спрямована на розвиток мови, вищих психічних функцій. Щоб захопити, зацікавити таку дитину, були розроблені та апробовані нестандартні ігрові технології, описані у статті.

Ключові слова: *нетрадиційні дидактичні ігри, ігри з прищипками, ігри з кришками.*

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про збільшення кількості дітей дошкільного віку із порушеннями усного мовлення, що зумовлює труднощі в оволодінні програмами навчання і виховання дітей дошкільного віку в умовах дошкільного навчального закладу, своєчасною мовленнєвою підготовкою дітей до школи і формуванням мисленнєво-пізнавальної діяльності, поведінки та особистості дитини в цілому. У зв'язку з цим, значущості набуває навчання і виховання дошкільників з

порушеннями мовлення та безпосередньо логопедична робота з дітьми із загальним недорозвитком мовлення в умовах спеціальних груп дошкільного навчального закладу.

В епоху новітніх комп'ютерних технологій, різноманіття ігор та іграшок дітей досить непросто чимось зацікавити. Монотонні заняття з повторення складів, слів, речень досить швидко їм надокучає. І для того щоб підтримати ефективність і результативність логопедичної роботи, доводиться знаходити та створювати нові засоби захопити дитину і підвищити інтерес та мотивацію до занять. Для досягнення цього і потрібні різноманітні творчі завдання та ігри, нові підходи до вправ. Робота з дитиною повинна бути ігровою, динамічною, емоційно приємною та різноманітною. А це підштовхує до пошуків як традиційних, так і нетрадиційних ігрових прийомів і засобів в практиці корекційної роботи вчителя-логопеда з дошкільниками.

Нетрадиційні дидактичні ігри в роботі логопеда стають перспективним засобом корекційно-розвивальної роботи з дітьми, що мають порушення мови. Ці методи належать до числа ефективних засобів корекції, все частіше застосовуються в спеціальній педагогіці і допомагають досягненню максимально можливих успіхів у подоланні мовних труднощів дітей дошкільного віку. На тлі комплексної логопедичної допомоги нетрадиційні ігри оптимізують процес корекції мовлення дітей-логопатів. Корекційні педагоги намагаються йдуть у ногу з часом і бути на крок попереду у своїй справі. Щоб зацікавити дітей, зробити навчання цікавим, потрібні нестандартні підходи, саме тому ми вирішили застосовувати на своїх логопедичних заняттях нетрадиційні дидактичні ігри з прищіпками та кришками. Застосування цих ігор допоможе створити оптимальні умови для мовленнєвого розвитку та досягти максимально можливих успіхів у подоланні мовних труднощів дітей-логопатів. Дидактичні ігри з кришками та прищіпками – це ігри, які допоможуть навчати дітей в ігровій формі орієнтуватися в колірній гамі, сприятимуть розвитку моторики пальців рук,

сформують вміння вирішувати логічні завдання, розвинуть творчі здібності, а головне – позитивно вплинуть на формування мовлення дитини.

Ігри з прищіпками для дітей відносяться до модульної гімнастики, яка має на увазі заняття з предметами, які самі по собі не розбираються, але з них можна робити інші речі. За допомогою такої гімнастики зміцнюється і розвивається кисть і два пальці руки, які в подальшому будуть активно задіяні в письмі. В іграх з прищіпками малюк задіює великий і вказівний пальці, які в подальшому беруть на себе основне навантаження при письмі. При натисканні на прищіпку відбувається м'язова дія, схожа з рухом по утриманню ручки. Дані ігри розвивають щипковий хват, здатність перерозподіляти при щипковому хваті м'язовий тонус. Поряд з головною метою використання прищіпок – розвитком тонких рухів пальців рук, вони допомагають закріплювати сенсорні навички та просторові уявлення, розвивають комунікативну функцію мови, уяву, творчі здібності і допомагають зробити роботу по корекції звуковимови різноманітною та цікавою.

Дана робота проводиться нами систематично та регулярно. Ігри-вправи з прищіпками супроводжуються веселими віршованими текстами, жартами, різноманітними ігровими прийомами, запозиченими з логопедичних підручників і яскравою барвистою наочністю. Завдання ускладнюються поступово і, звичайно ж, враховуються індивідуальні особливості дітей. Прищіпки вибираємо не надто тугі, але і не слабкі. Працювати з прищіпками рекомендується від трьох до десяти хвилин.

Дидактичні ігри з кришками – це ігри, які допоможуть навчати дітей в ігровій формі орієнтуватися в колірній гамі, сприятимуть розвитку моторики пальців рук, сформують вміння вирішувати логічні завдання, розвинуть творчі здібності, а головне – позитивно вплинуть на формування мовлення дитини.

Ігри з кришками від пластикових пляшок мають переваги над іншими формами роботи:

- не вимагають великих фінансових витрат;
- дають можливість формувати або закріплювати уявлення про основні кольори та їхні відтінки;

- навчають розрізняти та групувати предмети;
- розвивають увагу, пам'ять, мислення, фантазію;
- позитивно впливають на розвиток дрібної моторики;
- навчають орієнтуватися в просторі;
- формують мовленнєві навички;
- викликають інтерес у малюків.

Кришки від пластикових кришок є універсальними іграшками, тому що

- кришки легко брати руками, вони не ламаються, тому їх можна використовувати довгий час;

- кришки від харчових продуктів, значить, допущені санітарними нормами;

- кришки зручні в роботі як з однією дитиною, так і з групою дітей;
- грати кришками можна як за столом, так і на килимі;
- кришки від пластикових пляшок легкодоступні;
- кришки мають просту форму та змінні ознаки за кольором і розміром.

Як граємо? Чітко, неквапливо даємо інструкції під час ігор, обговорюємо кожну дію, спонукаємо малюка наслідувати дорослого. Якщо дитина не говорить або говорить погано, ставимо запитання, даємо зразок правильної відповіді.

Така ігрова діяльність мотивує дитину на гру, а педагог вирішує багато навчально-розвивальних та корекційних цілей: активізувати автоматизацію та диференціацію поставлених звуків, збагачувати словник (активний й пасивний) словами назвами предметів, якісними прикметниками, дієсловами, прийменниками та іншими частинами мови, навчати правильно узгоджувати прикметники з іменниками в роді, числі та відмінку, будувати прості

граматичні конструкції, використовувати їх у власному мовленні, розвивати знання з елементів грамоти та фонетико-фонематичного розвитку.

Веселі, емоційно окрашені маніпуляції з прищіпками та кришками дуже подобаються дітям. Всі, хто працюють з дошкільнятами з мовленнєвими порушеннями, знають, які труднощі відчують діти, коли їм приходится виконувати дії, що вимагають точності, впевненості і синхронності рухів. Багаторічна робота з дітьми, які мають різні проблеми в мовленнєвому і загальному розвитку показала, що необхідно вдосконалювати їх рухові і пізнавальні здібності.

Таким чином, в період становлення у дитини мовлення дуже важливо розвивати тонку ручну моторику, оскільки активні рухи рук (особливо кистей і пальців) активізують мовні відділи кори головного мозку, а значить, стимулюють мовленнєвий розвиток дитини. Кожен день, проведений в дитячому садку, ми можемо зробити для дітей цікавим, пізнавальним, радісним, корисним для здоров'я.

Досвід роботи показав, що ігри з прищіпками та кришками цілком можуть зайняти почесне місце на полиці серед інших іграшок. Такі ігри ідеально підходять для розвитку дрібної моторики пальчиків рук, вони викликають у дітей великий інтерес і сприяють збагаченню їх побутового та практичного досвіду.

Література:

1. Артемова Л.В. Вчитися граючись. – К.: Томіріс, 1995.
2. Барташнікова І.А, Барташніков О.О. Розвиток уяви і творчих здібностей у дітей 5-7 років. – Тернопіль: Богдан, 1998.
3. Гавриш Н. Розвиток мовленнєвої творчості в дошкільному віці. – Донецьк: Либідь, 2001.
4. Горай І.В. Формування лексико-граматичної сторони мовлення у дітей із ЗНМ . Реабілітаційна педагогіка: Теорія і практика. Полтава. – 2009.
5. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: практикум: навчальний посібник – К.: Слово, 2013.
6. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 3-є вид., доповн. – Київ: Академвидав, 2015.

7. Марченко І.С. Педагогічні технології комунікативного розвитку дітей із тяжкими порушеннями мовлення. – Київ: ДІА, 2016.

Гридасова Анастасія Сергіївна

Музичний керівник КЗДО КТ №227 КМР

**ЛОГОРИТМІКА НА МУЗИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ, ЯК МЕТОД
ПРОФІЛАКТИКИ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

У статті автор розглядає поняття «логоритміка», проводить теоретичний аналіз доцільності використання логоритміки у закладах дошкільної освіти з метою профілактики мовленнєвих порушень, розглядає можливість використання логоритмічної методики в ході музичних занять з дошкільниками, приводить приклади логоритмічних вправ які можна використовувати на музичних заняттях.

Ключові слова: логоритміка, профілактика мовленнєвих порушень, логоритмічні вправи, дрібна моторика, рухова активність, інтелектуальний та фізичний розвиток дітей, пальчикова гімнастика.

На сучасному етапі розвитку суспільства значно посилилася увага до якості освіти, а також значна увага приділяється мовленнєвим порушенням у дітей дошкільного віку.

Це пов'язано з тим, що за спостереженнями останніх років, значна кількість дошкільнят, які відвідують дитячий садок, мають ознаки мовленнєвих порушень. Це в свою чергу негативно впливає на нервово-психічну діяльність дитини та її поведінку, і в подальшому є серйозною перешкодою для оволодіння програмою дошкільного закладу, а надалі і програмою початкової школи. Виникає необхідність у профілактичних методах впливу на це, в умовах звичайного дошкільного навчального закладу.

У всіх учасників освітнього процесу існує єдина мета: створення оптимальних умов для повноцінного розвитку дітей. Однією із складових

даного процесу може стати попередження мовленнєвих порушень засобами логоритміки.

Таке явище, як порушення мовлення у дітей в психолого-педагогічному аспекті досліджували науковці Л. Виготський, М. Хватцев, Т. Філічова, Г. Волкова, Р. Левіна, В. Тарасун, та ін. Досліджували вплив логоритміки на корекцію мовлення Н. Олександрова, В. Грінер, Ю. Флоренська, Е. Кілінська-Евертовська, Г. Волкова, Г. Шашкіна, та ін.

На думку цих авторів, особлива роль у комплексі корекційних заходів віддається розвитку рухливих функцій. За їх даними стимуляція моторного розвитку та корекція рухливих порушень можуть сприяти попередженню зниження показників загального мовленнєвого розвитку. Автори відзначають величезну роль іграм зі співами та музичним супроводом.

Так як, традиційних методів впливу на мовленнєвий розвиток перестали приносити бажані результати в процесі навчання, логоритміка, на нашу думку, є доступною і нетрадиційною формою впливу на мовлення дітей.

Вперше систему ритмічного виховання започаткував Е. Жак-Далькроз, професор Женевської консерваторії. Він був вражений неритмічністю учнів і вирішив виділити музичну ритміку в окрему галузь музичної педагогіки, так як вважав, що музиканту потрібно мати не тільки хороший слух, а й хороший ритм. Е. Жак-Далькроз дійшов висновку, що музика повинна регулювати рухи. Дітям необхідно вправлятися з координацією своїх рухів з рухами музики, оскільки саме в музиці є ідеальний зразок організованого руху.

У 1978 році в місті Люблин було вперше опубліковано учбовий посібник під назвою «Логоритміка», автором якого була Е. Кілінська-Евертовська. Яка підкреслила, що визнаний у всьому світі, дидактичний метод Жака-Далькроза, дає змогу розвивати у дітей інтелект, увагу та активність. Рухи виконуються вільно, ніби супроводжуючи музику, що дозволяє виконати необхідні рухи дітям з різним рівнем інтелектуального та фізичного розвитку.

Виходячи з цього, для попередження та профілактики мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку доцільно на музичному занятті додати до традиційних методик музичного розвитку інноваційні засоби логоритміки, що сприятиме підвищенню рівня розвитку дітей та більш успішній адаптації до навколишнього середовища.

Логоритміка являє собою систему музично-рухливих, мовленнєво-рухливих та музично-мовленнєвих завдань та вправ направлених на логопедичну корекцію дитини та його соціальну адаптацію.

Одним із найважливіших видів мовленнєвої роботи з дошкільниками, є та, що передбачає поєднання мовлення з рухом та музикою, сприяє розвитку відчуття ритму, нормалізації та регулюванню темпу вимовляння.

Будь-яка емоційна реакція закінчується певним рухом – мімікою, жестом, внутрішньою дією. Це обов'язкове рухове закінчення кожного емоційного акту, яке є психофізіологічною константою. Дана закономірність названа К. Станіславським «методом фізичних дій» і використовувалася акторами для того, щоб за допомогою рухів, фізичних дій викликати до життя справжні емоції, емоційні стани.

Найбільш ефективним емоційним збудником рухів, на думку К. Станіславського, іноді навіть майже механічним, є «темпоритм». Говорячи про прямий зв'язок ритму з почуттям, він стверджував, що у кожної людської пристрасті, стану, переживання свій «темпоритм». Ми також розглядаємо ритм не лише як часовимірювальну категорію, а й емоційно-виразну, образно-поетичну, художню.

Отже, проблему корекції емоційно-вольової сфери можна розв'язати за допомогою підбору відповідної системи рухів.

Однак нерідко таке складне порушення мови, як ЗНМ, супроводжує недорозвинення ритмічного слуху, у результаті чого діти не чують елементарної пульсації в такті розміром «дві чверті», що позначається на якості співу, роз'єднаності музики і ритму рухів, неможливістю узгодження власних рухів з музикою. Створюється враження, що музика лише

супроводжує рухи, які до того ж часто аритмічні.

Таким чином, формування почуття ритму у дітей із загальним недорозвиненням мовлення є одним з найбільш важливих і складних завдань.

Доцільно поєднати методика проведення музичного заняття з методикою логоритмічного заняття, додаючи в хід музичного заняття одну або декілька логоритмічних вправ.

Наприклад, у вступній вправі «Музичне вітання» діти підспівують зі словами «добрий день» та з одночасним рухом пальців рук. Таким чином, поєднується між собою розвиток голосодихальних і моторних навичок.

У заняття можна включати пальчикові ігри, в яких поєднується дрібна моторика та проспівування. Під час таких вправ бажано приділяти велику увагу якості рухів та одночасному промовлянню слів.

Також, в робота музичного керівника з дітьми в розділі «Спів» можна використовувати проспівування мелодії на голосних звуках. Також доцільно використати мелодію вже знайомої пісні для проспівування чистомовки, для відпрацювання певних звуків.

Також корисними є вправи на розвиток міміки обличчя. Наприклад поспівчувати сумному котику.

Для розвитку мовного дихання корисними можуть бути такі вправи: «Вітерець шумить» (діти вимовляють звук «Ш» з одночасним погойдуванням піднятими вгору рук), «Тракторець працює» (діти роблять кругові рухи зігнутими в ліктях руками перед грудьми одночасно тривало вимовляють звук «Р»),

Додавання логоритмічних вправ дають можливість долати проблеми в мовленні у дітей дошкільного віку, розвивати рухову сферу в поєднанні зі словом і музикою, що дозволяє дітям глибше зануритися в ігрову ситуацію, створити сприятливу атмосферу засвоєння досліджуваного матеріалу і розвитку творчих здібностей.

Головним принципом логоритмічних вправ, які варто додавати до ходу музичних занять є взаємозв'язок слова, руху та музики. І все це поєднано у

вправах, завданнях, іграх, та спрямовано на вирішення корекційних, освітніх, а також оздоровчих задач.

Сучасна ситуація у системі освіти, в якій відбуваються зміни, пов'язані з орієнтацією на ціннісні напрями педагогічного процесу, його гуманізацію та індивідуалізацію спонукає педагогів та спеціалістів до створення нових моделей, пошуку нових форм і технологій для розвитку дитини.

Подолання порушень мовлення в дошкільному віці має величезне значення в подальшому житті дитини. Мовлення можуть бути причиною відхилень у розвитку таких психічних процесів, як пам'ять, мислення, уява, а також сформувати комплекс неповноцінності, що виражається в труднощах спілкування. Своєчасне усунення мовленнєвих порушень допоможе запобігти труднощам в оволодінні навичками читання і письма.

Перед фахівцями, які працюють з дітьми стоїть завдання пошуку найбільш ефективних методів профілактики мовленнєвих порушень, збереження і зміцнення фізичного здоров'я дошкільнят, для успішного оволодіння мовленнєвими навичками.

Тому саме логоритміка, являє собою один із засобів профілактики мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку. Крім того, на сучасному етапі розвитку дошкільної освіти є необхідною для всебічного розвитку дитини, оскільки має великий вплив на її розумовий, фізичний і психічний стан.

Література:

1. Бабушкина Р.Л. Логопедическая ритмика: методика работы с дошкольниками, страдающими общим недоразвитием речи / Р.Л. Бабушкина, О.М. Кислякова / Под ред. Г.А. Волковой. – СПб.: КАРО, 2005. – 120 с.
2. Волкова Г.А. Логопедическая ритмика: учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Г.А. Волкова. – М: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. – 272 с.
3. Гринер В.А. Ритм в искусстве актера: метод. пособие для театр. и культ. просвет. уч-щ / В.А. Гринер. – М.: Просвещение, 1998. – 154 с.
4. Картушина М.Ю. Логоритмічні заняття в дитячому садку: метод. посібник / М.Ю. Картушина. – М.: ТЦ Сфера, 2005. – 186 с.

Древняк Л. П.

КЗДО КТ №236 КМР, вчитель-логопед, спеціаліст вищої категорії
асистент кафедри дошкільної освіти КДПУ

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

“ У статті розглядається один із ефективних напрямів реформування спеціальної освіти, а саме інтегроване навчання дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітніх закладах ”

Ключові слова: інтегрування, інтеграція, інклюзивне навчання, діти з особливими освітніми потребами.

Вступ. Інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в масові навчальні заклади - це процес, який набуває усе більшого поширення в сучасній освіті. Такий підхід до навчання пов'язаний із багатьма причинами. Відтак, можна стверджувати, що інтеграція – це закономірний етап розвитку системи спеціальної освіти, який пов'язаний із тим що суспільство і держава переосмислює ставлення до осіб із особливими потребами, визнаючи їх права на отримання рівних з іншими можливостей в різних галузях життя, в тому числі й освіти.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на вище написане, освіта повинна бути спрямована на облаштування її в соціокультурному просторі і повинна допомогти дитині в самовизначенні, самоіндефікації, самореалізації з урахуванням її особливості, побудувати модель інклюзивного навчання яка б, забезпечувала соціальний розвиток і освітню підготовку дітей з порушеннями психофізичного розвитку, визначала психолого-педагогічний супровід, а також систему корекційно-педагогічної допомоги. При цьому можна використовувати принципи теоретичного моделювання як системи елементів, що відтворюють певні сторони, зв'язки, функції предмета дослідження (Кревський В.), зважаючи на те, що процес конструювання проекту педагогічної діяльності зв'язаний з реалізацією конструктивно-технічної функції науки, яка є нерозривною з функцією науково-теоретичною.

Педагогічна наука, аби здійснювати свою прогностично - перебудовчу функцію, повинна мати змогу передбачати різні ситуації, які можуть виникнути на практиці, продумувати їх рішення, враховувати сукупності зовнішніх і внутрішніх факторів і умов.

Структура моделі визначається такими компонентами та елементами:

- оціночно-результативний (критерії, показники);
- цільовий (цілі, принципи, завдання);
- змістовий (функції, основні напрями діяльності);
- операційно-дієвий (етапи, форми, методи, умови);

Основні завдання теоретичного моделювання:

- забезпечити організаційно-педагогічні умови;
- розробити принципи інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами;
- розробити зміст і методи корекційно-розвивального навчання;
- надавати корекційно-реабілітаційну допомогу;
- інтенсифікувати процес підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів;
- здійснювати моніторинг процесів, які протікають, програмують розвиток системи з наступною розробкою рекомендацій для всіх блоків підсистеми моделі, яка розробляється;
- сприяти батькам в їхньому становленні у якості організаторів комфортних умов особистісного розвитку дитини;
- розповсюджувати дефектологічні знання з метою підтримки процесів інтеграції;
- здійснювати консолідацію зусиль державних структур і громадських організацій для вирішення різних проблем.

Таким чином, сформульовані в теоретичній моделі завдання визначали наступні її функції:

- координаційно-організаційну;

- аналітико-прогностичну;
- освітньо-просвітницьку.
- науково-методичну;
- інноваційно-дослідницьку;

Реалізація перелічених завдань передбачає покрокову перебудову структурно-функціональної моделі сучасної системи спеціальної освіти. Зокрема, передбачається, що інноваційні заклади, які функціонують відповідно до запропонованої моделі, заповнять ті соціальні ніші, які існуюча система спеціальної освіти донині не заповнила.

Інклюзивне навчання, враховуючи індивідуальні відхилення розвитку, особливості кожної дитини, ґрунтується на тому, що всі діти мають однакове право на самоствердження у суспільстві, гідну повагу один до одного, сприйняття такими як є. Правовою основою інклюзивного навчання є Закон "Про загальну середню освіту", Конституція України, Закон "Про освіту", Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ ст. та ін. Науково-теоретичним підґрунтям здійснення інклюзивного навчання є "Концепція Державного стандарту спеціальної освіти дітей з особливими потребами", "Концепція спеціальної освіти осіб з фізичними та психічними вадами в Україні на найближчі роки та перспективу", та ін.

Головною метою інклюзивного навчання є створення комфортних, сприятливих умов для особистісного розвитку дітей, розкриття всіх прихованих талантів і утвердження людської гідності дітей з особливими потребами.

Основними завданнями інклюзивного навчання є:

- розвивати різнобічні індивідуальні особливості дитини на основі виявлення її здібностей та задатків, формування потреб і інтересів;
- забезпечити дотримання прав дітей з особливими потребами на здобуття загальної середньої освіти в умовах загальноосвітніх навчальних закладів у комплексному поєднанні з корекційно-реабілітаційними заходами;

– виховувати в учнів любов до праці, здійснюючи їхню допрофесійну підготовку, забезпечувати відповідні умови для життєвого і професійного розвитку;

– зберігати і зміцнювати моральне та фізичне здоров'я вихованців;

– виховувати школяра як культурну і моральну людину з етичним ставленням до навколишнього світу і самого себе;

– надавати у процесі навчання й виховання кваліфіковану психолого-медико-педагогічну допомогу із врахуванням стану здоров'я, особливостей психофізичного розвитку вихованця.

Висновок. Інклюзивна освіта є прогресивним кроком у плані розвитку дітей з особливими потребами та їх соціалізації. Адже діти з особливими потребами можуть навчатись здобувати теж відповідну освіту(без матеріальної бази, без спеціальних підручників тощо), і наше суспільство більш готове, аніж декілька років тому.

Література:

1. Бех І.Д. Виховання особистості. – К.: Либідь, 2003. – кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. – 280 с.

2. Василюк А., Пахоцінський Р., Яковець Н. Сучасні освітні системи. – Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ, 2002. – 139 с.

3. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими потребами в загальноосвітньому просторі // Актуальні проблеми виховання та навчання студентів із особливими потребами. – К., 2012. – С. 124-128.

4. Психолого-педагогічний супровід дітей шкільного віку з помірною та тяжкою розумовою відсталістю – К.: ТОВ «Поліпром», 2006. – 156 с.

5. Путівник для батьків дітей з особливими потребами: Навчальнометодичний посібник у 9 книгах / За заг. ред. Колупаєвої А.А. – К.: ТОВ ВПЦ «Літопис-XX» – 2010. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

6. Сак Т.В. Оцінювання навчальних досягнень учнів 1-2 класів в інклюзивному середовищі. // Дефектологія № 2., 2010, С.3-6.

7. Сак Т.В. Тестування у спеціальній школі: доцільність, шляхи реалізації. Корекційна педагогіка. Вісник Української асоціації корекційних педагогів. – 2009. – № 4.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті автор розглядає розвиток спеціальної освіти в Україні.

Розкриває особливості розвитку та удосконалення системи спеціальної освіти в Україні шляхом порівняння, аналізу, систематизації та узагальнення, стисло характеризує складові системи освіти осіб з особливими потребами: здобутки, проблеми та шляхи організації, а також розглядає основні тенденції сучасного реформування спеціальної освіти в Україні, а саме інклюзивну освіту.

Ключові слова: спеціальна освіта, інклюзивне навчання, діти з особливими освітніми потребами, діти з особливими потребами, інклюзивна освіта, інноваційний розвиток освіти, реформування освітньої галузі, організація спеціальної освіти.

Вступ. Демократична система соціально-політичного розвитку України висуває нові вимоги до системи освіти, зокрема, до освіти осіб з особливими потребами [7, 7]. Перед державою особливо гостро постало питання про забезпечення рівних прав і можливостей дітей та молоді з особливими потребами в новій соціальній ситуації, умов для їх успішної інтеграції в суспільство [6, 273]. Тому існуюча система спеціальної освіти потребує якісних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історико-педагогічні аспекти розвитку спеціальної освіти давно привертають увагу педагогів і вчених – дифектологів. Вони вивчали розвиток окремих напрямів корекційної освіти дітей дошкільного та шкільного віку з різними психофізичними порушеннями. Вивченню історико – педагогічних аспектів становлення спеціальної освіти в Україні присвячено низку праць науковців І. Єременко, Х. Замський, В.Золотоверх, Н. Климко, О. Козинець, С. Корнєв, Т. Берник, В. Бондар, О.Дьячков, Є. Линдіна, С. Миронова, Л. Одинченко, О. Потапенко, В. Синьов, М. Супрун, О. Таранченко, О. Шевченко, М. Шеремет, С.Федоренко, В. Шевченко та ін.

У своїх дослідженнях науковці вивчали системи навчання та виховання дітей з різними порушеннями психофізичного розвитку, а також значну увагу

приділяли підготовці спеціальних кадрів, які б забезпечували якісний освітній процес таких дітей. Низка досліджень присвячена визначенню особливостей діяльності спеціальних дошкільних навчальних закладів (Л. Вавіна, Т. Дегтяренко, В. Золотоверх та ін.). У їх роботах акцентується увага на завданнях щодо розвитку, організації сучасної спеціальної освіти в Україні.

Мета статті: здійснення історико-педагогічного аналізу розвитку та організації системи спеціальної освіти в Україні.

Основна частина. В 90-х роках ХХ ст. утвердилося розуміння того, що спеціальна освіта повинна орієнтуватися не на наявність захворювань, а на формування гармонійно розвинутої особистості на основі соціальної моделі допомоги, складовою якої є спеціальна педагогіка [5, 80]. На шляху розбудови незалежної держави Україна не залишилась осторонь проблеми інтегрування в суспільство людей з обмеженими можливостями [1, 37], але економічна криза 90-х років не сприяла вирішенню багатьох питань, в т.ч. і розташування дітей з особливими потребами в спеціальних закладах, оскільки на місцях певна частина їх перепрофілювалася та скорочувалася. Як наслідок, значно зросла кількість дітей з особливими потребами, які навчалися у масових загальноосвітніх закладах, в умовах так званого стихійного інтегрування [7, 8-9]. Така ситуація потребувала реагування від органів влади. Україна почала розробляти власну законодавчу базу. Національна доктрина розвитку освіти, Концепція педагогічної освіти, Закони України «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», «Про основи соціальної захищеності інвалідів України», «Про охорону дитинства» (ст. 26), постанова Кабінету Міністрів України (1992) «Про комплексну програму розв'язання проблеми інвалідності») віднайшли своє відображення ефективні заходи та програми державної підтримки дітей з особливими потребами.

З метою реалізації Державної національної програми «Освіта» («Україна ХХІ століття») був виданий наказ Міністерства освіти України від

23 лютого 1994 року № 47 «Про відкриття спеціальних факультетів для одержання спеціальності «Дефектологія» на базі вищої педагогічної освіти», з трьохрічним терміном навчання без відриву від виробництва для осіб, які мали вищу педагогічну освіту і працювали у спеціальних дошкільних закладах та школах-інтернатах, для одержання освіти із спеціальності «Дефектологія» з

Протягом тривалого розвитку допомоги дітям з психофізичними порушеннями суспільство дійшло висновку, що медико-соціальна модель допомоги повинна бути:

– комплексною (суспільство відійшло від моделі медичної допомоги особам з

психофізичними порушеннями й визнало необхідність соціальної допомоги (у тому числі медичної та психолого-педагогічної).

– ефективною (забезпечувати досягнення результату – адаптацію до умов

навколишнього середовища залежно від віку особи з психофізичними порушеннями та соціалізацію особистості та інтегрування її в суспільство).

– якісною (надаватися фахівцями з відповідною підготовкою в спеціально

створених умовах відповідно до індивідуальних та вікових потреб осіб з психофізичними порушеннями).

У 2000-х роках А. Колупаєва здійснила порівняльні дослідження з питань реалізації спеціальної допомоги дітям з особливими потребами в різних країнах та обґрунтувала теоретико-методологічні засади інклюзивної освіти й означила шляхи її впровадження в Україні. Метою спеціальної освіти стало забезпечення повноцінного та гідного життя осіб з особливостями психофізичного розвитку, їхньої підготовки до активної участі у житті суспільства, включення в соціальні відносини. На зміну спеціалізованому навчанню мала прийти нова, більш прогресивна форма здобуття освіти – інклюзія [2, 13].

Інклюзивне навчання – це спільне навчання і виховання дітей з психофізичними порушеннями зі здоровими однолітками в умовах масового загальноосвітнього закладу за місцем проживання [3, 24-25].

Рух України до інклюзивної освіти розпочався в середині 90-х років зі створення законодавчої бази щодо освіти дітей з особливими потребами (Концепція спеціальної освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку на найближчі роки і перспективу (1996), Концепція реабілітації дітей з обмеженими фізичними чи розумовими можливостями (1998), Концепція державного стандарту спеціальної освіти (1999), Проект державного стандарту спеціальної освіти (2004) та ін.

У 2001 році було розроблено програму та складено план дослідницької діяльності, підготовки вчителів (вихователів) класів (груп) інклюзивного навчання та програму тренінгів. На базі чотирьох інститутів післядипломної педагогічної освіти в Полтаві, Львові, Івано-Франківську та Білій Церкві реалізувалися проблемно-тематичні курси.

Постановою Кабінету Міністрів України від 2016 року передбачено, що діти з порушеннями розумового розвитку отримуватимуть однакові документи про базову загальну середню освіту незалежно від місця навчання, але з приміткою – за спеціальною програмою [4, 186].

Пройшовши шлях через інтеграцію, ідея інклюзивного навчання полягає в доступності освіти для всіх без винятку дітей із різними потребами [2,10-11]. Тому інклюзія є однією з основних тенденцій розвитку зазначеного типу освіти в Україні. Її розвиток – це не створення нової системи, а якісні та планомірні зміни системи освіти в цілому. Її метою є створення безбар'єрного середовища в навчанні і професійній підготовці людей із обмеженими можливостями [8, 185]. Нині спеціальна освіта в Україні реформується з урахуванням прогресивних світових тенденцій. Така система передбачає різноманітні форми спільного навчання та виховання дітей з особливими потребами і їх здорових однолітків. Важлива умова цієї системи – забезпечення можливості вибору освітньої установи та навчальної

програми відповідно до індивідуальних особливостей дитини; здійснення стимулювання досягнень дітей у різних сферах діяльності; забезпечення соціально-педагогічного захисту дітей тощо [7, 9-10]. На сьогодні, на шляху впровадження інклюзивної моделі навчання в Україні виникали такі проблеми: недостатнє фінансування, потреба вдосконалювати зміст освіти, вирішувати кадрові питання, поширювати міжвідомчу співпрацю [6, 279]. Сучасна спеціальна освіта в Україні являє собою складну, розгалужену і диференційовану систему, яка має вертикально-горизонтальну структуру.

Вертикальна структура базується на вікових особливостях учнів і рівнях загальноосвітніх програм. Горизонтальна структура враховує психофізичний розвиток дитини, особливості її пізнавальної діяльності та характер порушення.

Основними державними навчальними закладами для дітей з особливими потребами дошкільного та шкільного віку є: спеціальні дошкільні та загальноосвітні школи-інтернати, навчально-реабілітаційні центри, навчально-виховні комплекси та інклюзивні групи та класи і загальноосвітніх навчальних закладах масового типу.

Спеціальні навчальні заклади для дітей з особливостями психофізичного розвитку реалізують програми початкової, основної та середньої (повної) загальної освіти, складені на основі Державного стандарту спеціальної освіти.

Вітчизняними науковими школами в галузі спеціальної педагогіки постійно та цілеспрямовано здійснюється вдосконалення існуючих засобів, форм, методів навчання, виховання та корекційної роботи з дітьми з особливими потребами, зокрема в змісті освіти (державні стандарти та програми навчання, авторські навчальні програми та індивідуалізація освітнього процесу тощо), освітніх технологіях (варіативні системи навчання, застосування особистісно орієнтованих технологій), а також відбувається підготовка фахівців для роботи з такою категорією дітей [5, 80-81].

Інтенсивно запроваджуються інноваційні форми навчання й виховання дітей з інвалідністю. Насамперед, це використання елементів дистанційного, інтегрованого навчання, відкриття багатопрофільних навчально-реабілітаційних центрів, навчально-виховних комплексів різних форм власності. Це вимагає подальшого вдосконалення системи спеціальної освіти.

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

Розбудова

української системи спеціальної освіти має багатогранний характер і охоплює всі головні аспекти. Реформування й оновлення системи спеціальної освіти в Україні на основі принципів демократизації, гуманізації та модернізації, визнання права кожної дитини на одержання освіти, адекватної її пізнавальним можливостям і вимогам часу є вказівкою до пошуку оптимальних шляхів її трансформування, соціалізації дітей із порушеннями психофізичного розвитку, їх інтегрування у суспільство.

Перспективи подальших розвідок полягають у пошуку взаємодії систем спеціальної і загальної освіти та поглибленому вивченні ролі батьків у запровадженні інклюзивної освіти.

Література:

1. Барно О. Проблема людей з особливими потребами як гостра державна проблема / О. М. Барно // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наукових праць. – № 4 (6). – 2008. – С. 37.

2. Болдирєва В. Інтеграція та інклюзія як основні моделі навчання дітей з особливими освітніми потребами / В. Е. Болдирєва // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наукових праць. – № 9. – 2012. – С. 10-11.

3. Гаяш О. До питання про окремі проблеми сучасної спеціальної освіти / О.В. Гаяш // Матеріали Всеукраїнської (заочної) науково-практичної конференції [Спеціальна освіта: стан та перспективи] (Харків, 17-18 травня 2017 р.). – Харків: Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, 2017. – С. 23-25.

4. Гладуш В. Інклюзивна освіта та здоров'я дітей з психофізичними порушеннями: проблеми сьогодення / В.А. Гладуш // Матеріали Всеукраїнської (заочної) науково-практичної конференції [Спеціальна освіта: стан та перспективи] (Харків, 17-18 травня 2017 р.). – Харків: Комунальний

заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, 2017. – С. 186-187.

5. Дегтяренко Т. Корекційно-реабілітаційна допомога особам з психофізичними порушеннями як суспільний феномен та об'єкт спеціальної педагогіки /Т. М. Дегтяренко // Науковий часопис. Серія: Корекційна педагогіка. – № 24. – 2013. – С.80-82.

6. Іноземцева С. Спеціальна освіта на сучасному етапі розвитку суспільства / С. В. Іноземцева // Vzdelávanie a spoločnosť. Medzinárodný nekonferenčný zborník. – Prešov.– Вип. 1. – 2016. – С. 273, 278-279.

7. Колупаєва А. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі /А. А. Колупаєва // Особлива дитина: навчання і виховання. – № 3. – 2014. –

8. Марковська Н. Проблеми запровадження інклюзивної освіти в Україні / Н. В. Марковська // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму] (Камянець-Подільський, 24-25 квітня 2017 р.). – Камянець-Подільський: Аксіома, 2017. – Вип. 2. – С. 185.

Книшук Тетяна Іванівна

вчитель-дефектолог КЗ «ДНЗ№216 КТ»КМР

РОЗВИТОК ОПОСЕРЕДКОВАНОЇ ПАМ'ЯТІ У ДОШКІЛЬНЯТ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ПРИ ЗАУЧУВАННІ ВІРШІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ЗОРОВИХ ОПОР

У статті автор розглядає метод «мнемотехніка», пропонує до практичного використання даного методу для дітей з особливими освітніми потребами по розвитку і поліпшенню пам'яті дитини – заучування віршів за допомогою мнемотаблиці (зорових опор).

Ключові слова: пам'ять, мнемотехніка, мнемотаблиці, корекційна допомога.

Останнім часом все частіше підіймається питання про застосування інноваційних технологій в ЗДО, оскільки впровадження інновацій в роботу освітньої установи – найважливіша умова вдосконалення системи дошкільної освіти. Під педагогічними інноваціями слід розуміти – нововведення в педагогічну діяльність, зміни в змісті й технології навчання та виховання, що мають на меті підвищення їх ефективності. У наш час проблема розвитку мовлення дітей з особливими освітніми потребами стає особливо

актуальною. У дітей з ООП: низький рівень уваги, труднощі пригадування, знижена вербальна пам'ять та продуктивність запам'ятовування, слабкий розвиток наочно-образного мислення, бідний пасивний та активний словник. В силу цих та інших причин діти з ООП не люблять вчити вірші, не володіють прийомами та методами запам'ятовування і тому все це викликає у них великі труднощі, швидке стомлення і негативні емоції.

Актуальність проблеми стимулює постійний пошук нових ідей, методів та технологій, що дозволяє оптимізувати організацію корекційної допомоги дітям з ООП, які мають порушення пам'яті. Для поліпшення пам'яті, а через неї й мислення, необхідно виховувати у дітей прийоми запам'ятовування і пригадування.

Питання про розвиток пам'яті породило великі спори в психології. При усій уявній очевидності та безперечній актуальності питання, теоретичні положення вчення про розвиток пам'яті дітей дошкільного віку, не мають класичної одноманітності. Л.С. Виготський показував, що не по одній темі сучасної психології немає стільки суперечок, скільки їх є в теоріях, що пояснюють проблему розвитку пам'яті. Проблемою вивчення і розвитку пам'яті дошкільнят займалися такі учені як Ельконін Д.Б., Обухова Л.Ф., Мухіна В.С, Люблінська А.А., Шаграєва О.А., Лурія А. Р., Марцінковська Т. Д. та багато інших. У дітей виявлений недостатній розвиток як довільного, так і мимовільного запам'ятовування (Р.Є.Левіна, Г.В.Чіркїна, А.В. Ястребова).

Мета статті полягає у використанні методу мнемотехніки в роботі з дітьми з ООП для досягнення кращих результатів з розвитку зв'язного мовлення, заучування віршів, скорочення часу навчання, розвитку пам'яті, уваги, образного мислення.

Мнемотехніка — система різних методів та прийомів, що полегшують запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення додаткових асоціацій. Слово «Мнемотехніка» утворене від імені грецької богині пам'яті Мнемоніки – матері дев'яти муз. Спочатку мнемотехніка розвивалася як

частина риторики (ораторського мистецтва) і використовувалася для запам'ятовування промови.

Метод мнемотехніка має:

1. Теоретичну основу – базується на уявленні про складну й активну природу процесів запам'ятовування, що спираються у людини на цілий ряд спільно робочий апарат мозкової кори, вона відкриває широкі можливості для ефективнішого заучування дітьми віршованого тексту, навіть, що особливо важливо для дітей з проблемами в розвитку.

2. Формує уяву, розуміння того, що чуєш; здатність зберігати в пам'яті інформацію, що поступила.

3. Розвиває образне мислення, творчі здібності дітей, зорову пам'ять.

Пам'ять – це процес збереження і відтворення того, що ми бачимо, чуємо, думаємо, робимо і т. п. Без пам'яті немислиме формування особи дитини, оскільки засвоєння знань про навколишній світ та про себе самого, придбання умінь, навичок, звичок — усе це пов'язано з роботою пам'яті. Без пам'яті неможливе засвоєння громадського досвіду, розширення зв'язків дитини з навколишнім світом. З віком пам'ять стає довільною – дитина використовує свій життєвий досвід, набуті навички, знання, уміння. Відомо, що пам'ять дошкільнят з ООП влаштована таким чином, що в ній міцніше фіксуються зорові образи. Отже, наочний матеріал засвоюється краще за вербальний. Використання ілюстрацій на заняттях з розвитку зв'язного мовлення дозволяє дітям ефективніше сприймати й переробляти вербальну інформацію.

Заучування віршів це гарне тренування для мозку, адже довільне запам'ятовування будь-якого тексту якнайкраще стимулює пам'ять, дисциплінує дошкільнят. При заучуванні віршів в роботі з дітьми з ООП найбільш ефективним є використання мнемотаблиц (зорові опори), що дозволяє логічно запам'ятовувати текст через смислове співвідношення, — один зі способів логічного запам'ятовування тексту. Інтенсифікація такої роботи надає особливу значущість у зв'язку з тим, що діти з ООП зазнають

великі труднощі в ситуаціях, що припускають використання опосередкованої пам'яті. Цей спосіб полягає у встановленні смислового зв'язку між словом або пропозицією і картинкою. Опора на зоровий образ дуже важлива й обов'язкова, оскільки якщо при відтворенні тексту цей зоровий образ не виникає в уяві, то дитина не розуміє цього тексту. Зоровий образ допомагає дитині зрозуміти сенс вірша, згадати ключові римовані слова, утримуючи послідовність дій і подій. Цей прийом захоплює дітей та перетворює зайняття на гру.

Етапи роботи над віршем:

1. Виразне читання вірша та установка на заучування.
2. Питання за змістом вірша (зрозуміти основну думку)
3. Читання вірша з опорою на мнемотаблицю.
4. Пояснення незрозумілих слів в доступній для дитини формі.
5. Заучування окремо кожного рядка вірша (повторення її з опорою на мнемотаблицю).
6. Дитина розповідає вірш з опорою на мнемотаблицю.

Таким чином, за допомогою мнемотаблиць (зорових опор) мені вдалося досягти наступних результатів: у дітей з'явився інтерес до заучування віршів; діти долають боязкість, соромливість, навчаються вільно триматися перед аудиторією. Вважаю, чим раніше будемо дітей вчити розповідати або переказувати, використовуючи метод мнемотехніки, тим краще підготуємо їх до школи, оскільки пов'язана мова є важливим показником розумових здібностей дитини та готовності її до шкільного навчання. Використання цього методу в роботі з дітьми з ООП підвищує ефективність заучування віршів : значно скорочується час заучування, полегшується його процес, збільшується тривалість запам'ятовування віршів, тобто якість короткочасної й довготривалої пам'яті. Водночас у дітей розвивається асоціативне мислення, здібності до заміщення. Цей метод активізує мову дітей в цілому: пасивний словник переводить в розряд активного, спонукає до самостійного відтворення вірша, збагачує словниковий запас.

Література:

1. Білаш О.М. Мнемотехніка в роботі з дітьми дошкільного віку // Дитячий садок. – 2015. – №23. — С.12 – 15.
2. Ванжа С.М. Вивчення віршів за допомогою мнемотехніки. Молодший вік /С.М. Ванжа, – Харків: Видавництво «Ранок», 2017. – 48 с.
3. Копилова О. В. Використання символів у роботі з дошкільниками / О. В. Копилова, В.М.Ткаченко. – Х.: Видавництво «Ранок», 2009. – 56 с.
4. Чепурний Г.А. Мнемотехніка: технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти // Тернопіль. Мандрівець, 2017. – 208 с.

Коваль Надія Сергіївна

Вчитель - логопед

КЗДО(ясла - садок) КТ№183КМР

ВАЖЛИВІСТЬ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВОГО ДИХАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

У статті розглядається теоретичні аспекти розвитку мовленнєвого дихання у дітей із загальним недорозвиненням мовлення.

Ключові слова: мовленнєве дихання, формування мовленнєвого дихання, дошкільний вік, сильний плавний видих.

На сьогодні порушення мовлення є досить поширеним явищем. Тому одним із важливих розділів логопедичної роботи з дошкільниками є розвиток дихання та корекція його порушення. Для формування повноцінного мовлення у дітей важливе значення має постановка правильного мовленнєвого дихання. Плавне мовленнєве дихання формується на основі фізіологічного дихання. У деяких дітей можуть спостерігатися порушення правильного фізіологічного дихання, тобто недостатнє збагачення легких киснем. Тому так важливо навчити дитину дихати правильно.

В цьому контексті перед спеціалістами в галузі спеціальної освіти, як теоретикам, так і практикам постає проблема розробки та дослідження методів, технологій з розвитку мовленнєвого дихання осіб дитячого віку, які мають мовленнєві порушення.

Проблемою формування мовленнєвого дихання займалися Л.І.Белякова, М.Ф.Фомічова, О.В.Правдіна, М.Є.Хватцев та інші. Від розвитку мовленнєвого дихання залежить, як буде розмовляти дитина: правильна звуковимова, здатність підтримувати плавність, нормальна гучність та інтонаційна виразність мовлення. Г.В.Артоболевський вказував на те, що при правильному використанні дихання в мовленні повітря використовується рівномірно та економно, а поповнення його запасу відбувається своєчасно та непомітно. В.Савкова у своїх дослідженнях відмічає, що фонаційне дихання дає значну кількість енергії для голосу, а також бере участь у вирівнюванні сили звучання звуків. У численних логопедичних дослідженнях відмічається, що в структурі дефекту у багатьох дітей з порушенням мовленнєвого дихання виявляються проблеми в просодичному оформленні висловлювання, страждає темп, ритм, виявляються значні зміни голосу.

Метою даної статті є висвітлення теоретичних засад важливості розвитку мовленнєвого дихання у дітей із загальним недорозвиненням мовлення.

Правильне мовленнєве дихання є основою усної мови. Воно забезпечує нормальне голосо - і звукоутворення, зберігає плавність і музикальність мови. При правильному мовленнєвому диханні дитина може правильно вимовляти звуки, говорити голосно, чітко, виразно, плавно та дотримуватися необхідних пауз. Дитині потрібно навчитися робити сильний плавний видих ротом, контролювати час видиху, витратити повітря економно та правильно направляти повітряний струмінь в потрібному напрямку.

Мовленнєве дихання відбувається довільно, не мовленнєве виконується автоматично. При говорінні людина контролює вдих і видих, змінюючи його і забезпечуючи плавність, тривалість і легкість проголошення. Як показує досвід, діти починають говорити на вдиху або на залишковому видиху. Зустрічаються випадки, коли дитина набирає повітря перед проголошенням кожного слова. Звісно, це негативно впливає на оволодіння правильної

вимови та побудови плавного і злитого мовленнєвого висловлювання. Якщо дитина погано говорить, то починати корекційну роботу слід, перш за все, з розвитку дихання. Розвивати дихання допомагають різні ігри та вправи. Для чого це потрібно? Правильне дихання допомагає дитині навчитися говорити спокійно, плавно, не поспішаючи, а деякі вправи навіть правильно вимовляти ті чи інші звуки.

Формування мовленнєвого дихання повинно проводитися протягом всієї роботи з дитиною. Важливий момент в оволодінні правильним мовленнєвим диханням - це питання про те, яким типом дихання користується дитина під час висловлювання. Фізіологи розрізняють три основних типи дихання: грудне, черевне та змішане. Найбільш правильним та зручним для мовлення є реберно - діафрагмальне дихання, при якому легені вентилюються рівномірно у всіх частинах. При такому диханні під час вдиху плечі не піднімаються, черевний прес трохи висувається вперед, ребра розсовуються, повітря заповнює всі легені. Під час видиху повітря виходить з легенів, ребра зближуються, черевний прес опадає.

Мовленнєве дихання дошкільнят дуже відрізняється від дихання дорослої людини. Воно характеризується слабкістю дихальної мускулатури, малим обсягом легенів. Багато дітей користуються верхньо - грудним диханням, часто роблять вдих з різким підняттям плечей. Деякі діти не вміють раціонально витратити повітря в процесі мовного висловлювання.

Робота по формуванню мовленнєвого дихання включає в себе наступні етапи:

Розширення фізіологічних можливостей дихального апарату (постановка діафрагмально - реберного дихання та формування тривалого видиху через рот). Необхідно проводити на початковому етапі в положенні лежачі. У цьому положенні м'язи всього тіла злегка розслабляються, і дихання без додаткових інструкцій встановлюється автоматично.

Другим етапом роботи є *розвиток тривалого фонаційного видиху*. Формування фонаційного видиху є основою для розвитку взаємозв'язку між диханням, голосом та артикуляцією. Щоб уникнути фіксації уваги на процесі видиху інструкція повинна стосуватися тільки тривалості вимовляння звуку.

Третій етап роботи над диханням власне включає *формування мовленнєвого дихання*. У вправи вводяться склади, слова, фрази. При засвоєнні нових навичок необхідно не тільки поясненн, але й багаторазовий показ, підключення різних видів контролю (слуховий, візуальний, кінестетичний). Тренування повинні бути систематичні, тривалі та включати усі види занять, що проводяться з дітьми.

Дитина, яка опанувала правильне дихання, потребує постійного контролю та спостереження за правильністю її дихання.

Отже, розвиток мовленнєвого дихання потрібно розглядати як невід'ємну частину логопедичної роботи з дітьми із загальним недорозвиненням мовлення, оскільки вона позитивно впливає на весь організм.

Література:

1. Белякова Л.И. Методика развития речевого дыхания у дошкольников с нарушениями речи / Л.И. Белякова, Н.Н.Гончарова, Т.Г.Шишкова - М.: ООКниголюб, 2004. - 55с.
2. Воробьева Т.А., Воробьева П.А. Дыхание и речь. Работа над дыханием в комплексной методике коррекции звукопроизношения [Текст] / Т.А.Воробьева, П.А.Воробьева - С-П.: Литера, 2014г. - 112с.
3. Ермакова И.И. Коррекция речи и голоса у детей и подростков / И.И.Ермакова. - М.: Просвещение: АО "Учеб.лит.", 1996. - 143с.

Коник Катерина Володимирівна

Керівник (директор) КЗ «ДНЗ №101 КТ» КМР

**ВИКОРИСТАННЯ КВЕСТ-ТЕХНОЛОГІЙ У КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ З
РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА ДІАЛОГІЧНОГО
МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ З ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО
РОЗВИТКУ**

Стаття розкриває сутність квест-технології як дієвої форми організації освітньої діяльності, спрямованої на формування логічного мислення та діалогічного мовлення дошкільників з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: *інноваційні технології, мовленнєвий розвиток, квест-технологія, едьютейнмент, психічні процеси, геокешинг.*

Вступ. Сучасні підходи у сфері спеціальної дошкільної освіти використовують наукове та теоретичне обґрунтування застосування методик, які якісно впливають на корекцію затриманого розвитку психофізичних функцій у дітей дошкільного віку, використовуючи компенсаторні можливості організму та зменшуючи первинні та вторинні порушення. Одним з основних напрямків корекційної роботи є активізація пізнавальної діяльності, що в свою чергу впливає на розвиток психічних процесів та мовлення. Дієвими в цьому напрямку є застосування в педагогічній роботі інноваційних форм діяльності, адже одним з основних важелів підвищення рівня сформованості пізнавальних процесів у дошкільників з затримкою психічного розвитку є формування стійкого інтересу для освітньої діяльності та збільшення працездатності. З огляду на це використання квест-технології має значний корекційний та освітній потенціал.

Аналіз основних досліджень та публікацій з теми. Педагогічний потенціал та корекційне спрямування квест-технологій розглядається численими вітчизняними та зарубіжними науковцями у минулих роках та сьогодні. Зокрема П.В. Сисоєв, М.А. Бовтенко, Я.С. Биховський, Берні Додж, Том Марч у своїх публікаціях вказують на підвищення рівня мотивації

діяльності та пізнавальної активності дошкільників, в освітній діяльності яких використовуються квест-технології.

Метою статті є утвердження результативності використання квест-технологій у розвитку логічного мислення та мовлення дошкільників.

Основна частина. Сучасні педагогічні стратегії вимагають від здобувачів освіти формування якісно нових знань, умінь та навичок. Поняття «едьютейнмент», що нещодавно з'явилося в освіті, утверджує думку про те, що діяльність дошкільників повинна бути заснована на одночасному навчанні і отриманні задоволення від процесу, а не тільки від результату роботи, що передбачає використання в педагогічній діяльності освітніх технологій, які поєднують у собі методи, прийоми інтерактивного та активного навчання, підвищуючи мотивацію пізнавальних процесів. Провідним видом діяльності в дошкільному віці є гра. Саме у процесі захоплюючої гри дитина зацікавлено займається організованою діяльністю, що є основою для формування вікового обсягу знань, набуває нових умінь та навичок. Квест – технологія – це продуктивний вид ігрової діяльності дітей, у ході якої реалізуються навчальні, пошуково-освітні завдання та завдання проблемного змісту. Діти самі добирають та впорядковують інформацію, аналізуючи та систематизуючи її, розвиваючи тим самим логічне мислення, увагу, уяву та пам'ять. Також діти самостійно виконують дослідницьку роботу, узагальнюючи та систематизуючи вивчений раніше матеріал. Визначним у педагогічному використанні даної технології є те, що діяльність дитини в активній та невимушеній формі участі у захопливих пригодах набуває самостійності та зацікавленості у виконанні завдань, при цьому значно підвищується працездатність. Все це обґрунтовує використання квест-технологій в роботі з дітьми з затримкою психічного та мовленнєвого розвитку. Дана ігрова технологія, яка зовні має вигляд невимушеної гри, має ґрунтовний підготовчий етап, чітко поставлене дидактичне завдання, ігровий задум та вимагає від педагога творчого застосування педагогічного досвіду. Ця універсальна ігрова технологія

поєднує в собі освітні та розважальні завдання і являє собою синтез багатьох освітніх напрямків завдяки застосуванню різних видів діяльності, зокрема ігрової (дидактична, рухлива); пізнавально – дослідницької (навколишній світ, космос, об'єкти природи, техніка); художньо – образотворчої (аплікація, малювання, конструювання); комунікативної (розвиток діалогічного мовлення, збагачення словника); театральнo-музичної та інших.

Квест – це дослідницька пошукова гра, яка поєднує в собі елементи методики тренінгу та мозкового штурму. Ідея квесту полягає в тому, що діти, об'єднані в команди, самостійно від педагога, але під його опосередкованим керівництвом виконують окреслені завдання, поєднані спільним сюжетом, допомагаючи один одному, активно спілкуючись та розвиваючи при цьому діалогічне мовлення. Визначним є те, що у процесі гри корекції піддається також нестійка для дітей з затримкою психічного розвитку емоційно-вольова сфера, адже граючи, перебуваючи в команді однолітків, дитина з психофізичними порушеннями інтегрується в колектив ровесників, займаючись з ними спільною діяльністю та виконуючи одне командне завдання, отримує позитивні емоції та у довільній формі виявляє вольові зусилля. Нетрадиційні дидактичні ігри, інтерактивні вправи, логічні завдання та оригінальний сюжет забезпечують успішність проведення гри-квесту.

В залежності від дидактичної мети та віку дошкільників, педагогами можуть використовуватися лінійні квести, у ході проведення яких діти виконують завдання один за одним, рухаючись за заздалегідь визначеним маршрутом та штурмовий, у якому гравці отримують завдання та підказки для його виконання, але спосіб виконання та маршрут обирають самостійно. При кільцевому квесті декілька команд починають виконувати завдання з різних місць. Веб-квест використовується в освітній діяльності дошкільників старшого дошкільного віку та передбачає застосування педагогом інтернет-ресурсів та гаджетів, що у значній мірі зацікавлює сучасних дошкільників. Педагог створює веб-квест на сайті за допомогою конструкторів або в

програмі PowerPoint у вигляді презентації. При усіх видах виконання квесту діти через систему підказок, які потребують ґрунтового аналізу, осмислення та колективного обговорення отримують позитивний кінцевий результат, збагуючись новими знаннями, уміннями, навичками та емоціями. Сценарій квесту для дошкільнят повинен бути детальним, продуманим. Під час організації роботи з дітьми з затримкою психічного розвитку, необхідно враховувати психофізичні особливості та не перевантажувати їх, враховуючи, що працездатність нестійка, а обсяг довільної уваги значно знижений, тому необхідно враховувати тривалість квест – гри в різних вікових групах, яка становить 15 хвилин для молодших дошкільнят; 20 хвилин для вихованців середньої групи; 25 хвилин для дітей старшої вікової групи. Квест-технологія може використовуватися для дітей усіх вікових категорій, але враховуючи складність проведення, у застосуванні в освітній діяльності з дітьми з затримкою психічного розвитку, доцільніше використовувати цей вид діяльності з дітьми старшого дошкільного вік, з якими також можна проводити таку цікаву форму квесту, як геокешинг, яка являє собою цікаву розвивальну й водночас рухливу гру, що передбачає елементи орієнтування на відкритій місцевості.

Обов'язковими елементами різних форм квестів є:

- мотивувальна інформація, яку можна подати у вигляді звернення до учасників від казкового персонажа, у супроводі мультфільму, слайд-шоу, привітання казкових персонажів;
  - постановка проблемного запитання;
  - визначення ролей та маршрутів, при цьому для старшого дошкільного віку добирають реалістичні ролі (репортер, учений тощо), для молодшого - ігрові (лисеня, білочка та інші);
  - добір завдань: інтелектуальні – шифрування, ребуси, загадки, головоломки;
  - рухові - біг на швидкість, проходження лабіринту, стрибки у висоту; творчі –

спів пісень, малювання, складання віршів;

- визначена система оцінювання результатів діяльності дітей

Основними критеріями продуктивно організованого квесту мають бути наступні його ознаки:

- цілісність та логічність;
- оригінальність ідеї та методична обґрунтованість;
- відповідність віковим показникам дітей;
- безпечність;
- відповідність запланованому сюжету та створення

атмосфери зацікавленості дітей та занурення у гру.

З метою досягнення позитивного результату важливо виконати наступний алгоритм організації та проведення квесту:

1. Підготовчий, який передбачає визначення сфери зацікавленості дітей, оцінку тем та завдань, які викликають труднощі у виконанні, врахування їх вікових та індивідуальних особливостей психофізичного розвитку, необхідних напрямків корекції.

2. Організаційний передбачає підготовку сюжетного задуму, визначення теми, мети, чітке формулювання завдань, виготовлення необхідної наочності та роздаткового матеріалу відповідно до створеного сюжету, розробку критеріїв оцінювання діяльності дошкільників (монети, картки, фішки, пазли, частини карти тощо).

3. Реалізація – ознайомлення дітей з умовами, поетапним виконанням завдань, правилами квесту та критеріями оцінювання; об'єднання в групи та розподіл завдань, супровід їх виконання.

4. Оцінювально-завершальний: оцінювання результатів за розробленими критеріями, оголошення результатів та нагородження переможців.

Висновок. Пріоритетним напрямком діяльності сучасних закладів освіти є інтеграція педагогічних галузей, методичне розмаїття форм організації дитячої діяльності, що реалізується в квест-технології, виконує

освітні завдання, зокрема формування знань, умінь та навичок. У роботі з дітьми з затримкою психічного розвитку реалізуються важливі завдання корекції розвитку, а саме розвиток психічних процесів, слухової та зорової уваги, пам'яті, мислення; активізація пізнавальних процесів, розвиток загальної та дрібної моторики, тактильних відчуттів; розширення обсягу загальних знань; розвиток діалогічного мовлення, збагачення словника, покращення граматичної сторони мовлення; просторового та часового орієнтування; працездатності, створення позитивного емоційного настрою, вироблення навичок соціальної взаємодії з дітьми та дорослими. Завдяки підвищенню рівня сформованості пізнавальних процесів, розвитку творчих здібностей, формуванню дослідницьких умінь та комунікативних навичок втілюються розвиваючі педагогічні завдання, а також значною мірою реалізуються виховні завдання, зокрема формування навичок взаємодії з однолітками, стимулювання активності та самостійності. Високий рівень результативності обґрунтовує доцільність широкого використання різних форм квест – технології в освітній діяльності дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами. Впровадження квест-технології у освітньому процесі закладу дошкільної освіти є одним з цікавих інноваційних засобів, спрямованих на віковий розвиток дошкільників.

Література:

1. Кононець Н.В. Педагогічні інновації: ресурсно-орієнтоване навчання. Педагогічні науки: збірник наукових праць.- Полтава, 2012.- Вип. 54.- С. 76-80.
2. Короткова Н. А. Освітній процес в групах дітей старшого дошкільного віку // Лінка-Прес Москва, 2015-го, стор. 208.
3. Сокіл І. Н. Класифікація квестів.- Київ. - С. 138-140.
4. Полат Є.С, Петров А.Є. Нові педагогічні та інформаційні технології в системі освіти/ Навчальний посібник для студентів педвузів та системи підвищення кваліфікації– М. Видавничий центр «Академія», 2001. – 272 с.
5. Таратухина Т.А. Використання технології квестів в освітньому процесі – М. Видавничий центр «Академія», 2007. – 178 с.

Курєнкова А.В.

доктор філософії, асистент
кафедри дошкільної освіти
КДПУ

АНАЛІЗ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСОБУ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ З ПОРУШЕННЯМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. При стрімких змінах, що відбуваються у соціальному середовищі гостро постає проблема соціалізації дітей дошкільного віку з особливими потребами важливим етапом якої виступає формування у них соціальної компетентності. Соціальна компетентність, як один із показників особистісної зрілості, пов'язана з особливостями розвитку відповідних поведінкових настанов, ціннісних орієнтацій, норм і зразків взаємодії людини з навколишнім світом, що формується у провідній діяльності відповідного вікового періоду.

Ігрова діяльність – провідна діяльність дітей дошкільного віку, в якій відбувається спосіб засвоєння дійсності, суспільного досвіду. Особливе місце займають сюжетно-рольові ігри, в яких закладається соціальний мотив, і вони стають ефективним засобом соціалізації дітей дошкільного віку і дозволяє дитині зайняти своє місце у суспільстві. Особливо важливо ця проблема торкається дітей з особливими освітніми потребами, у тому дітей з порушенням інтелектуального розвитку (ПІР), оскільки набуття ними соціального досвіду є важливим етапом майбутньої соціалізації та інтеграції дитини з ПІР.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема ігрової діяльності дітей привертала увагу багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених і розглядалася з *філософської* (Ю. Богинська, А. Вайнштейн, І. Герасимов, Г. Гесс, А. Жигун, Р. Калуа, Х. Ортеги-і-Гассет, та ін.), *психологічної* (Л. Божович, К. Бюллер, В. Вундт, Л. Виготський, К. Гросс, Д. Ельконін, А. Леонт'єв, З. Фрейд та ін.) та *педагогічної* (Н. Крупська, Н. Кудикіна, А. Макаренко, В. Сухомлинський,

К. Ушинський та ін.) позицій, та суміжних напрямів, зокрема зоопсихології та антропології (Б. Баттон-Сміт, Е. Берн, Д. Віннікот, А.Фрейд, Й. Хейзінг та ін.) присвячували свої дослідження теорії і практиці гри.

Особливості ігрової діяльності дітей з ППР висвітлено у роботах Є. Грачова, Г. Сухаревої, А. Смирнової, Г. Трошина, Н. Лур'є, Н. Морозової, М. Певзнер, Ж. Шиф та ін.

Аналіз літературних джерел засвідчив недостатню кількість наукових досліджень присвячених використанню ігрової діяльності як засобу соціалізації, формування соціальної компетентності дошкільників з ППР, хоча деякі аспекти цього явища висвітлені у роботах М. Докторович, Е. Коблянська, Л. Лепіхов, М. Маклюен, Дж. Равен, А. Хуторський, Е. Шпрангера, В. Цветков та ін.

Таким чином, теоретичний аналіз проблеми використанні гри як засобу соціалізації дошкільників з ППР є актуальною на сучасному етапі та потребує детального вивчення на теоретичному рівні, що й стало **метою роботи**.

Виклад основного матеріалу. Теоретичний аналіз літературних джерел показав, що на сьогодні існує різна варіативність визначення поняття «гра». Першим автором, який спробував внести ясність у питання визначення гри був К. Грос, який зазначав, що гра є первинною стихійною школою, яка надає дитині можливість ознайомитися з традиційною поведінкою людей, що її оточують.

П. Блонський вважав, що гра є тільки загальна назва для найрізноманітніших діяльностей дитини, бо він вважав, що поняття гри є поняття для дорослих, натомість у дитини всі події відбуваються серйозно.

У науковій літературі зазначено, що соціалізація – це процес засвоєння індивідом зразків поведінки, психологічних установок, соціальних норм і цінностей, знань, навичок, що дозволяють йому успішно функціонувати в суспільстві. Важливою складовою соціалізації є соціальна компетентність.

На думку М. Шуре соціальна компетентність повинна розглядатися в світлі того, як люди поведуться, міркують, взаємодіють, як уміють добре вирішувати проблеми, що впливає на їх успішну адаптованість у соціумі.

Під соціалізацією дітей старшого дошкільного віку ми розуміємо спеціально організований процес, спрямований на засвоєння дитиною зразків поведінки, психологічних установок, соціальних норм, цінностей, знань, умінь, навичок, які дозволяють їм успішно функціонувати в суспільстві.

У науковій педагогічній літературі визначено декілька теорій гри: 1) класичні; 2) сучасні; 3) соціокультурні. В аспекті нашого дослідження доречним є соціокультурні ігри, як цілеспрямовано формують навички соціалізації дитини. В аспекті соціально-педагогічної діяльності вчені розглядають гру як вид соціально-педагогічної діяльності, який в умовних ситуаціях розкриває вміння використовувати ігри як методу непрямого впливу, спонукання дітей до саморозвитку та самовиховання і спрямованого на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, фіксованого в соціально закріплених способах здійснення предметних дій і програванні соціально-рольових ситуацій.

Особливе місце займають сюжетно-рольові, адже у них діти відтворюють все те, що бачать навколо себе в житті і діяльності дорослих. У сюжетно-рольових іграх закладається соціальний мотив, і вони стають ефективним засобом формування та розвитку соціальної компетентності дітей дошкільного віку і дозволяють дитині зайняти своє місце в суспільстві.

Гра має першорядне значення для збагачення дитячого досвіду, виступає провідним засобом корекції недоліків психічного та фізичного розвитку дитини з інтелектуальною недостатністю, дозволяє дитині проникнути у світ соціальних відносин, стимулює розвиток предметної, пізнавальної, трудової, образотворчої, конструктивної, елементарної навчальної діяльності, забезпечуючи, таким чином, всебічний розвиток її особистості. У зв'язку з цим ігрової діяльності відводиться центральне місце в процесі виховання дітей, у тому числі і дітей з інтелектуальною

недостатністю. Саме сучасний дошкільний навчальний заклад має стати місцем, де дитина отримає можливість широкого соціально-практичного самостійного контакту з найбільш значущими і близькими для його розвитку сферами життя. Накопичення дитиною під керівництвом дорослого цінного соціального досвіду сприяє розкриттю вікового потенціалу дошкільника та успішному вступу у доросле життя. Без попереднього спеціально організованого навчання з формування навичок соціалізації дошкільники з ППР не в змозі набути соціальних навичок, у них не формується соціальний мотив та навички взаємодії з однолітками.

Грі дітей дошкільного віку з інтелектуальною недостатністю притаманні такі особливості: 1) предметні і предметно-ігрові дії поєднані з неадекватними діями; 2) виявляють слабо виражений і нестійкий інтерес до іграшок та до процесу гри; 3) «застрягають» на одному способі виконання дії; 4) схильні до стереотипів і персеверацій; 5) відсутність задуму гри; 6) несформованим цільовий компонент гри; 7) мовленнєвий супровід предметних і предметно - ігрових дій дуже бідний; 8) є форм задоволення потреби в руховій активності; 9) діти мало емоційні під час сюжетно - рольової гри; 10) діти рідко взаємодіють один з одним у самостійних іграх; 11) сумісна гра виникає і триває, за умови граничної конкретності ігрової ситуації; 12) надмірно деталізовані.

В результаті обмеженості життєвого досвіду сюжети ігор досить бідні, часто не відображають суті діяльності і відносин людей. Лише в процесі тривалого навчання діти оволодівають системою знань, які на елементарному рівні дозволяють їм проникнути в сутність деяких областей діяльності дорослих.

Для успішного навчання дошкільників з ППР гри, в умовах спеціального дошкільного закладу необхідно дотримуватися таких умов: використання індивідуального та диференційованого підходів; активність та самостійність дитини; знижений темп навчання гри; структурна простота ігрової діяльності; повторюваність у навчанні; комплексний підхід. Основна робота з

формування у дітей з ППР необхідних для оволодіння грою, уявлень про діяльність та взаємини людей, а також ігрових дій здійснюється вчителем-дефектологом в процесі групових та індивідуальних ігор-занять. Дані заняття проводяться з усіма вихованцями групи, плануються в системі, для них виділяється постійний час у режимі дня.

Отже, формування соціальної компетентності у старших дошкільників з ППР передбачає вироблення системи соціальних мотивів, навичок спільної діяльності, спілкування, володіння своєю поведінкою, навичок рефлексії у дітей. Необхідним для цього є створення педагогічних умов, що дозволяють розгортати тривалі сюжетно-рольові ігри, більш повно використовувати виховний потенціал сюжетно-рольової гри, до того ж важливим є активна участь дорослого в організації ігор.

Висновки. Таким чином, гра є провідною діяльністю дитини з ППР дошкільного віку. У науковій педагогічній літературі визначено три основні види теорій гри: класичні; сучасні; соціокультурні, а також представлене погляди різних вчених на поняття «гра». Описані особливості ігрової діяльності дошкільників з ППР. На нашу думку, педагогічний потенціал сюжетно-рольової гри як провідного засобу формування соціальної компетентності старших дошкільників полягає в особливостях цілей, змісту та їх організації та потребує подальшого вивчення з метою успішного формування соціальної компетентності дошкільників з ППР.

Література:

1. Выготский Л. С. Игра и её роль в психическом развитии ребёнка. *Вопросы психологии*. 1966. № 6. С.62-77.
2. Хинш Р. Социальная компетенция; пер. с нем. [Текст]. Харьков: Гуманитарный Центр, 2005. 192 с.
3. Эльконин Д.Б. Психология игры. М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. 360 с.
4. Kurienkova A. Analysis of the work of special preschool education institutions on the formation of social competence of children with intellectual disabilities. *Sciences of Europe*, 2020. №51. 46-50.

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ

У статті розглянуто проблеми інклюзивної освіти в Україні та шляхи їх вирішення. Впровадження інклюзії можливе на основі збільшення фінансування освіти, удосконалення її нормативно-правового забезпечення, поліпшення методичного та кадрового забезпечення.

Ключові слова: інклюзія, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання, система освіти, особливі потреби дитини, діти з вадами психофізичного розвитку.

Актуальність проблеми. Розвиток сучасного суспільства України і процеси інтеграції в європейську спільноту вимагають забезпечення соціального захисту дітей з особливими освітніми потребами. На сучасному етапі реформування національної освіти в цілому актуалізується проблема пошуку найбільш оптимальних інноваційних механізмів якісного надання таким особам освітніх послуг у навчальних закладах. Кількість таких дітей збільшується, загострюючи проблему пошуку моделей для їхнього навчання, перекваліфікації, соціально-трудової адаптації. Нажаль на даний час недостатньо досліджено впровадження інклюзії в дошкільному віці. Тому інклюзивна освіта є важливим державним питанням.

Аналіз сучасних досліджень та публікацій. В теоретичних та методичних працях таких українських вчених як А.Колупаєва, В.Бондар, А.Заплатинська, М.Кавун, Ю.Найда, Т.Сак, М.Сварник, В.Тищенко та ін. розглянуті питання інклюзивної освіти дітей шкільного віку. Але, цей процес необхідно розпочинати ще з дитячого садочка. На думку І.Білецької, Л.Білецької, О.Завальнюк, відсутність інклюзії у дошкільному віці веде до втрати часу, який потрібний для оперативної комплексної допомоги дітям у сензитивному періоді їх розвитку.

Входження дошкільнят з особливими потребами у загальноосвітнє середовище допоможе виховати нове покоління з гуманним відношенням до інших людей [6, с.163]. Мета вихователя - створити умови для розвитку кожного вихованця, незалежно від його індивідуальних пізнавальних

здібностей. Тому, чим раніше розпочнеться робота з дитиною з обмеженими можливостями, тим будуть більшими її шанси на адаптацію та соціалізацію у суспільстві.

Метою статті є визначення проблем інклюзивної освіти в Україні та шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Поняття «інклюзивна» або «включена» освіта вживається у зарубіжній та вітчизняній науковій літературі для визначення процесу навчання дітей з порушеннями здоров'я та розвитку, і, як наслідок, з особливими освітніми потребами, в освітніх закладах [3, 6].

Науковці Н. Софій та Н. Найда під інклюзивною освітою розуміють систему освітніх послуг, що створена на основі забезпечення основних прав на освіту дітей з обмеженими можливостями за місцем проживання в умовах загальноосвітнього закладу [8, с. 27]. Це визначення справедливе і до процесу навчання дошкільнят.

Як свідчить зарубіжний досвід, провідну роль у впровадженні інклюзивного навчання для дітей з інвалідністю відводиться державі, політика якої відносно таких дітей побудована на рівноправності та гарантіях спеціальних прав для забезпечення їх життєдіяльності [2, 5].

Вчені В. І. Бондар, В. В. Засенко, А. А. Колупаєва, Н. М. Назарова, М. І. Нікітіна, В. Г. Петрова, Т. П. Л. І. Солнцева, Н. М. Стадненко, В. В. Тарасун, О. П. Хохліна, М. К. Шеремет, М. Д. Шматко та ін. доводять важливість отриманого досвіду впровадження інклюзивної освіти у спеціальних освітніх закладах, з відповідними фахівцями, створеними спеціальними умовами та методиками, в яких враховані індивідуальні особливості кожної дитини. Вони є своєрідним початковим ресурсом для інклюзії. ДНЗ комбінованого типу із звичайними та спеціальними групами дошкільної освіти, мають найбільш сприятливі умови для впровадження цього процесу.

Однією з головних умов ефективного навчання дітей з обмеженими можливостями є обґрунтування й запровадження в навчання індивідуальної програми розвитку із гнучким індивідуальним навчальним планом, системою

необхідних адаптації та модифікації, комплексу допоміжних послуг, які забезпечуватимуть розвиток таких дітей відповідно до їх здібностей та враховуватимуть додаткові потреби. Новим для педагогів, які працюють в інклюзивних групах дошкільних навчальних закладах залишається створення індивідуальних програм розвитку у співпраці з батьками та іншими фахівцями. Але їх досвід вже має велике значення у формуванні та поширенні знань про розробку індивідуальних програм розвитку, про інклюзивну освіту загалом.

Запровадження інклюзивної освіти має багато проблем:

- професійна та психологічна неготовність педагогів;
- архітектура навчальних закладів не відповідає дітям з особливими освітніми потребами;
- відсутність єдиної, уніфікованої законодавчої бази щодо навчання дітей з особливими потребами та суперечливість деяких законодавчих актів України;
- складність оцінки рівня навчальних здібностей таких дітей;
- негативне та упереджене ставлення батьків дітей з обмеженими можливостями щодо їх навчання у загальноосвітніх школах;
- недостатність державного фінансування проектів впровадження інклюзивного навчання.

Ефективне впровадження інклюзії можливе, якщо впроваджувати державну політику, яка оптимізує процес інтеграції дітей з особливими потребами у загальноосвітній простір та враховуватиме науково-методичне забезпечення (індивідуальні навчальні плани, спеціальні програми, підручники і дидактичні засоби); удосконалить нормативно-правову базу; долучить корекційних педагогів, асистентів учителя, психологів, медичних працівників, соціальних педагогів та ін., своєчасно проводитиметься корекційно-розвивальна робота й кваліфіковано діагностуватиметься та оцінюватиметься розвиток дитини, надаватиметься консультативно-інформаційна підтримка педагогам та батькам; спеціальна підготовка і

перепідготовка педагогічних кадрів, з метою оволодіння диференційованого навчання, сучасними методиками оцінювання навчальних досягнень та розвитку дітей; залучатимуться батьки до освітнього процесу на партнерських засадах, впроваджувати співпрацю з громадою та підтримку громадських і батьківських організацій [8, с. 77].

В Україні необхідно розробити заходи впровадження інклюзивної освіти:

а) каскадні моделі професійного розвитку на основі підготовки тренерів (trainer-of-trainer);

б) налагодження контактів між студентами університетів і школами для проходження педагогічної практики в межах допрофесійної підготовки;

в) реорганізація спеціальних навчальних закладів у центри для надання фахових консультацій і підтримки;

г) розвиток потенціалу батьків і залучення ресурсів громади.

До шляхів покращення рівня спеціальної освіти осіб з обмеженими можливостями доцільно віднести наступні напрямки:

- вдосконалення освітньої законодавчої бази України з метою забезпечення прав дітей з особливими освітніми потребами;

- розробка на державному рівні обліку дітей з обмеженими можливостями та системи ранньої корекційно-реабілітаційної допомоги;

- встановлення партнерських економічних відносин між державою, місцевими органами влади та освітнім закладом з метою фінансування дитини;

- розширення функцій спеціальних шкіл-інтернатів, які б стали консультативно-методичними центрами з корекційно-розвивальної роботи;

- впровадження неперервної освіти, поновлення системи вечірнього навчання;

- подальша розробка і запровадження інноваційних форм і технологій навчання осіб з особливими потребами;

- зміна процесу фахової підготовки дефектологів, вчителів інклюзивного навчання та ін.;

- організації допомоги батькам (психологічної, матеріальної, педагогічної, соціальної) на базі консультативних пунктів, реабілітаційних центрів та ін. [1, с.92; 4, с.142-143].

Необхідно сформуванати позитивну громадську думку щодо інклюзивної освіти за допомогою мас медіа, інформаційних кампаній, які б сприяли виконанню законів про здобуття освіти дітьми з особливими освітніми потребами; збільшити фінансування розвитку матеріальної бази освітніх закладів.

На сучасний стан розвитку інклюзивної освіти істотно впливають позиція та ініціатива регіональних органів влади. Місцевим органам самоврядування необхідно усвідомити важливість освіти в цілому та інклюзивної зокрема, бути зацікавленими в активній підтримці соціально-економічного розвитку їхнього регіону, пошуках джерел для стимулювання педагогічної та наукової діяльності. Саме на регіональному рівні можливо покращити освіту, стимулювати соціально-економічні процеси. Тому місцевим органам влади необхідно провести широку просвітницьку кампанію, з метою інформування суспільства про необхідність і важливість інклюзії; формувати в суспільстві толерантне відношення до дітей з особливими потребами.

Висновок. Створення ефективної системи інклюзивного навчання в Україні можлива в результаті збільшення фінансування освіти, покращення її нормативно-правової бази, удосконалення методичного та кадрового забезпечення інклюзивної освіти. Впровадження цих заходів допоможе розробити необхідну політику у підтримку інклюзії; створити спеціальні освітні програми і зміцнити захист інтересів дітей з особливими потребами та надання їм необхідних послуг; зміцнить здатність цільових закладів на державному, регіональному і муніципальному рівнях Міністерства праці і соціального захисту та Міністерства освіти і науки України.

Література:

1. Біла книга національної освіти України / Т.Ф. Алексеєнко, В.М. Аніщенко, Г.О. Балл [та ін.]; за заг. ред. акад. В.Г. Кременя; НАПН України. - К.: Інформ. системи, 2010. - 342 с.
2. Богданов С. Соціальний захист інвалідів. Український та польський досвід / С. Богданов ; відп. ред. О. Палій. – Київ : Основи, 2002. – 93 с.
3. Заєркова Н. В. Інклюзивна освіта від А до Я: порадник для педагогів і батьків / Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. – К., 2016. – 68 с.
4. Засенко В.В. Стан і пріоритети розвитку спеціальної освіти / В.В. Засенко // Сучасні тенденції розвитку спеціальної освіти (Українсько-Канадський досвід). Modern trends of special education development (Canada-Ukraine Experience). - К.: Науковий світ, 2004. - С. 139-144.
5. Заярнюк О.В. Соціальний захист уразливих верств населення: вітчизняний та зарубіжний досвід / О.В. Заярнюк // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Серія «Економічні науки». – Кіровоград : КНТУ. – 2004. – Вип. 6. – С. 131–134.
6. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : [монографія] / А. А. Колупаєва. – К. : Самміт-Книга, 2009. – 272 с.
7. Нічого для нас без нас: Посібник з інклюзивного прийняття рішень для громадських організацій людей з інвалідністю. Упорядники: Азін В. О., Байда Л. Ю., Госс Н., Сухініна І. М., Флетчер А. – К: Ленвіт: 2015. – 96 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/toolkit_cso_ukr.pdf.
8. Софій Н. З. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа : особливості організації та управління : навч.-метод. посіб. / Н. З. Софій, А. А. Колупаєва, Ю. М. Найда. – К., 2007. – 128 с.

Семеряга Ольга Анатоліївна

Вчитель-дефекторлог

КЗ «ДНЗ (ясла-садок) №235 КТ» КМР

ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ

ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

У статті розглянуті напрямки роботи з формування граматичної правильності мовлення з дітьми дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення та затримкою психічного розвитку. Проаналізовано матеріали сучасних досліджень стосовно організації роботи з дітьми дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення по формуванню граматичної її будови мовлення.

Ключові слова: граматична правильність мовлення, діти дошкільного віку, іменники, прикметники, дієслова, рід, число, відмінки

Вступ. Становлення України як демократичної Держави, входження її до єдиного європейського простору зумовлюють прогресивні зміни у стратегії розвитку національної системи дошкільної освіти. У новій редакції «Базового компонента дошкільної освіти» 2021 виокремлено освітню лінію «Мовлення дитини» (мовленнєва компетентність, комунікативна компетентність, художньо-мовленнєва компетентність) яка передбачає формування в дітей різних видів мовленнєвої і комунікативної компетенцій, які в сукупності спрямовані на формування мовленнєвої особистості дитини – випускника закладу дошкільної освіти [1].

Сучасні шляхи модернізації дошкільної освіти потребують нового підходу до організації корекційної роботи з розвитку мови дітей. Зважаючи на це, формування граматичного ладу мовлення у дитини є важливою умовою його повноцінного мовленнєвого і загального психічного розвитку, оскільки мова і мовлення виконують провідну функцію у розвитку мислення і мовного спілкування в плануванні та організації діяльності дитини, самоорганізації поведінки, у формуванні соціальних зв'язків. Тому актуальним для сучасної дошкільної освіти стає дослідження формування граматичної правильності мовлення у дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення та затримкою психічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам методології теоретичного та практичного обґрунтування питань формування граматичної правильності мови в дошкільному віці присвячені наукові праці Р.Левіної, Л.Лопатіної, Ю. Рібцун, Т.Філічевої, Г.Чиркіної, Л.Трофименко. Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми формування граматичної правильності мови свідчить, що діти дошкільного віку з загальним недорозвитком мови, затримкою психічного розвитку неправильно поєднують слова у реченні, неправильно вживають родові, числові, відмінкові закінчення іменників, займенників, прикметників (копає лопата, червоний кулі, багато ложков); неправильно вживають відмінкові і родові закінчення кількісних числівників; неправильно узгоджують дієслова

з іменниками і займенниками (діти малює, вона впав); неправильно вживають родові і числові закінчення дієслів у минулому часі (дерево впала); неправильно вживають прийменниково-відмінкові конструкції (під столу, за будинку, з склянка).

Формулювання мети статті. Метою статті є теоретико-методологічне вивчення напрямків роботи з формування граматичної правильності мовлення з дітьми дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення та затримкою психічного розвитку.

Основна частина Оволодіння рідною мовою як засобом і способом спілкування та пізнання є одним з найважливіших придбань дитини в дошкільному дитинстві. Саме дошкільне дитинство особливо сензитивно до засвоєння мови: якщо визначений рівень оволодіння рідною мовою не досягнуть до 5-6 років, то цей шлях, як правило, не може бути успішно пройдений на більш пізніх вікових етапах. Вчені підкреслюють необхідність з самих ранніх років формувати звичку правильної розмовної мови.

Дослідження сутності недоліків формування граматичної правильності мовлення у дітей із загальним недорозвитком мови, затримкою психічного розвитку показують, що в основі лежать наступні причини: недостатня сформованість спрямованості уваги на граматичне оформлення мовлення, недостатнє відтворення фонетичного складу закінчення слова, недостатнє засвоєння смислових зв'язків між словами та їх граматичне оформлення, а також труднощі одночасного охоплення всієї системи смислових зв'язків слів у реченні [5, с.36]. Іншими словами, у процесі конструювання власного висловлювання дитина має правильно вибрати тільки ту форму, яка необхідна для вираження певного змісту, оскільки цей зміст передається не тільки за допомогою лексичних одиниць мови, але і смислового зв'язку слів, що оформлюється за допомогою граматичних морфем.

Діти із загальним недорозвитком мови, затримкою психічного розвитку оволодівають граматичною системою мови у більш пізні терміни, у їх мовленні наявні стійкі граматичні помилки, труднощі оволодіння

граматичними категоріями [3, с.218]. Певним чином діти на практичному рівні опановують найбільш прості морфологічні категорії роду, числа, відмінка, особи і у звичному контексті використовують правильно, але при виконанні більш складних завдань з'являються помилки.

В період дошкільного віку дитини важливо звернути увагу на правильність формування граматичного ладу мови.

Характерною особливістю оволодіння граматичною будовою мови у дітей з особливими освітніми потребами є більш повільний темп засвоєння. Своєчасне формування граматичного правильного мовлення у дітей грає важливу роль у самоорганізації, формуванні соціальних навичок, розвитку сприйняття, емоцій, уваги.

Під правильним мовленням розуміють формування певного рівня оволодіння граматичною стороною мови, що забезпечує правильну побудову власних висловлювань та включає формування спрямованості уваги на граматичне оформлення мовлення, уточнення та формування предметного значення граматичних морфем (числових, відмінкових, родових закінчень іменників; числових, родових закінчень прикметників, дієслів; особових закінчень дієслів) і системи цих форм.

Під формуванням граматичної правильності мовлення розуміють попереднє засвоєння матеріалу з лексики і фонетики. З цією метою використовують вправи на розрізнення та співставлення форм слів, навчають дітей вслуховуватися в числові закінчення іменників («Дай кубик, дай кубики»), «Покажи, де є піраміда, а де немає піраміди»), в числові закінчення дієслів «Покажи, де танцює, а де танцюють»), в часові та родові закінчення дієслів доконаного виду (Женя упав. Женя упала), у відмінкові зміни одного і того ж слова, вираженого іменником («Хто на картинці? Лисиця. Кого бачив зоопарку? Лисицю. Кому дали курочку? Лисиці. З ким лисенята? З лисицею»).

Робота над диференціацією та закріпленням числових форм іменників організовується на основі попередньо засвоєного матеріалу з фонетики,

практичної лексики та граматичних конструкцій. Початкові вправи були спрямовані на розрізнення та співставлення форм слів, наприклад, шляхом уміння вслуховуватися у закінчення іменників у однині та множині (кубик – кубики, рука – руки, вікно – вікна). Практичне використання іменників однини та множини включається в утворення узгодженого словосполучення з дієсловом (літак летить – літаки летять), у процесі складання простих речень за картинкою, демонстрацією дій, запитаннями.

Поряд із уточненням і закріпленням числових форм іменників відбувається засвоєння та вживання присвійних займенників спочатку чоловічого і жіночого (мій, моя), потім середнього (моє) роду однини та множини (мої). Оволодіння зазначених граматичних умінь проходить у спеціально організованих комунікативних ситуаціях.

Дотримання такої послідовності корекційної роботи з дітьми по формуванню граматичної правильної мови має певне значення в оволодінні рідною мовою та підготовки дитини до школи.

На підставі проведеної роботи по засвоєнню граматичних форм основних частин мови у дітей покращуються показники мовного розвитку. Діти оволодівають граматичними формами словозміни, словотворення.

Висновки. Отже, своєчасне і якісне засвоєння граматичної будови рідної мови – важлива умова повноцінного мовленнєвого розвитку дитини. Оскільки мова стає предметом вивчення з початку шкільного навчання, то в дошкільному віці необхідно формувати у дітей усвідомлене ставлення до усного мовлення як мовної дійсності.

Слід зазначити, що в результаті систематичної роботи з дітьми в старшому дошкільному віці формуються практичні навички засвоєння використання граматичних категорій. Дитина усвідомлює значення правильності вживання граматичних форм та порядку слів у реченні, помічає та виправляє мовленеві помилки, оскільки засвоєння всіх граматичних форм рідної мови є показником готовності інтелекту дитини до засвоєння шкільної програми. Отже, тільки застосовуючи всі методи в комплексі, можна

допомогтися успіхів у формуванні граматичної правильності мовлення дітей.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. 2021 URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyiosviti-v-ukrayini>
2. Горбунова Н. В. Теорія та методика розвитку словника дітей старшого дошкільного віку : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Наталія Володимирівна Горбунова; наук. консультант Н. В. Гавриш; РВНЗ "Крим. гуманіт. ун-т". – Ялта, 2011. – 508 с.
3. Колупаєва А.А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: наук.-метод. посіб. /А.А. Колупаєва, Л.О.Савчук. – К. Наук. Світ, 2010. – С..44-63
4. Рібцун Ю. В. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ: програмно-методичний комплекс / Ю. В. Рібцун. - К.: Освіта України, 2011. -292с.
5. Трофименко Л. 1. Формування лексико-граматичної сторони мовлення у дітей п'ятого року життя із загаченим недорозвитком мовлення: дис. канд.пед.наук. - К., 2004. — 196с.

Паламарчук Наталія Петрівна

Вихователь КЗДО КТ №31 КМР

Василець Світлана Володимирівна

Вчитель-логопед вищої категорії

«Вчитель-методист»

КЗДО КТ №31 КМР

ВИКОРИСТАННЯ МНЕМОТЕХНІКИ У РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

У статті автор розглядає поняття «мнемотехніка» визначає її мету, проводить аналіз досліджень з використання мнемотехніки, визначає її особливості. Розглядає фактори розвитку мовлення дітей дошкільного віку, аналізує сучасні методики залучення мнемотехніки з розвитку мовлення дошкільників з особливими потребами.

Ключові слова: діти дошкільного віку, розвиток мовлення, мнемотехніка, діти з особливими потребами.

Головним інструментом нашого розуму є пам'ять. Пам'ять - це зв'язок минулого, сьогодення і майбутнього, процес збереження минулого досвіду, що дає можливість його повторного використання. Є чимало дітей (дітей з

особливими освітніми потребами), які швидко сприймають, але не надовго запам'ятовують інформацію. Використання мнемотехніки під час корекційної роботи дає змогу розвивати асоціативне мислення та пам'ять дошкільників.

Мнемотехніку у педагогіці трактують по-різному. В. К. Воробйова називає цю методику сенсорно-графічними схемами, а Т. О. Ткаченко – предметно-схематичними моделями. В. П. Глухов під мнемотехнікою розуміє блоки-квадрати, а Т. В. Большева – колажі. Для Л. М. Єфіменкової це схеми складання оповідання, а для К. Л. Крутій та О. І. Білан це схеми-моделі. Узагальнивши досвід робіт науковців, ми визначаємо мнемотехніку, як метод наочного моделювання.

Мнемотехніка - це свого роду схеми, в основі яких лежать асоціації, що допомагають запам'ятовувати і відтворювати інформацію. *Принципи її дії* ґрунтуються на тому, що у дошкільнят дуже розвинута зорова пам'ять і образне мислення. Мнемотехніка - це використання спеціальних карток і схем.

Використання прийомів мнемотехніки задіює спостережливість і образне мислення: діти усвідомлено створюють асоціативні зв'язки між об'єктами. Фахівці-мнемоністи наголошують: мозок людини найліпше запам'ятовує візуальні образи, позаяк основою психічних процесів є візуальне (образне) мислення, а також зв'язки між об'єктами (текстом, цифрами тощо).

Найчастіше запам'ятовування відбувається мимоволі, коли якийсь предмет або явище потрапляє в поле зору дитини і зумовлює жваву реакцію. Інформація «обростає» асоціативними зв'язками й закріплюється в пам'яті. Якщо ж дитина намагається вивчити й запам'ятати щось абстрактне, не підкріплене картинкою, асоціацією, — на успіх розраховувати не варто. Звичайно, у дітей із ЗНМ та ЗПР ці особливості виражені яскравіше, ніж в інших дітей, і сильніше впливають на процеси пізнання та загального розвитку.

Регулярне застосування даної техніки допоможе дитині збагатити свій словниковий запас, навчить вибудовувати грамотні логічні ланцюжки. Досвід використання прийомів мнемотехніки під час роботи показав, що ця технологія сприяє формуванню у дошкільників фонематичного сприймання, правильної звуковимови, граматичної будови мовлення, активізації процесів автоматизації та диференціації звуків, розвитку зв'язного мовлення. Застосування запропонованих прийомів дозволяє по-новому розв'язувати проблеми навчання дітей, завдяки формуванню відповідних навичок, творчому підходу до організації роботи, створення ситуації успіху, що є найдоцільнішою мотивацією процесу ефективного навчання [1].

У роботі з дітьми з особливими потребами використовуємо такі прийоми мнемотехніки:

- мнемоквадрати (зрозумілі зображення, які позначають одне слово, словосполучення або просте речення)

- мнемодоріжки (послідовності мнемоквадратів, зазвичай чотирьох, за допомогою яких можна скласти розповідь із двох-трьох речень)

- мнемотаблиці для складання — простих та складних речень, описових розповідей, казок тощо[3].

На сьогодні методи мнемотехніки допомагають вирішити такі *основні навчально-виховні завдання*:

- розширити творчі можливості дитини, завдяки гармонійній роботі лівої (логіка) і правої (творчість, образне мислення) півкулі головного мозку;
- сформуванню умінь ефективно і самостійно вчитися;
- підвищити самооцінку дітей завдяки результативності у навчанні;
- зменшити стреси від навчання;
- збільшити навчальну мотивацію та успіхи у навчанні;
- звільнити час від запам'ятовування для продуктивної та творчої роботи;
- розвивати образну пам'ять, допомагати сприймати навколишній світ;
- активізувати внутрішні механізми пам'яті засобами мнемотехніки[1;2].

Використання в корекційній логопедичній роботі прийомів мнемотехніки допомагає педагогам: розширювати словниковий запас дітей, розвивати навички словотворення, закріплювати правильну звуковимову сприяти розвитку в дітей — зв'язного, експресивного та імпресивного мовлення; уміння працювати за зразком, правилами; слухати дорослого й виконувати його інструкції — це одне зі складних завдань для дітей з особливими освітніми потребами навичок «перекодовування» інформації, «переведення» візуальних символів у зв'язний усний текст уміння самостійно застосовувати мнемотехнічні прийоми.

Використовуючи мнемотехнічні прийоми в навчанні дітей, треба враховувати особливості пам'яті дітей дошкільного віку. З огляду на переважання мимовільного запам'ятовування і короткотривалого збереження інформації в пам'яті дошкільника, для міцного запам'ятовування потрібні: враження, повторення, асоціації.

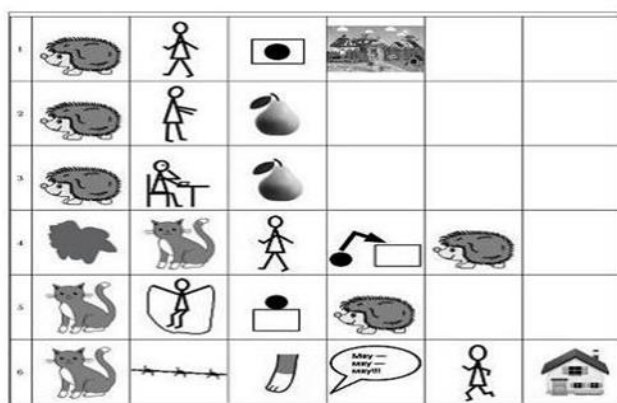
Аби діти щось запам'ятали, потрібно викликати в них «живі» враження, задіяти в процес запам'ятовування якомога більше органів чуття. При цьому зорові враження є найсильнішими. Також потрібне систематичне повторення. Аби забезпечити запам'ятовування, треба пов'язати для дітей потрібну інформацію з якоюсь іншою, уже їм відомою так, аби вона сприймалася цілісно. Зрештою, найскладніший прийом — це мнемотаблиці, які складаються із декількох мнемодоріжок. За допомогою мнемотаблиць можна запам'ятати й відтворити доволі довге оповідання, казку, вірш.

Дітям подобається слухати казки, утім часто буває складно переповідати їх — це завдання зумовлює швидку втомлюваність, дратівливість дітей. Аби зарадити цьому, використовуємо *казки-зв'язки*. Текст такої казки подається у вигляді мнемотаблиці, де кожному слову казки-зв'язки дібрана картинка. Коли розповідаєте казку, супроводжуйте її демонстрацією відповідної мнемотаблиці.

Діти швидко запам'ятовують послідовність сюжетних подій, коли бачать мнемотаблицю. Так їм значно простіше переказувати текст казки. Використання казки-зв'язки дає змогу зосередити дітей на автоматизації вимови певних звуків у зв'язному мовленні, які попередньо протягом корекційної роботи опрацьовували з дошкільниками ізольовано.

Їжачок і кішка

1. Їжачок прийшов у двір.
2. Їжачок знайшов (побачив) грушу.
3. Їжачок почав їсти грушу.
4. Руда кішка підійшла

до їжачка.

5. Кішка стрибнула на їжачка.

6. Кішка вколола лапку, занявкала й побігла додому.[3]

Алгоритм вивчення вірша за допомогою прийомів мнемотехніки.

Читаємо вірш та формуємо загальне уявлення про його зміст.

Зображуємо текст вірша у вигляді асоціативних малюнків та скорочених записів, використовуючи низку мнемотехнічних прийомів.

Читаємо вірш без тексту, спираючись винятково на створені асоціативні малюнки, у разі виникнення помилок чи неточностей корегуємо зображення.

Читаємо вірш за асоціативним малюнком виразно та з інтонацією.

Запам'ятовуємо створені асоціативні малюнки і читаємо вірш напам'ять, згадуючи асоціативні образи.

Таким чином, можна зробити висновок, вченими було доведено, що метод мнемотехніки дуже позитивно впливає на розвиток психічних процесів дитини дошкільного віку. А діти з особливими освітніми потребами потребують спрощення навчання та доведення інформації до їхнього відома. «Мнемотехніка» - є ефективною методикою навчання та розвитку не тільки звичайних дітей, але і дітей з особливими освітніми потребами.

Література:

1. Старостенко В. А. Використання прийомів та методів мнемотехніки на логопедичних заняттях. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації : матеріали VI всеукр. заочн. наук.-практ. конф. (м. Суми, 27 березня 2017 р.). Суми, 2017. С. 148–151.
2. Чепурний Г. Мнемотехніка як технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 208 с.
3. <https://www.pedrada.com.ua/article/2203-yak-zastosovuvati-mnemotehniku-v-robot-z-doshklnikami>

Пінчук Людмила Володимирівна,

учитель-логопед

Криворізький «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) №294 КТ» КМР

ПОРАДИ ВЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА

На основі висвітлення ситуативних проблем з досвіду роботи та опису шляхів їх вирішення автор подає практичні рекомендації по роботі з дітьми, що мають затримку психічного розвитку. Матеріали, розміщені в статті, можуть бути використані вихователями та логопедами для продуктивної роботи з вихованцями та їх батьками.

Ключові слова: затримка психічного розвитку (ЗПР), психічні процеси, вади мовлення, корекційно-педагогічна діяльність, поради батькам.

Вступ. Народження дитини - велике щастя як для її батьків, так і для всієї родини. Однак не завжди очікуване дитя приходить у світ повністю здоровим, і сім'я починає нову сторінку історії свого існування. Коли у дитини виявляють затримку психічного розвитку, то це серйозна причина для хвилювання, але воно саме по собі ні в якому разі не допоможе. Потрібна

швидка взаємодія і лікаря, і психолога, і логопеда, і вихователя, і батьків. Зволікати із втручанням у розвиток дитини є просто байдужістю, якщо не злочином. Значимим є кожен день, адже біохімічні процеси не терплять відтермінування. Вони проходять щомиті та вимагають дієвої допомоги усіх ланок дошкільного освітнього процесу.

- Які ж є причини виникнення затримки психічного розвитку?

- Що саме потрібно дитині задля повноцінного руху вперед?

- Які зміни відбуваються з дитиною у царині мовленнєвого спілкування?

- Як вихователі та батьки можуть допомогти дитині?

Це приблизний **перелік проблем**, порушених у статті та підкріплених прикладами з досвіду роботи, що і склало **тему** її написання.

Актуальність даної роботи в тому, що автором даються певні поради: як діяти в тій чи іншій ситуації батькам та вихователям, маючи під опікою дітей із ЗПР. На сьогодні ми маємо, на жаль, лише тенденцію до збільшення числа таких дітей. Оскільки досвід роботи є завжди цінним джерелом інформації та накопичення знань про форми, методи та прийоми, сумніву про доцільність його висвітлення бути не може.

Метою даної статті є популяризація досвіду роботи вчителя-логопеда задля пошуку нових форм і методів співпраці з дітьми, що потребують корекційної роботи з розвитку мовлення.

Керуючись програмою "Віконечко", у якій чітко конкретизовано вимоги до розвиненості, вихованості, навченості дитини із вадами психічного розвитку, логопеди та вихователі шукають шляхів індивідуального підходу в роботі з кожним маленьким вихованцем [4, с.3-4]. Методи ж і прийоми, якими послуговуються в роботі педагоги, мають величезну науково-практичну основу. Як приклад можна назвати імена багатьох відомих науковців чи досвідчених фахівців: Л. Ф. Гаврилова, А. І. Селецького, Л. С. Волкової, А. С. Винокура, І. Й. Дьоміної, З. А. Рєпіної – їхніми науковими досягненнями, пропонованими методиками успішно

керуються сьогодні дефектологи, логопеди та вихователі. Педагоги розуміють, що кінцева мета роботи з дітьми, що мають вади мовлення, – це включення їх в активний процес життєдіяльності, стимулювання процесу сталого розвитку [2, с.7].

Та вагомими причинами, що гальмують поступ вперед, є, як переконує досвід, спадкові вади, умови життя батьків, їх фізичне та моральне здоров'я, це кардинально впливає на можливості дитини та її психоемоційний стан.

Аналіз досліджень. Перше, на чому треба наголосити, це величезна роль періоду вагітності матері. Коли він проходить без ускладнень і відхилень від норми, то здоров'ю дитини ніщо не загрожує, як свідчить практика. У 19 столітті, за свідченнями істориків, вагітних дворянок поміщали у спеціальні приюти для процесу виношування дітей. Там царила атмосфера добра та спокою. Передові представники суспільства розуміли, наскільки важливо для психічного здоров'я дитини благодатні умови життя майбутньої матері.

Тепер, коли темп життя прискорений та ускладнений технічним прогресом, без стресів не обійтися. Та потрібно все ж дбати про їх мінімум. Зайві клопоти, хвилювання тільки шкодять здоров'ю майбутнього малюка. А наразі ще й вірусна небезпека є значимою загрозою здоров'ю майбутньої дитини.

Паління матері теж є серйозною підставою для хвилювань за здоров'я малюка. Ця згубна "модна" звичка стає причиною багатьох серйозних порушень розвитку дитини, а в подальшому і відставання у психічному розвитку.

Другим значимим фактором ЗПР є спадковість. Тому батькам, що мають самі вади психічних станів чи мовлення, слід вчасно консультиватися з лікарями-генетиками, перш ніж народжувати дитя. Звичайно, народжувати ніхто заборонити не в праві, та все ж краще бути обізнаним і підготовленим. Право дитини чути виразне мовлення батьків закріплене як законодавством, так і життям.

Коли дитина з вадами мовлення піде до садка, батькам слід прислухатися до порад логопеда, вихователя щодо вдосконалення мовлення їхнього чада. Якщо дитина не говорить, часто плаче чи боїться музики, наприклад, то може виявитися, що причиною такого стану є елементарне переобтяження комп'ютерними іграми. Така одноманітність занять здатна зруйнувати процеси мислення. З дитиною може статися непоправна біда, якщо не буде надана своєчасна педагогічна консультативна допомога. Батькам пропонується певна програма дій та складається режим дня, який внесе позитивні корективи в період продуктивних ігор, відпочинку та занять. Зрештою така допомога дасть позитивний результат і дитина почне швидкими темпами наздоганяти своїх однолітків у мовленнєвому розвитку.

Як правило, у дітей з вадами мовлення спостерігається і слабка пам'ять, уповільнені процеси мислення, розсіяна увага. Вони швидко стомлюються, починають або заважати проведенню занять, або стають замкнутими, байдужими до отримання нової інформації. Тому потрібно вихователю і логопеду сумісно відслідковувати дітей з вадами мовлення, направляти на консультації до вузьких дитячих лікарів-спеціалістів: невролога, психіатра. Не треба боятися пережитків уяви минулих років, а чимскоріш боротися за кожную дитину і її права на повноцінне життя.

Тільки лікар знайде правильну причину ЗПР. Це можуть бути як спадковість, так і посттравматичні вади чи інфікування, дефекти кровопостачання мозку через судинні проблеми, неправильний обмін речовин, невралгії різної етимології та інше. Як бачимо, причин дуже багато, а видів їх ще більше. Але педагогічний досвід доводить ще й те, що надмірна опіка дитини і поблажливе ставлення до неї як до хворої можуть зробити і "ведмежу послугу" процесу виховання.

Дитина звикає бути немічною, вимагає уваги і підтримки тоді, коли це є зайвим. Згодом самооцінка дитини занижується, вона не робить кроків до саморозвитку та самовдосконалення. Ні про яке якісне формування

мовлення уже не йдеться, а залишається хоч би не втратити уже набутого. Такі випадки хоч і поодинокі, але мають місце.

Наприклад, хлопчик (3 роки) був слабким, при обстеженні лікар поставив діагноз – ЗПР на фоні гострої недостатності вітаміну Д.

Та батьки саме були захоплені ремонтом квартири і до порад лікарів поставилися легковажно. Хлопчик почав ігнорувати матеріалом занять, збайдужів до вимог, став плаксивим. Пізніше забув те,що недавно знав. Дійшло до того, що не пам'ятав, де його ліжко. Тоді батьки кинулися надолужувати згаяне. Та знову допустилися помилок, бо стали самі його одягати, роздягати, годувати. Хлопчик фізично зміцнів, але потім йому знадобилася уже допомога дитячого психолога. Лише сумісними зусиллями педагогів-фахівців, що працювали вже не тільки з хлопчиком, а й із його батьками, дитину вдалося соціально адаптувати.

Спеціального підходу потребують діти з важкими порушеннями психіки, з фізичними дефектами мовного апарату, після перенесення психоемоційних травм. Надання ефективної допомоги дитині із ЗПР зможе скоригувати чи направити тільки лікар-психіатр чи невролог. І цією допомогою нехтувати не можна! [4, с.3-5].

Як доводить практика роботи, діти з порушеннями психічних станів можуть посильно навчатися та бути соціально адаптованими [1, с.170]. Потрібна правильно скоригована, індивідуально направлена освітня робота. Наголосимо на тому, що вона має три взаємопов'язані складові: обстеження та рекомендації лікарів, діяльність педагогів, дієва допомога сім'ї. Тільки такими зусиллями можна досягти позитивних результатів.

То якими ж методами та прийомами у роботі керуються логопеди та вихователі? Оптимально ефективними у роботі з батьками є індивідуальні бесіди, рекомендації, прохання, що носять системний та поступальний характер. Ні в якому разі не можна допускати перерв у роботі з батьками. Процес відслідкування загального розвитку дитини та її мовленнєвих зрушень – довготривалий, не терпить поспіху, а вимагає терпіння і

наполегливості. Складності в роботу додають хвилювання батьків, тому варто підключати психолога для надання порад рідним.

У повсякденній роботі з дитиною, що має вади мовлення, як підтверджує практика, дієвими є артикуляційна гімнастика (діти її, до речі, дуже люблять), пальчикові вправи (повторюють із великим задоволенням і самі вносять деякі корективи у відтворення), розучування чистомовок, скоромовок, приказок, невеличких співанок, переказування текстів частинами, діалоги з дитиною за сюжетними ілюстраціями, сумісне складання пазлів з героями казок, відтворення улюблених моментів літературних творів з обігруванням, розмальовування ілюстрацій до творів чи мультфільмів, тематичні діалоги з дитиною, обговорення подій дня, спонукання дитини до висловлення самоаналізу, дидактичні ігри на закріплення певних моментів навчальної діяльності, сюжетно-рольові ігри, логічні та звукові загадки (особливо з прийомами мнемотехніки). І безперечним є те, що робота повинна бути підпорядкована дидактичним принципам, а ускладнення завдань залежить тільки від індивідуальних можливостей дитини.

Висновок. Практичний досвід роботи з дітьми, що мають затримку психічного розвитку, формує підстави для повноти розуміння важливості та доцільності тих чи інших методів і прийомів. Кропітка сумісна праця лікарів, педагогів і батьків здатна дієво допомогти дитині. Ніколи не слід пасувати перед труднощами, переживаючи "поразки", а ефективніше мобілізувати спільні зусилля, робити аналіз помилок і шукати дієві шляхи допомоги дитині. Потрібно пам'ятати, що немає в логопедично-навчальній діяльності "глухих кутів", є лише недостатня наполегливість учасників освітнього процесу. Тільки стараннями, кропіткими зусиллями лікарів, логопедів, дефектологів, вихователів і батьків можна допомогти кожній дитині стати повноцінним учасником освітнього процесу.

Література:

1. Бадалян Л. О. Невропатологія. М.: Освіта. 1987, 318 с.

2. Гавриш Н., Пометун О. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку: парціальна програма для системи дошкільньої освіти. К., 2019. 23 с.
3. Сак Т.В., Прохоренко Л.І., Соколова Г.Б., Дмитрієва М. В., Бабяк О. О., Баташева Н. І., Недовим І. В. Віконечко. Програма розвитку дітей із затримкою психічного розвитку від 3 до 7 років. Київ. 2018,176 с.
4. Селецький А.І. Психопатологія дитячого віку. К.: Вища школа.1987. 295 с.

Ковальова Людмила Іванівна

Вчитель-дефектолог КЗДО КТ №102 КМР.

Семеряга Оксана Володимирівна

Вихователь-методист КЗДО КТ №102 КМР

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СКАФФОЛДИНГУ В КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ООП В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

У статті автори розглядають поняття «скаффолдинг», проводять аналіз наукових досліджень в галузі освіти, визначають етапи, види та методи скаффолдингу, особливості застосування інноваційної технології в умовах закладу освіти в процесі корекційної роботи з дітьми з ООП.

***Ключові слова:** діти дошкільного віку з ООП, освітній процес, корекційна робота, інноваційні методи та технології, скаффолдинг, психолого-педагогічна підтримка, «зона найближчого розвитку».*

Вступ. На сучасному етапі розвитку суспільства все гостріше постає проблема ефективного включення дітей з особливими освітніми потребами (ООП) в освітній процес, який змінює передусім установки педагогів на розуміння особливостей психофізичного розвитку дітей, врахування їх індивідуальних потреб та потенційних можливостей під час добору дієвих методів і засобів взаємодії з ними. Досвід роботи у сфері спеціальної освіти дає можливість стверджувати, що традиційні методи і технології виявляються неефективними та не дають бажаних результатів, як у процесі

навчання, так і в процесі спрямованої корекції. Саме використання інноваційних технологій є перспективною і дієвою моделлю корекційної допомоги дітям з ООП. Технологія скаффолдингу дає можливість та інструменти корекційному педагогу максимально задіяти всі наявні сучасні методи підтримки в роботі з дітьми з ООП і головне – досягнути необхідної позитивної динаміки в розвитку, навчанні і соціалізації таких дітей. В цьому і полягає актуальність обраної проблеми, адже діти з ООП потребують особливого виду психолого-педагогічної підтримки, спеціальних умов для підвищення успішності корекційного процесу, якісного оволодіння життєво важливими вміннями та навичками. І саме технологія скаффолдингу в змозі це забезпечити.

Аналіз основних досліджень. У педагогіці поняття скаффолдингу вперше було застосовано Дж. Брунером [1]. Науковець вивчав дитячий розвиток і досліджував скаффолдинг переважно в контексті розвитку мовлення дітей, починаючи з раннього віку. Він помітив, що коли діти вчаться говорити, дорослі моделюють для них розвинену форму мовлення, а не зводять її до рівня примітивних двох-трьохслівних речень. Дорослі вступають з дитиною в діалог і підтримують її, ніби спілкуються з рівноправним співбесідником. Орієнтуючись на рівень мовлення, ще не досягнутий дитиною, дорослі у такий спосіб підтримують спілкування на верхньому рівні «зони найближчого розвитку». В якомусь сенсі вони ніби розмовляють з «майбутньою дитиною». Відтак Дж. Брунер назвав цей специфічний вид скаффолдингу системою підтримки засвоєння мови.

Різні види підтримки дітей свого часу вивчали багато науковців: **метод научного навчання** висвітлюється в роботах В. Давидова [2], І. Стецюка [5]; питання реалізації **методу моделювання** представлені К. Крутій [4], Т. Ткаченко [7], З. Дьенешем (логічні блоки), Дж. Кюїзенером (кольорові палички); впровадженням **візуальних методів** займалися Керол Грей (соціальні історії) [3] та Лорі А. Фрост і Енді Бонді (картки PECS).

Мета статті: теоретично обґрунтувати та проаналізувати комплексну систему підтримки дитини з ООП із застосуванням інноваційної технології скаффолдингу в корекційному процесі.

Основна частина. Узагальнивши вивчене та беручи до уваги особистий професійний досвід в галузі дошкільної корекційної педагогіки, ми розглядаємо **скаффолдинг** як взаємодію дорослого з дитиною, що допомагає дитині просунутися від виконання завдання спільно з дорослим до виконання цього завдання самостійно. Подібна взаємодія знаходиться всередині «зони найближчого розвитку дитини» і сприяє розвитку у неї здібностей, знань і умінь, які, в свою чергу, знаходяться на межі дозрівання. Однак, в будь-якому випадку, запорукою успішного скаффолдингу служить внутрішня мотивація дитини, її інтерес до виконання завдання і готовність приймати допомогу. Під час використання прийомів та методів скаффолдингу дорослий не змінює саме завдання, не спрощує його для дитини, але замість цього полегшує вирішення дитиною завдання за рахунок наданої підтримки. Скаффолдинг допомагає зрозуміти, як відбувається рух дитини всередині «зони найближчого розвитку»: від рівня актуального до рівня її потенційного розвитку. Він є тимчасовою підтримкою, яка потрібна тільки до тих пір, доки не сформується нові механізми і дитина не буде більше потребувати допомоги.

Технологія має свої **етапи:** *повна підтримка* (фізична, вербальна та візуальна) → *часткова підтримка* → *вербальна інструкція* → *самостійне виконання*. **Основні види підтримки:** *фізична підтримка* – малювати, ліпити, конструювати щось «рука в руці»; *вербальна підтримка* – *пряма* (заохочення, похвала) та *непряма* (підказки через міміку, жести, вказівні рухи тіла); *модельовання* – демонстрація виконання завдання; *маніпуляція символами* – розташування об'єктів у певному порядку; *візуальний стимул* – використання картинок, символів.

Справжньою знахідкою для фахівців, які працюють з дітьми з ООП, є підхід Христини Ткач [6, с.49-53] щодо організації освітнього процесу. Він

побудований на трьох важливих складниках: **підказці, заохоченні (мотивації)** та **корекції помилки**, що, в свою чергу, забезпечує систему підтримки дитини дошкільного віку з ООП з використанням технології скаффолдингу.

Підказка – це те, без чого дитина не продемонструє правильної реакції на інструкцію (у разі, якщо навичка не сформована). Залежно від того, яку навичку тренувати, вид підказки буде змінюватися. Проте важливо розуміти, що для кожної дитини потрібно індивідуально добирати підказки, орієнтуючись на її рівень психофізичного розвитку, розуміння зверненого мовлення, бажання взаємодіяти з дорослим тощо. **Зниження підказок** є важливим складником скаффолдингу, оскільки підказки варто використовувати тимчасово, адже кінцева мета корекційного педагога – самостійна реакція дитини. Інакше, якщо фахівець не буде забирати підказку, в дитини сформується залежність від неї. Існує кілька дієвих способів, як забрати підказку: *затримувати у часі* та *зменшувати інтенсивність підказки* (від повної до часткової фізичної підказки і врешті-решт до мінімальної фізичної підказки).

Щодо інших складових освітнього процесу (заохочення та корекції помилки), то спеціаліст має свідомо підходити до їх використання. Важливо, щоб **заохочення** не зводилось тільки до їжі. Педагогу варто відшукати заохочення серед різних категорій: мультфільми, сенсорні іграшки, цікава для дитини діяльність тощо. Необхідно відкривати дитині доступ до різних потенційних заохочень і спостерігати, що їй подобається. Якщо говорити про **корекцію помилки**, то педагог має бути готовим до того, що дитина стане помилятися більше, коли зменшиться рівень наданих підказок. У такому разі потрібно після помилки дати дитині ще раз ту саму інструкцію з підказкою, одразу після цього – ще раз ту саму інструкцію з меншим рівнем підказки.

Розглянемо ті **методи скаффолдингу**, використання яких у процесі корекційної роботи дало можливість побачити результативність в опануванні важливих знань, умінь та навичок, сприяло якісним змінам в розвитку

самостійності дітей з ООП, покращенні їх самооцінки та соціальної орієнтації.

Метод наочного моделювання допомагає удосконалювати вміння використовувати різні конструкції речень; описувати предмет і складати розповідь, казку; вивчати поетичні твори; узагальнювати розрізнені уявлення про оточуючий світ; аналізувати, виділяти істотне, знаходити спільне і відмінне; розвивати спостережливість і допитливість; підвищувати інтерес до рідної мови. Для дітей спеціально розроблені алгоритми складання речень за схемами та описування предметів з використанням картинок-символів.

Метод візуальної підтримки. Одним з найефективніших методів візуальної підтримки дітей з ООП є **навчання за картками PECS** (Picture Exchange Communication System). Його перевагою є те, що акт комунікації стає наочним і зрозумілим. Під час складання повідомлень дитина повинна знайти потрібне зображення, привернути увагу партнера по комунікації, інакше комунікація не відбудеться.

Важливим методом візуальної підтримки є **візуальний розклад**. Його потрібно вводити, якщо дитина виявляє небажану поведінку на занятті, відмовляється від виконання завдань. Такий розклад стане для неї аргументом, який зробить заняття більш передбачуваним. В своїй роботі з дітьми з ООП послуговуємось різними видами візуального розкладу: на заняття, на день у ЗДО, на тиждень, в різних режимних моментах. Обов'язково вводимо правило «Спочатку – потім», лише після його засвоєння – візуальний розклад.

Методика соціальних історій Керол Грей використовується в різних напрямках роботи з поведінкою і розвитком соціальних навичок дітей з порушеннями комунікативних та соціальних функцій. У широкому розумінні **соціальна історія** – це коротка історія з реалістичними картинками, яка має допомогти дитині-аутисту краще зрозуміти та/або зорієнтуватися у своєму світі. Найчастіше соціальні історії мають вигляд коротких ілюстрованих розповідей на задану тему. Важливо наголосити, що вони розробляються

індивідуально для кожної дитини й базують на тих сюжетах чи персонажах, які дитина любить і які їй добре відомі. Діти дошкільного віку краще сприймають візуальну інформацію, тому історії мають включати малюнки, фотографії чи навіть реальні предмети.

Власним педагогічним напрацюванням стала **добірка соціальних історій для розвитку мовлення дітей з ООП за лексичними темами**. За піктограмами дошкільники вчаться складати речення, розуміти текст, а згодом зможуть самостійно читати. Кожне слово супроводжується піктограмою міжнародної системи символів PECS, яка пояснює дитині значення слова. До кожної теми добираються реалістичні ілюстрації, що допомагають краще зрозуміти зміст історії та містять елементи для рахунку. Разом з тим картинки соціальних історій можна використовувати як **конструктор фраз** на початковому рівні освоєння граматики.

За результатами впровадження технології скаффолдингу в КЗДО КТ №102 КМР у дітей значно зросла самооцінка, покращилися комунікативні навички, стан мовленнєвого розвитку, полегшився процес входження в соціальне середовище.

Висновок. Отже, в сучасному освітньому просторі скаффолдинг по праву вважається ефективною інноваційною технологією в роботі з дітьми дошкільного віку з ООП. У порівнянні з іншими, зокрема традиційними методами й технологіями, він має ряд переваг, а саме: забезпечує важливу психолого-педагогічну підтримку дітей в процесі опанування нових знань, умінь та навичок; здійснює соціальний супровід вихованців, адже навчання будується на прикладі діяльності дорослого, за рахунок демонстрації його вмінь, моделюванні певної ситуації або поетапному вирішенні складної, на даному етапі, для дитини задачі. Наслідуючи дорослого, дитина вчиться діяти самостійно. А системне використання всіх видів підтримки дає можливість для якісної реалізації технології скаффолдингу як в корекційній роботі, так і в організації буття дитини дошкільного віку з ООП.

Література:

1. Вуд Д., Брунер Дж., Росс Г. Роль тьютора в решении проблем. *Журнал детской психиатрии и психологии*. 1979. №17 (2), С.89-100.
2. Выготский Л. С., под ред. В. В. Давыдова. Педагогическая психология. М. : Педагогика, 1991. 479 с.
3. Грей К. Соціальні історії. Вид.: Рама Паблішин, 2016. 432 с.
4. Крутій К. Л. Використання схем-моделей у лексико-граматичній роботі. Львів, 2007
5. Стецюк І. І. Метод наочного моделювання в роботі з дітьми із ЗНМ. *Логопед*. 2012. № 3, С. 13-23.
6. Ткач Х. Обстеження мовленнєвого розвитку дітей з аутизмом і тяжкими порушеннями мовлення на основі поведінкового підходу : Практичний посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2021. 136 с.
7. Ткаченко Т. Опорные схемы для описательных рассказов. 5-7 лет : Методическое пособие. Изд-во : ЛИТУР, 2019. 30 с.

Шокало Юлія Олександрівна

Вчитель-логопед КЗ «ДНЗ №101 КТ»

КМР

«Вчіть дитину яким-небудь невідомим йому п'яти словами - він буде довго і марно мучитися, але зв'яжіть двадцять таких слів з картинками, і він їх засвоїть на льоту». К. Д. Ушинський

ВИКОРИСТАННЯ МНЕМОТЕХНІКИ У ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ

У статті розглядається проблема навчання дітей зв'язано, послідовно, граматично правильно викладати свої думки шляхом засобів мнемотехніки. Розкрито сутність поняття «мнемотехніка», «мнемотаблиця» «мнемоквадрат», визначено основні завдання та етапи роботи над розвитком мовлення за допомогою мнемотехніки.

Ключові поняття: «мнемотехніка», «мнемоквадрат», «мнемотаблиця», розвиток мовлення, асоціативні зв'язки, логічне мислення, пам'ять.

Постановка проблеми. Дошкільний вік - це період активного засвоєння дитиною розмовної мови, становлення і розвитку всіх сторін мовлення: фонетичної (звукова сторона мовлення), лексичної (словниковий склад), граматичної. Мова є підставою для розвитку всіх інших видів дитячої діяльності: спілкування, пізнання, пізнавально-дослідницької діяльності. Від

ступеня сформованості умінь і навичок зв'язного мовлення залежить подальший розвиток дитини.

На сьогодні образна, багата синонімами, доповненнями та описами мова у дітей дошкільного віку - явище дуже рідкісне. У мовленні дітей існує безліч проблем:

- в мовленні використовуються, тільки прості односкладові речення;
- нездатність граматично правильно побудувати поширене речення;
- обмеженість словникового запасу слів;
- не здатність граматично правильно сформулювати запитання та відповідь на запитання;
- відсутність розгорнутого фразового мовлення;
- відсутність навичок культури мовлення: невміння використовувати інтонації, регулювати гучність голосу і темп мовлення.

Тому педагогічний вплив на розвиток мовлення дошкільнят - дуже складна справа.

Мета статті - розкрити зміст понять «мнемотехніка» «мнемоквадрат», «мнемодоріжка», «мнемотаблиця», етапи навчання за допомогою мнемотаблиць.

Основна частина. Одним з важливих принципів сучасної освіти є оптимізація навчання через застосування новітніх освітніх психолого-педагогічних технологій і, зокрема, мнемотехніки як одного з ефективних методів засвоєння інформації.

Мнемотехніка відноситься до здоров'язберегаючої технології, що забезпечує оптимізацію розумової діяльності в умовах сучасної освіти.

Вважається, що термін «мнемотехніка» придумав Піфагор Самоський (570-490 рр. до н. е.) – давньогрецький філософ і математик, засновник релігійно-філософської школи піфагорійців. Проте в античній літературі існує культовий персонаж, якому чимало науковців приписують авторство в винаході мнемонічних засобів – Симонід Кеоський (556-468 рр. до н. е.).

На думку С. Л. Рубінштейна, А. М. Леушиної, Л. В. Ельконіна одним із факторів, який полегшує процес становлення зв'язного мовлення є наочність. Розглядання предметів, картинок допомагає дітям називати предмети, їхні характерні особливості, дії, які з ними відбуваються. Другим фактором виділяють створення плану висловлювання, на значущість якого неодноразово вказував відомий психолог Л. С. Вигодський. Він наголошував на важливості послідовного розміщення в попередньої схеми всіх конкретних елементів висловлювання.

Мнемотехніку в дошкільній педагогіці називають по-різному: Воробйова В. К. називає цю методику сенсорно-графічними схемами, Ткаченко Т. А. - предметно-схематичними моделями, Глухів В. П. - блоками-квадратами, Большева Т. В. - колажем, Єфименко Л. Н. - схемою складання розповіді.

Мнемотехніка - мистецтво запам'ятовування, сукупність прийомів і способів, що полегшують запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення штучних асоціацій. Мнемотехніка використовує природні механізми пам'яті мозку і дозволяє повністю контролювати процес запам'ятовування, збереження і пригадування інформації.

Основні завдання мнемотехніки:

- удосконалення лексико-граматичних засобів мови, звукової сторони мовлення;
- формування навичок перекодування інформації, тобто перетворення абстрактних символів в образи;
- розвиток дрібної моторики рук при частковому або повному графічному відтворенні;
- розвиток творчих здібностей, фантазій;
- розвиток пам'яті, уваги, образного мислення і мовлення;

Під час використання прийомів мнемотехніки, як педагогічної технології є можливість враховувати індивідуальні особливості дітей:

- право-, лівопівкульні;

- особливості сприйняття дитини (слухове, зорове, кінестетичне);
- рухливість психічних процесів та інше.

Роботу необхідно розпочинати з найпростіших мнемоквадратів, послідовно переходити до мнемодоріжок, і пізніше - до мнемотаблиць.

Мнемоквадрат - це зображення, яке позначає одне слово, словосполучення або просте речення.

Мнемодоріжка - це таблиця з чотирьох і більше квадратів, розташованих лінійно, за якими можна скласти невелику розповідь. Зрозумівши алгоритм роботи з мнемодоріжкою, діти легко опановують мнемотаблиці.

Суть мнемотаблиць полягає в наступному: на кожне слово або маленьке словосполучення придумується картинка, яка викликає у дітей певні асоціації з явищами, предметами.

Таким чином, весь текст замальовується схематично. Дивлячись на ці схеми малюнки дитина легко відтворює текстову інформацію.

Мнемотаблиці особливо ефективні при розучуванні віршів, пальчикових ігор, загадок, прислів'їв, приказок.

Робота на заняттях з мнемотаблицями складається з трьох етапів:

I етап. Розгляд таблиці та розбір того, що на ній зображено.

II етап. Здійснюється перекодування інформації. Відбувається перетворення з абстрактних символів в образи.

III етап. Після перекодування здійснюється переказ казки або розповіді на задану тему.

Для дітей молодшого та середнього дошкільного віку необхідно давати кольорові мнемотаблиці, тому що у дітей залишаються в пам'яті окремі образи: курча - жовтого кольору, мишка сіра, ялинка зелена.

Висновок. Таким чином, за допомогою використання прийомів мнемотехніки вдається досягти таких результатів:

- у дітей збільшується коло знань про навколишній світ;
- з'являється бажання переказувати тексти, придумувати цікаві історії;

- з'являється інтерес до заучування віршів;
- словниковий запас дитини виходить на вищий рівень;
- діти стають більш впевненими у собі.

Необхідно підкреслити, що мнемотаблицями не обмежується вся робота з розвитку зв'язного мовлення у дітей. Це перш за все як початкова, найбільш значуща та ефективна робота, оскільки використання мнемотаблиць дозволяє дітям легше сприймати та переробляти зорову інформацію, зберігати та відтворювати її.

Застосування мнемотехніки - потужне знаряддя в руках педагога. Люди, що вибрали розвиток пам'яті своєю професією, показують зі сцени чудеса пам'яті, запам'ятовуючи величезний обсяг інформації.

Література:

1. Андрєєва І.В. Мнемотехніка - здоров'язбережувальний технологія і сучасний підхід до навчання // Традиції і сучасність в педагогіці: Матеріали науково-практичної конференції. Вип.4. - СПб., СБААПО,2004 - С.32-36
2. Большова Т.В. Вчимося по казці. Розвиток мислення дошкільників за допомогою мнемотехніки. СПб., 2005.
3. Лалаева Р. И. Формирование правильной разговорной речи у дошкольников / Р. И. Лалаева, Н. В. Серебрякова. — Санкт-Петербург : Союз, 2004. — 224 с
4. Мнемотехника (техника запоминання на основі візуального мислення): учебно-методическое пособие / М.А. Зиганов, В.А. Козаренко М., Образование, 2002, - 272с.
5. Соботович Е. Ф. Речевое недоразвитие у детей и пути его коррекции / Е. Ф. Соботович. — Москва : Классикс-Стиль, 2003. — 159 с.
6. Ткаченко Т.А. Використання схем при складанні описових розповідей / Дошкільне виховання.1990. № 10. С.16-21.
7. Чепурний Г. А Освітня мнемотехніка : навчально-методичний посібник / Г. А Чепурний. – 3-тє вид., оновл. Зі змін. Та доповн. Тернопіль : Мандрівець, 2020. – 152 с. – (Серія освітня мнемотехніка»)
8. Черешнюк О. Робота з літературним твором із використанням прийомів мнемотехніки // Методична скарбничка вихователя. – 2014. – № 2. – С. 30-33.
9. Широких Т.Д. Вчимо вірші - розвиваємо пам'ять / Дитина в дитячому саду. 2004. № 2. С. 59-62.

Штепа Людмила Григорівна

Асистент кафедри дошкільної

освіти КДПУ

ХАРАКТЕРИСТИКА ДІТЕЙ ІЗ ПАРЦІАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЄВОЇ ФУНКЦІЇ

У статті висвітлюється психолого-педагогічний підхід до дефекта парціально недорозвиненням мовленнєвої функції. Метою статті є аналіз і порівняння двох групи з недорозвиненням фонематичного сприйняття. Розкриває основні прояви в дошкільному періоді і наслідок в шкільному періоді системного порушення мовлення. У дітей внаслідок цього формування читання і письма відбувається сповільнено, з певними труднощами. Вважаю вивчення цього питання дає точні корекційні завдання на подолання слухових агнозій і чіткість образу звука і на подальшому етапі процес диференціації звуків , як у вимові так і на письмі.

Ключові слова: парціальна сформованість, фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення , заміна одних звуків іншими, змішування звуків, сенсо-моторна алалія, складова структура, акустико-артикуляційна.

Добре розвинуте мовлення найважливіша умова всебічного повноцінного розвитку дітей. Чим правильніше і багатше мовлення дитини, тим легше їй висловлювати свої думки, тим ширші її можливості у пізнанні навколишньої дійсності, змістовніші стосунки з однолітками та дорослими, активніше відбувається психічний розвиток.

Відомо, що одним із найбільш розповсюджених дефектів у дітей є парціальна сформованість мовленнєвої функції, до яких відносять фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення (ФФНМ). Більш ретельне вивчення звукової сторони мовлення цих дітей показує несформованість у деяких з них всієї сукупності її елементів звуковимови, ритміко-складової структури слова, сприйняття фонем (мовленнєвих звуків) [1,с.70].

Фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення уявляє собою порушення процесу формування вимовної системи рідної мови у дітей з різними мовленнєвими порушеннями (при збереженому фізичному слуху та інтелекту) внаслідок дефектів сприйняття і вимови фонем [1,с.73].

Основними проявами, які характеризують цей стан, є наступні:

1. Недиференційована вимова пар або груп звуків. В цих випадках один і той самий звук може виступати для дитини заміником двох або навіть і трьох інших звуків.

2. Заміна одних звуків іншими, які мають більш просту артикуляцію. Зазвичай звуки, які є складними для вимовляння, замінюються більш легшими, які характерні для більш раннього періоду мовленнєвого розвитку.

3. Змішування звуків. Це явище характеризується нестійким використанням цілого ряду звуків у різних словах. Дитина в одних словах використовує звук правильно, а в інших - заміняє їх близькими за артикуляцією або акустичними ознаками.

Неправильна вимова звуків, їх перестановки, заміни, пропуски значно знижують виразність мовлення, посилюють його змазаність і нерозбірливість [3, с.18].

Дослідження Т.Б.Філічевої, Н.С.Жукової, Л.Ф.Спірової та ін. свідчать про те, що у першокласників з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення до кінця букварного періоду ще спостерігається низький рівень фонематичного розвитку. З погляду особливостей несформованості фонематичного сприйняття зазначену категорію дітей І.Ю.Кондратенко умовно розділяє на дві групи: перша, діти з грубим недорозвиненням фонематичного сприйняття; друга, учні з менш вираженими проявами фонематичного недорозвинення [2, с.26].

Діти першої групи - це переважно діти з сенсорною або сенсомоторною алалією - відрізняються дуже низьким рівнем фонематичного розвитку (II-III стадії, за Р.Є.Левіною). Недорозвинення фонематичного сприйняття у них є грубим, оскільки вони зазнають труднощів у розрізненні слів, що правильно і спотворено вимовляються. Школярі співвідносять з предметом як відповідні слова, так і асемантичні звукосполучення, схожі за звуко-складовою структурою.

Ступінь труднощів визначається характером складової структури пред'явлених слів і асемантичних поєднань. Якщо складова структура слова та асемантичного поєднання звуків різна, то діти легше їх диференціюють: співвідносять з певним малюком або предметом тільки слова, які правильно вимовлені (вікно, а не “кно”). У першій групі малюків також спостерігаються труднощі під час розрізнення слів і асемантичних поєднань, схожих за складовою структурою (стакан-”стачан”). Найбільші труднощі у них викликають завдання на розрізнення слів і асемантичних поєднань, що відрізняються лише одним звуком (лук-”дук”. лимон-”лимот”). Діти зазначеної групи допускають помилки й під час розрізнення слів - тачка, слива-злива і т.д.). Учніям також важко виконати завдання на повторення ряду складів, що містять як акустично подібні, так і далекі за звучанням звуки (та-ма-на, са-ша-за) під час диференціації слів і складових рядів вони спираються перш за все на загальну звуко-складову структуру слова.

Для дітей із грубим недорозвиненням фонематичного сприйняття є характерним і системні порушення усного мовлення, які характеризуються поліморфним порушенням звуковимови у вигляді спотворення, заміни звуків, в спотвореннях звукової структури слова, аграматизмах, неточному вживанні слів. обмеженому словниковому запасі.

У дітей з недорозвиненням фонематичного сприйняття першої групи спостерігаються значні труднощі під час засвоєння букв. Опановування буквами носить механічний характер. До кінця букварного періоду діти оволодівають незначною кількістю букв, які в основному позначають голосні. Злиття звуків в склади, читання слів виявляється ускладнений, а в більшості випадків і зовсім неможливим [2, с.56].

Учні з грубим недорозвитком фонематичного сприйняття не спроможні засвоїти програму масової школи, зокрема з рідної мови та читання, а отже потребують спеціального навчання у школах для дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

У другій групі дітей фонематичне недорозвинення є менш вираженим і виявляється в несформованості процесу диференціації тих звуків, які порівняно пізно розрізняються і при нормальному фонематичному розвитку, особливо свистячих і шиплячих (С-Ш, З-Ж, Щ-Ч, С-Ц). Процес диференціації акустично й артикуляційно близьких звуків у цих дітей є ще остаточно не завершеним, а слухові уявлення про опозиційні звуки нечіткими. Учні можуть правильно повторювати ряди складів з фонетично далекими звуками (ТА-МА-СА), але акустичними ознаками звуками спостерігатимуться заміни та зменшення звуків (Ц-С, Д-Т, Ш-С, Ч-Ш). Дзвінкі звуки діти заміняють глухими, африкати звуками що є складовою їх частиною.

Труднощі під час диференціації фонем можуть мати у зазначеній категорії дітей різний характер[2,с.41].

В одних випадках спостерігається порушення слухової й вимовної диференціації (звук “ш”, наприклад, змішується у вимові зі звуком “с”). Діти не розрізняють на слух слова-квазіомоніми, що містять опозиційні звуки. У процесі вимови, спотворюють звукову структуру складового ряду.

В інших випадках порушується тільки слухова диференціація фонем, або у дитини виявляються несформованими чіткі слуховимовні образи фонем. При цьому учні розрізняють слова-квазіомоніми, в експресивному мовленні не заміняють близькі за акустичними ознаками звуків. Однак, під час повторення опозиційні звуки, спостерігаються заміни та перестановки схожих за акустико-артикуляційними ознаками звуків. Ця нечіткість фонематичних уявлень виявляється і в замінах на письмі.

За дослідженнями Р.І.Лалаєвої, О.М.Корнева та ін., успішне формування процесів читання і письма можливе тільки за наявності чіткого образу звука, який не змішується з іншими ні за акустичними, ні за артикуляційними ознаками. У тому випадку, якщо звук змішується на слух або під час вимови з певною буквою стає нестабільним. Засвоєння букви відбувається сповільнено, за буквою не встановлюється певного

звучання. Одна і та ж буква співвідноситься не з одним, а з двома або декількома змішуваними звуками.

У процесі опановування читанням у дітей спостерігаються труднощі під час засвоєння і розрізнення букв, що позначають схожі звуки (Д-Т, Ц-Ч, С-Ш і т.д.), їх взаємозаміни, змішування під час читання.

Таким чином, фонематичне недорозвинення у молодших школярів другої групи може мати наступні прояви:

- нечіткість розрізнення і впізнавання схожих за звуковою структурою фонемних рядів (слів, асемантичних поєднань, рядів складів);

- незавершеність процесу диференціації звуків, особливо звуків, що відрізняються однією акустичною або артикуляційною ознакою.

У дітей із ФФНМ, у яких домінуючим у структурі порушення є фонематичне недорозвинення на фоні сформованості лексико-граматичної будови мовлення спостерігаються труднощі під час здійснення всіх форм фонематичного аналізу: як під час виділення звука на фоні слова, вичленовування першого та останнього звуків, так і під час визначення послідовності звуків у слові, їх кількості та місця.

Література:

1. Логопедія. Підручник. За ред. М. К. Шеремет. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 376 с.
2. Филичева Т. Б., Чиркина Г. В. Программа обучения и воспитания детей с фонетико-фонематическим недоразвитием (старшая группа детского сада). Учебное пособие для логопедов и воспитателей детских садов с нарушениями речи. М.: МГОПИ, 193. 72 с.
3. Филичева Т. Б., Туманова Т. В. Дети с фонетико-фонематическим недоразвитием. Воспитание и обучение. Учебно-методическое пособие для логопедов и воспитателей. М.: «Издательство ГНОМ и Д», 2000. 80 с.